วม.122
ก524ว
ส.1

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

15 ส.ค. 2544

ปริญญานิพนธ์
ของ
เกศริน มนูญผล

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
มีนาคม 2544
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

128691

ล 122589

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน
(ศาสตราจารย์ ดร.สำเริง บุญเรืองรัตน์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ชูศักดิ์ ขัมภลิขิต)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล นิ่มสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน
(ศาสตราจารย์ ดร.สำเริง บุญเรืองรัตน์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ชูศักดิ์ ขัมภลิขิต)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล นิ่มสุวรรณ)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ ดร.มนัส บุญประกอบ)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ดร.สมพร จารุนัฏ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

วันที่ 8 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2544

ประกาศคุณูปการ

การทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างสูงยิ่งจาก ศ.ดร.สำเริง บุญเรืองรัตน์ ที่กรุณารับเป็นประธานคณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ดร.ชูศักดิ์ ขัมภลิขิต ที่กรุณารับเป็นกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำแนะนำปรึกษาด้วยความอดทนและเสียสละอย่างสูง เอาใจใส่ติดตามงานด้วยความเป็นห่วงเป็นใยตลอดมา นอกจากนี้ท่านยังสอนงานโดยทำให้เห็นในความเป็นครูที่ดีของศิษย์มาตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณ ผศ.ดร.ไพศาล นิ่มสุวรรณ จากสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราชที่รับเป็นกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำปรึกษาหารือ โดยเฉพาะช่วงการทดลองใช้หลักสูตรในพื้นที่ ทำให้การฝึกอบรมครูสามารถดำเนินการสำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.มนัส บุญประกอบ และ ดร.สมพร จารุนัฏ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการเป็นกรรมการสอบปากเปล่า

ขอขอบพระคุณ ศ.ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ กับการเป็นครูให้สิ่งที่ดีงามนานัปการ ที่มีคุณค่าเกินกว่าจะบรรยายได้ ผู้วิจัยขอน้อมระลึกในความทรงจำตลอดไป

ขอขอบพระคุณอธิการบดีสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช และผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพัฒนาครูที่ให้การสนับสนุนและเปิดโอกาสให้จัดโครงการฝึกอบรม ขอบคุณผู้อำนวยการสำนักศิลปวัฒนธรรมที่เอื้ออำนวยความสะดวกด้านสถานที่ สื่อโสตทัศนูปกรณ์ในการฝึกอบรม

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ ครูกลุ่มผู้ให้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับร่างหลักสูตร คณะวิทยากรผู้ให้การอบรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ครรชิต มนูญผล ที่กรุณาเป็นวิทยากรหลักด้วยความเสียสละอย่างสูงยิ่ง มาตลอดระยะของการฝึกอบรม ขอขอบคุณคณะครูผู้เข้าร่วมโครงการทุกท่านที่ล้วนมีความตั้งใจ มุ่งมั่น เสียสละและให้ความร่วมมืออย่างดี ทำให้โครงการฝึกอบรมสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาเอกสาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรทุกคนที่ให้กำลังใจด้วยความปรารถนาดีมาตลอดโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณอัจริยา อัชฉราวิวัฒน์ ที่มีความห่วงใย คอยช่วยเหลือเป็นกำลังใจ ในทุกระยะของการทำปริญญานิพนธ์

ท้ายที่สุดนี้ขอขอบคุณทุกคนในครอบครัวของผู้วิจัยเองทั้งคุณพ่อ คุณแม่ สามี และลูกทั้งสองคน ที่สละเวลาให้กับการเรียนรู้ในช่วง 5 ปีนี้ ซึ่งผู้วิจัยตระหนักดีว่า บางครั้งการปฏิบัติหน้าที่ทางครอบครัวได้บกพร่องไป แต่ทุกคนก็ให้อภัย ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ เอื้ออาทรด้วยความรักและความเข้าใจตลอดมา นับเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งอันทำให้การทำปริญญานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จ ความสำเร็จนี้จึงเป็นเกียรติประวัติสูงสุดแก่วงศ์ตระกูล และทุกคนในครอบครัวของผู้วิจัยด้วย

เกศริน มนูญผล

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	**บทนำ**	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
	ขอบเขตของการวิจัย	7
	ข้อจำกัดของการวิจัย	7
	ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย	7
	ความสำคัญของการวิจัย	8
	นิยามศัพท์เฉพาะ	8
2	**เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**	11
	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์	12
	ลักษณะของหนังสือเสริมประสบการณ์	12
	บทบาทของหนังสือเสริมประสบการณ์	12
	ความสำคัญและประโยชน์ของหนังสือเสริมประสบการณ์	13
	หลักการและทฤษฎีพื้นฐานสำหรับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์	13
	ขั้นตอนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์	21
	การจัดทำภาพประกอบในหนังสือเสริมประสบการณ์	23
	นโยบายและแนวทางส่งเสริมการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์	26
	ครูกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์	27
	ภูมิปัญญาท้างถิ่นกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์	27
	แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการฝึกอบรม	36
	ความหมายของการฝึกอบรม	36
	ความสำคัญของการฝึกอบรม	36
	ความจำเป็นในการฝึกอบรม	37
	ประเภทของการฝึกอบรม	38
	แนวคิดในการฝึกอบรม	39
	กระบวนการฝึกอบรม	42
	การฝึกอบรมครู	43

บทที่ หน้า

แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร..... 44
ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร..... 44
องค์ประกอบของหลักสูตร..... 45
ประเภทของหลักสูตร..... 45
กระบวนการพัฒนาหลักสูตร..... 46
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร..... 47
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู..... 49
แนวคิดประกอบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู..... 51
ปรัชญาการศึกษา..... 52
จิตวิทยาการเรียนรู้..... 52
การเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่..... 54
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่..... 56
วิธีให้การเรียนรู้แก่ผู้ใหญ่..... 59
แนวคิดเกี่ยวกับสื่อประกอบการฝึกอบรม..... 66
แนวคิดในการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม..... 68
กรอบความคิดในการวิจัย..... 70
3 **วิธีดำเนินการวิจัย**..... 75
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน..... 76
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร..... 80
ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร..... 85
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลหลักสูตร..... 89
4 **ผลการวิเคราะห์ข้อมูล**..... 91
ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน..... 91
ขั้นตอนที่ 2 ผลการสร้างหลักสูตร..... 94
ขั้นตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตร..... 127
ขั้นตอนที่ 4 ผลการประเมินหลักสูตร..... 149

บทที่ หน้า

5 **สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ**.....156
สรุปผลการวิจัย..... 156
อภิปรายผลการวิจัย.....159
ข้อเสนอแนะ..... 163
บรรณานุกรม..... 164
ภาคผนวก.....176
ภาคผนวก ก โครงการ และหลักฐานการดำเนินโครงการ..... 176
ภาคผนวก ข เอกสารประกอบการอบรม..... 191
ภาคผนวก ค รายชื่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง..... 168
ภาคผนวก ง เครื่องมือการวิจัย..... 276
ภาคผนวก จ ภาพกิจกรรมการดำเนินการฝึกอบรม.....297
ภาคผนวก ฉ ผลผลิตและภาพสะท้อนจากโครงการ..... 336
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....366

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์	76
2	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเหมาะสมและความหมายในแต่ละรายการประเมิน	101
3	แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องและความหมายของแต่ละรายการประเมิน	104
4	แสดงจำนวนร้อยละของสถานภาพผู้เข้ารับการอบรมจำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์สอน อำเภอที่สังกัด และประสบการณ์เข้ารับการอบรมด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์	148
5	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรด้านปัจจัย	150
6	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรด้านกระบวนการ	151
7	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรด้านผลผลิต	153
8	รายชื่อผู้เข้ารับการอบรมการทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น	274
9	เฉลยคำตอบสำหรับแบบทดสอบวัดความรู้ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น	295
10	คุณภาพของแบบทดสอบวัดความรู้ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น	296
11	ผลการสอบวัดความรู้ก่อนและหลังอบรมโครงการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น	337
12	รายชื่อหนังสือเสริมประสบการณ์ที่ได้จากโครงการ	339

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	การสื่อสารทางภาษาของมนุษย์	19
2	กระบวนการสอนแบบธรรมชาติ	20
3	แนวคิดพื้นฐานในการอบรม	39
4	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิธีเรียนของผู้เรียน	58
5	วงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติ	65
6	กรอบแนวคิดในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์	74
7	การฝึกอบรมโดยอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์	81
8	แสดงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของครู	93
9	แผนผังความคิดจากการเรียนรู้หน่วยที่ 1 ของ ไพรัช ทองมา	129
10	แผนที่ความคิด การสะท้องตนเองของ วรรณา ไชยภู ต่อการเรียนรู้หน่วยที่ 1	130
11	ภาพสะท้อนตนเองของเปรมใจ ณ รังสี ต่อการเรียนรู้หน่วยที่ 1	131
12	แสดงการสะท้องจุดเด่นและจุดด้อยของวิทยากรจาก วรรณา ไชยภู	132
13	แผนที่ความคิด สรุปสาระการเรียนรู้หน่วยที่ 2 ของ วรรณา ไชยภู	134
14	แผนที่ความคิด สรุปสาระการเรียนรู้หน่วยที่ 2 ของ ไพบูลย์ อิ้ววังโส	135
15	การสะท้อนตนเองของไพบูลย์ อิ้ววังโส ต่อการปฏิบัติการเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ และการสืบค้นข้อมูลท้องถิ่นภายหลังการฝึกปฏิบัติหน่วยที่ 2	137
16	การสะท้อนตนเองของ วรรณา ไชยภู หน่วยที่ 4	142
17	การสะท้อนตนเองของ กาญจนา จิตรสำรวย หน่วยที่ 4	143
18	สรุปสาระการเรียนรู้หน่วยที่ 5 ของ สุวนิตย์ ชูรักษ์	145
19	การจัดกลุ่มสนทนาเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับร่างหลักสูตร	298
20	การประชุมชี้แจงโครงการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น	299

ภาพประกอบ หน้า

21 ผู้เข้าร่วมฟังการประชุมชี้แจงโครงการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น..... 299
22 การจัดเตรียมสถานที่ในพิธีเปิดการอบรม..... 300
23 ประธานในพิธีกล่าวเปิดการอบรม..... 300
24 ผู้จัดและดำเนินการอบรม..... 301
25 วิทยากรด้านการสืบค้นข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น..... 301
26 การแนะนำคณะวิทยากรประจำกลุ่มย่อย..... 302
27 วิทยากรด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์..... 302
28 คณะทำงานในฝ่ายสนับสนุนและบริการ..... 303
29 การดำเนินการสอบก่อนฝึกอบรม..... 303
30 ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้จากสื่อของจริง..... 304
31 ผู้เข้ารับการอบรมถ่ายโอนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน..... 304
32 กิจกรรมกลุ่ม ปฏิบัติการฝึกวิเคราะห์หลักสูตรและฝึกเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์..... 305
33 การเตรียมสถานที่ สื่อ อุปกรณ์ ประกอบการฝึกอบรม..... 306
34 สื่อประกอบการอบรมประเภทหนังสือเสริมประสบการณ์..... 307
35 ผู้เข้ารับการอบรมในระหว่างฟังการบรรยายนำเข้าสู่เรื่องหน่วยที่ 3..... 308
36 การส่งและการรับคืนงานก่อนเข้ารับการอบรม..... 309
37 การเรียนรู้จากสื่อตัวอย่าง..... 310
38 การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ..... 310
39 การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ..... 311
40 การสะท้อนความคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม..... 311
41 การเรียนรู้จากการซักถาม แบบกลุ่มไม่เป็นทางการ..... 312
42 การเรียนรู้จากการซักถาม แบบกลุ่มไม่เป็นทางการ..... 313
43 การเรียนรู้จากการซักถาม แบบไม่เป็นทางการตามกลุ่มนัดหมาย ที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช..... 314
44 การเรียนรู้จากการซักถาม แบบไม่เป็นทางการตามกลุ่มนัดหมาย ที่บ้านผู้วิจัย..... 314
45 การเรียนรู้จากการซักถามแบบไม่เป็นทางการตามกลุ่มนัดหมาย ที่บ้านผู้วิจัย..... 315
46 วิทยากรบรรยายนำในการฝึกอบรมระยะที่ 3..... 316

ภาพประกอบ หน้า

47 การมอบรางวัล และให้กำลังใจสำหรับผู้ปฏิบัติงานดีเด่น..... 316
48 ผู้เข้ารับการอบรมกับชิ้นงานของตนเองที่มีมากขึ้นและมีกำลังใจเข้มแข็งไม่ย่อท้อ..... 317
49 ผู้เข้ารับการอบรมคุ้นเคย สนิทสนม เป็นกันเองมากขึ้น..... 317
50 ผู้เข้ารับการอบรมพบปะซักถาม วิทยากรกลุ่มย่อย..... 318
51 ผู้เข้ารับการอบรมมีกำลังใจและยิ้มสู้แม้ภาระงานในการฝึกอบรมในระยะนี้เริ่มหนักหน่วงขึ้น..... 319
52 ผู้เข้ารับการอบรมมีความตั้งใจ และจริงจังในการปฏิบัติงาน การรวมกลุ่มมาซักถามวิทยากรจึงมีเกิดขึ้นทุกระยะของการอบรม..... 319
53 ความคุ้นเคยและเป็นกันเองระหว่างผู้เข้ารับการอบรมด้วยกัน และผู้วิจัย..... 320
54 การให้คำแนะนำเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรม..... 320
55 การให้คำแนะนำของวิทยากรและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของผู้เข้ารับการอบรม..... 321
56 บรรยากาศการร่วมกิจกรรมกลุ่มของผู้เข้ารับการอบรม..... 322
57 บรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม..... 323
58 บรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม..... 324
59 บรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม..... 325
60 การพักเปลี่ยนอิริยาบท และรับประทานอาหารว่างในมุมสบาย ๆ ของห้องประชุม.... 325
61 บรรยากาศการเรียนรู้ แบบไม่เป็นทางการของกลุ่มตามนัดหมาย ที่บ้านผู้วิจัย..... 326
62 บรรยากาศการเรียนรู้ แบบไม่เป็นทางการของกลุ่มตามนัดหมาย ที่บ้านผู้วิจัย..... 327
63 นิทรรศการผลงานที่เกิดจากการฝึกอบรมตามโครงการ..... 328
64 คณะทำงานเตรียมพร้อมในระหว่างการอบรมระยะสิ้นสุดโครงการ..... 328
65 แขกผู้มีเกียรติที่มาร่วมชื่นชมผลงานในการแสดงนิทรรศการ..... 329
66 ผู้เข้ารับการอบรม และแขกผู้มีเกียรติเยี่ยมชมผลงานในระยะสิ้นสุดโครงการ..... 330
67 การอภิปราย และเสวนาเปิดใจผู้เข้ารับการอบรมในวันสิ้นสุดการอบรม..... 331
68 ผู้เข้ารับการอบรม และวิทยากรภาคภูมิใจในผลงานร่วมกัน..... 331
69 อธิการบดีเยี่ยมชมผลงานของผู้เข้ารับการอบรม..... 332
70 กรรมการที่ปรึกษาโครงการ และกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์เยี่ยมชมผลงาน... 333
71 คณะทำงานจัดเตรียมวุฒิบัตร เพื่อมอบแก่ผู้เข้ารับการอบรมในพิธีปิด..... 334

ภาพประกอบ หน้า

72 อธิการบดีสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช มาเป็นเกียรติมอบวุฒิบัตร ในพิธีปิดการอบรม..... 334
73 ผู้วิจัยกับนิทรรศการผลงาน ของผู้เข้ารับการอบรมตามโครงการ..... 335
74 ประธานในพิธีปิดถ่ายภาพร่วมกับวิทยากร แขกผู้มีเกียรติ และผู้เข้ารับการอบรม..... 335

บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมเป็นที่รวมของชีวิตและสรรพสิ่ง สังคมที่พึงประสงค์จะต้องสามารถนำคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่งมาประสานเกื้อกูลกันให้เกิดสันติสุข และในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมปัจจุบัน ทั้งด้านเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งผลกระทบให้การจัดการศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้มากขึ้น นั่นคือเป็นสังคมที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษาจึงเป็นการสอนคนให้รู้จักแสวงหาความรู้และสอนคนให้รู้จักสอนตัวเอง การศึกษาที่ทำให้เกิดสันติสุขขึ้นในสังคมได้นั้นจะต้องพัฒนาพลังความสามารถที่มีอยู่ของบุคคลให้เต็มศักยภาพเพื่อนำมาใช้พัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชนและสังคมได้อย่างเหมาะสม การจัดการเรียนการสอนในสังคมการเรียนรู้จึงต้องสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ที่ให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้เอง มีโอกาสเลือกเรื่องที่จะเรียนและเลือกวิธีเรียนรู้ที่หลากหลาย มีความหมายต่อตนเองและสังคม (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2542 : 56) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทบทวนระบบคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำมาเสริมสร้างประยุกต์เข้ากับระบบการเรียนรู้ใหม่ให้เกิดความสมดุลระหว่างความเป็นสากลและความเป็นท้องถิ่นโดยปราศจากความรู้สึกแปลกแยก เสริมสร้างพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนใฝ่รู้สู้สิ่งยาก จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการคิดเชิงพัฒนา เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะทางวิชาการ ทักษะทางสังคมและจริยธรรม โดยออกแบบกิจกรรมการเรียนที่เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียนแต่ละคนให้เจริญเต็มที่ในลักษณะที่แตกต่างกัน (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2539 : 40-41) การจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีลักษณะดังกล่าวนี้เกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายประการได้แก่ หลักสูตร ครู ผู้เรียน รวมทั้งสภาพแวดล้อมต่าง ๆ แต่บทบาทของครูนับเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและมีอิทธิพลสูงกว่าปัจจัยอื่น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2538 : 188) ทั้งนี้เพราะครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการวางแผนออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน วิเคราะห์หาวิธีเรียนที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาวิธีเรียน เป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ และรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรง

การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันได้ดำเนินการไปตามหลักสูตร และนโยบายที่รัฐส่วนกลางกำหนดวางแผนให้ครูนำไปปฏิบัติ แม้ว่าหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กำหนดหลักการข้อ 3 ไว้ว่า "เป็นการมุ่งสร้างเอกภาพของชาติไทย โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ในระดับท้องถิ่นมีโอกาสจัดหลักสูตร

บางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการได้" (กรมวิชาการ. 2534 : 1) หลักการดังกล่าวก็มิได้รับการตอบสนองเท่าที่ควร(กรมวิชาการ. 2540 : 2) ท้องถิ่นเองยังยึดติดอยู่กับหลักสูตรแกนเมื่อการใช้หลักสูตรไม่ได้รับการสนองตอบ สภาพที่พบกันทั่วไปก็คือครูและนักเรียนจะอยู่ในฐานะผู้บริโภค กล่าวคือสอนและเรียนกันโดยยึดหนังสือเล่มเดียว ครูใช้แผนการสอนสำเร็จรูปที่วางขาย นักเรียนก็ใช้หนังสือเรียนของสำนักพิมพ์ใดสำนักพิมพ์หนึ่งเป็นหลัก ในห้องเรียนจึงมีสภาพเป็นการสอนหนังสือ (เล่มเดียว) สอนข้อสอบ มากกว่าสอนคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การเรียนรู้เช่นนี้จึงไม่ใช่การเรียนรู้ที่แท้จริง ไม่สัมพันธ์กับสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน จึงก่อให้เกิดปัญหาชีวิตและสังคมตามมามากมาย ดังที่เห็นปรากฏกันอยู่ในทุกวันนี้

การจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้โดยไม่แปลกแยกจากท้องถิ่นนั้น ครูต้องปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนการสอน จากการให้นักเรียนเรียนจากหนังสือเพียงเล่มเดียวในห้องเรียนไปสู่การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น โดยเพิ่มเติมเนื้อหาสาระ กระบวน-การเรียนการสอน เอกสารความรู้ หนังสือเสริมประสบการณ์ และแผนการสอนที่เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเองทั้งด้านชีวิต เศรษฐกิจ อาชีพ และสังคมอย่างลึกซึ้ง ทั้งสามารถนำประสบการณ์นั้นมาพัฒนาความเป็นอยู่ในชีวิต อาชีพและสังคมให้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 54) ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสามารถอยู่ในสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ประสบผลสำเร็จแนวทางหนึ่งในหลายแนวทางที่ปฏิบัติกันก็คือ การใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ที่ครูจัดทำขึ้น เพื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมเสริมต่าง ๆ หลากหลายรูปแบบสอดคล้องกับรายงานผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา (กรมวิชาการ. 2538 : 96) ในรายวิชาที่ต่ำกว่าเกณฑ์ ผู้รายงานได้เสนอแนะให้กรมวิชาการทำการวิจัยและพัฒนาเอกสารหลักสูตร รวมถึงหนังสือเสริมประสบการณ์ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อนำมาสนับสนุนส่งเสริมคุณภาพการสอนของครูให้มากขึ้น

สำหรับหนังสือเสริมประสบการณ์นั้น แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการไม่ได้กำหนดให้เป็นหนังสือเรียน แต่คุณค่าของหนังสือประเภทนี้จะช่วยเสริมเติมเต็มในส่วนที่เป็นชีวิตจริงของผู้เรียนแต่ละบุคคลได้มาก การจัดให้โรงเรียนและห้องเรียนได้มีหนังสือเสริมประสบการณ์ที่ดีสำหรับเด็กเพื่อใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าได้อย่างทั่วถึง เพียงพอ และเหมาะสมจะช่วยให้สามารถยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้บรรลุผลตามเจตนารมย์ของหลักสูตรได้ ในปัจจุบันนอกจากหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่โดยตรงในการผลิตหนังสือเสริมประสบการณ์และหนังสืออ่านประกอบทั่วไปแล้ว ภาคเอกชนก็ส่งเสริมให้มีการผลิต แต่ยังพบว่า ไม่สามารถผลิตได้ทันและครบถ้วนตามความต้องการของท้องถิ่น อีกทั้งราคาค่อนข้างสูง ครูและนักเรียนขาดหนังสือเสริมประสบการณ์ในหลากหลายรูปแบบ ทำให้นักเรียนไม่ได้รับความรู้และประสบการณ์ตรงตามต้องการ มีรายละเอียดน้อยเกินไป ทำให้ไม่สามารถค้นคว้าได้ลึกซึ้งประการสำคัญนักเขียนส่วนใหญ่ซึ่งไม่ใช่ครูผู้สอนจะเขียนตามความถนัดและความสนใจของตนเองเป็นสำคัญ (กรมวิชาการ. 2541:74-77) หนังสือเสริมประสบการณ์ที่มีอยู่โดยทั่วไปจึงเป็นเพียง

ตัวอย่างหนึ่ง ไม่อาจจำเพาะเจาะจงเฉพาะกลุ่มเป้าหมายหรือท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพได้ เด็กไทยยังใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ที่มีรูปแบบเนื้อหาเหมือนกันทั่วประเทศ ซึ่งบางเนื้อหาก็ไม่มีความสำคัญต่อนักเรียนในบางท้องถิ่น ส่วนเนื้อหาที่ต้องการเน้นและมีความจำเป็นอย่างยิ่งกลับไม่มีหนังสือเสริมประสบการณ์ให้นักเรียนได้เรียน หรือศึกษาค้นคว้ากันอย่างแท้จริง

ครู อาจารย์ในสถานศึกษา สามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้นใช้เองได้ (จินตนา ใบกาซูยี. 2534 : 8-10) เพราะกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายส่งเสริมให้ครูจัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทนี้ โดยเฉพาะถ้าครูสามารถจัดทำอย่างเป็นระบบ มีการทดลองใช้จนได้รับการยอมรับว่ามีคุณภาพ ใช้พัฒนาการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น ก็จะเป็นการช่วยให้ครูมีโอกาสได้พัฒนาตนเอง พัฒนาผู้เรียนได้ตรงจุดหมายสามารถจัดการเรียนการสอนได้หลากหลายรูปแบบ ในขณะที่นักเรียนก็จะมีแหล่งศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอย่างเพียงพอ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ การส่งเสริมให้ครูจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้นใช้เองนั้น ได้อาศัยแนวคิดที่ว่าครูผู้สอนย่อมเข้าใจและปรารถนาที่จะปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบให้เกิดผลดีที่สุด หากให้โอกาสครูได้รับการพัฒนาด้านการจัดหนังสือเสริมประสบการณ์ก็จะสามารถปฏิบัติได้

จากการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตรและการสอนในยุคสังคมสารสนเทศนวัตกรรมหลักสูตรและการสอนผู้วิเคราะห์เห็นว่ามีความเป็นไปได้สูง ในการที่จะทำให้การใช้หลักสูตรประสบผลสำเร็จแนวทางหนึ่งก็คือการใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ที่ครูจัดทำขึ้นเองให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ซึ่งมีข้อดีสรุปได้ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2538 : 35-44; กรมวิชาการ. 2540 : 2; เกศริน มนูญผล. 2539 : 11-13; จินตนา ใบกาซูยี. 2534 : 27-28)

1. ได้เติมเต็ม สิ่งที่ขาดตกบกพร่องและไม่ได้เน้นในหลักสูตร แต่เป็นสิ่งจำเป็นเฉพาะท้องถิ่นที่จะต้องปลูกฝังเป็นพิเศษ นั่นคือจะได้หนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องสัมพันธ์กับท้องถิ่น

2. ได้หนังสือเสริมประสบการณ์ที่มีคุณภาพ ตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการใช้หนังสือ

3. สามารถสอดแทรกแนวคิด ข้อธรรม เจตคติที่ต้องการเน้นให้แก่ผู้เรียนได้

4. บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นลงไปในหนังสือเสริมประสบการณ์ ให้ผู้อ่านรักและหวงแหนท้องถิ่นของตน

5. การเก็บข้อมูลท้องถิ่น เพื่อจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ เป็นการสร้างสัมพันธภาพระหว่างครูและชุมชนได้ทางหนึ่ง

6. ส่งเสริมการคิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์แก่ผู้อ่านและผู้จัดทำ ได้พัฒนาสมองทั้งสองซีกของมนุษย์

7. หนังสือเสริมประสบการณ์ที่ครูจัดทำขึ้นใช้เอง สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ตัวครูและศิษย์ เกิดความศรัทธาเลื่อมใสในตัวครูอันจะส่งผลต่อการมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างศิษย์กับครู

8. การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์โดยครูผู้สอนเอง เป็นการฝึกวิเคราะห์งานฝึกทำงานให้เป็นระบบ เพื่อนำเอาผลผลิต คือหนังสือที่มีคุณภาพ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการเรียนการสอน

9. การนำหนังสือเสริมประสบการณ์ไปใช้อย่างเพียงพอและทั่วถึงในระดับห้องเรียนจะช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนให้รู้จักเลือกรับข้อมูล รู้จักคิดค้นและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทั้งยังส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน รักการค้นคว้า ใฝ่รู้ติดตัวไปตลอดชีวิต

10. ผู้สอนได้มีอิสระทางความคิด สามารถพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีระบบ ให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน ซึ่งเป็นงานท้าทายความสามารถ เป็นการให้โอกาสแก่ครูในการพัฒนาตนเอง

11. ได้กระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ท้องถิ่นซึ่งมีความเป็นไปได้สูง มีครูที่ไหนก็มีความรู้และหนังสือที่เป็นผลงานของครูเองที่นั่น

12. หนังสือเสริมประสบการณ์เป็นสิ่งพิมพ์ที่สามารถอ่านซ้ำ ย้ำทวนหลายครั้งได้ ไม่เข้าใจอ่านใหม่ได้ เป็นการให้โอกาสในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้มาก

13. หนังสือเสริมประสบการณ์ช่วยทดแทนความรู้สึกที่ขาดหายไปของผู้อ่าน เช่น ขาดความรัก ความว้าเหว่ มีปมด้อย หนังสือที่มีสาระเกี่ยวกับเรื่องนี้จะช่วยพัฒนาและฟื้นฟูด้านจิตใจของผู้อ่านได้ดี

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าหนังสือเสริมประสบการณ์ที่ครูจัดทำขึ้นใช้เอง มีคุณค่าต่อการเรียนรู้อย่างสูง ช่วยสนองตอบจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 5-6) ที่มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกและภาคภูมิใจในท้องถิ่น ส่งเสริมนิสัยใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตทั้งในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และศึกษาตามอัธยาศัย การที่ครูสามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้จะต้องประสานความร่วมมือจากหลายฝ่ายมาช่วยในการสืบค้นและเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้สาระที่จะนำมาจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ นับเป็นการระดมทรัพยากรจากหลายแหล่งมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งกระบวนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่มีการวิเคราะห์วางแผนอย่างเป็นระบบ เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนหนังสือเสริมประสบการณ์นี้ จะช่วยปลูกฝังเจตคติและทักษะในการพัฒนางานให้เป็นระบบยิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการสนับสนุนให้ครูมีการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นขึ้นด้วยเหตุผลที่ว่าครูผู้สอนมีโอกาสอยู่ใกล้ชิดตัวนักเรียนเองมาก อีกทั้งครูในแต่ละท้องถิ่นย่อมรู้และเข้าใจถึงความต้องการและความขาดแคลนของนักเรียนในท้องถิ่นของตนอย่างละเอียดถี่ถ้วน ถ้าครูสามารถนำสิ่งเหล่านี้มาเป็นเป้าหมายในการผลิตและเขียนหนังสือ เพื่อสนองความต้องการของเด็กในโรงเรียนของแต่ละคนก็ย่อมเป็นผลดีแก่สถานศึกษาและการศึกษาของชาติเป็นอย่างมาก แต่ปัญหามีอยู่ว่าครูผู้สอนยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์จึงยังไม่อาจตอบสนองความต้องการในด้านการขาดแคลนหนังสือประเภทนี้ได้

ในเรื่องมีหน่วยงานของรัฐและเอกชนหลายแห่ง ที่เล็งเห็นความสำคัญของการผลิตสื่อหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชนได้จัดการอบรมเรื่องการเขียนหนังสือและจัดทำหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชนขึ้น เพื่อให้ครูผู้สอนได้รับความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กโดยตรงเสมอมา เช่น ชมรมสร้างเสริมหนังสือเด็กและเยาวชน กรมวิชาการ สำนักพิมพ์ต้นอ้อ สำนัก-พิมพ์แม็ค ซึ่งจัดกิจกรรมเสริมเรื่องนี้มามิได้ขาด โดยเดินทางไปเปิดการอบรมเรื่องการเขียนหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชนขึ้นในจังหวัดที่แสดงความจำนงมา จนสามารถให้ความรู้ความเข้าใจแก่ครูในเรื่องการเขียนและจัดทำหนังสือเด็กไปเป็นจำนวนไม่น้อย แต่ก็ยังพบปัญหาการขาดแคลนหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นอยู่อีกมาก เพราะยังไม่มีผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร (มานพ ถนอมศรี. 2534 : 1-2) สาเหตุสำคัญเนื่องมาจากเงื่อนไขและปัจจัยหลายอย่างที่เป็นอุปสรรคเป็นต้นว่า ครูที่เคยได้รับการอบรมจากหลักสูตรดังกล่าว ซึ่งใช้เวลาเพียง 2-3 วัน พอจะมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ แต่ก็ไม่มั่นใจในการปฏิบัติ ขาดการแนะนำช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด ขาดแรงจูงใจ ไม่มีเวลา และไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ทำให้สภาพการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของครูเหล่านี้ ยังไม่มีผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนหนังสือเสริมประสบการณ์อยู่อีกมาก โดยเฉพาะในท้องถิ่นชนบทห่างไกล ที่ขาดโอกาสในด้านการจัดซื้อและจัดหามาใช้ หรือแม้แต่แหล่งจำหน่ายก็ยังมีจำกัด ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้วิจัยได้สำรวจสภาพการจำหน่ายหนังสือเสริมประสบการณ์ ระดับประถมศึกษาของ 3 จังหวัด คือ สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และสงขลา ในช่วงต้นเดือนมกราคม พ.ศ. 2543 พบว่า หนังสือเสริมประสบการณ์ไม่ได้มีวางขายในแผงหนังสือทั่ว ๆ ไป แต่มีขายเฉพาะร้านหนังสือใหญ่ ๆ ของจังหวัดประมาณ 3-5 ร้านเท่านั้น แต่ละร้านมีหนังสือเสริมประสบการณ์ ระดับประถมศึกษา ประมาณร้อยละ 2.76-3.35 ของจำนวนชื่อหนังสือทั้งหมดที่มีวางจำหน่ายในร้าน จากการพิจารณาหนังสือเสริมประสบการณ์เหล่านี้พบว่า ไม่มีชื่อเรื่องโดยตรงที่เจาะเฉพาะท้องถิ่น ที่พบจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับภาพรวมของประเทศ เช่น ประเทศของเรา ท้องถิ่นของเรา ทั้งนี้ด้วยเหตุผลทางธุรกิจเพื่อให้มียอดจำหน่ายสูง ลักษณะเนื้อหาจึงมีรายละเอียดไม่เพียงพอที่จะเรียนรู้ให้สัมพันธ์กับท้องถิ่น แม้บางเรื่องจะมีหนังสืออื่นให้ค้น เช่น สารคดีท่องเที่ยว อาชีพ แต่ก็เป็นภาพรวมให้บุคคลทั่วไปอ่านมากกว่าที่จะจำเพาะให้เหมาะสมกับผู้อ่านในระดับประถมศึกษา สำหรับผู้แต่งและสำนักพิมพ์ส่วนใหญ่มาจากส่วนกลาง ซึ่งผู้เขียนจะเขียนตามความถนัด ความชอบ และเขียนตามประสบการณ์ของตนที่ได้จากการไปเที่ยวไปพบเห็นมา ไม่ได้วิเคราะห์เจาะลึกถึงความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง เรื่องที่เขียนจึงเป็นความรู้ทั่วไป ไม่สามารถศึกษาให้สัมพันธ์กับชีวิตจริงในท้องถิ่นได้ จึงทำให้ขาดแคลนหนังสือที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น และยังมีเรื่องราวในท้องถิ่นอีกมากมายที่ยังไม่ได้จัดทำเป็นหนังสือเสริมประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เช่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วิถีชีวิตคนในท้องถิ่น บุคคลสำคัญที่เป็นแกนนำในท้องถิ่น องค์กรประชาชนที่สร้างสรรค์พัฒนาท้องถิ่น สถานที่สำคัญ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และคุณค่าซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ท้องถิ่นดำรงอยู่ได้ เป็นต้น ในด้านราคาหนังสือส่วนใหญ่

ขายตามราคาปก ซึ่งมีราคาค่อนข้างสูงตั้งแต่ 30-200 บาท แล้วแต่เทคนิคการจัดพิมพ์ ถ้าจัดพิมพ์อย่างดีก็ราคาแพง ส่งผลต่ออำนาจการซื้อของผู้ปกครองและโรงเรียนในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันเป็นอย่างมาก โรงเรียนมีงบประมาณจำกัดไม่อาจซื้อได้ครบทุกชุด ทุกเล่ม ทำให้โรงเรียนทั่วไปขาดแคลนหนังสือประเภทนี้มาก หนังสือเสริมประสบการณ์ที่พอมีบ้างในท้องตลาดจึงมีผู้ซื้อน้อยเพราะความยากจนของผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยสภาพการผลิตและพัฒนาหนังสือสำหรับเด็กที่พบว่า หนังสือมีราคาแพง ผู้เขียนได้รับค่าตอบแทนน้อยเพราะต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ทำให้แนวโน้มการผลิตหนังสือเสริมประสบการณ์ในอีก 5 ปีข้างหน้าจะลดน้อยลงด้วย (กรมวิชาการ. 2541 : 69)

สภาพโดยทั่วไปของโรงเรียนในท้องถิ่นชนบทจึงยังขาดแคลนหนังสือเสริมประสบการณ์อยู่อีกมาก ทั้งนี้สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะ ครูขาดความรู้ความชำนาญในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้นใช้เอง (กรมวิชาการ. 2539 : 22) สำหรับจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการสำรวจสภาพการใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ในโรงเรียนประถมศึกษา (ดรรชิต มนุญผล. 2537 : 2) ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีหนังสือเสริมประสบการณ์ใช้ ที่มีใช้บ้างก็มีปริมาณไม่เพียงพอ คุณภาพไม่เหมาะสมกับระดับและวัยของผู้เรียน ไม่สอดคล้องกับท้องถิ่น ไม่สอดคล้องกับหลักสูตร และใช้ภาษาไม่เหมาะสม เป็นต้น ส่วนด้านความรู้ความสามารถของครูในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์พบว่า ครูส่วนใหญ่ยังไม่มีสมรรถภาพทางด้านนี้ แต่ถ้าหากมีการเพิ่มพูนความรู้ทักษะและเจตคติ ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่เป็นระบบให้แก่ครูแล้ว ย่อมจะส่งผลให้ครูได้พัฒนาตนเอง พัฒนาการเรียนการสอนและยังช่วยพัฒนาวิชาชีพครูได้อีกด้วย ดังนั้นจึงควรให้มีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ระดับประถมศึกษา ให้ครูสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น สนับสนุนหลักสูตรท้องถิ่นให้เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมนี้จะศึกษาทั้งระบบของการพัฒนาหลักสูตร นับตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับนำมาใช้ในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของครู เพื่อตอบคำถามว่าครูที่จะทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้นั้นต้องอาศัยปัจจัยหรือเงื่อนไขใดสนับสนุน คำตอบที่ได้จะมีผลต่อการนำไปกำหนดเนื้อหาสาระและกระบวนการในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ซึ่งวิธีการที่จะให้ได้คำตอบดังกล่าวต้องอาศัยเทคนิคการสนทนากลุ่มเจาะจง การสังเกตและ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก รวมทั้งการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ประมวลได้ทั้งหมดนี้นำมากำหนดเป็นรายละเอียดในแต่ละส่วนขององค์ประกอบหลักสูตร จากนั้นจึงร่างหลักสูตรแล้วนำไปทดลองใช้ และประเมินผลเพื่อให้ได้ข้อมูลมาปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรต่อไป ผลการวิจัยครั้งนี้นอกจากจะได้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นและได้หนังสือเสริมประสบการณ์ที่ครูจัดทำขึ้นแล้ว ผู้เข้าอบรมยังได้เรียนรู้กระบวนการวิจัย

เชิงปฏิบัติการที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์อันจะเป็นเครื่องมือให้ครูได้นำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนด้านอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้

1. ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสมรรถภาพครูด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับวางแผนพัฒนาหลักสูตร
2. สร้างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น
3. ทดลองใช้หลักสูตรที่สร้างขึ้น เพื่อให้นำไปใช้ฝึกอบรมครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. ประเมินผลหลักสูตรเพื่อรับรองหรือปรับปรุงหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ระดับประถมศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมุ่งให้ครูที่เข้ารับการอบรมมีความรู้ ทักษะ และเจตคติในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ เนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรประกอบด้วย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ และการนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ โดยใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการประมาณ 3 เดือน

ข้อจำกัดของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้ 2 ประเภทคือ หนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน ด้วยมีข้อจำกัดในเรื่องพื้นฐานด้านการเขียน จุดมุ่งหมายของการนำหนังสือไปใช้ และระยะเวลาในการจัดอบรม

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์นี้เป็นหลักสูตรกลางที่ให้โอกาสผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้เรียนรู้ วิธีการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ทั้ง 4 ประเภท เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ต่อไป แต่สำหรับการฝึกอบรมในครั้งนี้ได้เปิดโอกาสให้ครูเลือกปฏิบัติการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์เพียงคนละ 1 ประเภท จำนวน 2-3 เล่ม ตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการจำเป็น เพื่อสะดวกในการติดตามผลการ

พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในแง่ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ที่ต้องการเห็นวงจรของการพัฒนาอย่างชัดเจนตลอดช่วงระยะเวลาที่ดำเนินการฝึกอบรม

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ซึ่งได้มาจากกระบวนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรที่เป็นระบบ สอดคล้องกับธรรมชาติและวิถีการทำงานของครู อันจะส่งผลให้ครูสามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นขึ้นใช้เองได้ ช่วยลดปัญหาการขาดแคลนหนังสือเสริมประสบการณ์ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการใช้หลักสูตรท้องถิ่น ยังผลให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **การพัฒนาหลักสูตร** หมายถึง กระบวนการจัดทำและพัฒนาการจัดมวลประสบการณ์ทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ รวมทั้งสมรรถภาพต่าง ๆ เพื่อนำไปพัฒนากลุ่มเป้าหมาย ให้เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ โดยการศึกษาสำรวจ วิเคราะห์ รวบรวมสภาพปัญหา แนวโน้มและความต้องการของสังคม สภาพเศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนความต้องการของผู้ใช้หลักสูตร จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ประมวลได้ทั้งหมดมากำหนดเป็นรายละเอียดในแต่ละส่วนขององค์ประกอบหลักสูตร แล้วจึงนำหลักสูตรไปทดลองใช้และติดตามผลการใช้หลักสูตรเพื่อให้ได้ข้อมูลมาพัฒนาหลักสูตรต่อไป

2. **การฝึกอบรมครู** หมายถึง กระบวนการที่ครูได้มีกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยทำให้มีความรู้ ทักษะและเจตคติ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ทำให้สมรรถภาพการสอนและการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูดียิ่งขึ้น

3. **หนังสือเสริมประสบการณ์** หมายถึงหนังสือเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องก็ได้ สำหรับให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของภาษา เสริมสร้างทักษะและนิสัยรักการอ่าน ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ในสิ่งที่เรียนรู้ตามหลักสูตร หนังสือเสริมประสบการณ์แบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

3.1 **หนังสืออ่านนอกเวลา** เป็นหนังสือที่กำหนดให้ใช้ในการเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งตามหลักสูตรนอกเหนือจากหนังสือเรียน สำหรับให้ผู้เรียนอ่านนอกเวลาเรียน โดยถือว่ากิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนตามหลักสูตร

3.2 **หนังสืออ่านเพิ่มเติม** เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาอิงหลักสูตร ซึ่งมีความเหมาะสมกับความสามารถในการอ่านของผู้เรียน สำหรับให้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง

3.3 **หนังสืออุเทศ** เป็นหนังสือสำหรับค้นคว้า อ้างอิงเกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยมีการเรียบเรียงเป็นเชิงวิชาการ

3.4 **หนังสือส่งเสริมการอ่าน** เป็นหนังสือที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการอ่าน และมีนิสัยรักการอ่าน อาจเป็นสารคดี นวนิยาย หรือนิทาน ที่ไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ประเพณี และศีลธรรมอันดีงาม

4. **สมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์** หมายถึงความสามารถอันประกอบด้วยความรู้ ทักษะ และเจตคติของครูที่สามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้อย่างมีคุณภาพซึ่งประกอบด้วย

4.1 ความรู้ ได้แก่ ความรู้ในหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

4.2 ทักษะ ได้แก่ ทักษะในการวางแผน จัดทำ พัฒนา และนำเสนอผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

4.3 เจตคติ ได้แก่ ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

5. **การวิจัยเชิงปฏิบัติการ** หมายถึง กิจกรรมที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตและการให้ข้อมูลย้อนกลับโดยขั้นตอนเหล่านี้สามารถปฏิบัติซ้ำในลักษณะบันไดเวียนได้หลาย ๆ รอบ จนกว่าผลการดำเนินงานจะบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

6. **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น** หมายถึง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู รูปแบบหนึ่งที่ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

6.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสมรรถภาพครูด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์โดยศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย การจัดกลุ่มสนทนา การสัมภาษณ์ และการสังเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลมาวางแผนจัดทำโครงร่างหลักสูตร

6.2 การสร้างหลักสูตร เป็นการกำหนดโครงร่างหลักสูตรโดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานและตรวจสอบโครงร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ หลักสูตรนี้มุ่งเน้นการปฏิบัติ จึงได้นำเอากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการมากำหนดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้หลัก ร่วมกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

6.3 การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปทดลองใช้แบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 35 คน ใช้ระยะเวลาฝึกอบรม 3 เดือน โดยเข้ารับการฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติเป็นระยะ ๆ ทั้งในรูปกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย มีการนิเทศติดตามและให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มย่อยตามจุดนัดหมาย

6.4 การประเมินผลหลักสูตร เป็นการประเมินความสอดคล้องของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่บริบท ตัวป้อน กระบวนการและผลผลิต ตามรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam. 1968 : 128-150) และประเมินการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดของเคอร์กเพทริก (Kirkpatrick. 1975 : 1-18) เพื่อนำผลการประเมินมายืนยันรับรองความเหมาะสมหรือปรับปรุงหลักสูตร

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบความคิดในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู เพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยอาศัย หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. **แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์**

ลักษณะของหนังสือเสริมประสบการณ์ ความสำคัญ บทบาทหน้าที่ และประโยชน์ของหนังสือเสริมประสบการณ์ ทฤษฎีพื้นฐานสำหรับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ขั้นตอนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ การจัดทำภาพประกอบในหนังสือเสริมประสบการณ์ นโยบายและแนวทางการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ครูกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

2. **แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการฝึกอบรม**

ความหมาย ความสำคัญ ความจำเป็น ประเภท แนวคิด กระบวนการฝึกอบรม และการฝึกอบรมครู

3. **แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร**

ความหมาย องค์ประกอบและประเภทของหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู แนวคิดประกอบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู ได้แก่ ปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่ วิธีให้การเรียนรู้แก่ผู้ใหญ่ แนวคิดเกี่ยวกับสื่อประกอบการฝึกอบรม และแนวคิดในการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม

4. **กรอบความคิดในการวิจัย**

สรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาเป็นแนวทางกำหนดกรอบความคิดในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

รายละเอียดของแต่ละหัวข้อมีสาระดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1. **ลักษณะของหนังสือเสริมประสบการณ์**

หนังสือเสริมประสบการณ์เป็นหนังสือที่ช่วยให้ผู้เรียนหาความรู้ด้วยตนเอง เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของภาษา เสริมสร้างทักษะและนิสัยรักการอ่านช่วยเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้ แต่มิได้กำหนดให้เป็นหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์แบ่งตามแนวปฏิบัติแนบท้ายคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ ว ก 419/2522 ได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

(1) หนังสืออ่านนอกเวลา เป็นหนังสือที่ใช้ในการเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งตามหลักสูตรนอกเหนือจากหนังสือเรียน สำหรับให้นักเรียนอ่านนอกเวลาเรียน โดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนตามหลักสูตร

(2) หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นหนังสือที่มีสาระอิงหลักสูตรใช้สำหรับให้นักเรียนอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ตามความเหมาะสมของวัยและความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล

(3) หนังสืออุเทศ เป็นหนังสือที่ใช้สำหรับค้นคว้าอ้างอิงเกี่ยวกับการเรียน โดยมีการเรียบเรียงเป็นเชิงวิชาการ

(4) หนังสือส่งเสริมการอ่าน เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เน้นในทางส่งเสริมให้ผู้อ่านเกิดทักษะในการอ่าน และมีนิสัยรักการอ่านยิ่งขึ้น อาจเป็นหนังสือสารคดี นวนิยาย นิทาน ฯลฯ ที่มีลักษณะไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ประเพณีและศีลธรรมอันดีงาม ให้ความรู้ มีคติและมีสาระประโยชน์ (จินตนา ใบกาซูยี. 2537 : 16-17)

2. **บทบาทของหนังสือเสริมประสบการณ์**

หนังสือเสริมประสบการณ์มีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอน อีกทั้งในหลักสูตรและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการเองก็สนับสนุนให้มีการผลิตและใช้หนังสือเสริมประสบการณ์อย่างกว้างขวางและแพร่หลาย ทั้งนี้เพราะการเรียนการสอน จะใช้เพียงหนังสือที่กำหนดให้เรียนในชั้นเรียนเพียงอย่างเดียว หรือเพียงหนึ่งเล่มต่อหนึ่งรายวิชา เช่นนี้แล้วจะเรียกว่าการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้บรรลุผลตามเป้าหมายไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ "มีนิสัยรักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ"(กรมวิชาการ. 2534 : 1) ดังนั้นการจะให้บรรลุจุดหมายเช่นนี้ได้ ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย นอกเหนือจากหนังสือเรียนที่กำหนด นั่นก็คือหนังสือเสริมประสบการณ์ต่างๆประกอบการศึกษาค้นคว้า ซึ่งมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เมื่อเป็นเช่นนี้ โรงเรียนจึงควรสนับสนุนให้มีการผลิตและใช้หนังสือเสริมประสบการณ์อย่างกว้างขวาง ทั้งในระดับครูอาจารย์ ผู้สอน และนักเรียนผู้ใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ เช่น ให้โอกาสครูและนักเรียนเลือกใช้ข้อมูลต่าง ๆ จากหนังสือเสริมประสบการณ์ที่หลากหลาย นอกเหนือจากหนังสือเรียน โดยโรงเรียนควรจัดหาไว้ในห้องสมุดให้เพียงพอเพื่อให้นักเรียน

ค้นคว้าประกอบการเรียนของตนเอง โดยมีครูเป็นผู้แนะนำวิธีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ให้ หรือในบางครั้งหนังสือเสริมประสบการณ์ไม่อาจตอบสนองความต้องการของครูและนักเรียนได้ เช่น ไม่มีความรู้ที่ต้องการใช้หรือรายละเอียดน้อยไม่พอเพียงสำหรับการทำรายงาน ครูก็จะต้องรู้จักวิธีการจัดทำขึ้นใช้เองด้วย

3. ความสำคัญและประโยชน์ของหนังสือเสริมประสบการณ์

หนังสือเสริมประสบการณ์ประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสืออ่านนอกเวลา หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือส่งเสริมการอ่าน และหนังสืออุเทศ หรือหนังสืออ้างอิงนั้น ในความหมายได้บ่งบอกบทบาท หน้าที่ และประโยชน์ของตัวเองอย่างชัดเจนแล้ว โดยเฉพาะบทบาทที่สำคัญในด้านการส่งเสริมให้ผู้อ่านได้รับความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านความรู้และสติปัญญา พัฒนาการด้านภาษา พัฒนาการด้านนิสัย บุคลิกภาพ พัฒนาการด้านเจตคติต่อสังคม เป็นต้น หนังสือเสริมประสบการณ์แต่ละประเภทต่างก็มีจุดเน้นในการพัฒนาที่แตกต่างกัน เช่น หนังสืออ้างอิงและหนังสืออ่านเพิ่มเติม เน้นพัฒนาการด้านความรู้และสติปัญญา ส่วนหนังสือส่งเสริมการอ่านเน้นพัฒนาการด้านภาษา เจตคติต่อสังคม นิสัยและบุคลิกภาพ รวมทั้งเป็นเครื่องพักผ่อนหย่อนใจได้อีกด้วย

นอกจากนี้มีผู้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือเสริมประสบการณ์อีกหลายแง่มุม (สมพร จารุนัฏ. 2538 : 35-44; ภิญญาพร นิตยะประภา. 2534 : 2; กรมวิชาการ. 2531 : 5-8) ดังนี้

1. เสริมสร้างความรู้ ความคิด และสติปัญญา
2. ส่งเสริมการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
3. เสริมสร้างบุคลิกภาพและพัฒนาการทางสังคม
4. ช่วยในการเรียนรู้ภาษา เพราะหนังสือคือภาษาที่งดงามสละสลวย
5. เสริมสร้างเจตคติที่ดี ช่วยให้เข้าใจชีวิต
6. เป็นเครื่องพักผ่อนหย่อนใจ และช่วยฟื้นฟูจิตใจให้สดชื่น
7. หนังสือเป็นแหล่งแนะแนวที่ดียิ่ง
8. หนังสือช่วยกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

สรุปได้ว่า หนังสือเสริมประสบการณ์มีบทบาทสำคัญยิ่งในการเสริมสร้างความรู้ ทักษะและเจตคติ การแสวงหาความรู้ เลือกเฟ้นความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคล เพื่อช่วยให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมและเข้าใจชีวิตที่แท้จริง

4. หลักการและทฤษฎีพื้นฐานสำหรับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

ทฤษฎีพื้นฐานที่ใช้ประกอบการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ สามารถพิจารณาได้หลายทฤษฎี เช่น ทฤษฎีพัฒนาการด้านความคิดของเปียเจท์ ทฤษฎีพัฒนาการทางภาษา ทฤษฎีมนุษยศาสตร์เชิงวรรณกรรม เป็นต้น สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้อาศัยหลักการและทฤษฎีหลายอย่างผสมผสานกันทั้งทฤษฎีการเขียน ทฤษฎีการอ่าน และทฤษฎีการสอนภาษา ดังนี้

4.1 หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเขียน

การเขียนเป็นความสามารถในการจัดรวบรวมความคิดแล้วถ่ายทอดไปยังผู้อ่านโดยผ่านตัวอักษรซึ่งเรียบเรียงเป็นข้อความได้อย่างถูกต้องตามเนื้อหา โครงสร้างและไวยากรณ์เพื่อสื่อสารให้เป็นที่เข้าใจกันระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน การอ่านและการเขียนเป็นกระบวนการที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน การอ่านเป็นการวิเคราะห์เพื่อหาความหมาย ส่วนการเขียนเป็นการสังเคราะห์เพื่อสร้างและนำเสนอความหมาย การอ่านและการเขียนจึงเป็นการสื่อสารความหมาย ในการอ่านงานเขียนผู้อ่านจะใช้ความคิดและความรู้สึกในการแยกแยะ เปรียบเทียบ และวิเคราะห์ส่วนประกอบของงานเขียนนั้นเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความคิด เจตคติ และค่านิยมเกี่ยวกับงานเขียนนั้น ส่วนการเขียนก็ทำนองเดียวกัน ในขณะที่ผู้เขียนวางแผนการเขียนและลงมือเขียนก็ได้นำเอาความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการสังเคราะห์ผูกโยงส่วนประกอบต่าง ๆ ของงานเขียนเข้ามาประกอบกันอย่างผสมกลมกลืน เพื่อสร้างงานเขียนให้ได้ตามที่ต้องการสามารถสื่อสารเข้าใจตรงกันระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ซึ่งจะเกิดความสามารถดังกล่าวนี้ได้ ผู้อ่านจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา ภาษา และหลักการอ่าน ส่วนผู้เขียนก็ต้องมีความรู้ด้านเนื้อหา ด้านภาษาและหลักการเขียน (สมพร จาระนัฏ. 2538 : 2) งานเขียนสามารถสร้างสรรค์ขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันไป ทำให้เกิดงานเขียนหลากหลายลักษณะ อย่างไรก็ตาม งานเขียนหรือหนังสือเสริมประสบการณ์ที่ครูสามารถสร้างสรรค์ขึ้นสำหรับผู้เรียนวัยประถมศึกษาได้ง่ายก็คือ หนังสืออ่านเพิ่มเติม และหนังสือส่งเสริมการอ่าน ซึ่งมีแนวการเขียนได้ 2 ลักษณะ คือ บันเทิงคดี และสารคดี

ส่วนประกอบและโครงสร้างของหนังสือเสริมประสบการณ์

โครงสร้างของหนังสือเสริมประสบการณ์แนวสารคดีและบันเทิงคดี มีลักษณะดังนี้ (สมพร จารุนัฏ. 2538 : 45-87 ; จินตนา ใบกาซูยี. 2542 : 36-41)

1. หนังสือสารคดี มุ่งให้ผู้อ่านได้รับความรู้เชิงวิชาการ ส่วนประกอบหรือโครงสร้างเนื้อหาประกอบด้วยส่วนสำคัญ คือ ส่วนนำเรื่อง เนื้อเรื่อง และส่วนสรุป แต่ละส่วนสามารถกำหนดเป็นหัวข้อใหญ่และหัวข้อรองได้ตามลำดับ งานเขียนสารคดีควรมีคุณสมบัติสำคัญ 2 ประการ คือ มีโครงสร้างภายนอก และโครงสร้างภายใน ที่มีความสัมพันธ์กัน โครงสร้างของหนังสือสารคดีจึงเป็นระบบการจัดเรียงความคิดและเนื้อหาสาระที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความคิดและเนื้อหาสาระได้อย่างชัดเจนนั่นเอง

2. หนังสือบันเทิงคดี มุ่งให้ผู้อ่านมีความสนุกสนานบันเทิงใจ มีเนื้อหาสาระเป็นเรื่องสมมุติ มีตัวละคร ฉาก และเหตุการณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ ผูกโยงเป็นเค้าโครงเรื่อง ส่วนประกอบของหนังสือบันเทิงคดีประกอบด้วย เค้าโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก แก่นเรื่อง ทัศนะ และท่วงทำนองการเขียน ส่วนโครงสร้างของหนังสือบันเทิงคดีประกอบด้วย คุณสมบัติที่สำคัญ 2 ประการคือ โครงสร้างภายนอกและโครงสร้างภายใน

โครงสร้างภายนอก เป็นแบบแผนทั่วไปของการเขียนเรื่องบันเทิงคดี ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ตอนเริ่มเรื่อง ตอนกลางเรื่อง และตอนจบเรื่อง ส่วนโครงสร้างภายใน เป็นรายละเอียดเรื่องราว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในแต่ละตอนซึ่งผูกโยง ถักทอเข้าด้วยกันเป็นเค้าโครงเรื่องของงานเขียนเรื่องนั้น โครงสร้างเหล่านี้จะช่วยให้การอ่านเป็นไปอย่างมีวิจารณญาน

คุณสมบัติที่ดีของหนังสือเสริมประสบการณ์

เนื่องจากหนังสือเสริมประสบการณ์สำหรับผู้อ่านวัยประถมศึกษานิยมใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน ในแนวบันเทิงคดีและสารคดีดังนั้น คุณสมบัติที่ดีของงานเขียนที่เป็นหนังสือเสริมประสบการณ์ จึงขอกล่าวถึงคุณสมบัติโดยทั่วไปของหนังสือเสริมประสบการณ์โดยเน้นบันเทิงคดีและสารคดี ดังนี้ (สมพร จารุนัฏ. 2538 : 138 – 187 ; จินตนา ใบกาซูยี. 2542 : 10 – 19 ; กล่อมจิตต์ พลายเวช. 2532 : 10)

1) **คุณสมบัติที่ดีของหนังสือเสริมประสบการณ์โดยทั่วไป**

1.1 การใช้ภาษา ควรใช้คำที่ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย เหมาะสมกับเนื้อหา สั้น กระชับใจความ ไม่ต้องแปลซ้ำ และเป็นคำที่ผู้อ่านคุ้นเคย

1.2 ขนาดและการเลือกใช้ตัวอักษร การเลือกขนาดของตัวอักษรขึ้นอยู่กับวัยของผู้อ่าน ผู้อ่านยิ่งเป็นเด็กเล็กควรใช้คำหรือประโยคสั้น ใช้ตัวอักษรขนาดใหญ่ โดยทั่วไปถ้าผู้อ่านเป็นเด็กเล็กถึงชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-3) ควรใช้ขนาดตัวอักษรประมาณ 28-32 พอยต์ ส่วนประถมศึกษาตอนปลายควรใช้ 18-20 พอยต์ สำหรับการเลือกใช้ชนิดของตัวอักษร ควรใช้ตัวอักษรที่อ่านง่าย ชัดเจน ไม่ควรใช้ตัวอักษรประดิษฐ์

1.3 รูปเล่มหนังสือ ควรมีขนาดกะทัดรัด พอเหมาะกับผู้อ่าน หนังสือสำหรับผู้อ่านวัยเริ่มเรียนถึงชั้นประถมศึกษาตอนต้น ควรมีจำนวน 8-16 หน้า (ขนาดแปดหน้ายก) ประถมศึกษาตอนปลาย 16-32 หน้า (ขนาดสิบหกหน้ายก) การเย็บเล่มควรแข็งแรง ทนต่อการหยิบใช้ ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี เช่น เย็บอก เย็บสัน เย็บกี่ เย็บไสสันทากาว เย็บสันห่วง เป็นต้น การเลือกใช้วิธีใดย่อมขึ้นกับจำนวนหน้า ชนิดของกระดาษ และปกหนังสือ นอกจากนี้ปกหนังสือควรออกแบบให้สะดุดตา โดยมีชื่อเรื่องที่ชัดเจนปรากฏอยู่ด้วย

1.4 ภาพประกอบ หนังสือเสริมประสบการณ์สำหรับเด็กควรมีภาพประกอบเสมอมากบ้างน้อยบ้างขึ้นอยู่กับวัยของผู้อ่าน ผู้อ่านอายุน้อยควรมีภาพมาก ผู้อ่านอายุมากควรมีภาพน้อยลงเพราะสามารถอ่านได้คล่องแคล่วมากขึ้น ประเภทของภาพควรเหมาะกับเนื้อหา สิ่งสำคัญคือภาพที่ใช้จะต้องชัดเจน ไม่มืดมัว มีรายละเอียดพอเหมาะกับวัยของผู้อ่าน

1.5 แนวการเขียนหรือการเสนอเนื้อหา ซึ่งมีทั้งบันเทิงคดี และสารคดีนั้น ควรเลือกให้เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของการเขียน เมื่อเลือกแนวการเขียนรูปแบบใดก็ควรยึดรูปแบบนั้น ไม่ปะปนจนสับสน

2) **คุณสมบัติที่ดีของหนังสือบันเทิงคดี**

2.1 มีความกลมกลืนขององค์ประกอบและโครงสร้างของหนังสือ ผู้เขียนสามารถสร้างฉากและตัวละครได้น่าสนใจ มีโครงเรื่องประกอบด้วยเหตุการณ์ที่เร้าความสนใจ และนำเสนอไปเป็นลำดับอย่างสมเหตุสมผล ดึงดูดใจผู้อ่าน

2.2 มีเนื้อหาสาระบ่งบอกวัตถุประสงค์ แนวคิด หรือแก่นเรื่องที่ชัดเจนเพียงเรื่องเดียว ไม่สับสนยุ่งยากในการทำความเข้าใจ ไม่ควรมีเนื้อหาหลายเรื่อง ซับซ้อนอยู่ในเรื่องเดียว เพราะผู้อ่านวัยประถมศึกษาตอนต้นยังมีความสามารถและความอดทนในการอ่านน้อย

2.3 เนื้อหามีความยากง่ายเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน หนังสือสำหรับผู้อ่านวัยประถมศึกษาตอนต้นควรมีเนื้อหาไม่มากนัก ถ้ามีเนื้อหาหรือบทบรรยายมาก ผู้อ่านจะเบื่อและทิ้งการอ่านกลางคันได้

2.4 แก่นเรื่องมีคุณค่า มีสาระประโยชน์คุ้มค่าแก่การอ่าน

2.5 ส่วนประกอบต่าง ๆ ของงานเขียนผสมผสานร้อยเรียงภายใต้กรอบโครงสร้างภายนอก และโครงสร้างภายในของงานเขียนนั้น

3) **คุณสมบัติที่ดีของหนังสือสารคดี**

หนังสือเสริมประสบการณ์ในแนวสารคดีที่ดีควรมีคุณสมบัติ ดังนี้ (สมพร จารุนัฏ. 2538 : 137 – 164 ; ภานุวัฒน์ ภักดีวงศ์. 2534 : 51 – 53)

3.1 รูปแบบหรือโครงสร้างของข้อความ (Discourse Structure) ที่สามารถสื่อเนื้อหาและความคิดให้ผู้อ่านเข้าใจได้ดีที่สุด รูปแบบและโครงสร้างจะถูกกำหนดโดยจุดมุ่งหมายของการเขียน ความสัมพันธ์ทางความคิด หลักการ และทฤษฎีที่ผู้เขียนจะนำเสนอ

3.2 เอกภาพ (Unity) เป็นการนำเสนอแนวคิดของผู้เขียนกับเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเขียน โดยไม่นำสิ่งอื่นมาปะปน ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดการสับสนทางความคิดของผู้อ่าน

3.3 สัมพันธภาพ (Coherence) เป็นการเชื่อมโยงเนื้อหาให้สัมพันธ์ สอดคล้องกันตั้งแต่ต้นจนจบ อ่านแล้วสามารถเข้าใจได้แจ่มแจ้งตลอดเนื้อหา โดยการเชื่อมโยงความคิดของตนได้ อันจะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการเขียน

3.4 จุดเน้น (Emphasis) เป็นการนำเสนอด้วยการกำหนดลักษณะของอักษร การยกข้อความที่ต้องการเน้นมาไว้เป็นประโยคแรกหรือประโยคสุดท้ายของย่อหน้า หรือนำเสนอเนื้อหานั้นมากกว่าส่วนอื่น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านจับประเด็นความหมายของเรื่องได้ถูกต้อง

3.5 ความสามารถ หรือคุณสมบัติของผู้อ่าน (Audience Appropiateness) ผู้เขียนจะต้องทราบถึงวัยและสถานภาพทางจิตวิทยาของผู้อ่าน เพื่อให้การเขียนบรรลุจุดมุ่งหมายซึ่งนับเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการจัดทำหนังสือ

บทบาทของผู้เขียนหนังสือ

การจัดทำหนังสือเรื่องหนึ่ง ๆ ควรให้ผู้อ่านได้รับทั้งความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา ได้พัฒนาความคิดที่เกี่ยวเนื่องกัน และมองเห็นว่าเรื่องที่อ่านนั้นมีความสำคัญต่อชีวิต บทบาทของผู้เขียนหนังสือจึงควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ (สมพร จารุนัฏ. 2541 : 55-59)

1. รู้จุดมุ่งหมายของการเขียน หนังสือควรให้ประโยชน์แก่ผู้อ่านครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ความคิดและการนำความรู้ ความคิดนั้นไปใช้ประโยชน์ การกำหนดจุดมุ่งหมายจึงควรยึดผู้อ่านเป็นสำคัญ จุดมุ่งหมายของหนังสือช่วยให้การวางแผนนำเสนอเนื้อหาสาระครอบคลุมครบถ้วนเกี่ยวโยงกันได้ดี เป็นที่เข้าใจได้ง่ายสำหรับผู้อ่าน

2. รู้จักผู้อ่าน ผู้อ่านต่างเพศ ต่างวัย ต่างพื้นฐานประสบการณ์ ต่างความสนใจและต่างความคิดสติปัญญาย่อมต้องการหนังสือที่แตกต่างกัน ผู้เขียนจะต้องทำความเข้าใจผู้อ่านเป้าหมายของตน เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย เลือกสรรเนื้อหาและนำเสนอเนื้อหาให้เหมาะสม

3. รู้หลักการเขียน ผู้เขียนหนังสือควรศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับหลักและเทคนิคการเขียนซึ่งมีความสำคัญพอ ๆ กับความรู้ในเนื้อหาที่เขียน การเรียนรู้และฝึกฝนการเขียนจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการสื่อสารงานเขียนไปยังผู้อ่านให้เป็นที่เข้าใจได้ง่าย

4. รู้หลักการใช้ภาษา การใช้ภาษาทั้งฟัง พูด อ่าน และเขียน เป็นทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกฝน ผู้เขียนหนังสือได้ดีนอกจากรู้เทคนิคการเขียนและการอ่าน รู้เนื้อหาวิชาอย่างดีแล้วยังจะต้องสามารถใช้ภาษาเขียนถ่ายทอดความรู้ความคิดได้ถูกต้อง สละสลวย กะทัดรัด ชัดเจนและเหมาะสมกับผู้อ่านด้วย

โดยสรุปจะเห็นว่าการเขียนหนังสือเสริมประสบการณ์มีหลักการสำคัญหลายประการ และเนื่องจากการเขียนเป็นศิลปะของแต่ละบุคคลซึ่งอาจมีแนวความคิดสร้างสรรค์และความถนัดเฉพาะตนไม่เหมือนกัน หลักเกณฑ์เหล่านี้จึงสามารถนำไปเป็นหลักยึดเบื้องต้นซึ่งจะทำให้ผู้เขียนสามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้ง่ายขึ้น

4.2 หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน

การสอนอ่านยึดหลักการทางภาษาศาสตร์เชิงจิตวิทยาที่เน้นการสื่อความหมายในการอ่าน ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการตีความจากสัญลักษณ์โดยผ่านกระบวนการทางความคิด การเชื่อมโยงความรู้ระหว่างองค์ประกอบย่อยของภาษาในประโยค และในย่อหน้าหนึ่ง ๆ ให้เป็นที่เข้าใจได้ ทักษะการอ่านและการเขียนจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ หากผู้เรียนได้รับการพัฒนาในกระบวนการอ่านอย่างถูกต้องเหมาะสม กระบวนการอ่านที่สมบูรณ์แบบควรใช้กระบวนการอ่านที่พัฒนาได้ทั้งสองทางคือ กระบวนการอ่านจากบนลงล่าง (Top-Down Process) ซึ่งเน้นการให้ความหมายโดยรวมแก่ผู้เรียน ก่อนที่ผู้เรียนจะมีประสบการณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบย่อยของภาษา ได้แก่ พยัญชนะ สระ ไวยากรณ์ ฯลฯ และใช้กระบวนการจากล่างขึ้นบน (Bottom-Up Process) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบย่อยพื้นฐานของประโยค โดยพิจารณาคำ ประโยค และโครงสร้างอื่น ๆ กระบวนการอ่านทั้ง 2 ทางนี้ เรียกว่า กระบวนการอ่านเชิงปฏิสัมพันธ์(Interactive)

ที่ใช้ทั้งการวิเคราะห์และสังเคราะห์การอ่านเพื่อสื่อความหมายสัญลักษณ์ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน กระบวนการอ่านเชิงปฏิสัมพันธ์นี้จะช่วยให้ผู้อ่านได้ใช้สมองทั้งสองซีก ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความจำระยะยาว (เสาวลักษณ์ รัตนวิชช์. 2536 : 23-24; Goodman. 1978 : 305-306; Smith. 1978 : 16)

จากหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่านดังกล่าวสามารถนำไปใช้ฝึกอบรมครู โดยครูที่จะพัฒนาสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์นี้ ควรได้รับการฝึกฝนพัฒนาด้านการอ่าน ซึ่งจะนำไปเสริมพื้นฐานด้านการเขียนให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ในขั้นที่ครูนำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่จัดทำขึ้นไปใช้กับผู้เรียนก็มีความจำเป็นต้องนำหลักการดังกล่าวไปฝึกฝนผู้เรียนอีกด้วย

4.3 หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษา

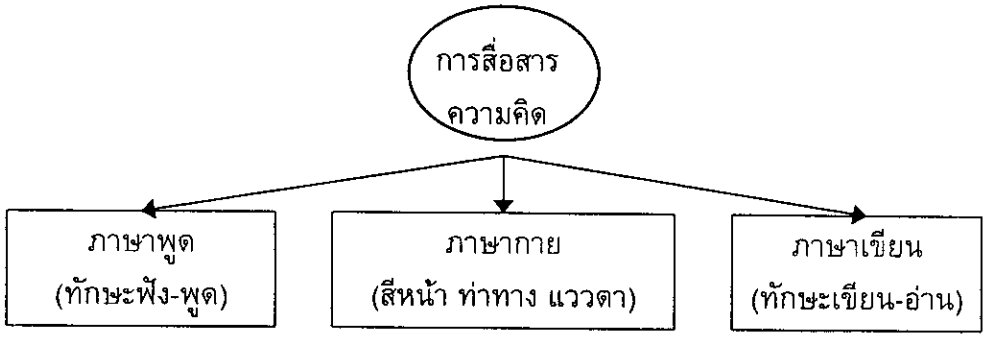
การจัดทำหนังสือประสบการณ์และการนำหนังสือเสริมประสบการณ์ไปใช้จำเป็นจะต้องอาศัยหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษา ซึ่งต้องอาศัยการถ่ายทอดสื่อสารทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน การพัฒนาทักษะทั้ง 4 ด้าน ได้อย่างคล่องแคล่ว จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น กลวิธีการสอน จิตวิทยาการเรียนรู้ ลำดับขั้นของการเรียนรู้ตามพัฒนาการทางภาษา เป็นต้น หลักการและแนวคิดในการพัฒนาทักษะดังกล่าว จึงมีหลายแนวทาง การสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาเป็นแนวทางหนึ่ง ในที่นี้จะขอกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดทำหนังสือและการนำหนังสือเสริมประสบการณ์ไปใช้ ดังนี้

1. ทฤษฎีการสอนแบบสื่อสาร (Communication Approach)

แนวการสอนตามทฤษฎีนี้ (เสาวลักษณ์ รัตนวิชช์. 2536 : 22; Finocchiaro and Brumfit. 1983 : 65-66 ; Smith. 1978 : 15; Hymes. 1972 : 76) จะเน้นการใช้ภาษาเพื่อให้การสื่อความหมายมีประสิทธิภาพ ทั้งฟัง พูด อ่าน และเขียน รวมทั้งให้มีความสามารถในการคิดเป็นทำเป็น รักและสนใจการอ่าน เข้าใจวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้สอนควรพิจารณาถึงหลักการสอนและดำเนินการสอนให้เป็นรูปธรรม ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ให้มากที่สุด การสอนตามทฤษฎีนี้จึงเน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผู้สอนจึงต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากแสดงออกทางภาษา คอยช่วยเหลือแนะนำ และแก้ไขการใช้ภาษาที่ถูกต้อง เพื่อให้การพัฒนาภาษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปอย่างเป็นธรรมชาติ เนื้อหาสำหรับผู้เรียนจึงควรเน้นบริบททางภาษาที่มีความหมายตามหลักการใช้ภาษาในสังคมและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมตามกาลเทศะ

การฝึกทักษะทางภาษาอย่างครบวงจรนั้น ผู้เรียนควรเข้าใจความหมายหรือความคิดรวบยอดในบริบทนั้นก่อน แล้วจึงถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาพูด ซึ่งจะเป็นการฝึกทักษะฟัง-พูด ต่อจากนั้นจึงพยายามให้ผู้เรียนถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาเขียนซึ่งจะเป็นการฝึกทักษะ

เขียน-อ่าน รวมทั้งภาษากายที่แสดงออกทางสีหน้า ท่าทางตามการสื่อความหมายในความคิดของตนอย่างเป็นธรรมชาติ ดังภาพ

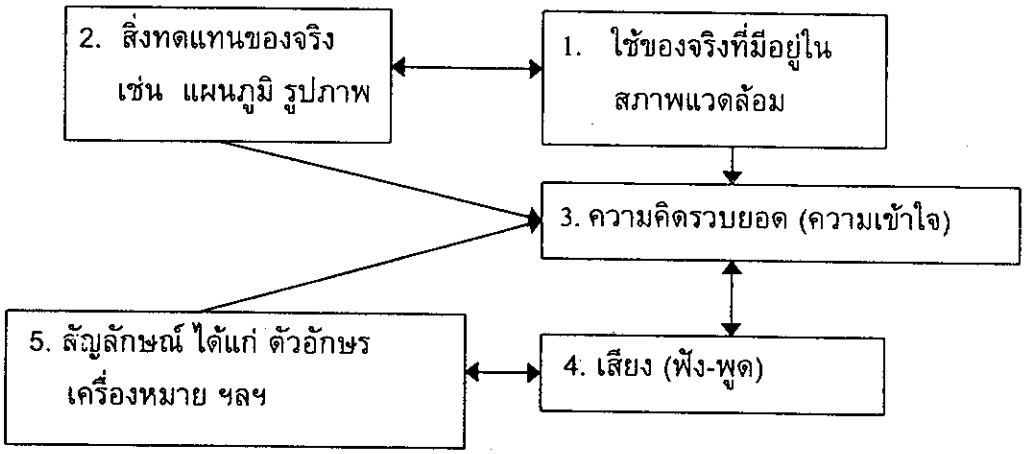
ภาพประกอบ 1 การสื่อสารทางภาษาของมนุษย์

จากแนวคิดในทฤษฎีนี้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการนำหนังสือเสริมประสบการณ์ไปใช้ในการเรียนการสอน กล่าวคือ การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดหรือรู้ความหมายของเรื่องโดยรวมก่อนจะช่วยให้ผู้เรียนรู้เรื่องราวที่จะถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาพูด ภาษากาย และภาษาเขียนได้ง่ายขึ้น ดังนั้นเพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการสื่อความหมาย ผู้สอนจะต้องคอยให้กำลังใจอย่างใกล้ชิด ให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจในความสำเร็จของตน เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดแรงจูงใจในการเรียนซึ่งจะทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทฤษฎีการสอนแบบธรรมชาติ (Natural Approach)

เป้าหมายสำคัญในการสื่อสารทางภาษาของมนุษย์ทั้ง 3 ทาง คือ ทางเสียง ทางตัวอักษร และทางกายนั้นควรเริ่มที่การเข้าใจความหมายอันเกิดจากความคิดรวบยอด เป็นการเรียนรู้ภาษาโดยธรรมชาติ การเรียนรู้โดยธรรมชาติเป็นกระบวนการที่เริ่มจากการใช้สมองของมนุษย์ จากผลการวิจัยของโรเจอร์ สเปอรี่ (Roger Spery) แห่งสถาบันเทคโนโลยีแคลิฟอร์เนีย (เสาวลักษณ์ รัตนวิชช์. 2536 : 26-27) พบว่า สมองจะแยกออกเป็นสองส่วนที่มีกระบวนการทำงานเป็นอิสระต่อกัน คือสมองซีกซ้าย และสมองซีกขวา มีประสาทส่วนกลางทำหน้าที่คล้ายสะพานเชื่อมรับการถ่ายโอนความรู้และประสบการณ์จากการทำงานของสมองทั้งสองซีก สมองแต่ละซีกจะมีบริเวณรับรู้จากอวัยวะสัมผัส ควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย สมองซีกซ้ายทำหน้าที่รับรู้และสื่อความทางภาษา เช่น การฟัง พูด โดยสามารถแยกแยะความคิดเชิงตรรกวิทยา ความเป็นเหตุเป็นผลได้ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ส่วนสมองซีกขวาจะ ทำหน้าที่ทางความคิดจินตนาการ การใช้ท่าทางเคลื่อนไหวโดยไม่ใช้คำพูดเพื่อสื่อความหมาย ในการทำงานถ้าสมองทั้งสองซีกสมดุลกัน จะทำให้การเชื่อมโยงการรับรู้เข้าสู่ประสาทส่วนกลางมีประสิทธิภาพมาก การรับรู้นั้นจะคงทนถาวรและทำให้เกิดความจำระยะยาว เช่น การขับรถ การว่ายน้ำ การเรียนโดยการปฏิบัติ แต่ถ้าการทำงานของสมองโน้มเอียงไปซีก

ใดซีกหนึ่ง การรับรู้นั้นจะเป็นความจำระยะสั้นเท่านั้น เช่น การท่องศัพท์ การอ่านออกเสียง (ใช้แต่สมองซีกซ้าย) การจินตนาการแต่ไม่มีการปฏิบัติ (ใช้แต่สมองซีกขวา) นอกจากความทรงจำของมนุษย์จะเกิดจากการทำงานของสมองซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุลแล้ว ยังทำให้เกิดความประทับใจที่ได้ฟัง พูด อ่าน และเขียนอีกด้วย ดังนั้นหากผู้สอนให้โอกาสผู้เรียนได้ฝึกซ้ำย้ำทวนพฤติกรรมที่ผู้เรียนสามารถรับรู้ทางสมองต่อไปให้บ่อยครั้งขึ้น เช่น อ่านซ้ำ คิดและสังเกตความคล้ายคลึง ความแตกต่างของคำ อ่านและได้แก้ไขข้อบกพร่องให้ถูกต้องด้วยตนเอง การรับรู้และเรียนรู้ก็จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น กระบวนการสอนแบบธรรมชาติจะเกิดขึ้นอย่างครบวงจรและต่อเนื่องกัน ดังนี้

ภาพประกอบ 2 กระบวนการสอนแบบธรรมชาติ

ผลการเรียนรู้ จะประสบความสำเร็จได้ตามจุดประสงค์หากผู้สอนเข้าใจวิธีการให้ปัจจัยป้อน ในการพัฒนาความคิดรวบยอดของผู้เรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยเน้นการให้ปัจจัยป้อนที่มีความหมายให้เป็นที่เข้าใจแก่ผู้เรียน โดยใช้กระบวนการสอน ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก พร้อมทั้งคำนึงถึงหลักจิตวิทยาการเรียนรู้มาประกอบ การใช้ภาพหมายเลข 2 ขึ้นก่อน เนื่องจากการใช้สิ่งทดแทนของจริงจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายและเกิดความคิดรวบยอดได้เป็นอย่างดี เพราะผู้เรียนถ่ายโยงความคิดไปยังของจริงที่ตนเคยพบเห็นมาก่อนได้ ส่วนภาพหมายเลข 1 แม้ว่าการใช้ของจริงที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนเคยพบเห็นในชีวิตประจำวันจะช่วยให้เข้าใจ และรับรู้ความหมายได้อย่างรวดเร็วเพียงใดก็ตาม การนำของจริงมาให้ผู้เรียนพบเห็นทุกอย่างคงเป็นไปได้ยาก ภาพหมายเลข 3 การพัฒนาความคิดรวบยอดจะง่ายขึ้นถ้าผู้เรียนมีโอกาสได้ยินได้ฟังสิ่งต่าง ๆ ที่เข้าใจความหมายมาแล้ว การจำและกำหนดความหมายนั้นจะแม่นยำมากขึ้น และเมื่อได้รู้สัญญลักษณ์หรือตัวอักษรที่ใช้แทนเสียงนั้น ภาพหมายเลข 5 ก็จะช่วยให้เข้าใจและจำสัญญลักษณ์หรือตัวอักษรที่ใช้แทนเสียงนั้นได้ง่ายขึ้น

จากแนวคิดทฤษฎีการสอนแบบธรรมชาติดังกล่าวนี้ จะช่วยให้ครูผู้เข้ารับการอบรมได้แนวทางในการนำหนังสือเสริมประสบการณ์ไปใช้ประกอบการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือส่งเสริมการอ่านเพราะการที่ผู้เรียนได้เข้าใจความหมายโดยรวมของเรื่องราวในหนังสือ ได้ความคิดรวบยอด ในการสื่อความหมายก่อนจะช่วยให้การสื่อความหมายด้านอื่น ๆ รวดเร็วและชัดเจนยิ่งขึ้น

5. **ขั้นตอนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์**

การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ โดยเฉพาะหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน อาจกำหนดเป็นขั้นตอนได้ดังนี้ (บันลือ พฤกษะวัน. 2534 : 146 – 198 ; จินดนา ใบกาซูยี. 2538 : 188 - 206)

1) **ขั้นสำรวจ** ก่อนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ควรปฏิบัติดังนี้

1.1 สำรวจสาระความรู้ของผู้เรียนว่ามีเนื้อหาหรือหัวข้อเรื่องใดที่ผู้เรียนเข้าใจยากจำเป็นต้องเขียนเป็นเรื่องราวเฉพาะขึ้นมาสำหรับอ่านเสริมเพิ่มเติม ถ้ามีหลายเรื่องก็ควรจัดลำดับและจัดทำในเรื่องที่จำเป็นก่อน

1.2 ควรพิจารณาจัดทำเกี่ยวกับเรื่องในท้องถิ่น ได้แก่ อาชีพ ขนบธรรมเนียมประเพณี ตำนานหรือเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น เป็นต้น

1.3 ควรจัดทำเรื่องเกี่ยวกับปัญหาของสังคมหรือชุมชนที่กำลังประสบอยู่ เช่น สุขภาพอนามัย การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การขาดความร่วมมือ และอื่น ๆ ที่เห็นว่าจำเป็นจะต้องปลูกฝังให้ผู้อ่านได้แนวคิดในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น

ดังนั้นในขั้นนี้จึงเป็นขั้นที่จะทำให้ได้มาซึ่งเรื่องที่จะทำเป็นหนังสือ

2) **ขั้นวางแผนการเขียน** โดยอาจดำเนินการดังนี้

2.1 กำหนดจุดประสงค์ของการเขียน เป็นการระบุพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ผู้อ่านควรจะได้รับให้ชัดเจนว่า หนังสือเล่มนี้เขียนขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ใด ผู้อ่านจะได้อะไรจากการอ่านหนังสือเล่มนี้บ้าง เป็นต้น

2.2 กำหนดกลุ่มผู้อ่านเป้าหมาย ผู้อ่านแต่ละวัยย่อมต้องการอ่านหนังสือที่มีลักษณะแตกต่างกัน การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์จึงต้องคำนึงถึงผู้อ่านกลุ่มเป้าหมายเป็นหลักโดยอาจกำหนดเป็นระดับชั้น หรือช่วงชั้นตามความเหมาะสมในการนำหนังสือไปใช้

2.3 กำหนดองค์ประกอบในการเขียน ดังนี้

2.3.1 กำหนดลักษณะของหนังสือให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ ผู้อ่านเป้าหมาย และเนื้อหา เช่น หนังสืออ่านเพิ่มเติมหรือหนังสือส่งเสริมการอ่าน

2.3.2 ศึกษาข้อมูลรายละเอียดของเนื้อหา โดยศึกษารวบรวมข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด แหล่งจำหน่ายหนังสือ ตัวอย่างหนังสือที่ชนะการประกวด วารสารงานวิจัย เป็นต้น

h 122589

2.3.3 เลือกแนวการเขียน หรือกลวิธีในการเขียนเพื่อเสนอเนื้อหา ซึ่งทำได้ 2 รูปแบบ คือ สารคดีเพื่อนำเสนอเนื้อหาเชิงวิชาการ และบันเทิงคดีเพื่อสร้างสรรค์จรรโลงใจ

2.3.4 กำหนดแนวคิดหลัก และเนื้อหาสาระที่เกี่ยวเนื่องสำหรับสารคดี หรือกำหนดแก่นเรื่อง และองค์ประกอบต่าง ๆ ให้สอดคล้องสัมพันธ์กันสำหรับบันเทิงคดี ในกรณีที่เป็นบันเทิงคดีให้กำหนดเป็นเค้าโครงเรื่องและรายละเอียดต่าง ๆ ในการนำเสนอเนื้อหาให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์ และให้เหมาะสมกับผู้อ่านเป้าหมาย

2.3.5 ออกแบบหนังสือ ด้วยการกำหนดรูปลักษณ์ของหนังสือที่จะเขียน โดยคำนึงถึงองค์ประกอบย่อยดังนี้

2.3.5.1 ขนาด รูปเล่ม ตัวอักษร การวางหน้า

2.3.5.2 ส่วนหน้า ส่วนกลาง และส่วนท้ายของหนังสือ

2.3.5.3 ภาพประกอบในเรื่อง และภาพปก

2.3.5.4 จำนวนหน้าทั้งหมด

3) **ขั้นปฏิบัติการเขียน**

3.1 ลงมือเขียนเรื่องอย่างละเอียดตามโครงเรื่องที่กำหนดไว้ อ่านทบทวนตรวจสอบการใช้ภาษาและความถูกต้องตามหลักการเขียน ปรับปรุงแก้ไขให้ตรงตามจุดประสงค์ เหมาะสมกับวัยของผู้อ่านเป้าหมาย

3.2 จัดทำต้นฉบับเป็นรูปเล่มจำลอง (Dummy) ในกรณีที่ต้นฉบับมีภาพประกอบทุกหน้า ซึ่งจะช่วยให้เรื่องกับภาพในแต่ละหน้ามีความผสมกลมกลืนและอ่านราบรื่นได้โดยตลอด ช่วยให้การจัดภาพประกอบลงในหน้า (layout) ได้สวยงามเหมาะสมกับเรื่อง

3.3 จัดทำภาพประกอบ โดยเฉพาะภาพปกควรจะบอกเรื่องราวทั้งหมดได้ เป็นภาพที่ชวนให้สนใจ

3.4 ตรวจสอบต้นฉบับ โดยให้เพื่อนครูและนักเรียนที่เป็นตัวแทนผู้อ่านเป้าหมายอ่านต้นฉบับแล้ว ตรวจสอบ วิพากษ์ วิจารณ์ หนังสือทั้งในแง่การใช้ภาษา การเดินเรื่อง โครงเรื่องและโครงสร้างหนังสือ ข้อเสนอแนะเหล่านี้นำไปใช้ประกอบการปรับปรุงต้นฉบับอีกครั้ง

4) **ขั้นผลิต**

ผลิตโดยการวางรูปเล่มให้ชัดเจน แล้วดำเนินการผลิตตามแนวที่เห็นว่า สะดวก ประหยัด และได้หนังสือที่ดี และสวยงาม อาจมีภาพทั้งปกหน้า ปกหลัง ด้านนอก และด้านในโดยระบุชื่อผู้จัดทำไว้ด้วย

ขั้นตอนในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของหลักสูตรฝึกอบรมครูครั้งนี้ จึงใช้ขั้นตอนเหล่านี้สำหรับเป็นแนวทางในการปฏิบัติการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ นั่นคือ ใช้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ ให้แก่ครูที่เข้ารับการฝึกอบรมด้วย

6. การจัดทำภาพประกอบในหนังสือเสริมประสบการณ์

ภาพมีความจำเป็นมากในการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก ภาพประกอบหนังสือมีคุณค่าดังนี้ (บันลือ พฤกษะวัน. 2533 : 68-71 ; กล่อมจิตต์ พลายเวช. 2534 : 30-54 ; สมพร จารุนัฏ. 2537 : 114-120)

1. ภาพช่วยเสริมเนื้อหาและเรื่องราว สร้างความเข้าใจในสาระสำคัญของเรื่องราวได้ง่ายขึ้น ช่วยให้เห็นแนวปฏิบัติ เหตุการณ์ กิจกรรม และความหมายของคำ ข้อความต่าง ๆ ชัดเจนขึ้น

2. ภาพช่วยดึงดูดความสนใจ โดยเฉพาะเด็กยิ่ง เล็กภาพยิ่งมีความจำเป็นมาก ภาพประกอบหนังสือจะต้องมีคุณภาพทั้งในแง่ความสวยงาม ความถูกต้อง ความชัดเจน และมีรายละเอียดของภาพ หรือมีเนื้อหาในภาพสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง

3. ภาพช่วยเสริมสร้างจินตนาการ ให้ความรู้สึกร่วม คล้อยตาม ชื่นชมในความงดงามของสีสัน เส้น แสง ทำให้เกิดจินตนาการได้ลึกซึ้งและประทับใจ ได้เห็นภาพก็สามารถคาดเดาเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้

4. ภาพช่วยสนองจุดมุ่งหมายเฉพาะ ภาพประกอบของหนังสือบันเทิงคดี มุ่งให้ผู้อ่านสนุกสนานเพลิดเพลินยิ่งขึ้น มักจะเป็นภาพวาด ส่วนภาพประกอบหนังสือสารคดี มุ่งขยายความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น นิยมใช้ภาพถ่ายเป็นภาพประกอบ

หลักในการจัดทำภาพประกอบ

หลักในการจัดทำภาพประกอบมีข้อควรพิจารณา 4 ประการ (ภิญญาพร นิตยะประภา. 2534 : 65; บันลือ พฤกษะวัน. 2533 : 70) คือ

1. คำนึงถึงผู้อ่าน โดยคำนึงถึงวัยระดับพัฒนาการ สภาพแวดล้อม ประสบการณ์ของผู้อ่านในวัยนั้น ๆ เช่นเดียวกับการเลือกใช้คำ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจภาพที่แสดงประกอบตัวอักษรในแต่ละหน้าได้ดีที่สุด

2. เป็นภาพที่ง่ายต่อความเข้าใจ สามารถทำได้ดังนี้

2.1 จัดภาพให้กระจ่าง เด็กสามารถเข้าใจภาพได้ดี มีตัวละครน้อยที่สามารถเน้นให้เด่นชัด ไม่ซับซ้อน

2.2 ใช้ภาพแสดงอาการเคลื่อนไหว มีชีวิตชีวา ชวนให้น่าสนใจติดตามเรื่องราวและเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไป ทำให้เกิดความจดจ่อ กระหายที่จะอ่าน

2.3 ควรให้ความเป็นจริงของภาพโดยใช้วัตถุ ภาพ และสี ตลอดจนอาการเคลื่อนไหวตรงกับความเป็นจริงไม่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดขึ้นได้

3. การใช้สี สีเป็นเครื่องช่วยเร้าความสนใจ จึงควรใช้สีตรงกับความเป็นจริง การใช้สีอ่อนเบาจะช่วยให้ภาพกับเรื่องราวที่กล่าวถึงผสมกลมกลืนกัน

4. การบรรยายภาพ เป็นสิ่งสำคัญมาก ควรหลีกเลี่ยงข้อความที่ซ้ำกับหัวข้อเรื่อง เพราะจะทำให้หัวข้อเรื่องขาดความสำคัญไป การบรรยายภาพควรจะช่วยขยายความหมายของคำศัพท์ต่าง ๆ ให้เข้าใจได้ดี เพราะการเขียนภาพบางทีก็เน้นในเชิงคำถามเพื่อเร้าให้ผู้อ่านสนใจติดตามหาคำตอบจากเรื่อง และยังช่วยให้ผู้อ่านได้พิจารณาภาพประกอบอย่างถี่ถ้วนอีกด้วย ถ้าเป็นหนังสือบันเทิงคดี จะบรรยายภาพโดยเน้นสถานการณ์และสภาพที่ปรากฏ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านสามารถแปลภาพเหล่านั้นได้ถูกต้อง การจัดทำภาพประกอบจึงต้องจัดภาพให้ถูกต้อง เหมาะสมกับเหตุการณ์ในเรื่อง

ชนิดของภาพ

ชนิดของภาพขึ้นอยู่กับลักษณะของหนังสือว่าจะช่วยให้การดำเนินเรื่องสมจริงได้ดีเพียงใด เช่น เด็กเชื่อว่า ต้นไม้พูดได้ สัตว์พูดได้ ภาพในหนังสือก็น่าจะเป็นภาพการ์ตูนมากที่สุด เพราะภาพการ์ตูนสามารถตกแต่ง ดัดแปลง แสดงให้เห็นลักษณะท่าทางที่แสดงออกอย่างสมจริง แม้ว่าจะต้องคงลักษณะเด่นของสิ่งนั้นไว้ด้วยก็ตาม ชนิดของภาพที่ใช้ประกอบหนังสือเสริมประสบการณ์แบ่งได้ดังนี้ (สมพร จารุนัฏ. 2538 : 121-125; มานพ ถนอมศรี. 2534 : 108-123; ภิญญาพร นิตยะประภา. 2534 : 62-63; บันลือ พฤกษะวัน. 2533 : 69-70)

1. ภาพเขียน เป็นผลงานของช่างฝีมือ หรือผู้ใดผู้หนึ่งเขียนขึ้น ได้แก่

1.1 ภาพร่างลายเส้น (Sketch) แสดงให้เห็นเค้าโครงของสิ่งนั้น ๆ เมื่อระบายสีลงไปย่อมช่วยให้ภาพเหล่านั้นเป็นภาพที่เด่นชัด ช่วยให้เกิดความเข้าใจในการอ่านได้ง่ายขึ้น ภาพประเภทนี้นอกจากจะช่วยการอ่านแล้วยังท้าทายให้เด็กอยากลองวาด เพราะเห็นว่าเป็นภาพง่าย ๆ สามารถทำได้ไม่ยากนัก

1.2 ภาพการ์ตูน เป็นภาพที่คงลักษณะจุดเด่นของตัวละครไว้ส่วนหนึ่ง ความแปลกในสัดส่วน และการแสดงออกในรูปของความรู้สึกนึกคิด ความมีชีวิตชีวา ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจในอาการนั้น ๆ ได้ดี ทั้งยังช่วยเสริมจินตนาการได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

2. ภาพถ่าย ใช้เทคนิคการถ่ายภาพจากสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง เพื่อต้องการให้ผู้อ่านได้มีประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ได้ถูกต้อง สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เช่น สถานที่ คน สัตว์ ที่อยู่ไกลตัวเด็กมาก ๆ เด็กไม่เคยพบเห็นภาพเหล่านี้ การถ่ายภาพหรือใช้ภาพถ่ายย่อมให้ประสบการณ์ที่เสมือนจริง ทั้งยังสามารถแสดงให้เห็นภาพทิวทัศน์ สภาพแวดล้อมได้จริง แต่ภาพถ่ายมักใช้ในหนังสือแบบเรียนและหนังสือสารคดีมากที่สุด หนังสืออื่น ๆ ใช้น้อย หรือใช้เมื่อไม่สามารถจะหานักเขียนภาพที่ดีได้

3. ภาพแผนผัง (Diagram) เป็นภาพแสดงให้เห็นสิ่งที่กล่าวถึงอย่างย่นย่อสามารถช่วยสร้างความเข้าใจในการอ่านได้ดี ใช้แสดงการเดินทาง สถานที่ ตำแหน่ง และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนสามารถนำไปใช้ในการเขียนแบบ การวางผังงาน แผนผังดังกล่าว มักจะเน้นในเรื่องของทิศและความสืบเนื่อง ความสัมพันธ์ของสิ่งที่กล่าวถึง

4. ภาพสร้างสรรค์จากเทคนิคการตัดปะ ฉีก แปะ ปั้นด้วยวัสดุต่าง ๆ เช่น กระดาษสี ใบไม้ใบหญ้า เศษวัสดุ เศษผ้า ดินขนมปัง ฯลฯ เทคนิคเหล่านี้ช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือเสริมประสบการณ์ที่เร้าใจ ท้าทาย และชวนอ่าน ชวนพิจารณาสำหรับเด็ก

ขนาดของภาพและตัวอักษร

ขนาดของภาพ เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ด้วยเช่นกัน ยิ่งภาพใหญ่เด็กก็จะสามารถสังเกตรายละเอียดของภาพได้สะดวก ความต่อเนื่องช่วยให้เด็กสนใจเพราะเข้าใจเหตุการณ์ได้ดี ทั้งยังชวนให้ติดตามเรื่องอีกด้วย การกำหนดภาพส่วนใหญ่จะพิจารณาให้สัมพันธ์กับหน้าหนังสือ และมีสิ่งที่ควรคำนึงถึงดังนี้ (บันลือ พฤกษะวัน. 2533 : 70-71; จินตนา ใบกาซูยี. 2542 : 12-17)

1. เด็กยิ่งเล็กภาพยิ่งโตขึ้นเพื่อช่วยให้เห็นชัดเจน

1.1 ในระดับชั้น ป.5-6 ที่อ่านหนังสือได้แล้ว ควรใช้ภาพ 1 ใน 4 ของหน้า เพื่อให้เหลือที่ไว้สำหรับบรรยายภาพได้มากขึ้น

1.2 ในชั้นที่เด็กพออ่านได้บ้างเช่น ระดับ ป.3-4 ควรใช้ภาพครึ่งหน้าเหลือไว้บรรยายครึ่งหน้า

1.3 เด็กเล็กควรใช้ขนาดภาพหรือพื้นที่ภาพประกอบ 3 ใน 4 ของหน้ากระดาษ อีก 1 ใน 4 ใช้ในการบรรยายภาพ

2. สิ่งที่ควรพิจารณาไปด้วยกัน คือ ขนาดและรูปเล่ม การเข้าปก ภาพปก ค่าใช้จ่ายในการพิมพ์ ฉะนั้นนอกจากจะจัดภาพ ขนาดของภาพแล้ว ตัวอักษรก็ยังต้องคำนึงถึงโดยให้ประหยัดมากที่สุด

การกำหนดขนาดของตัวอักษร ใช้หลักการใกล้เคียงกับการจัดภาพ คือใช้ให้เหมาะกับวัยของผู้อ่าน เช่น ผู้อ่านแรกเรียนที่มีสายตาและการเห็นยังไม่ดีพอ ตัวอักษรตัวโตยิ่งดี การเลือกใช้ขนาดของตัวอักษรในหนังสือเสริมประสบการณ์มีสิ่งที่ควรคำนึงถึง ดังนี้

1. ตัวอักษร สำหรับเด็กแรกเรียน ควรมีขนาดโตพอเหมาะ (ป.1-3 ประมาณ 28-32 พอยต์) เพื่อฝึกอ่าน และเขียนคัดเลียนแบบ การเว้นช่องไฟให้เข้าใจความหมายของคำ เป็นต้น

2. สำหรับเด็กโต ควรใช้ตัวอักษรที่มีขนาดเล็กลงตามลำดับ (ป.4-6 ประมาณ 18-20 พอยต์) การวางช่องไฟก็อาจชิดกันได้มากขึ้น เน้นเรื่องวรรคตอนให้ถูกต้อง

3. คำยาก ศัพท์ใหม่ในบทเรียน ควรใช้ตัวพิมพ์พิเศษ อาจใช้ตัวหนา ตัวเอน เพื่อให้เป็นที่สังเกตแก่ผู้เรียน และสะดวกแก่การเตรียมการสอนของครู

4. ตัวอักษร ควรคม ไม่เลอะเลือน จะช่วยให้หนังสือน่าอ่านมากขึ้น และที่สำคัญที่สุดจะต้องไม่ให้เกิดการเขียนหรือพิมพ์ผิดพลาดเป็นอันขาด

เทคนิคการจัดหน้า การใช้ตัวอักษร ตลอดจนการวางภาพจึงเป็นเรื่องสำคัญมาก ภาพไม่จำเป็นต้องอยู่ส่วนบน อาจอยู่ด้านข้าง ซ้าย ขวา ตามลักษณะที่ต้องการให้กระจ่าง สวยงาม และดึงดูดให้อยากอ่าน เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาเป็นพิเศษ

7. **นโยบายและแนวทางส่งเสริมการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์**

นโยบายและแนวทางส่งเสริมการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ตามแนวปฏิบัติแนบท้ายคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่วก.419/2522 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ มีดังนี้ (จินตนา ใบกาซูยี. 2534 : 5-20)

1. กรมวิชาการได้ประกาศนโยบาย รวมทั้งแนวการใช้และการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา โดยมีข้อความที่แสดงการสนับสนุนการจัดทำหนังสือเสริมประสบกาณ์อย่างชัดเจนในข้อ 5 ความว่า "ส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์และสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนทุกระดับชั้นทุกกลุ่มประสบการณ์และทุกรายวิชา" นอกจากนี้แล้วกรมวิชาการได้สนับสนุนส่งเสริมให้มีการดำเนินงานอย่างจริงจังตามแนวการใช้ และการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในข้อ 5 นี้ที่เห็นอย่างชัดเจน คือ การกำหนดแนวทางปฏิบัติซึ่งปรากฏอยู่ในเอกสารนี้เช่นกัน โดยกรมวิชาการกำหนดไว้ว่า จะจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อการเรียนการสอนให้แก่โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจะดำเนินการและหรือสนับสนุนให้มีการอบรมครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ให้รู้จักการผลิตหนังสือเสริมประสบการณ์ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเครื่องยืนยันว่า ครูอาจารย์ผู้สอนที่อยู่ในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ สามารถจะเขียนและจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้

2. นอกจากประกาศนโยบายการใช้และการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนแนวดำเนินงานดังกล่าวแล้ว กรมวิชาการยังสนับสนุนในรูปแบบของการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์บางเรื่องแจกโรงเรียนเป็นตัวอย่าง อีกทั้งยังสนับสนุนในด้านวิชาการ โดยการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับรายชื่อหนังสือที่ควรจัดทำ หนังสือที่จัดทำแล้ว และควรมีใช้ในโรงเรียน ตลอดจนเผยแพร่ความคิดและแนวทางในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ในรูปสิ่งพิมพ์ และการจัดการอบรมเป็นครั้งเป็นคราว โดยมีวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือให้โรงเรียนและท้องถิ่น สามารถพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้นใช้ตามต้องการ

3. สื่อการเรียนการสอนประเภทหนังสือเสริมประสบการณ์ ที่หน่วยงานของรัฐ ท้องถิ่น (เขต, จังหวัด) โรงเรียน และเอกชนจัดทำมีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้โรงเรียนมีสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ สามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นสื่อการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้จัดทำนี้จึงไม่จำเป็นต้องส่งมาให้กรมวิชาการตรวจ แต่ให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษาที่จะจัดหาไว้ในห้องสมุด หรือมุมหนังสือในห้องเรียน โดยนักเรียนไม่ต้องซื้อ

8. ครูกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

ครูอาจารย์ในสถานศึกษาที่มีความสนใจ มีโอกาสที่จะจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้ ทั้งนี้เพราะกรมวิชาการซึ่งมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเรื่องสื่อการเรียนการสอนของโรงเรียนและสถาบันการศึกษาภายใต้กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายส่งเสริมให้จัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทนี้ทั้งสิ้น โดยเฉพาะถ้าครูอาจารย์สามารถเขียน จัดทำเป็นเล่ม และทดลองใช้ในโรงเรียนในท้องถิ่นของตนได้เป็นอย่างดีจนถึงขั้นมีการจัดพิมพ์ที่ได้มาตรฐาน และได้รับการยกย่องยอมรับว่าผลงานมีคุณภาพสามารถใช้ในการเรียนการสอน โดยมีข้อมูลประกอบเป็นหลักฐานอ้างอิงด้วยแล้ว งานเขียนหนังสือเสริมประสบการณ์นี้ สามารถใช้เป็นผลงานทางวิชาการได้ นอกเหนือจากประโยชน์โดยตรงที่นักเรียนจะได้รับจากการอ่านงานเขียนที่มีคุณภาพเหล่านี้

การเขียนหนังสือเสริมประสบการณ์ประเภทต่าง ๆ นี้ หน่วยงานราชการทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่นควรจะให้การสนับสนุนจัดทำขึ้นเอง ในทำนองเดียวกับสำนักพิมพ์เอกชนก็มีโอกาสจัดทำได้อย่างอิสระเสรี ทั้งนี้เพราะหนังสือประเภทนี้ได้รับการส่งเสริมให้นักเรียนใช้อ่านและศึกษาค้นคว้าอยู่ในห้องสมุดโรงเรียนอยู่อย่างเต็มที่แล้ว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจและนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนที่จะจัดหาให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้านอกเหนือจากหนังสือเรียน ดังนั้นหากครูผู้สอนที่ต้องการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ลองจัดทำแบบสำรวจหรือศึกษาความต้องการของนักเรียนในชั้นดูว่าขาดหนังสือหรือความรู้ในด้านใดแล้วนำมาเขียนเป็นหนังสือเสริมประสบการณ์ นำไปทดลองใช้ในชั้นเรียนให้นักเรียนอ่านแล้วเก็บข้อมูลดูว่านักเรียนได้รับประโยชน์จากการอ่านหนังสือที่เขียนไว้มากน้อยเพียงใด หากนักเรียนได้รับประโยชน์มาก โดยเฉพาะสามารถใช้เสริมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว เขียนข้อมูลเหล่านี้ไว้เป็นหลักฐานอย่างมีระบบ ครูอาจารย์ก็สามารถที่จะใช้ประโยชน์เป็นผลงานทางวิชาการได้

ดังนั้น หากครูเป็นผู้จัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้นใช้เองอย่างเป็นระบบก็จะเป็นการช่วยให้ครูมีโอกาสได้พัฒนาตนเอง พัฒนาผู้เรียนเพราะครูผู้สอนย่อมเข้าใจและพยายามปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบให้เกิดผลดีที่สุด สำหรับนักเรียนก็จะมีแหล่งศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอย่างเพียงพอ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้เป็นอย่างดี

9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

มีผู้นิยามความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้หลายท่านทั้งในความหมายของภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาพื้นบ้านและภูมิปัญญาชาวบ้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 11-16) โดยสรุปแล้วภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หมายถึงระบบความรู้ความสามารถ และศักยภาพที่เกิดจากการบูรณาการ องค์ความรู้มาใช้ประโยชน์เกื้อกูลกันระหว่างบุคคล สังคมและสิ่งแวดล้อม เกิดเป็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างคน ธรรมชาติ และสิ่งเหนือธรรมชาติแล้วถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นวัฒนธรรม ภูมิปัญญาจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์พัฒนาขึ้น

เพื่อแก้ปัญหาชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้ สั่งสม สืบทอด สร้างสรรค์และปรับปรุงประสบการณ์ของบุคคลในท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งในการดำเนินชีวิตของบุคคลและการดำรงอยู่ของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต สังคมแต่ละแห่งล้วนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นของตนเอง

ขอบข่ายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

มีผู้กำหนดขอบข่ายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้หลายลักษณะทั้งในส่วนของหน่วยงานและบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 20-26) การกำหนดขอบข่ายหรือจำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวนี้ขึ้นอยู่กับมุมมองหรือเกณฑ์ในการจำแนก โดยสรุปแล้ว ขอบข่ายของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ครู จะนำมาใช้ในการกำหนดเป็นสาระของการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นครั้งนี้ ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน 2 ลักษณะดังนี้

1. ภูมิปัญญาที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ภูมิปัญญาที่เป็นโลกทัศน์ ชีวทัศน์ ปรัชญาในการดำเนินชีวิต ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ค่านิยมรวมถึงคุณค่าและความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน

2. ภูมิปัญญาที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ การทำมาหากิน อาชีพ ทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ เทคโนโลยีพื้นบ้าน ศิลปกรรม ดนตรี การละเล่น เป็นต้น

ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้และระบบความรู้ โดยที่ระบบความรู้เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ (บุญเทียน ทองประสาน. 2531: 101) นั่นคือ การดูว่าคนในท้องถิ่นเขาคิด เขาทำสิ่งต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กันอย่างไร ไม่ดูเพียงว่าเขารู้อะไร เช่น ความคิดเรื่องแม่ธรณี แม่คงคาและแม่โพสพ เป็นการนำเอาธรรมชาติมาเป็นสื่อเชื่อมโยงไปถึงส่วนลึกของจิตใจ เพื่อนำไปสู่การประสานประโยชน์ให้เกื้อกูลกันโดยสร้างความสัมพันธ์ที่ถูกต้องระหว่างคนกับธรรมชาติ ให้คนเคารพธรรมชาติ รู้คุณค่าและไม่ทำลายธรรมชาติ ระบบความรู้จะปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งในมิติของการทำมาหากิน การดูแลรักษาสุขภาพ การรักษาสิ่งแวดล้อมและนันทนาการ ที่สัมพันธ์กับชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อม ระบบความรู้จึงเป็นสิ่งที่เกิดจากประสบการณ์จริง ๆ ในชุมชนได้รับการสั่งสม สืบทอด และปรับเปลี่ยนเพื่อการดำรงชีวิตอย่างสมดุลกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงมีลักษณะเป็นองค์รวมที่สืบสานสัมพันธ์กับสรรพสิ่ง ซึ่งก็คือระบบความรู้นั่นเอง

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการสั่งสมและการสืบทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นระบบความรู้ที่มีการกลั่นกรองสั่งสม และสืบทอดต่อเนื่องกันมาทั้งทางตรงโดยการเรียนรู้ในเหตุการณ์นั้นด้วยตนเองและทางอ้อมโดยการฟังจากคำบอกเล่าและอ่านจากการบันทึก ภูมิปัญญาจึงเป็นทุกสิ่งทุกอย่างในวิถีชีวิตที่ชาวบ้านคิดได้เองบนพื้นฐานสังคมและวัฒนธรรมของตน แล้วนำมาใช้แก้ปัญหา เป็นระบบความรู้ที่ได้รับการสั่งสมสืบทอดมายาวนานจากประสบการณ์ที่ได้สัมพันธ์กับ

สรรพสิ่งในชุมชน โดยมีการสั่งสมทั้งแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร คือ บอกเล่าปากต่อปากและแบบเป็นลายลักษณ์อักษร คือ การบันทึก จารึก หนังสือบุด สมุดข่อย เป็นต้น ส่วนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดระบบความรู้ที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ผสมผสาน กลมกลืน และเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตจนไม่อาจแยกจากกันได้ เช่น การเรียนรู้กฎเกณฑ์ การควบคุมทางสังคมโดยผ่าน จารีตประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ สมาชิกในชุมชนจะเรียนรู้การประพฤติ ปฏิบัติจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยการสังเกต การเข้าร่วมในเหตุการณ์นั้น การเรียนรู้จะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ โดยไม่รู้ตัว ทั้งนี้อาจมีพื้นฐานความรู้ในเรื่องเหล่านี้มาจากครอบครัวโดยการซึมซับ และการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม การเรียนรู้ สืบทอดภูมิปัญญาที่เป็นทักษะเฉพาะด้าน เช่น ศิลปหัตถกรรม ดนตรีไทย เนื่องจากมีจุดมุ่งหมายของการถ่ายทอดที่ต้องการผู้สืบทอดที่มีทั้งความรู้ความสามารถ และคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดีในฐานะศิษย์ที่มีต่อครูผู้ถ่ายทอดและต่อสังคมส่วนรวม ครูจึงต้องพิจารณาไตร่ตรองด้วยวิจารณญาณ พยายามขัดเกลาและปลูกฝังคุณความดีให้เกิดแก่ศิษย์ทั้งโดยการสั่งสอนโดยตรงและการประพฤติปฏิบัติตนให้เห็นเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ (สุขสันต์ พ่วงกลัด. 2539 : 174)

การสั่งสมและสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความเกี่ยวข้องกับสถาบันทางสังคมทั้งครอบครัว วัด และปราชญ์ชุมชน เพราะการถ่ายทอดความรู้เป็นกระบวนการสืบทอดเจตนารมณ์ของชุมชน ซึ่งมิได้ผูกขาดโดยสถาบันใดสถาบันหนึ่ง เช่น ครอบครัวใช้ความเชื่อของบรรพบุรุษมาสั่งสอนอบรม วัดถ่ายทอดจริยธรรม คำสอน ปราชญ์ชุมชนซึ่งเป็นผู้มีความชำนาญเฉพาะด้านช่วยกันถ่ายทอดโดยผ่านพิธีกรรมและการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงามในวิถีชีวิตของตน ในชุมชนจะมีการสั่งสมและสืบทอดความรู้โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิตที่อยู่ภายในชุมชน ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน มีการดำรงอยู่ มีสถาบันต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน ร้อยรัดเชื่อมโยงกันด้วยคติ ความเชื่อ ความศรัทธาที่ทุกคนยอมรับและถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ความรู้นี้ได้สั่งสมอยู่ในแต่ละบริบทของชุมชน มีการสืบสอดและกระจายความรู้นี้ให้สอดคล้องกับประสบการณ์และวัฒนธรรมของตน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น การลงแขก การละเล่น การติดตามพ่อแม่ไปนาไปสวน ไปงานบุญงานวัด ไปเยี่ยมญาติ ซึ่งสามารถสังเกต จดจำ และฝึกทำไปพร้อมกันได้ทุกคน เพราะเป็นสิ่งที่พบเห็นอยู่ในวิถีชีวิต เมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็สามารถทำได้เพราะได้เกิดการเรียนรู้สั่งสมอยู่ในวิถีชีวิต ซึ่งระบบความรู้นี้มีอยู่ทุกหนทุกแห่ง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงสามารถถ่ายทอดเรียนรู้ได้โดยไม่จำกัด เวลา สถานที่ บุคคล และสถาบัน เป็นกระบวนการถ่ายทอดที่ซับซ้อน เพราะไม่ได้แยกการเรียนรู้ออกจากวิถีชีวิต ต้องอาศัยความเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากคนชั่วอายุหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง

การเข้าถึงความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงต้องดูว่า คนมีความรู้ขึ้นมาได้อย่างไรและเอาความรู้นั้นไปบริการคนอื่นอย่างไร เช่น หมอพื้นบ้าน ก็ดูว่า ชุมชนสั่งสมความรู้ทางแพทย์เอาไว้กับคนที่เรียกว่า "หมอ" มาอย่างไร หมอคนหนึ่งสามารถสร้างหมออีกคนหนึ่งได้อย่างไร รวมทั้งคนป่วยในชุมชนสามารถเข้ารับบริการจากหมอได้อย่างไร (นิธิ เอี่ยวศรีวงศ์. 2539 : 237)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะดำรงอยู่ได้ จึงต้องมีการสั่งสม สืบทอด และกระจายความรู้เพื่อการดำรงอยู่ของระบบความรู้นั้นต่อไป

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะเป็นพลวัต จึงสามารถปรับปรุงและสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ได้ ภูมิปัญญาหรือระบบความรู้เป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง เพราะสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้เกิดการสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญา เพื่อปรับใช้ให้เข้ากับสังคมวัฒนธรรมตามบริบทของท้องถิ่นตน ให้สามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยดีในสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

แต่เดิมมาการสั่งสมและสืบทอดภูมิปัญญาเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับสถาบันครอบครัว วัด และปราชญ์ชุมชน ต่อมาภูมิปัญญาได้ถูกพัฒนาขึ้นภายใต้สถาบัน บ้าน วัง วัด และโรงเรียน การจัดการศึกษาในระบบเข้ามามีบทบาทต่อชุมชนมากขึ้น ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงในกระแสทุนนิยมที่แผ่ขยายเข้ามา ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป เช่น ในชีวิตประจำวันมีค่าใช้จ่ายหลากหลายขึ้น ทำให้เงินเข้ามามีบทบาทในชีวิตมากขึ้น มีนายทุนและพ่อค้าคนกลาง มีการผลิตเพื่อการค้า เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบรุนแรงทำให้มีช่องว่างระหว่างรายได้สูง ชาวบ้านเองได้พยายามสร้างกลไก แสดงความเข็มแข็งและศักยภาพที่จะทำให้ชุมชนอยู่รอด นั่นคือเมื่อชุมชนพบปัญหาวิกฤติ ก็จะมีการรวมตัวกันโดยใช้ระบบการสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญา (นิธิ เอี่ยวศรีวงศ์. 2530 : 235-240, พรศักดิ์ พรหมแก้ว, 2541 : 73) ดังจะเห็นได้จากการมีการรวมกลุ่มกันแก้ปัญหาการขาดแคลนเงินทุนในการผลิต เช่น กลุ่มออมทรัพย์บ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน จากหลักของความร่วมมือร่วมใจและเคารพสัจจะที่ให้ไว้ต่อกัน (ศิริพร ณ ถลาง. 2538 : 486) มีการปรับเปลี่ยนและประยุกต์ภูมิปัญญาให้ทันต่อความเคลื่อนไหวของตลาดโลก เช่น ในงานแกะสลักไม้ชิ้นหนึ่งอาจเป็นผลงานของช่างหลายคน หลายครอบครัว ที่มีการแบ่งงานกันทำ ผู้ชายแกะสลัก ผู้หญิงตกแต่งและทำสีตามความถนัด มีการทำงานเป็นกลุ่ม พึ่งพาอาศัยกัน (สำลี ทองธิว และคณะ. 2541 : 20-29) หรือในกรณีการจัดสานงานไม้ไผ่เป็นภาชนะต่าง ๆ เนื่องจากปัจจุบันมีภาชนะพลาสติกเข้ามาเป็นคู่แข่งการผลิตเครื่องจักสานจึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบหน้าที่ และประโยชน์ใช้สอย ให้สามารถดึงดูด ความสนใจ และสนองความต้องการของตลาดมากขึ้น ส่วนรูปแบบที่หมดความนิยมหมดความจำเป็นในการใช้สอยก็จะผลิตน้อยลง (พยุงพร ไตรรัตนสิงหกุล. 2537 : 63-67) จึงเห็นได้ว่าระบบความรู้หรือภูมิปัญญาของชาวบ้านนั้นไม่หยุดนิ่งกับที่ แต่มีการปรับเปลี่ยนตลอดมาโดยอาศัยประสบการณ์ของชาวบ้านเอง ดังนั้นการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงต้องทำความเข้าใจว่าชาวบ้านมีกระบวนการสร้างสรรค์และปรับเปลี่ยนระบบความรู้ของตนอย่างไร เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ใช่ความรู้หรือองค์ความรู้ที่หยุดนิ่งแต่มีการปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมและดัดแปลงอยู่ตลอดเวลา

ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

การพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมาส่งผลด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมเกิดการสูญเสียทรัพยากร เกิดช่องว่างทางสังคม ทำให้ครอบครัวและชุมชนอ่อนแอลง เกิดปัญหาสังคม แย่งชิงทรัพยากร และเกิดวิกฤติในการพัฒนาทุก ๆ ด้าน หลายชุมชนได้เรียนรู้และปรับตัวเพื่อลดความรุนแรงของผลกระทบจากการพัฒนาดังกล่าว สร้างสรรค์รูปแบบและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสม โดยอาศัยมรดกทางภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิมในท้องถิ่น และประสบการณ์จากการพัฒนาสมัยใหม่ มาปรับใช้แก้ปัญหาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนอย่างได้ผล ดังจะเห็นได้จากสรุปการอภิปราย รูปแบบ แนวคิด การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน (กรมวิชาการ. 2540 : 21-32, กรมวิชาการ. 2539 : 15-30)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงได้รับการยอมรับมากขึ้น จากหลายหน่วยงาน ทั้งองค์กรภาครัฐ เอกชน และองค์กรชุมชน ทั้งนี้เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความหลากหลาย เกี่ยวข้องกับทุกมิติทางสังคม มีลักษณะเฉพาะพื้นที่ เฉพาะถิ่น และเฉพาะด้านที่หลากหลาย แต่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามถิ่นได้ การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับใช้การเรียนการสอนอย่างเป็นทางการเริ่มมีมาตั้งแต่ประเทศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 จนปัจจุบันได้รับการบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 อย่างชัดเจน มีการวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร (กรมวิชาการ. 2539 : 33-36) และจัดการสัมมนาในเรื่องนี้โดยกรมวิชาการหลายครั้ง และมีการจัดตั้งสถาบันแห่งชาติว่าด้วยภูมิปัญญาและการศึกษาไทย ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้ประกาศนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาขึ้นในปี 2542 อย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 23-29) นั่นแสดงให้เห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญยิ่งขึ้นในสังคมปัจจุบัน

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

1. แนวคิดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน (กรมวิชาการ. 2539 : 36)

1.1 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้คำนึงถึงความเชื่อที่ว่า การจัดการศึกษาไม่สามารถแปลกแยกไปจากท้องถิ่น เพราะการศึกษาจะต้องนำเอาประเด็นในท้องถิ่นนั้น ๆ มาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของตน มีความรับผิดชอบและสร้างสรรค์สังคมได้

1.2 การเรียนการสอนที่สอดคล้องกับท้องถิ่นเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย เพราะผู้เรียนได้เชื่อมโยงสภาพชีวิตจริงกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ แต่โรงเรียนส่วนใหญ่ที่ดำเนินการ มักมุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้ในอดีตที่ถือว่าเป็นภูมิปัญญาเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น

1.3 การที่ครูและนักเรียนได้สำรวจ รวบรวมความรู้และศึกษาชุมชนเป็นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่า เพราะนอกจากจะได้รับความรู้ ความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนแล้ว ยังทำให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อชุมชนอีกด้วย

2. แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

การจัดการศึกษาที่ดีควรจัดตามสภาพความเป็นจริงของสังคม และสอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงของท้องถิ่น การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนสามารถทำได้หลายลักษณะ (กรมวิชาการ. 2539 : 34)

2.1 การพัฒนาหลักสูตรร่วมกับผู้รู้ในท้องถิ่น ใช้การสนทนาร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้รู้ในท้องถิ่นเกี่ยวกับเรื่องที่จะนำมาสอน หลังจากได้หัวข้อก็กำหนดเนื้อหาสาระ และแผนการสอน ได้แก่ ชื่อเรื่อง ความคิดรวบยอด วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อและการประเมินผล โดยผู้เรียนอาจไปเรียนกับผู้รู้ที่บ้าน มีครูคอยจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และออกเยี่ยมเยียนดูแล จนบรรลุวัตถุประสงค์

2.2 การให้นักเรียนไปฝึกงานที่บ้านหรือสถานประกอบการ ครูผู้สอนจะสอนนักเรียนตามปกติ แล้วให้นักเรียนไปฝึกงานที่บ้าน โดยครูออกติดตามเยี่ยมเยียนเป็นระยะ ๆ ร่วมกันแก้ปัญหา แล้วบันทึกองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้ นำมาอภิปรายร่วมกัน หรือรายงานในชั้นเรียนเป็นระยะ ๆ

2.3 การเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาร่วมสอน วิธีการที่จะดำเนินการมีได้หลาก-หลาย เช่น จัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรในรูปของกลุ่มสนใจ สอดแทรกในเวลาเรียนปกติ การดำเนินงานมีทั้งครูผู้สอนวางแผนร่วมกับผู้รู้ในท้องถิ่น หรือดำเนินการเองทั้งหมด ตั้งแต่การศึกษาหลักสูตร การกำหนดจุดประสงค์และแนวการสอน สำหรับการประเมินผลก็ใช้การประเมินผลร่วมกันระหว่างครูผู้สอนและผู้รู้ในท้องถิ่น

2.4 การนำสิ่งที่เป็นความรู้เฉพาะเรื่องของท้องถิ่นมาสอดแทรกในเนื้อหาวิชาที่สอน ครูผู้สอนและนักเรียนร่วมกันดำเนินการรวบรวมความรู้เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนทั้งด้านอาชีพ ทัศนคติ ค่านิยม ทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติท้องถิ่น ประวัติบุคคลสำคัญ ขนบธรรมเนียมประเพณี วรรณกรรมท้องถิ่น และวิถีชุมชนซึ่งหมายถึง ทิศทางและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน แล้วนำมาจัดทำเป็นบทเรียนเสริม สอดแทรกในการสอนบทเรียนปกติ

2.5 การไปสำรวจข้อมูลในท้องถิ่นแล้วนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการคือ แบ่งกลุ่มผู้เรียนให้ไปสอบถามหรือสัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น ทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ข้อมูลที่ได้จะนำมาสรุปและอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน ผลของการอภิปรายและความรู้ที่ได้ครูผู้สอนสามารถนำมาจัดทำเป็นรูปเล่มเพื่อใช้สอนต่อไป ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติก็ให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงด้วย

การเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

การพัฒนาของไทยและประเทศในเอเชียตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของโลกตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านการเมือง เศรษฐกิจ เทคโนโลยี หรือแม้แต่การศึกษา การรับเอาภูมิปัญญาจากโลกตะวันตกจึงเป็นกระแสใหญ่ในรอบหลายทศวรรษที่ผ่านมา จนเกิดปรากฏการณ์ของปัญหามากมาย เนื่องจากรากฐานที่มาของความรู้แตกต่างกัน กล่าวคือ ภูมิปัญญาตะวันออกมีลักษณะเป็นองค์รวมของความรู้ กระบวนการพัฒนาความรู้และการเรียนรู้มีลักษณะสมดุลที่สามารถเชื่อมโยงความรู้ในบริบทขององค์ความรู้ได้ แต่ภูมิปัญญาตะวันตกเน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นหลัก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 129)

ในอดีตคนมองเห็นความสำคัญของการศึกษา มีสำนึกความรับผิดชอบต่ออนาคตของชาติ มองเห็นประโยชน์ร่วมกัน เมื่อไม่มีอาคารเรียนก็อาศัยศาลาวัด เมื่อขาดครูก็อาศัยพระสงฆ์และผู้นำชุมชน เมื่อขาดแคลนงบประมาณ ครู หลวงพ่อ และชุมชนร่วมแรงกายแรงใจ จัดหามาให้จนพอมีพอใช้ตามความจำเป็น ต่อมาครูได้นำความรู้สำเร็จรูปจากสังคมที่พัฒนาแล้วมาถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้ท่องจำ ซึ่งความรู้เหล่านั้นมิได้เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้เรียนคิดไม่เป็น ไม่สามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองได้ จึงเป็นการเรียนเพื่อสอบผ่าน ไม่ได้เรียนเพื่อพัฒนาตนเองและสร้างสรรค์ชุมชนท้องถิ่นแต่อย่างใด

ในสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยปัจจุบัน การจัดการศึกษาควรมีทิศทางและวิธีการที่หลากหลาย ให้สามารถสนองตอบความต้องการของปัจเจกชน ชุมชน และสังคมโดยรวม ตามความหลากหลายทางวัฒนธรรมของพื้นที่ในสังคมไทย การจัดการศึกษาจึงเป็นเรื่องของความยืดหยุ่น ไม่ตายตัวเป็นเรื่องของความละเอียดอ่อนและต่อเนื่อง ให้สอดรับกับพื้นฐานเดิมของชุมชนแล้วปรับตัวให้ทันต่อสภาพการณ์ของชุมชนที่เปลี่ยนแปลง บนฐานของความมั่นคงและยั่งยืน

สิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษาในลักษณะดังกล่าวได้ จะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์ การวัดและประเมินผล ครูจึงต้องสร้างความสัมพันธ์ในแนวราบกับชุมชนให้มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน แล้วดึงศักยภาพของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน หรือถ้าครูกับชุมชนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ครูและนักเรียนก็สามารถไปเรียนรู้จากแหล่งและผู้รู้ในชุมชนได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ครูควรจะเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจชุมชนและดึงศักยภาพบางส่วนของชุมชนมาเกื้อหนุนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สุรินทร์ กิจนิตย์ชีว์ ได้เสนอประเด็นที่ครูควรศึกษาไว้ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2539 : 56)

1. ทำเลที่ตั้งของชุมชนและความเป็นมาในอดีต เช่น สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ได้แก่ การก่อตั้งชุมชน การดำรงอยู่ ความสัมพันธ์กับปัจจัยภายนอก ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

2. แบบแผนการผลิตของชุมชน ลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เป็นแบบเกษตร-กรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม หรือบริการ สภาพปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง สิ่งแวดล้อม และทัศนคติของคนที่มีต่ออาชีพ เป็นต้น

3. วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งความเชื่อ ค่านิยม ระบบคุณค่า ภูมิปัญญา ความเฉื่อยชา ความกระตือรือร้นต่อชีวิตความเป็นอยู่ ระบบกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เป็นต้น

4. เทคโนโลยีการผลิตของชุมชน มีเทคโนโลยีพื้นบ้านอะไรที่พอจะพัฒนาได้ อะไรควรเลิกใช้ เป็นต้น

5. ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โรงเรียนควรทำความรู้จักเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันต่อไป

สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างให้เห็นบริบทเชิงสังคมของชุมชน เพื่อศึกษาจุดเด่นจุดด้อย แล้วนำมาพิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสม บรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป อย่างไรก็ดียุทธศาสตร์ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้น เอกวิทย์ ณ ถลาง เสนอแนะไว้ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2539 : 6-7)

1. สำรวจภูมิปัญญาในแต่ละท้องถิ่น แล้วจัดทำเอกสารเผยแพร่

2. ยุทธวิธีที่นำมาใช้ในการถ่ายทอดจะต้องเหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน

3. สอดคล้องกับหลักสูตรปัจจุบันและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

4. ครูเต็มใจและศรัทธาที่จะเปลี่ยนวิธีการสอนจากการเน้นการถ่ายทอดความรู้มาเป็นการแสวงหาปัญญาอย่างแท้จริง เน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง เน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ

5. ผู้บริหารและครู ต้องมีความจริงใจ เชื่อถือและศรัทธาต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

สำหรับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนนั้นยังมีปัญหาบางด้าน ซึ่ง สนิท ซื่อสัตย์ (กรมวิชาการ. 2539 : 22) ได้ศึกษาพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นได้แก่

1. ครูขาดความรู้ความชำนาญในการจัดทำหลักสูตรและการเขียนหนังสือเสริมประสบการณ์

2. ครูขาดเทคนิคการถ่ายทอด

3. นักเรียนมีเจตคติไม่ดีพอที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

4. การสอนยังประยุกต์เข้ากับศาสตร์สากลไม่ได้

ดังนั้น หากครูได้รับความรู้เพื่อเสริมสมรรถภาพเฉพาะด้านที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของตนก็ย่อมคลี่คลายปัญหาดังกล่าวลงได้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

ในอดีตที่ยังไม่มีระบบโรงเรียน ไม่ได้หมายความว่าชุมชนไม่มีการศึกษาและไม่มีการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ได้ดำรงอยู่และพัฒนาคู่กับวิถีชุมชนมาตลอด โดยมีครอบครัว ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ฯลฯ ทำหน้าที่เป็นครูชุมชน ทำหน้าที่ถ่ายทอดศิลปะวิทยา อาชีพ วัฒนธรรมประเพณี โดยธรรมชาติที่อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย จึงทำให้สังคมไทยพึ่งตนเองได้ และมีอิสระภาพมาได้ ต่อมาเมื่อครูในโรงเรียนทำหน้าที่แทนครูในอดีตการถ่ายทอดวิทยาการแผนใหม่ขาดการเชื่อมต่อกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นขาดการพัฒนาและไม่ได้รับการยอมรับจากระบบโรงเรียน จึงทำให้ผู้เรียนขาดรากเหง้าทางวัฒนธรรม เป็นคนไม่สมบูรณ์ ดังนั้นการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาในระบบโรงเรียน โดยความร่วมมือของครูและชุมชนจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาดังกล่าว ซึ่งแนวทางนี้จะสำเร็จได้ต้องอาศัยความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับชุมชน เพื่อร่วมกันแสวงหารากฐานทางวัฒนธรรม อันเป็นจุดเชื่อมต่อขององค์ความรู้ระหว่างท้องถิ่นและสากล สำหรับนำมาจัดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนไม่ให้หลุดออกจากท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย

แนวทางสำหรับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้นมีหลายแนวทางดังกล่าวแล้ว แต่แนวทางที่เป็นปัญหาร่วมและเป็นปัญหาเบื้องต้นในทางปฏิบัติก็คือ การได้มาซึ่งข้อมูลท้องถิ่นเพื่อนำมาจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เนื่องจากองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะกระจัดกระจาย ในระยะเริ่มแรกของการฟื้นฟูจึงควรรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่โดยจัดทำเป็นหนังสือเสริมประสบการณ์สำหรับให้นักเรียนอ่านเสริมเพิ่มเติม ควบคู่กับกิจกรรมการเรียนรู้อีกหลากหลายรูปแบบที่ครูจัดให้ เพราะหนังสือเหล่านี้เป็นสื่อจำเป็นสำหรับการเรียนรู้และทำความเข้าใจท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้า อ่านเพิ่มเติมด้วยตนเองได้ตลอดเวลา

การที่ครูจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นได้นั้น นอกจากอาศัยความรู้ด้านเทคนิควิธี การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์แล้ว ก็จำเป็นจะต้องศึกษาองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมากำหนดเป็นสาระของหนังสือ การได้มาซึ่งองค์ความรู้ดังกล่าวจะต้องอาศัยความร่วมมือด้วยดีจากชุมชน และกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่ความร่วมมือดังกล่าวได้ก็คือ สัมพันธภาพที่ดีของครูและชุมชน ดังนั้น ในการฝึกอบรมครูครั้งนี้จึงเจาะจงเลือกครูในท้องถิ่นและให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพกับชุมชน รวมทั้งความรู้ในเรื่องความสำคัญขอบข่าย และลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น บรรจุลงในเนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรมด้วย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการฝึกอบรม

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการฝึกอบรม ประกอบด้วย ความหมายของการฝึกอบรม ความสำคัญของการฝึกอบรม ความจำเป็นในการฝึกอบรม ประเภทของการฝึกอบรม แนวคิดในการฝึกอบรม กระบวนการฝึกอบรม และการฝึกอบรมครูซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. **ความหมายของการฝึกอบรม**

การฝึกอบรม หมายถึงกระบวนการเพิ่มคุณภาพการทำงานของบุคคล เป็นการฝึกบุคคลให้พร้อมที่จะทำงาน และสามารถทำงานได้เหมาะสมกับหน้าที่ ซึ่งการฝึกอบรมตามความหมายนี้ก็คือการจัดการศึกษาให้แก่บุคคลกลุ่มหนึ่งนั่นเอง แต่การฝึกอบรมจะทำขึ้นภายใต้เงื่อนไขบางประการ มีขอบเขตจำกัดไม่กว้างเหมือนการจัดการศึกษา การฝึกอบรมจะมุ่งให้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทั้งในด้านความรู้และทักษะการปฏิบัติงานรวมทั้งความพึงพอใจในการทำงานตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม (สมคิด บางโม. 2539 : 14; สมชาติ กิจยรรยง. และคณะ. 2539 : 13; ทวีป อภิสิทธิ์. 2538 : 14-15; วุฒิชัย จำนงค์. 2532 : 33; นิศา ชูโต. 2530 :24; Robbins. 1982 : 27) ส่วนราวน์ทรี (Rowntree. 1982 : 317) ให้ความหมายว่า การฝึกอบรมเป็นการพัฒนาบุคคลอย่างมีระบบเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และเจตคติที่จำเป็นเพื่อให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานหรือชิ้นงานได้ดี

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ทักษะ และเจตคติในการทำงานที่ได้รับมอบหมายเฉพาะอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติจริง อันจะเกิดประโยชน์ ทั้งต่อหน่วยงานและผู้เข้ารับการอบรมเอง

2. **ความสำคัญของการฝึกอบรม**

สำหรับประเทศไทยรัฐบาลมีนโยบายเกี่ยวกับการฝึกอบรมอย่างชัดเจน ในปี พ.ศ 2500 โดยออกเป็นประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ.2500 ดังมีความตอนหนึ่งว่า "การที่จะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมือง ความสงบเรียบร้อยและความผาสุกของประชาชนนั้นปัจจัยที่สำคัญคือ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ และการที่จะให้ข้าราชการมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องให้มีการฝึกอบรม เพื่อให้ข้าราชการคุ้นต่องานและรู้จักหน้าที่ ให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ให้มีโอกาสปรับปรุงงานให้พร้อมที่จะเข้าสวมตำแหน่งหน้าที่สูงขึ้น ให้ข้าราชการชั้นผู้บังคับบัญชามีความสามารถควบคุมและบริหารงาน จึงเห็นสมควรให้ทุกกระทรวงถือเป็นนโยบายปฏิบัติว่า การฝึกอบรมข้าราชการเป็นความรับผิดชอบส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงาน..." ซึ่งในระยะต่อมาจนถึงปัจจุบันก็ได้เน้นและให้ความสำคัญมาโดยตลอด

การให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมในองค์กรทั้งของรัฐและเอกชน ต่างพยายามบริหารจัดการให้หน่วยงานของตนบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร จึงมีภารกิจหลักคือการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด สามารถปฏิบัติงานสอดคล้องกับหน้าที่ที่รับผิดชอบ ทันเหตุการณ์ สามารถปรับตัวเข้ากับงานได้อย่างเหมาะสมทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติทั้งนี้เนื่องจากองค์กรต้องดำรงอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วิชาการ และเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา โดยเชื่อว่า ผู้ที่มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ จะสามารถพัฒนางานที่รับผิดชอบให้มีประสิทธิภาพได้ เพราะการเรียนรู้สิ่งใหม่และการทบทวนความรู้เก่าเป็นสิ่งที่พัฒนาได้จากการฝึกอบรม การฝึกอบรมบุคลากรเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญยิ่ง (Turrell. 1980 : 1-2; สมคิด บางโม. 2539 : 15-16; กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2537 : 5)

3. ความจำเป็นในการฝึกอบรม

การฝึกอบรมที่มีคุณภาพจะต้องเกิดจากความต้องการจำเป็นอย่างแท้จริง ผู้ที่รับผิดชอบองค์กรจึงต้องมีความสามารถในการกำหนดความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรด้วยการฝึกอบรม โดยศึกษาสำรวจให้ได้ข้อมูลแน่ชัดว่า จำเป็นต้องอบรมให้กับบุคลากรในเรื่องอะไร กลุ่มใด ด้วยวิธีใด และเมื่อไร ซึ่งความจำเป็นในการฝึกอบรมนี้อาจมาจากปัจจัยภายในหรือภายนอกองค์กร อาจเป็นการแก้ปัญหาการปฏิบัติงานในอดีต เป็นการฝึกอบรมเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงพฤติกรรมของบุคลากรทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ หรือเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การฝึกอบรมบุคลากรที่บรรจุใหม่ก่อนเริ่มปฏิบัติงาน หรือการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรสำหรับการปฏิบัติงานที่ดีในอนาคต เช่น การฝึกอบรมเตรียมบุคลากร เพื่อรับตำแหน่งงานในระดับที่สูงขึ้น

การวิเคราะห์ความจำเป็นในการฝึกอบรม สามารถทำได้โดยการสังเกต การศึกษาสำรวจ การสัมภาษณ์บุคลากรเกี่ยวกับสภาพปัญหาหรือความต้องการในการพัฒนาความรู้ความสามารถ โดยอาจพิจารณาเกี่ยวกับระบบการปฏิบัติงาน ผลลัพธ์ เช่น คุณภาพของผลผลิต คุณภาพการบริหารมาตรฐานของผลงาน เป็นต้น เมื่อทราบความจำเป็นที่ต้องแก้ไข ป้องกันหรือพัฒนาแล้ว ต้องพิจารณาต่อไปว่า มีทางเลือกใดบ้างที่สามารถสนองความจำเป็นเหล่านั้น และความจำเป็นใดบ้างที่ต้องใช้วิธีการฝึกอบรม แล้วจึงเตรียมการฝึกอบรมว่า ต้องการหวังผลในทิศทางใด เพื่ออะไร วิธีใด และเมื่อไร (ศิริชัย กาญจนวาสี. 2538 : 7) เนื่องจากความจำเป็นของแต่ละองค์กรไม่เหมือนกัน แม้จะเป็นเรื่องเดียวกัน เพราะแต่ละองค์กรต่างมีรายละเอียดปลีกย่อยไม่เหมือนกัน ผู้ฝึกอบรมจึงต้องศึกษาอย่างเข้าใจและวิเคราะห์ความจำเป็นให้ถูกต้อง การประเมินความจำเป็นที่ครอบคลุมและถูกต้อง จะทำให้การกำหนดจุดประสงค์ของการฝึกอบรมมีความชัดเจน สามารถจัดการอบรมได้ตรงกับปัญหาและความต้องการขององค์กร ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ไปใช้ในการทำงานของตนและองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จึงสรุปได้ว่า การประเมินความจำเป็นในการฝึกอบรมมีความสำคัญยิ่งอันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร กล่าวคือ 1) ช่วยในการวินิจฉัยว่าสภาพการณ์ใดจำเป็นต้องใช้การฝึกอบรม 2) ช่วยให้ได้ข้อมูลพื้นฐาน สำหรับวางแผนการฝึกอบรม ตั้งแต่การกำหนดจุดประสงค์ รูปแบบ วิธีการ และแนวทางประเมินผลการฝึกอบรมที่เหมาะสม 3) ช่วยให้การปฏิบัติงานในองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียในระยะยาว

4. ประเภทของการฝึกอบรม

เนื่องจากการฝึกอบรมมีจุดเน้นหลายด้าน จึงมีการจัดแบ่งประเภทได้หลายแบบ แต่โดยทั่วไปแบ่งได้ 2 ประเภท (ทวีป อภิสิทธิ์. 2538 : 16-17) คือ การฝึกอบรมก่อนปฏิบัติงาน (Preservice Training) และการฝึกอบรมระหว่างปฏิบัติงาน (Inservice Training)

1. การฝึกอบรมก่อนปฏิบัติงาน เป็นการฝึกอบรมบุคลากรก่อนที่จะปฏิบัติงานหรืองานบางอย่างที่ต้องการความสามารถเฉพาะต้องจัดฝึกอบรมให้ก่อนจึงจะสามารถปฏิบัติงานนั้นได้ ซึ่งไม่ต้องเสียเวลาสอนงานในขณะปฏิบัติหน้าที่ ช่วยลดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงานและทำงานได้รวดเร็ว การฝึกอบรมก่อนปฏิบัติงานจึงแบ่งได้เป็น 2 ประเภท (นิศา ชูโต. 2530 : 26) คือ

1.1 การปฐมนิเทศ (Orientation) เป็นการฝึกอบรมบุคลากรเข้าใหม่ เพื่อให้เข้าใจองค์กรเกี่ยวกับนโยบาย วัตถุประสงค์ โครงสร้างบริหาร วิธีทำงาน มาตรฐานการทำงาน ความต้องการ ความคาดหวังขององค์กรทางด้านความรู้ ทักษะต่าง ๆ ของผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนสวัสดิการต่าง ๆ

1.2 การแนะนำงาน (Induction Training) เป็นการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่เฉพาะ เพราะไม่มีสถาบันใดสามารถผลิตคนให้มีความรู้ ทักษะและเจตคติที่เหมาะสมกับความต้องการขององค์กรทั้งหมดได้ แม้บุคคลที่เคยผ่านงานมาแล้วก็อาจจะฝึกอบรมแนะนำงาน เพื่อสร้างเจตคติต่องานใหม่ให้มีความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรนั้น

2. การฝึกอบรมระหว่างปฏิบัติงาน เป็นการฝึกอบรมบุคลากรในขณะปฏิบัติงานมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น การฝึกอบรมลักษณะนี้แบ่งย่อยตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมได้ 3 ประเภท (ทวีป อภิสิทธิ์. 2538 : 22-23; นิศา ชูโต. 2530 : 26-27; Odiorne. 1970 : 80) คือ

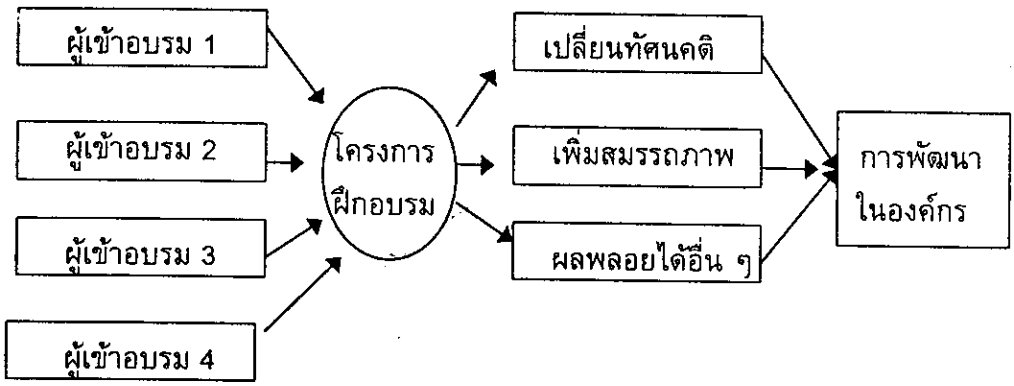
2.1 การฝึกอบรมเพื่อแก้ปัญหา มุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงาน เป็นการฝึกอบรมเพื่อนำความรู้ วิธีการ ไปใช้แก้ไขปัญหา มักจัดในระดับหัวหน้างาน การฝึกอบรมแบบนี้อาจใช้วิธีการอภิปรายหรือประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อหาความกระจ่างในปัญหาหรือข้อจำกัดต่าง ๆ ในองค์กร บุคลากร ตลอดจนเทคนิคที่เหมาะสม แล้วสรุปหาความเห็นพ้องเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน เป็นการหาทางแก้ปัญหาและปรับปรุงหน่วยงาน เช่น การใช้ระบบคิวซีในการฝึกอบรม

2.2 การฝึกอบรมเพื่อป้องกันปัญหา เป็นการฝึกอบรมที่มุ่งเพิ่มพูนศักยภาพของบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นเฉพาะด้าน เช่น การฝึกอบรมเทคนิคการสอน การเป็นผู้นำ การประเมินโครงการ เป็นต้น รวมทั้งการไปศึกษาอบรมภายนอกสถาบันหรือต่างประเทศในกรณีที่เป็นการอบรมเฉพาะรายบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรได้นำความรู้แนวคิดจากการฝึกอบรมมาเสริมความเข้มแข็งให้กับองค์กรนั่นเอง

2.3 การฝึกอบรมเพื่อพัฒนา เป็นการฝึกอบรมที่เน้นการมุ่งอนาคต มุ่งให้ผู้ปฏิบัติงานมีความคิดสร้างสรรค์ มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน บำรุงขวัญและกำลังใจในการทำงาน รวมทั้งการปรับเจตคติต่อนโยบายใหม่ ๆ ขององค์กร ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรสามารถพัฒนางานให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

5. **แนวคิดในการฝึกอบรม**

การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เข้าอบรมมีการเปลี่ยนแปลง ความรู้ ทักษะ และเจตคติ รวมทั้งผลพลอยได้อื่น ๆ ที่ทำให้เกิดการพัฒนาองค์กร เช่น ความเชื่อมั่นในการทำงาน ขวัญและกำลังใจในการทำงาน เป็นต้น แนวคิดพื้นฐานในการฝึกอบรมจึงสามารถแสดงได้ดังภาพ (Hunt. 1980 : 307-309; ประหยัด จิระวรพงษ์. 2531 : 7-9)

ภาพประกอบ 3 แนวคิดพื้นฐานในการฝึกอบรม

แนวคิดในการฝึกอบรมโดยจัดเป็นโครงการเสริม (Enrichment Program)

โครงการเสริมเป็นโครงการที่จัดขึ้นโดยมีโครงสร้างพิเศษที่ไม่ใช่การฝึกอบรมปกติ เป็นการดึงศักยภาพของบุคคลออกมาปฏิบัติการแก้ปัญหา ทำให้การฝึกอบรมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งสามารถจัดเป็นหลักสูตรเสริมให้มีรูปแบบการสอนหลากหลายเพื่อมุ่งเสริมสร้างสมรรถภาพเฉพาะอย่างที่เป็นความต้องการจำเป็นสำหรับผู้เข้ารับการอบรม (Colangelo and Davis. 1991: 1-12; Rye. 1998 : 10) หลักสูตรเสริมจึงควรมุ่งพัฒนาทักษะการคิด การประยุกต์ใช้ความรู้ การเรียนรู้ความคิดรวบยอด เรียนรู้วิธีการ เรียนรู้การประเมิน เรียนรู้การค้นหาและแสดงเหตุผล ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับความพร้อมความต้องการและศักยภาพของผู้เรียน (Mcleod and Cropley. 1989 : 27)

การจัดหลักสูตรเสริมในการฝึกอบรม อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการเพิ่มหน้าที่ความรับผิดชอบ (Job Enrichment) ซึ่งเป็นวิธีการจูงใจให้บุคคลปฏิบัติงานโดยใช้กลยุทธ์การออกแบบงานทำให้งานน่าสนใจและท้าทาย โดยให้โอกาสผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ เพิ่มพูนศักยภาพ มีความรับผิดชอบ มีอิสระ และตระหนักในความสำเร็จของการปฏิบัติงานให้ลุล่วงได้ด้วยดี (ดิน ปรัชญพฤทธิ์. 2542 : 214; ชาญชัย อาจินสมาจาร. 2540 : 103-104) การเพิ่มหน้าที่ความรับผิดชอบในงาน เป็นรูปแบบหนึ่งของการออกแบบงาน (Job Design) ซึ่งได้เพิ่มเนื้อหางานและระดับความรับผิดชอบเข้าไปในงานเดิม ผู้ปฏิบัติสามารถตัดสินใจและมีขอบเขตอำนาจเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นการรวมความสำเร็จ การยอมรับนับถือ และปัจจัยจูงใจขั้นสูงเข้ามาในงาน รวมทั้งมีความรับผิดชอบเพิ่มในกิจกรรมการจัดการด้วยซึ่งสัมพันธ์กับทฤษฎีการจูงใจของเฮอร์ซเบิร์ก (Herzberg. 1959 : 113-115) ที่เรียกว่า ทฤษฎีสองปัจจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจในงาน โดยมีความเชื่อว่าความพึงพอใจในงานจะเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ดี ปัจจัย 2 ประการนี้ได้แก่

1. **ปัจจัยจูงใจ** เป็นปัจจัยที่เสริมให้บุคคลทำงานเพิ่มขึ้น เกิดจากแรงจูงใจภายในซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเจตคติทางบวกและการจูงใจที่แท้จริง ปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่

1.1 ความท้าทาย งานที่มีลักษณะท้าทายความสามารถ จะจูงใจให้เกิดความสำเร็จได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับของแรงจูงใจและความสามารถที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จด้วย

1.2 การมองเห็นความก้าวหน้า โดยพัฒนาตนเองให้เกิดทักษะใหม่ ๆ ให้มีความสามารถและเต็มใจที่จะพัฒนาศักยภาพของตน

1.3 การยอมรับนับถือ เป็นผลมาจากความสำเร็จ ซึ่งมีหลายรูปแบบ เช่น การพูด การเขียน การเสริมแรงอย่างต่อเนื่อง

1.4 ความรับผิดชอบ ถ้าบุคคลได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในงาน จะทำให้เกิดความรู้สึกผูกพัน และถ้าเกิดจิตสำนึกรับผิดชอบขึ้นแล้ว การถูกควบคุมจากภายนอกก็ลดลงได้ บุคคลจึงต้องการโอกาสที่จะได้มีความรับผิดชอบ

1.5 ลักษณะงาน บุคคลจะพึงพอใจในงานหากได้ปฏิบัติงานที่พึงพอใจ

2. **ปัจจัยค้ำจุน** เป็นปัจจัยที่ป้องกันความไม่พึงพอใจในงาน เกิดจากแรงจูงใจภายนอกที่เป็นสภาพแวดล้อมของการทำงาน ปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่

2.1 เงินเดือน และผลตอบแทนจากการทำงาน

2.2 โอกาสก้าวหน้าในงาน ทั้งด้านตำแหน่งหน้าที่ และมีทักษะในวิชาชีพเพิ่มขึ้น

2.3 ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ทั้งผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ

2.4 สถานภาพ ที่เป็นการรับรู้ในสายตาของบุคคลอื่น

2.5 การนิเทศงาน และการให้คำแนะนำ

2.6 นโยบายและการบริหาร เป็นความสามารถในการจัดลำดับขั้นการทำงานที่สะท้อนให้เห็นนโยบายภาพรวมทั้งหมดและความสามารถในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับนโยบายนั้น

2.7 สภาพแวดล้อมในการทำงาน เป็นสภาพที่เหมาะสมในการทำงาน ปริมาณงานที่ได้รับมอบหมาย หรือความสะดวกสบายในการทำงาน

2.8 สภาพความเป็นอยู่ เป็นสภาพการณ์ที่ทำให้บุคคลมีความสุขในช่วงเวลาที่ไม่ทำงาน ซึ่งทำให้บุคคลมีความรู้สึกที่ดีต่องานด้วย

2.9 ความมั่นคงปลอดภัยในการทำงานซึ่งจะทำให้การทำงานในหน้าที่และตำแหน่งนั้นนานคงทน

จะเห็นได้ว่าปัจจัยจูงใจมีความสำคัญยิ่งที่จะทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในงาน ถ้ามีสิ่งเหล่านี้จะทำให้บุคคลทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนปัจจัยค้ำจุนทำหน้าที่เป็นตัวป้องกันไม่ให้บุคคลเกิดความไม่พึงพอใจในงาน เมื่อบุคคลได้รับการตอบสนองปัจจัยชนิดนี้อย่างเพียงพอแล้วความไม่พึงพอใจก็จะหมดไป แต่มิได้หมายความว่าความพึงพอใจจะเกิดมีขึ้น ความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อปัจจัยจูงใจได้รับการตอบสนอง หรือกล่าวได้ว่าบุคคลที่ได้รับปัจจัยค้ำจุนเพียงพอไม่ได้หมายความว่า คนนั้นจะทำงานเต็มความสามารถ แต่บุคคลจะทำงานเต็มความสามารถหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การได้รับสนองตอบปัจจัยจูงใจเท่านั้น จึงมีผู้เรียกทฤษฎีนี้ว่า ทฤษฎีปัจจัยจูงใจ-ปัจจัยค้ำจุน (Motivation-Hygiene Theory)

ดังนั้นแนวคิดในการฝึกอบรมโดยจัดเป็นโครงการเสริม ดังกล่าว จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้ด้วยการจัดทำหลักสูตรบนพื้นฐานการคำนึงถึงปัจจัยที่มุ่งเสริมสมรรถภาพเฉพาะอย่างที่เป็นความสนใจ ความต้องการจำเป็นสำหรับผู้เข้ารับการอบรม ตลอดจนคำนึงถึงปัจจัย 2 อย่างที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในงานดังกล่าวด้วย

นอกจากนี้การฝึกอบรมจะประสบผลสำเร็จได้ด้วยดียังขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของบุคคล 3 ฝ่าย ได้แก่

1. ผู้เข้าอบรม การฝึกอบรมจะประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายได้ง่ายถ้า ผู้เข้าอบรมมีเจตคติที่ดี มีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมอย่างจริงจัง ทราบจุดมุ่งหมายและผลที่คาดว่าจะได้รับจากการฝึกอบรม และในระหว่างการฝึกอบรมจะต้องได้รับการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคที่หลากหลาย รวมทั้งใช้สื่อประกอบ

2. ผู้บริหารองค์กรหรือผู้บังคับบัญชา ก่อนการฝึกอบรมผู้บังคับบัญชาควรชี้แจงให้ผู้เข้าอบรมเห็นว่าการฝึกอบรมครั้งนี้มีความสำคัญอย่างไร องค์กรมีความมุ่งหวังอย่างไร เพื่อให้ผู้เข้าอบรมเห็นว่าตนมีคุณค่าต่อองค์กร มีกำลังใจและศรัทธาในการเข้าฝึกอบรม ในระหว่างการฝึกอบรมก็ต้องให้ความเอาใจใส่ตามสมควร ให้ความร่วมมือและไม่กระทำการใด ๆ ให้ผู้เข้าอบรม

เสียขวัญกำลังใจในการนำความรู้ความสามารถที่ได้จากการฝึกอบรมมาใช้ ซึ่งอาจเป็นการลงทุนที่สูญเปล่าได้ จึงต้องระมัดระวังมากเพราะแสดงถึงประสิทธิภาพของการฝึกอบรม

3. ผู้จัดการอบรมและวิทยากร เป็นผู้ที่มีบทบาทเน้นด้านวิชาการ เช่น การเขียนโครง-การ การกำหนดหลักสูตร การกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าอบรม การเลือกวิทยากร เป็นต้น ผู้จัดฝึกอบรมจะต้องเตรียมการให้พร้อม เช่น ประสานงานให้ผู้เข้าอบรมทราบล่วงหน้า รวบรวมรายชื่อผู้เข้าอบรม สถานที่อบรม การเตรียมตัวของผู้เข้าอบรม ส่วนในระหว่างการฝึกอบรม วิทยากรมีความสำคัญมาก พฤติกรรมของวิทยากรต้องสอดคล้องกับเนื้อหา ไม่ขัดกับหลักวิชาที่ฝึกอบรม ไม่เช่นนั้นอาจทำให้ผู้เข้าอบรมขาดความเชื่อถือในแนวปฏิบัติได้ นอกจากนี้ บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการฝึกอบรมจะต้องเอื้อต่อการบรรลุเป้าหมายของการฝึกอบรม เช่น การจัดห้องฝึกอบรมให้มีพื้นที่ แสงสว่างและอุณหภูมิที่เหมาะสม ใช้เทคนิคการฝึกอบรมที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เข้าอบรม ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างวิทยากรกับผู้ดำเนินการฝึกอบรม ในระยะหลังการฝึกอบรมผู้จัดการอบรมควรติดตามและประเมินผลการฝึกอบรมเพื่อทราบผลที่เกิดจากการฝึกอบรม นำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร และการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ช่วยแก้ปัญหาในการนำความรู้และประสบการณ์ไปปรับใช้ในการปรับปรุงงานของผู้ผ่านการฝึกอบรม

ความสำเร็จในการฝึกอบรมจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทั้ง 3 ฝ่าย ดังกล่าวอย่างใกล้ชิด

6. **กระบวนการฝึกอบรม**

การฝึกอบรมเป็นกระบวนการพัฒนาคนด้วยการสร้างเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงานที่เกี่ยวเนื่องกัน 6 ขั้นตอนดังนี้ (สมคิด บางโม. 2539 : 18-19; ทวีป อภิสิทธิ์. 2538 : 28-30; กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2537 : 36-37; ชูชัย สมิทธิไกร. 2542 : 29-41)

1. ประเมินความจำเป็นในการฝึกอบรม เป็นงานขั้นแรกของการฝึกอบรมที่สำคัญมาก เพราะก่อนจะใช้วิธีการฝึกอบรมผู้จัดฝึกอบรมจะต้องศึกษาว่าปัญหาคืออะไร สาเหตุเกิดจากสิ่งใด หรือต้องการพัฒนาบุคลากรไปในแนวทางใด ซึ่งจะช่วยให้สามารถจัดฝึกอบรมได้ตรงจุด การประเมินความจำเป็นในการฝึกอบรม ช่วยให้จำแนกปัญหาได้ชัดเจน สามารถออกแบบการฝึกอบรมเพื่อบรรลุจุดประสงค์ที่ต้องการได้อย่างแท้จริง

2. วางแผนพัฒนาการฝึกอบรม โดยนำข้อมูลผลการประเมินความจำเป็นในการฝึกอบรมมาลำดับความสำคัญก่อนหลัง โดยพิจารณาถึงเหตุวิกฤติและความเร่งด่วนของปัญหา ระยะเวลา งบประมาณ นโยบาย และเป้าหมายขององค์กร จากนั้นจึงจัดทำแผนพัฒนาการฝึกอบรม ทั้งที่เป็นแผนแม่บท และโครงการโดยรายละเอียด

3. สร้างหลักสูตรฝึกอบรม ให้ครอบคลุมความจำเป็นในการฝึกอบรม และสัมพันธ์กับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น เวลา งบประมาณ วิทยากร เนื้อหาสาระ จะต้องสนองตอบจุดประสงค์ มีวิธีการฝึกอบรมและรูปแบบการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับคุณสมบัติของผู้เข้าอบรม สามารถสร้างการเรียนรู้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ ภายในเวลาที่กำหนด

4. จัดทำโครงการฝึกอบรม เป็นแนวปฏิบัติการ ที่ระบุถึงหลักการและเหตุผล เป้าหมาย วิธีการ สถานที่ เวลา วิทยากร งบประมาณ ตลอดจนเอกสารและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการฝึกอบรม

5. ดำเนินการฝึกอบรม โดยเตรียมการให้พร้อมในทุกด้านเพื่อความมั่นใจในการดำเนินการฝึกอบรม การฝึกอบรมที่ดีต้องมีความคล่องตัว มีบรรยากาศของการเรียนรู้มีความเป็นกันเอง

6. ประเมินผลการฝึกอบรม สามารถทำได้หลายวิธี ทั้งการทดสอบ การตรวจผลงาน การสังเกตพฤติกรรม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการประเมิน

โดยสรุป การฝึกอบรมมุ่งพัฒนาวิชาชีพ ใช้กระบวนการสร้างนิสัย การพัฒนางานในภาวะปกติ ซึ่งบทบาทของวิทยากรจะเปลี่ยนไปจากเดิมที่เป็นผู้บอกความรู้และผู้ตรวจผลงานไปเป็นผู้กระตุ้น ยั่วยุ และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เข้าอบรม สามารถลงมือปฏิบัติ ค้นหาความรู้ สรุปความรู้ และสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง การฝึกอบรมต้องสอนให้นำไปใช้โดยการลงมือทำจริงก่อน เพื่อได้รับประสบการณ์ตรง นำมาสรุปเป็นความคิดรวบยอดแล้วตกผลึกเป็นทักษะความรู้ ซึ่งจะพัฒนาไปเป็นความสามารถด้านต่าง ๆ รวมทั้งหลักการที่จะนำไปใช้ได้ในอนาคตตลอดชีวิตการทำงาน

7. **การฝึกอบรมครู**

ครูเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ในอดีตได้มีความพยายามแก้ไขปัญหาคุณภาพครูมาโดยตลอด ดังเช่น แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กำหนดว่า "ให้ปฏิรูปการฝึกหัดครูและพัฒนาครูประจำการ" กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดการฝึกอบรมครูมาหลายลักษณะ งบประมาณในการอบรมแต่ละปีก็ใช้ไปเป็นจำนวนมาก แต่ก็ไม่สามารถอบรมครูได้อย่างทั่วถึง ส่วนใหญ่ผู้เข้าอบรมมักเป็นครูในระดับบริหารหรือผู้ใกล้ชิดผู้บริหาร นอกจากนี้หลักสูตรการฝึกอบรมไม่เหมาะสมไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม เน้นทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติ ขาดการประเมินและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง วิทยากรมีความรู้สูงแต่ขาดเทคนิคการถ่ายทอดและการจัดกิจกรรม ทำให้ครูไม่สามารถนำความรู้นั้นไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ การอบรมที่ผ่านมาจึงแทบจะถือเป็นการลงทุนที่สูญเปล่า ในส่วนของการฝึกอบรมครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ปี 2541 นั้น ส่วนกลางมอบหมายให้ศึกษานิเทศอำเภอ และจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการภายใต้การดูแลของสำนักนิเทศและสถาบันพัฒนามาตรฐานการศึกษาพบว่า ปัญหาการฝึกอบรมครูที่ผ่านมาคือ กระบวนการจัดการอบรมมีลักษณะใช้การบรรยายเป็นหลัก ไม่สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติการสอนจริงได้

เรื่องที่อบรมไม่ตรงกับความต้องการและความสนใจ และพบว่ามีครูจำนวนมากยังไม่สนใจพัฒนาตนเอง แต่ต้องเข้ารับการอบรมเพราะเป็นคำสั่งและนโยบาย ซึ่งสาเหตุที่ครูไม่สนใจเข้ารับการฝึกอบรมเพราะขัดสน มีหนี้สิน ขาดขวัญกำลังใจ รวมทั้งระบบบริหารแบบราชการที่ครอบงำครูอยู่ตลอดมา ทำให้การฝึกอบรมครูที่ผ่านมาไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร (ไผท สิทธิสุนทร และคณะ. 2542 : 30-33) นั่นคือการฝึกอบรมครูในอดีตที่ผ่านมามีลักษณะต่างคนต่างทำ และส่วนใหญ่หน่วยงานส่วนกลางเป็นผู้จัดอบรมให้ โดยแต่ละครั้งมีผู้เข้าอบรมเป็นจำนวนมาก เป็นการฟังบรรยายจากวิทยากร จบแล้วต่างก็แยกกันกลับ ไม่มีการติดตามผลต่อเนื่อง มีลักษณะรวมศูนย์การอบรมจึงก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าวมาแล้ว

อย่างไรก็ตามการฝึกอบรมก็ยังคงเป็นหนทางหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพครูแต่รูปแบบและหลักสูตรการฝึกอบรมควรต้องได้รับการพัฒนา ครูที่เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องมีความพร้อมศรัทธาในการพัฒนาตนเองและพัฒนาผู้เรียน ควรจัดเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เน้นการปฏิบัติต่อเนื่องโดยให้นำไปปฏิบัติในชั้นเรียน และสามารถกลับมาปรึกษาหารืออีกได้ กระทั่งสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ การฝึกอบรมครูลักษณะนี้จึงน่าจะเป็นทางเลือกหนึ่งที่ทำให้การอบรมครูมีประสิทธิภาพกว่าที่ผ่านมา

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย ความหมาย องค์ประกอบและประเภทของหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. **ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร**

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรขึ้นอยู่กับการให้นิยามของผู้เกี่ยวข้องในแต่ละสถานการณ์ การพัฒนาหลักสูตรเป็นคำที่ใช้กันแพร่หลายมาก มีความหมายครอบคลุมงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรในด้านต่าง ๆ อย่างไรก็ดี การพัฒนาหลักสูตรสามารถนิยามได้ 2 ลักษณะ (สงัด อุทรานันท์. 2532 : 31-33) ลักษณะแรก หมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และอีกลักษณะหนึ่งคือ การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย นอกจากความหมายใน 2 ลักษณะดังกล่าวแล้ว อำนาจ จันทร์แป้น (2532 : 19) ได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า หมายถึง งานสร้างหลักสูตร (Curriculum Construct) งานออกแบบหลักสูตร (Curriculum Design) งานปรับปรุงหลักสูตร (Curriculum Improvement) งานแก้ไขหลักสูตร (Curriculum Revision) และงานวางแผนหลักสูตร (Curriculum Planning) ซึ่งจะเห็นว่าคล้ายกับการนิยามในลักษณะแรกนั่นคือ มีการสร้างหลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร แต่ได้ระบุงานที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น ส่วนนักพัฒนาหลักสูตรต่างประเทศ (Nicholls and Nicholls. 1976 : 13-14; Saylor and Others. 1981 : 29-30; Doll. 1992 : 187)

ได้เสนอความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไปในแนวเดียวกันว่า เป็นการจัดเตรียมแผนประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กำหนดองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร ได้แก่ เป้าหมาย เนื้อหาประสบการณ์การเรียนรู้และการประเมินผล โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับผู้เรียน นอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตรยังมีความหมายครอบคลุมถึงการนำหลักสูตรไปใช้อีกด้วย

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ หรือการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น

2. **องค์ประกอบของหลักสูตร**

หลักสูตรประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 4 อย่าง (Tyler. 1949 : 1; Saylor & Alexander. 1981 : 102; Beauchamp. 1981 : 144-146; ธีรยุทธ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา. 2539 : 194) ได้แก่ 1) จุดประสงค์ของหลักสูตร 2) เนื้อหาวิชาหรือประสบการณ์ 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 4) การประเมินผล แต่ละองค์ประกอบเหล่านี้ไม่อาจกำหนดขึ้นได้โดยอิสระ จะต้องกำหนดให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน เพื่อให้การดำเนินงานทุกขั้นตอนสอดคล้องและบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างต่อเนื่อง

3. **ประเภทของหลักสูตร**

การแบ่งประเภทของหลักสูตร สามารถจัดแบ่งได้หลายลักษณะ (Taba. 1962 : 293; Saylor. 1981 : 206-251; Jacops. 1989 : 16-17; Doll. 1992 : 207; Ornstein and Hunkins. 1993 : 246) หลักสูตรแต่ละประเภทมีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแตกต่างกัน จึงส่งผลให้หลักสูตรเหล่านี้แตกต่างกันในด้านจุดเน้น เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามหลักสูตรที่สร้างและพัฒนาขึ้นใช้โดยทั่วไป สามารถแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ

1. หลักสูตรกลาง เป็นหลักสูตรแกนจัดให้กับกลุ่มผู้เรียนขนาดใหญ่ระดับชาติ เป็นหลักสูตรจากส่วนกลาง ผู้ร่างหลักสูตรเป็นตัวแทนจากหน่วยงานหลากหลายและตัวแทนประชาชนที่ต้องการใช้หลักสูตรนั้น การกำหนดเนื้อหากิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลจะสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาระดับชาติ

2. หลักสูตรท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่มุ่งจัดให้กับกลุ่มผู้เรียนในท้องถิ่น ผู้ร่างหลักสูตรเป็นผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานหลากหลายรวมทั้งตัวแทนประชาชนในท้องถิ่น การกำหนดเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลจะสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของท้องถิ่น

3. หลักสูตรเฉพาะกิจ เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเฉพาะในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเพื่อแนะแนวทางในการทำงาน ผู้ร่างหลักสูตรประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในการสร้างหลักสูตร และผู้เกี่ยวข้องกับปัญหาของหน่วยงาน การจัดเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลจะต้องพิจารณาจากสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนซึ่งต้องทำการสำรวจเน้นการพัฒนาทักษะที่มีลักษณะเฉพาะด้าน

หลักสูตรทั้ง 3 ลักษณะดังกล่าวนี้สามารถจัดแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. หลักสูตรที่เน้นเนื้อหาวิชา เป็นหลักสูตรที่มุ่งสร้างพื้นฐานความรู้ให้กับผู้เรียน การออกแบบหลักสูตรต้องพิจารณาขอบเขตและการจัดลำดับเนื้อหาวิชาให้ต่อเนื่อง

2. หลักสูตรที่เน้นผู้เรียน เป็นหลักสูตรที่เน้นความต้องการ ความสนใจ สมรรถภาพ รวมทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ การออกแบบหลักสูตรมีความยืดหยุ่นได้มากสามารถปรับขยายเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย

3. หลักสูตรที่เน้นสังคม เป็นหลักสูตรที่มีรากฐานมาจากสังคม เน้นบทบาทหน้าที่ของมนุษย์ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม การออกแบบหลักสูตรจะต้องวิเคราะห์ และกำหนดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมาเป็นแกนในการกำหนดขอบเขตเนื้อหาและวิธีการที่จะให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น นิยมออกแบบเป็นหลักสูตรบูรณาการ

จะเห็นได้ว่าหลักสูตรแต่ละประเภทมีลักษณะแตกต่างกันทั้งด้านจุดเน้น เนื้อหาและกิจกรรม การเลือกใช้หลักสูตรจึงขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ของผู้พัฒนาหลักสูตรว่าต้องการให้ผลของหลักสูตรมีลักษณะอย่างไร โดยในการพัฒนาหลักสูตรอาจผสมผสานหลักสูตรประเภทต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้ แต่ก็ควรจะแสดงให้เห็นถึงแนวคิดพื้นฐาน และจุดเน้นของหลักสูตรประเภทนั้น ๆ

4. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรพบว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตร มีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดหรือมุมมองของนักพัฒนาหลักสูตรในแง่มุมต่าง ๆ (Tyler. 1949 : 1; Nicholls and Nicholls. 1976 : 21; Saylor. 1981 : 30-39; Oliva. 1992 : 169; Doll. 1992 : 201-211) ซึ่งมีทั้งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่นำเสนออย่างกว้าง ๆ ไม่ได้ระบุขั้นตอนอย่างละเอียดนัก เช่น กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ ไทเลอร์ ไปจนถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ระบุขั้นตอนอย่างละเอียด เช่น กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของดอลล์ นักพัฒนาหลักสูตรเหล่านี้ได้นำเสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกันว่าประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 5 ขั้น คือ 1) การกำหนดจุดประสงค์ทั่วไปของหลักสูตร 2) การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ 3) การคัดเลือกและจัดเนื้อหา 4) การคัดเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 5) การกำหนดการวัดและประเมินผล แต่ถ้าเป็นการสร้างและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใหม่โดยไม่มีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้เรียน เนื้อหา กิจกรรม และการวัดประเมินผลอยู่เดิมนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยศึกษาวิเคราะห์สภาพการณ์ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรในองค์ประกอบอื่น ๆ และเมื่อศึกษาเพิ่มเติมพบว่ากระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่เสนอโดย นิโคลล์ และโอลิวา ได้เสนอขั้นตอนเกี่ยวกับการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน และผู้สอนที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติมนอกเหนือจากขั้นตอนหลัก 5 ขั้น ดังกล่าวแล้ว ดังนั้นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่สมบูรณ์ควรประกอบด้วย 6 ขั้นตอนคือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) กำหนดเป้าหมายหลักสูตร 3) กำหนด

วัตถุประสงค์หลักสูตร 4) คัดเลือกเนื้อหา 5) คัดเลือกยุทธศาสตร์การสอน และ 6) คัดเลือกวิธีการวัดและประเมินผล ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้จะเป็นแนวทางสำหรับปรับใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ต่อไป

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพนั้นเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน ทั้งด้านข้อมูล งบประมาณและบุคลากรหลายฝ่าย เช่น นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์และผู้ปฏิบัติ รวมทั้งการใช้เวลาที่ยาวนานในการพัฒนาและทดลองใช้ เนื่องจากหลักสูตรและการสอนเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา ผลงานวิจัยทางด้านการพัฒนาหลักสูตรจึงมีเป็นจำนวนมาก ได้แก่

- หลักสูตรบริโภคศึกษา สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนเมือง
- หลักสูตรการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยสำหรับเด็กไทยในอเมริกา
- หลักสูตรฝึกอบรมครูประจำการ ช่างเทคนิคอุตสาหกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพในการสอน
- หลักสูตรฝึกอบรมเสริมสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่มสำหรับผู้นำท้องถิ่นระดับหมู่บ้านในประเทศไทย
- หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการสอนของครูประจำการระดับประถมศึกษา
- หลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนสำหรับพ่อแม่ในชุมชนเกษตร-กรรมชนบท
- หลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร
- หลักสูตรฝึกอบรมการป้องกันการใช้ยาผิดและยาเสพติด
- หลักสูตรฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ สำหรับครูประถมศึกษา
- หลักสูตรบูรณาการเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนประถม

ฯลฯ

งานวิจัยทางด้านการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวนี้สามารถจำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ

1. งานวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาการใช้หลักสูตรในระดับต่าง ๆ ซึ่งครอบคลุมรายวิชา และระดับการศึกษา ผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นจุดอ่อนและประเด็นที่ควรปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้ได้ผลสูงสุด ผลการวิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ซึ่งได้แก่ กระบวนการพัฒนาหลักสูตร จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ แนวทางการจัดกิจกรรม สื่อการสอน การวัดและประเมินผล รวมทั้งการบริหารจัดการ

หลักสูตร เป็นต้น เนื่องจากผลการวิจัยด้านนี้มีลักษณะเฉพาะเจาะจงไปตามรายวิชาซึ่งมีจำนวนมาก ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรรายวิชาเหล่านี้ จึงควรนำเอางานวิจัยมาศึกษา เอาผลการวิจัยตลอดจนข้อเสนอแนะมาใช้ประโยชน์ต่อไป

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใหม่ เป็นงานวิจัยที่พยายามใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามทฤษฎี มีการนำไปทดสอบ หรือทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพ หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีทั้งหลักสูตรฝึกอบรม และหลักสูตรการศึกษาทั้งระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งผลการทดลองใช้ส่วนใหญ่พบว่า เป็นหลักสูตรที่ให้ผลตามเกณฑ์ หลักสูตรที่พัฒนาเป็นงานปริญญานิพนธ์ จะใช้เวลาพัฒนาเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 1-4 ปี ส่วนใหญ่เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นตามสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นขององค์กร

สำหรับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมนั้น ส่วนใหญ่มีแนวทางคล้ายคลึงกัน คือได้นำวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มาใช้ในกระบวนการวิจัย เช่น

หลักสูตรฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ สำหรับครูประถมศึกษา (วิชิต สุรัตน์เรืองชัย. 2534 : 86-88) มีกระบวนการดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างหลักสูตร จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับครูประถมศึกษาแล้วนำมาสังเคราะห์เป็นข้อมูลพื้นฐาน

2. สร้างหลักสูตรฝึกอบรมให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน โดย 1) สร้างโครงร่างหลักสูตร 2) ประเมินโครงร่างหลักสูตร และ 3) ปรับปรุงโครงร่างหลักสูตร

3. ทดลองใช้หลักสูตรที่สร้างขึ้น เพื่อศึกษาคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4. ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้เหมาะสม

5. ติดตามผลกระทบจากการทดลองใช้หลักสูตร เพื่อใช้เป็นข้อมูลยืนยันคุณภาพหลักสูตร นอกเหนือจากคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

หลักสูตรฝึกอบรมบุคลากรทางสุขภาพ เพื่อเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุ (กอบกิจ ตัณเจริญรัตน์. 2536 : 67-68) เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างหลักสูตร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุและบุคลากรทางสุขภาพ โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

2. พัฒนาหลักสูตรจำลอง เป็นการสร้างหลักสูตรจำลองให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน โดยสร้างโครงร่างหลักสูตร ประเมินโครงร่างหลักสูตรและพัฒนาโครงร่างหลักสูตร

3. ทดลองใช้หลักสูตร เป็นการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรโดยทำการทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย

4. ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร เป็นการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรหลังการทดลองใช้เพื่อให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์

หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านการบริหารสำหรับหัวหน้าแผนกวิชาในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (ณรงค์ ฉายายนต์. 2536 : 60-62) มีขั้นตอนดังนี้

1. สำรวจข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาสภาพทั่วไป สภาพปัญหา ความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติ ตลอดจนความต้องการได้รับการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านการบริหารสำหรับหัวหน้าแผนกวิชาโดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติภารกิจ ตามบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าแผนกวิชาจากผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้อง แล้วสังเคราะห์เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับเสริมสร้างคุณลักษณะด้านการบริหารของหัวหน้าแผนกวิชา

2. พัฒนาหลักสูตร เป็นการสร้างและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ สภาพปัญหาและความจำเป็นในการฝึกอบรม จุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเนื้อหาในการฝึกอบรม

3. ประเมินหลักสูตร เพื่อพัฒนาความเหมาะสมและสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการบริหารการอุดมศึกษาและด้านการฝึกอบรม

4. ปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปใช้ เป็นการนำผลการประเมินและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องก่อนนำหลักสูตรไปใช้

5. ทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

6. นำข้อมูลจากการทดลองใช้มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6. **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู**

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูได้เคยทำติดต่อกันมาทั้งในส่วนกลาง และระดับท้องถิ่น การฝึกอบรมครูรูปแบบที่เคยใช้มาในอดีต ได้แก่ การสอบชุดวิชาครู การอบรมเพื่อศึกษาในระหว่างปิดภาคเรียนฤดูร้อน ที่เรียกกันว่า อ.ส.ร. ต่อมามีการผลิตครูในสาขาและระดับต่าง ๆ มากขึ้น ความต้องการที่จะฝึกอบรมครูเพื่อเพิ่มวุฒิในรูปแบบดังกล่าวจึงลดความสำคัญลงไป แต่ในปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดให้ครูทุกคนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และมีเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู สำหรับตรวจสอบมาตรฐานการทำงานของครู ดังนั้น การฝึกอบรมครูในลักษณะนี้อาจมีความจำเป็นขึ้นมาอีก เพราะครูที่สอบเอาใบอนุญาตประกอบวิชาชีพด้วยตนเองไม่ได้ อาจต้องเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง ให้สามารถสอบผ่านใบอนุญาตประกอบวิชาชีพดังกล่าว นอกจากนี้ในกรณีที่ครูต้องทำผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนระดับที่สูงขึ้น ครูอาจต้องได้รับการฝึกอบรมชี้แจงหรือแนะนำกรรมวิธีการเขียนผลงานและเนื้อหาสาระของรายวิชาที่จะเขียนเพื่อให้ผ่านเกณฑ์การประเมิน ซึ่งจำเป็นต้องใช้รูปแบบการฝึกอบรมในลักษณะดังกล่าวอีกในอนาคต

สำหรับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูในอนาคต (จิรวัฒน์ นิจเนตร. 2535 : 139) กระบวนการพัฒนาหลักสูตรจะเป็นกระบวนการตามวิธีการเชิงระบบ มีการนำผลการ

ประเมินและผลการวิจัยมาใช้ในการตัดสินใจพัฒนาหลักสูตร ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตรจะมีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และหลักสูตรจะต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน สภาพเศรษฐกิจและสังคม โดยอาศัยผลการประเมินเป็นตัวบ่งชี้ นอกจากนี้จะมีการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้วิธีการดาคัม (DACAM : Development A Curriculum) รวมทั้งการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้หลัก O + GEM + C (Organizations Goods, Enterprise, Man and Customer) และที่สำคัญคือจะต้องมีการกระจายอำนาจในการพัฒนาหลักสูตรให้ท้องถิ่นมากขึ้น

กระบวนการของการพัฒนาหลักสูตรในทศวรรษหน้า มีแนวโน้มที่จะใช้วิธีการเชิงระบบการตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตรจะต้องอ้างอิงมาจากผลการวิจัย และการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมมีส่วนในการพัฒนาหลักสูตร แนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของทาบา (Taba. 1962 : 78) ที่ว่าวิธีการที่ให้บุคลากรระดับล่างมีส่วนร่วม (Grass-root Approach) จะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรที่ได้ผลดี ทาบาเชื่อว่า หลักสูตรควรจะออกแบบและกำหนดโดยครูผู้สอนมากกว่าเจ้าหน้าที่ระดับสูง กระบวนการพัฒนาหลักสูตร จะต้องมีการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละแห่ง ทั้งนี้เป็นเพราะสิ่งที่จะจัดอบรมให้แก่ครูนั้นมีหลายด้าน แต่ละด้านก็มีปัญหา เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้แตกต่างกัน ผู้เข้ารับการฝึกอบรมก็มีความรู้และประสบการณ์ไม่เหมือนกัน การพัฒนาหลักสูตรด้วยวิธีการ ดาคัม จึงมีแนวโน้มที่จะถูกนำมาใช้มากยิ่งขึ้น เพราะการพัฒนาหลักสูตรแนวนี้จะเลือกเอาผู้ชำนาญการจากกลุ่มอาชีพที่ต้องการมาประมาณ 8-12 คน เพื่อมาให้คำแนะนำในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีลักษณะเหมือนการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) หลังจากนั้นนักพัฒนาหลักสูตรจะนำความต้องการดังกล่าวมาจัดระบบและใช้ในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรในแนวนี้จะสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและจะอบรมในสิ่งที่ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำไปใช้ได้จริง ๆ (Adam. 1975 : 12) การคัดเลือกเนื้อหาสาระในหลักสูตรจึงต้องได้มาจากความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม นอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตรต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เพื่อให้ครูประจำการสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ครูได้อย่างสมบูรณ์

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจการสร้างและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู โดยคำนึงถึงวิธีการเชิงระบบ มีการนำผลการประเมินมาใช้ในการตัดสินใจพัฒนาหลักสูตรให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตรจะมีลักษณะเป็นการวิจัยและพัฒนา เน้นการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของครูผู้เข้ารับการอบรมซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพการณ์ก่อนการพัฒนาหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการของผู้ใช้หลักสูตรความต้องการของสังคม ฯลฯ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการกำหนดหลักการ เป้าหมาย จุดประสงค์

เนื้อหา กิจกรรม สื่อ การวัดและประเมินผล ทั้งนี้เพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมานั้นมีความสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้ใช้หลักสูตร อันจะมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร

2. การสร้างและพัฒนาหลักสูตร เป็นการนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการศึกษาสภาพการณ์ก่อนการพัฒนาหลักสูตรมาทำการสังเคราะห์เพื่อกำหนดโครงร่างหลักสูตร แล้วจึงพัฒนาโครงร่างนั้น โดยมีองค์ประกอบคือ รายละเอียดของหลักสูตร การประเมินโครงร่าง ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อพัฒนาโครงร่างให้เป็นหลักสูตรฉบับสมบูรณ์ต่อไป การสร้างและพัฒนาหลักสูตรจึงทำได้เป็น 2 ขั้นตอนย่อยดังนี้

2.1 การสร้างหลักสูตร

เป็นการกำหนดโครงร่างของหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดของทาบา (Taba. 1962:12) มาใช้เป็นหลักในการกำหนดรายละเอียดที่เป็นองค์ประกอบของหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย

1. การกำหนดหลักการ เป้าหมาย จุดประสงค์
2. การคัดเลือกและรวบรวมเนื้อหาวิชา
3. การคัดเลือกประสบการณ์หรือกิจกรรมการเรียนรู้
4. การพิจารณาวิธีการและแนวทางในการประเมินผล

2.2 การพัฒนาหลักสูตร

เป็นการดำเนินการประเมินโครงร่างของหลักสูตรเบื้องต้น โดยผู้ที่จะทำการประเมินคือผู้เชี่ยวชาญ (Pratt. 1980) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโครงร่างหลัก-สูตร ข้อมูลที่ได้จากการประเมินนำไปทำการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนที่จะนำไปใช้

3. การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำหลักสูตรไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อพัฒนาสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ของผู้ใช้หลักสูตร ให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

4. การประเมินหลักสูตร เป็นการประเมินการใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยอาจทำการประเมินทั้งก่อนการใช้หลักสูตร ระหว่างการใช้หลักสูตร และหลังจากสิ้นสุดการใช้หลักสูตร ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้พัฒนาหลักสูตรหรือผู้ประเมินว่า ต้องการข้อมูลอย่างไร ข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรนี้จะเป็นข้อมูลที่สำคัญต่อการนำไปใช้ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพต่อไป

แนวคิดประกอบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู

แนวคิดที่นำมาใช้ประกอบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นครั้งนี้ ประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษากลุ่มพิพัฒนาการนิยม จิตวิทยาการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่

วิธีให้การเรียนรู้แก่ผู้ใหญ่ แนวคิดเกี่ยวกับสื่อประกอบการฝึกอบรม และแนวคิดในการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม ดังนี้

ปรัชญาการศึกษา

ปรัชญาการศึกษากลุ่มพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) มีความเชื่อว่ามนุษย์แต่ละคนคือผลของการพัฒนาจากปัจจัย 2 อย่างคือ 1) สิ่งที่อยู่ในตัวมนุษย์เอง เช่น พันธุกรรม และ 2) สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม ดังนั้นจึงเชื่อว่าความรู้ เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม มนุษย์จะเป็นผู้สร้างความรู้ ไม่ใช่เป็นเพียงผู้รับทราบความรู้หรือความจริงที่มีอยู่ในธรรมชาติเท่านั้น แนวคิดหลักทางการศึกษาจึงมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกด้านทั้งด้านสังคม และจิตวิทยา เน้นจัดการศึกษาให้ชีวิตในโรงเรียนสัมพันธ์กับสังคมและชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข กระบวนการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้เกิดจากผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ค้นคว้าหาความรู้เอง มากกว่าเกิดจากการถ่ายทอดของครูผู้สอน เนื้อหาของหลักสูตรเน้นการดำรงชีวิตในสังคม การได้ปฏิบัติจริง การแสดงความคิดเห็นร่วมทำงานเป็นกลุ่ม เน้นวิธีการได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนให้คำแนะนำช่วยเหลือเพื่อนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเหมาะสม

ปรัชญาการศึกษากลุ่มนี้จึงสามารถพัฒนาปัจเจกบุคคล ผู้เรียนสามารถเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ได้ตามความสนใจ ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เสริมสร้างวิธีคิดแบบวิทยาศาสตร์และความเป็นประชาธิปไตย และโดยสรุปกลุ่มพิพัฒนาการนิยมมีลักษณะและแนวคิดดังนี้ (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. ม.ป.ป. : 74-78)

1. การศึกษา คือการพัฒนาบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตเป็นพลเมืองดีของสังคม การสร้างงานก็คือการสร้างสังคม

2. หลักสูตร มีเนื้อหาวิชาทั้งด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่เน้นกระบวนการแสวงหาความรู้มากกว่าเนื้อหา

3. ผู้สอน ไม่ใช่ผู้อบรม ออกคำสั่ง หรือถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียน แต่ทำหน้าที่แนะนำช่วยเหลือ เร้าความสนใจของผู้เรียนให้ค้นหาคำตอบจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. โรงเรียน เป็นองค์กรหนึ่งของสังคม แต่ละโรงเรียนย่อมแตกต่างกันไปตามลักษณะของสังคม โรงเรียนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการพัฒนาสังคม

5. ผู้เรียน คือศูนย์กลางของการเรียนการสอน ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมเพื่อแสวงหาความรู้ตามความถนัดและความสนใจของตน

จิตวิทยาการเรียนรู้

1. **การเรียนรู้แนวมนุษยนิยม** (Humanism)

การเรียนรู้ในแนวนี้มุ่งเน้นการเสริมแรงจากภายใน เน้นคุณค่าของประสบการณ์ในกระบวนการเรียนรู้ นักจิตวิทยาที่สนับสนุนแนวคิดนี้นอกจากโรเจอร์ (Carl Rogers) แล้วยังมี

มาสโลว์ (Abraham Maslow) ซึ่งได้เสนอทฤษฎีแรงจูงใจ ที่เชื่อว่ามนุษย์มีพื้นฐานบนลำดับขั้นความต้องการจากต่ำสุดไปหาสูงสุด คือความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการเป็นเจ้าของและความรัก ความต้องการยกย่องนับถือตนเอง และความต้องการด้านสัจการแห่งตน หรือความต้องการบรรลุศักยภาพแห่งตน (Self actualization) อันเป็นจุดหมายปลายทางที่ควรมุ่งไปให้ถึง นั่นคือได้พัฒนาตนเองไปสู่ศักยภาพสูงสุด มาสโลว์พบว่าสัจการแห่งตนประกอบด้วยความซื่อสัตย์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การยอมรับตนเองและผู้อื่น ความซาบซึ้งในประสบการณ์ปกติธรรมดา อารมณ์ขัน และความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Quinn. 1984 : 151-169) แต่ละบุคคลจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการไปตามลำดับขั้นจากขั้นต่ำขึ้นไป มนุษย์ทุกคนจะไม่สามารถบรรลุความต้องการทั้ง 5 ขั้นได้ และแต่ละขั้นของพัฒนาการจะดำเนินต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต การที่บุคคลได้รับการตอบสนองความต้องการที่สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ จะส่งเสริมบุคคลให้พัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดได้ดีขึ้น

นอกจากนี้โรเจอร์มีแนวคิดว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการบำบัดรักษา (Therapy) การบำบัดรักษาที่เน้นคนไข้ก็เหมือนกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน ซึ่งมีลักษณะดังนี้ 1) ความรู้และความรู้สึกในตัวบุคคลจะเกี่ยวข้องกัน 2) ความต้องการการเรียนรู้ต้องมาจากภายใน 3) การเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมแตกต่างกัน 4) ผู้เรียนจะตัดสินใจได้ดีที่สุดว่าประสบการณ์ที่ได้รับนั้นเป็นไปตามต้องการหรือไม่ และ 5) ความหมายของการเรียนรู้ จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ ส่วนวิธีสอนที่เน้นผู้เรียนมีเงื่อนไขสำคัญคือ ผู้นำในสถานการณ์หนึ่งต้องมีความมั่นคงในตนเอง มั่นคงในความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น มองมนุษย์ เป็นสิ่งมีชีวิตที่น่าเชื่อถือ นั่นก็คือ (Rogers and Freiberg. 1994 : 212-213)

1. ครูต้องเป็นผู้นำที่เป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้และแสวงหาบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีที่สุดสำหรับผู้เรียน

2. ครูต้องร่วมมือกับบุคคลอื่น ที่มีส่วนรับผิดชอบต่อกระบวนการเรียนรู้ เช่น ผู้เรียน ผู้ปกครอง หรือสมาชิกในชุมชน เพื่อวางแผนหลักสูตร การบริหาร และปฏิบัติการ ที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน

3. ครูเป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้จากภายในตนเอง ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน จากหนังสือ สื่อและอุปกรณ์ในชุมชน อีกทั้งส่งเสริมให้เพิ่มแหล่งการเรียนรู้จากความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนเอง

4. ผู้เรียนสามารถพัฒนาแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือร่วมมือกับผู้อื่น เพื่อจะได้เรียนรู้ในบรรยากาศของความเป็นจริง ได้เรียนรู้จากกันและกัน ซึ่งสำคัญเท่ากับการเรียนรู้จากหนังสือ ภาพยนตร์หรือประสบการณ์จากการทำงาน

5. มุ่งสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง การจบหลักสูตรไม่ได้อยู่ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ทุกสิ่งที่ต้องการจะรู้ทั้งหมด แต่จะจบเมื่อเขามีความก้าวหน้าชัดเจนในการเรียนรู้ และมีวิธีเรียนรู้ในสิ่งที่เขาต้องการจะรู้

6. ผู้เรียนจะบรรลุจุดหมายของตนโดยการมีวินัยในตนเอง มีสำนึกและความรับผิดชอบด้วยตนเอง ไม่ใช่ถูกควบคุมจากภายนอก

7. ให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองโดยอาศัยข้อมูลย้อนกลับจากครูและสมาชิกในกลุ่ม

8. การเรียนรู้จะต้องริเริ่มด้วยตนเอง โดยทั้งตัว (ความรู้สึกความต้องการและปัญญา) ถูกใช้ในกระบวนการเรียนรู้ บุคคลที่พัฒนาดีการเรียนรู้มีแนวโน้มลึกขึ้น มีอัตราเร็วขึ้นและเผยแพร่ออกไปใช้ในชีวิตของผู้เรียนมากขึ้น

จึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้แนวมนุษยนิยมนี้เชื่อในปัจเจกบุคคล เป้าหมายของการเรียนรู้คือการพัฒนาคนให้มีความเป็นตัวของตัวเอง ให้บรรลุสัจการแห่งตน ค้นพบศักยภาพของตนเอง และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ก็ต่อเมื่อความต้องการของตนพร้อม และผู้สอนจะต้องรู้ถึงระดับขั้นความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน ผู้สอนจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญต่อความรู้สึกของผู้เรียน ให้ความไว้วางใจและเป็นกัลยาณมิตร การค้นพบตัวเองเป็นสิ่งที่ผู้เรียนปรารถนาโดยมีผู้สอนเป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ และให้กำลังใจ ผู้เรียนสามารถประเมินการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อฝึกความรับผิดชอบและได้ปรับปรุงพัฒนาตนเองอย่างถูกต้องเหมาะสม

2. การเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่

2.1 **พัฒนาการทางปัญญาในวัยผู้ใหญ่** เป็นการอธิบายวิธีการที่รูปแบบการคิดเปลี่ยนแปลงในช่วงวัยผู้ใหญ่ซึ่งสัมพันธ์กับวุฒิภาวะและสิ่งแวดล้อม (Merriam and Cafferella. 1991 : 181) เพียเจต์ (Piaget) เสนอขั้นตอนพัฒนาการทางปัญญาที่มีแนวโน้มตามอายุ กระบวนการทางปัญญาของเด็กจะพัฒนาจากปฏิกิริยาสะท้อนภายในมาสู่ความเป็นรูปธรรมในรูปสัญลักษณ์ ความเข้าใจในแนวคิดและความสัมพันธ์ระหว่างความคิด ความสามารถในการให้เหตุผลตามข้อตกลงเบื้องต้น สมเหตุสมผลและเป็นระบบ ขั้นสุดท้ายเป็นความสามารถในการคิดเชิงนามธรรม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของความเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะซึ่งมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. เป็นการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการทางปัญญาในด้านคุณภาพมากกว่าปริมาณ

2. ความสำคัญของการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้เรียนที่กระตือรือร้นในการสร้างความรู้ และได้นำความรู้ไปใช้ในกิจกรรมที่มีความหมาย ไม่ใช่การเรียนรู้ที่รับเพียงอย่างเดียว

3. พัฒนาการทางปัญญา เป็นการสร้างแนวคิดในการคิดของผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะ

2.2 **ทฤษฎีการเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่**

โนลส์ (Knowles) ได้เสนอทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ที่รู้จักกันดีคือ "Andragogy" อันเป็นศาสตร์และศิลป์ในการช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ ทฎษฎีนี้มีข้อตกลงเกี่ยวกับลักษณะของผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ ดังนี้ (Marriam and Cafferella. 1991 : 249)

1. ผู้ใหญ่มีวุฒิภาวะและความคิดเป็นของตนเอง บุคลิกภาพจะเปลี่ยนจากที่ต้องขึ้นอยู่กับผู้อื่น มาเป็นผู้ที่สามารถชี้นำตนเองได้

2. ผู้ใหญ่เป็นแหล่งสั่งสมประสบการณ์การเรียนรู้ให้เพิ่มพูนสมบูรณ์ขึ้น

3. ความพร้อมที่จะเรียนรู้ของผู้ใหญ่ สัมพันธ์ใกล้ชิดกับการพัฒนางานและบทบาททางสังคมของเขา

4. ผู้มีวุฒิภาวะมุ่งนำความรู้ไปใช้ในปัจจุบัน ดังนั้นการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะเน้นปัญหามากกว่าเน้นเนื้อหา

5. การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จูงใจได้ด้วยองค์ประกอบภายในมากกว่าองค์ประกอบภายนอก

ทฤษฎีนี้พบว่า ลักษณะเด่นที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ต่างจากวัยเด็กมี 4 ประการคือความเข้าใจตนเอง ความพร้อม ประสบการณ์ และการรู้คุณค่าของเวลา ดังนั้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทั้ง 4 ประการ เป็นอย่างมาก สำหรับคุณค่าของทฤษฎีนี้สามารถสรุปได้ 3 ประการคือ

1. ช่วยให้ผู้เรียนมีอิสระทางความคิด เชื่อมั่นในตนเอง มีความสามารถในการคิดและสร้างสรรค์

2. การเสวนาแลกเปลี่ยนทัศนะระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ทำให้ไม่มีปัญหาขัดแย้งระหว่างครูกับนักเรียน ครูทำหน้าที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

3. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยดึงสิ่งที่ดีที่สุดที่เขามีอยู่ในตัวมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เต็มศักยภาพ

จากทฤษฎีการเรียนรู้ตามพัฒนาการทางอายุของเพียเจต์ และทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ตามแนวคิดของโนลส์ หากนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสำหรับผู้เรียนในวัยผู้ใหญ่ ก็ควรจะเป็นหลักสูตรที่เน้นปัญหามากกว่าเนื้อหา ต้องให้ความสำคัญกับการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาและได้ลงมือปฏิบัติจริง

2.3 ลักษณะของผู้เรียนวัยผู้ใหญ่

นักการศึกษาสาขาการศึกษาผู้ใหญ่ได้ให้ข้อสรุป เกี่ยวกับลักษณะของผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ไว้ดังนี้ (Kemp, Morrison and Ross, 1994 : 47-48)

1. ผู้ใหญ่เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมด้วยระดับแรงจูงใจในการเรียนรู้สูง พอใจกับโครงการที่วางโครงสร้างเป็นระบบมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

2. ผู้ใหญ่ต้องการทราบประโยชน์จากสิ่งที่จะเรียนรู้ คาดหวังในสาระความรู้ที่ตนเกี่ยวข้อง และจะใช้สาระนั้นในทางปฏิบัติโดยเร็ว

3. การคำนึงถึงเวลาเป็นสิ่งสำคัญ วัยผู้ใหญ่คาดหวังให้ชั้นเรียนเริ่มต้นและสิ้นสุดตามตาราง ไม่ต้องการเสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์

4. ผู้ใหญ่จะนับถือผู้สอนที่มีภูมิรู้ในเนื้อหาวิชา และเสนอความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทราบว่าผู้สอนไม่ได้เตรียมตัวได้อย่างรวดเร็ว

5. ผู้ใหญ่มีวุฒิภาวะพอจึงชอบให้ผู้สอนเป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ เพื่อแนะนำและช่วยเหลือมากกว่าเป็นผู้คอยบงการ

6. ผู้ใหญ่จะนำประสบการณ์ของตนเองจากชีวิตการงานมาสู่ชั้นเรียน ประสบการณ์เหล่านี้จะใช้เป็นแหล่งข้อมูลหลักที่ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงกับเนื้อหาในชั้นเรียน

7. ผู้ใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ต้องการร่วมมือกับผู้สอนในการประเมินซึ่งกันและกัน ทั้งด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย กิจกรรมการเรียน ตลอดจนวิธีประเมินผลการเรียน

8. ผู้ใหญ่มีความยืดหยุ่นน้อยว่าเด็ก ลักษณะนิสัยค่อนข้างจะมีแบบแผน ไม่ชอบเหตุการณ์ที่ทำให้อับอาย และก่อนจะยอมรับความแตกต่างจากที่เป็นอยู่ เขาต้องแน่ใจในข้อดีของสิ่งนั้นก่อน

9. ผู้ใหญ่ชอบที่จะให้ความร่วมมือกับกลุ่ม ชมรม หรือชอบสมาคมกัน ดังนั้นกิจกรรมกลุ่มย่อยและบรรยากาศสร้างสัมพันธภาพกันจึงมีความสำคัญ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่

1. **หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้**

ผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้โดยไม่มีข้อจำกัดด้านอายุ ธรรมชาติของผู้ใหญ่แตกต่างจากเด็ก ดังนั้นหลักสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (เชียรศรี วิวิธสิริ. 2534 : 6-7) มีดังนี้

1. การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจ แรงจูงใจเป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในวัยผู้ใหญ่ จึงต้องใช้ให้เหมาะสม

2. การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการเรียนรู้ บุคคลมีความสามารถแตกต่างกัน และความสามารถในการเรียนรู้จะเพิ่มขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น

3. การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในอดีต ผู้ใหญ่จะนำประสบการณ์เดิมที่แตกต่างกันมาใช้ในการเรียนรู้ของตน

4. การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้ปฏิบัติจริง ซึ่งก่อให้เกิดความสนใจในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ

5. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีความสนใจและต้องการที่จะเรียน

6. ผู้ใหญ่จะเรียนได้เมื่อสิ่งที่เรียนนั้นมีความจำเป็นและเห็นประโยชน์สามารถนำไปใช้ได้ทันที

7. ผู้ใหญ่จะเรียนได้ดีเมื่อบทเรียนนั้นสัมพันธ์กับสภาพปัญหาที่มีอยู่จริงในสังคม การได้มีโอกาสศึกษาแก้ปัญหาจะทำให้การเรียนรู้เพิ่มพูนขึ้น

8. ผู้ใหญ่จะเรียนได้ดี เมื่อได้ใช้ความรู้ความสามารถ ความถนัดและเวลาของตนอย่างเต็มที่

9. ผู้ใหญ่จะเรียนได้ดีในบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่เป็นกันเอง และมีอิสระเสรีในการกระทำ

10. การสอนที่สอดคล้องกับลักษณะสำคัญเฉพาะของผู้ใหญ่ จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

11. ประสิทธิผลของการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับการประเมินผลที่สม่ำเสมอ ให้ผู้เรียนได้ทราบว่าการก้าวหน้าไปสู่เป้าหมายมากน้อยแค่ไหนควรปรับปรุงอย่างไรเป็นการทบทวนวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ด้วย

12. ผู้ใหญ่ต้องการแนะแนว ไม่ใช่การสอน บอกให้จำหรือทำแบบทดสอบ

13. การเรียนรู้ของผู้ใหญ่สามารถเพิ่มพูนขึ้นจากความรู้ความคิดใหม่ ๆ ความหลากหลาย ความท้าทาย และการมีโอกาสศึกษาด้วยตนเอง สิ่งเหล่านี้จะช่วยเร้าให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้มากขึ้น

14. การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ควรใช้วิธีการที่หลากหลาย ตามความเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ และควรสร้างความสำเร็จในการเรียนบทเรียนต้น ๆ ให้ผู้เรียนเพื่อสร้างความภูมิใจ มั่นใจในการเรียนบทเรียนที่ยากขึ้น

2. **การสร้างศรัทธาต่อการเรียน**

การสร้างศรัทธาต่อการเรียน สำหรับผู้เรียนวัยผู้ใหญ่เป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรักความสนใจต่อบทเรียน ต่อครู และผู้ร่วมเรียน การสร้างศรัทธาเกิดจากองค์ประกอบต่อไปนี้

2.1 การเรียนรู้บนฐานแห่งความรัก โดยการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันนั่นคือครูต้องเข้าใจในสิ่งสำคัญดังนี้

2.1.1 วิชาที่ตนจะสอน มีความรู้ลึกซึ้งและแม่นยำจึงจะสามารถสร้างบทเรียนที่มีคุณภาพ สร้างแผนการสอนที่เป็นขั้นตอนและเหมาะกับผู้เรียน

2.1.2 ผู้เรียน รู้ภูมิหลัง จุดเด่นจุดด้อย รู้สภาพจิตใจและรู้ซึ้งถึงความคิด ความฝัน ความทุกข์และความสุขของผู้เรียนแต่ละคน พร้อมที่จะช่วยเหลือพัฒนาไปในทางที่ถูกต้องให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

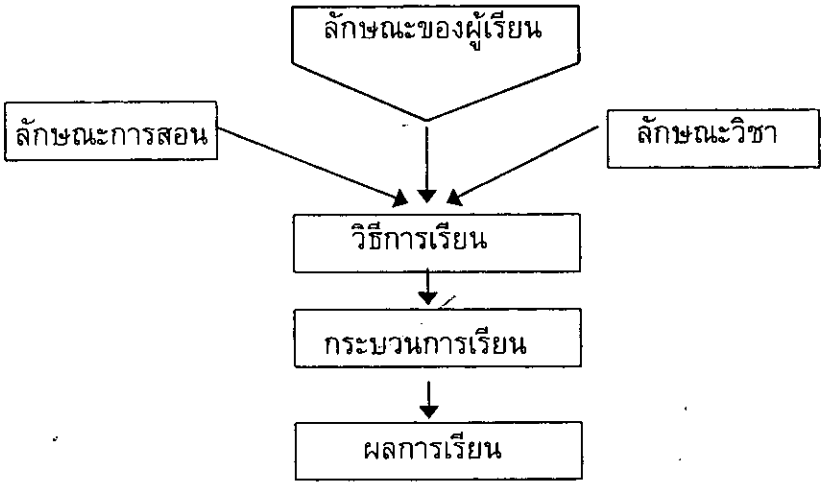
2.1.3 ตนเอง รู้บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ รู้สภาพของตัวเองในบทบาทของความเป็นครู มีสำนึกของการเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ มีความมุ่งมั่นที่จะถ่ายทอดความรู้ทั้งปวงด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสนใจและพร้อมที่จะสืบทอดเจตนารมณ์และเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่อย่างเต็มภาคภูมิ

2.1.4 ธรรมชาติของมนุษย์ ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ต่างต้องการกำลังใจ ต้องการยอมรับ และต้องการมิตรที่เชื่อใจได้ ความเป็นกัลยาณมิตรของครูจึงเป็นอีกประการหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรักและศรัทธา

2.2 บทเรียนที่สนุกและเพลิดเพลิน เป็นสิ่งจูงใจให้ผู้เรียนกระตือรือร้น สนใจใฝ่รู้ ติดตาม และอยากแสวงหาความรู้ต่อไปไม่รู้จบ

3. **การช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้**

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในการเรียนรู้ คือการสนใจว่าผู้เรียนเรียนรู้อย่างไร นั่นคือ ผู้สอนต้องสนใจและยอมรับว่าผู้เรียนอาจมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนที่ไม่ใช่ปัญหาทางจิตวิทยา แต่เป็นปัญหาเฉพาะหน้าเกี่ยวกับวิธีเรียน ปัญหานั้นเกิดจากทักษะในการเรียน ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนจะมีวิธีเรียนเฉพาะตนที่ได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยหลายอย่างดังนี้ (Gibbs. 1981)

ภาพประกอบ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิธีเรียนของผู้เรียน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิธีเรียนของผู้เรียนได้แก่ ลักษณะการสอน ลักษณะวิชา และลักษณะของผู้เรียน วิธีเรียนของผู้เรียนจะเป็นตัวกำหนดกระบวนการเรียนและกระบวนการเรียนจะมีผลกระทบต่อผลการเรียน

วิธีเรียนของผู้เรียนโดยทั่วไปมี 3 วิธี

1. วิธีผิวเผิน มีแรงจูงใจเพื่อเรียนให้จบรายวิชา กลัวการสอบตกจึงตั้งใจทำตามความต้องการของรายวิชา โดยท่องจำข้อเท็จจริงให้ได้ ผลการเรียนจึงเป็นเพียงการรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริง เป็นความเข้าใจในระดับผิวเผิน

2. วิธีลึกซึ้ง มีแรงจูงใจอยู่ที่เนื้อหาหรือความเกี่ยวข้องกับวิชาชีพจึงตั้งใจเรียนเพื่อให้เข้าใจเนื้อหาวิชา ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อบรรลุเป้าหมายนี้ของแต่ละคนจึงแตกต่างกันไป

3. วิธียุทธศาสตร์ มีแรงจูงใจอยู่ที่ความต้องการได้คะแนนสูงและแข่งขันกับผู้อื่น ผลการเรียนจะขึ้นอยู่กับความต้องการของรายวิชาและวิธีการประเมินผลการเรียนของผู้สอนเป็นสำคัญ

ดังนั้นสิ่งที่คาดหวังให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนคือการเรียนด้วยวิธีลึกซึ้ง การพัฒนาวิธีเรียนจึงสามารถทำได้ดังนี้

1. ปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการเรียน ได้แก่ การปรับโครงสร้างรายวิชา กิจกรรมการสอน การให้เวลาแก่การเรียน ตลอดจนทบทวนวิธีการประเมินผลการเรียน

2. ปรับปรุงรูปแบบการสอน ที่สามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น ลดการบรรยาย ใช้การสอนกลุ่มย่อยและการเรียนด้วยตนเองให้มากขึ้น

3. พัฒนาทักษะการเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับเจตคติและแรงจูงใจในวิชาที่เรียน ดังนั้นการจูงใจให้ผู้เรียนรู้จักใช้เวลาและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญ ทั้งนี้ผู้สอนจะต้องช่วยเหลือเป็นรายบุคคลให้มากขึ้น

วิธีให้การเรียนรู้แก่ผู้ใหญ่

วิธีให้การเรียนรู้แก่ผู้ใหญ่ สามารถทำได้หลากหลายวิธี วิธีให้การเรียนรู้ที่เน้นมากและนำมาใช้ในการฝึกอบรมครั้งนี้ได้แก่

1. **การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ** มีหลักการดังนี้ (วัฒนาพร ระงับทุกข์. 2541 : 6-8)

1.1 ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยแสวงหาข้อมูล ศึกษาทำความเข้าใจ คิดวิเคราะห์ ตีความ แปลความหมาย สร้างความหมายแก่ตนเอง สังเคราะห์ข้อมูลและสรุปข้อความรู้

1.2 ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด

1.3 ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน เรียนรู้จากกันและกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์ ความรู้ความคิดซึ่งกันและกันมากที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้

1.4 จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการ ควบคู่ไปกับผลงานหรือข้อความรู้ที่สรุปได้

1.5 ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

โดยสรุปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการลงมือทำ ค้นหาความรู้และสรุปความรู้ได้เอง เกิดแรงจูงใจภายในที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองมากที่สุด

2. **การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม** (Participatory Learning)

เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยกิจกรรม เป็นกระบวนการสร้างความหลากหลายของการมีส่วนร่วม ให้ผู้เรียนได้ปะทะสังสรรค์ด้านความคิด จนได้ข้อสรุปในการแก้ปัญหาหรือข้อค้นพบที่อยากเรียนรู้

แนวคิดพื้นฐานของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

1. อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
2. นำประสบการณ์เดิมมาแลกเปลี่ยนกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ เกิดความคิดใหม่ ที่ท้าทายและต่อเนื่อง
3. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกลุ่ม รวมทั้งปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน
4. ขยายเครือข่ายความคิดออกไปกว้างขวาง
5. มีการสื่อสารโดยการพูดและเขียน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดในกลุ่มและสรุปผลต่อมวลสมาชิก

องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. ประสบการณ์ ผู้สอนต้องช่วยให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้
2. การสะท้อนความคิดและถกเถียง ผู้สอนต้องช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออก แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
3. การเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด ผู้เรียนเข้าใจแล้วนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอดที่อาจเกิดโดยผู้เรียนแล้วผู้สอนช่วยแต่งเติมนำทางจนผู้เรียนสานต่อได้ความคิดที่สมบูรณ์
4. การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด ผู้เรียนนำเอาการเรียนรู้นี้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น จนเกิดแนวปฏิบัติของตนเอง

เทคนิคพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. แนวคิดการออกแบบกลุ่ม (Group design)

การมีส่วนร่วมสูงสุดเกิดจากการออกแบบกลุ่มที่เหมาะสม กลุ่มแต่ละแบบมีข้อดีข้อจำกัดแตกต่างกัน บางแบบเอื้อให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ได้มาก แต่ขาดความหลากหลายของแนวคิด จึงเหมาะสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากประสบการณ์ โดยไม่ต้องการข้อสรุปที่สมบูรณ์ ข้อสรุปที่สมบูรณ์อาจได้มาจากการนำเสนอแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่ม (Thorley. 1994 : 135)

2. แนวคิดการออกแบบงาน (Task design)

การมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพนั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับการออกแบบกลุ่มแล้ว สิ่งสำคัญยิ่งของการบรรลุงานสูงสุดยังอยู่ที่การกำหนดงานให้กับกลุ่ม ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 อย่างคือ

1) กำหนดกิจกรรมให้ชัดเจน ว่าแบ่งกลุ่มอย่างไร ให้ทำอะไร ใช้เวลาแค่ไหน นำเสนอผลงานอย่างไร เป็นต้น

2) กำหนดบทบาทของสมาชิกให้ชัดเจน โดยทั่วไปแต่ละกลุ่มควรมีบทบาทต่างกัน เมื่อเสนอในกลุ่มใหญ่จะเกิดการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ที่ไม่น่าเบื่อ รวมทั้งบทบาทของสมาชิกกลุ่ม เช่น บทบาทของการนำกลุ่ม การรวบรวมความคิดเห็นและการนำเสนอ เป็นต้น

3) มีโครงสร้างของงานที่ชัดเจน โดยกำหนดลงในงาน

ลักษณะของผู้สอน เพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

1. มีสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่น มีบุคลิกภาพเป็นมิตรน่าเชื่อถือไว้วางใจ

2. มีทักษะการสื่อสารที่ดี ใช้คำพูดกระชับ เข้าใจง่าย ตรงประเด็น ชัดเจน เชื่อมโยงความคิดเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน สรุปสาระได้

3. รู้จักใช้คำถามที่เหมาะสม กระตุ้นให้คิด ท้าทายให้ผู้เรียนอยากร่วมแสดงความคิดเห็น

4. มีความกระตือรือร้น อยากรู้อยากเห็น เข้าใจความรู้สึกของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้าตึงเครียดควรรู้จักวิธีผ่อนคลายบรรยากาศ

5. สามารถยืดหยุ่นทางความคิด รับฟังความเห็นผู้อื่น มีจินตนาการและคิดในทางสร้างสรรค์ คิดในแง่ดีไม่ครอบงำความคิดผู้อื่น

6. วางตัวเป็นกลาง ไม่ตัดสินความคิดเห็นใดว่าถูกผิด เพราะความคิดเห็นไม่มีผิด ไม่ตัดสินคุณค่า ค่านิยมเชิงจริยธรรม

7. เคารพในศักดิ์ศรีของผู้ด้อยโอกาสและความเป็นมนุษย์ของทุกคน

3. **การเรียนรู้โดยการค้นคว้าด้วยตนเอง**

เป็นการที่ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้โดยการค้นคว้าด้วยตนเอง ตามเรื่องที่กำหนดหรือเรื่องที่ตนเองสนใจอยากรู้ การฝึกให้ผู้เรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองนับเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะเสริมสร้างให้ชีวิตสมบูรณ์ขึ้น เพราะผู้เรียนได้รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเองไปตลอดชีวิต ได้เรียนรู้กับแหล่งวิชาการที่มีอยู่ในชุมชน ตลอดจนรู้จักวิธีศึกษาหาความรู้จากแหล่งวิชาการเหล่านั้น

การค้นคว้าด้วยตนเอง (Rowntree. 1990 : 19-33) เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เรียนศึกษา หาความรู้ด้วยตนเอง โดยวิธีต่าง ๆ ที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติคนเดียว หรือเป็นกลุ่มแล้วช่วยกันนำเสนอเป็นขั้นตอนคือ 1) การศึกษาค้นคว้า 2) การรายงาน 3) การแสดงความคิดเห็น 4) การอภิปราย 5) การสรุป วิธีการศึกษาค้นคว้าทำได้หลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ การอ่าน การสังเกต การฟัง การทดลองทำ การรวบรวมสะสม เป็นต้น การเรียนรู้โดยการค้นคว้าด้วยตนเองมีประโยชน์ ดังนี้ (มนัส รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. 2531 : 113)

1) ผู้เรียนและผู้สอนได้ทำงานร่วมกัน ในการกำหนดจุดประสงค์ วางแผนดำเนินงาน และประเมินผลงานร่วมกัน

2) ผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิบัติจริงในการศึกษาหาความรู้ เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง

3) ผู้เรียนได้มีโอกาสทราบและใช้แหล่งทรัพยากรต่างๆ ในชุมชนให้เกิดประโยชน์

4) ผู้เรียนได้รู้จักใช้วิธีการค้นคว้าหาความรู้หลากหลายวิธี ช่วยสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น

5) ผู้เรียนสามารถสรุปสาระสำคัญ คิดหาเหตุผลและจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่ศึกษาค้นคว้ามาได้ เพื่อนำเสนอต่อไป

6) ผู้เรียนรู้จักเลือก และพิจารณา นำความรู้ที่ได้ศึกษาค้นคว้ามา ไปใช้ประโยชน์ในการเสนอรายงาน ตลอดจนการแก้ปัญหาของชีวิตและสังคม

7) ผู้เรียนรู้จักตัดสินใจ และเลือกเฟ้นข้อมูลได้ด้วยตนเอง

8) ช่วยให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น เพราะได้ลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง และเห็นว่าไม่เกินความสามารถที่จะทำได้

9) ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มากขึ้น เพราะมีความรู้พื้นฐานในเรื่องนั้นและมีประสบการณ์กว้างขวางขึ้น

10) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นกลุ่ม และอยู่ร่วมกับเพื่อนได้อย่างเป็นสุข

11) ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

12) ได้เปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนรู้ ไม่จำเจอยู่แต่ในห้องเรียน

13) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานตามความถนัดและความเหมาะสมของบุคคล

14) ได้ฝึกและทดสอบความรู้ การรับรู้ ความเข้าใจความละเอียดถี่ถ้วน ฯลฯ ของผู้เรียนจากผลการปฏิบัติจริง โดยการศึกษาค้นคว้า ช่วยให้ผู้สอนทราบความบกพร่องของผู้เรียน สามารถช่วยเหลือแก้ไขหรือส่งเสริมได้ถูกต้องเป็นรายบุคคล

4. **การเรียนรู้โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ**

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) เป็นการวิจัยที่ใช้กระบวนการปฏิบัติอย่างมีระบบโดยผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการและวิเคราะห์วิจารณ์ผลการปฏิบัติ จากการใช้วงจร 4 ขั้นตอน คือการวางแผน การลงมือทำ การสังเกต และการสะท้อนกลับ จะดำเนินการต่อเนื่องกัน ผลที่ได้นำไปปรับเข้าสู่วงจรใหม่ จนกว่าจะได้ข้อสรุปที่สามารถแก้ปัญหาได้จริง หรือพัฒนาสภาพการณ์ของสิ่งที่ศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการวิจัยที่ดำเนินการควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานจริง โดยมุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ และวิธีการใหม่ ๆ เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะ ไม่ได้มุ่งนำผลการวิจัยไปสรุปอ้างอิงในสภาพการณ์อื่นที่ต่างออกไป จึงเป็นเพียงข้อสรุปที่ได้แก้ปัญหาจากการทำวิจัยเท่านั้น เป็นการวิจัยที่ช่วยให้ทฤษฎีและการปฏิบัติตรงกัน เพราะการวิจัยเชิงปฏิบัติการช่วยให้เห็นความบกพร่องอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงตามความเหมาะสม (Wiersma. 1991 : 13; Kemmis and Mc Taggart. 1990:5) การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการนำเอาวิธีการของการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในการพัฒนากิจกรรม เพื่อหาแนวทางปฏิบัติกิจกรรมนั้นให้ได้ผลและเผยแพร่ได้ การวิจัยเชิงปฏิบัติการต่างจากการวิจัยเชิงคุณภาพตรงที่จะต้องลงมือปฏิบัติกิจกรรม วิเคราะห์กิจกรรม และปรับปรุงการปฏิบัติเพื่อให้ได้รูปแบบเป็นที่พอใจ ส่วนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation action research) เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ตั้งแต่การระบุปัญหา การดำเนินการ การติดตามผล จนถึงขั้นประเมินผล (สุภางค์ จันทวานิช. 2531 : 68)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีความเชื่อ 4 ประการ (ทวีป ศิริรัศมี. 2537 : 13-14) ดังนี้

1. วิธีการแก้ปัญหาที่ได้มาจากการค้นคว้าจะมีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้มากกว่าวิธีแก้ปัญหาที่ได้มาจากการสั่งการของผู้มีอำนาจ หรือผู้บริหารซึ่งมักเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์และใช้สามัญสำนึกเป็นหลัก จึงขาดหลักการและข้อมูลที่จะใช้ประกอบการตัดสินใจ

2. การวิจัยเพื่อการแก้ปัญหาของผู้ปฏิบัติงานที่ดำเนินการเองจะมีโอกาสแก้ปัญหาได้สำเร็จมากกว่าการวิจัยเพื่อการแก้ปัญหาที่ทำโดยบุคคลอื่น

3. การวิจัยเป็นเรื่องของการวิเคราะห์ปัญหาการค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหา การทดสอบและประเมินผลวิธีแก้ปัญหา การวิจัยไม่ได้เป็นสิทธิ์พิเศษของผู้เชี่ยวชาญคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

4. การพัฒนาความสามารถของบุคคลโดยการฝึกหัด ถือว่าเป็นรากฐานของการพัฒนาการปฏิบัติ

หลักการสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีดังนี้ (ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. 2537 : 91-92; สุนีย์ เหมะประสิทธิ์. 2539 : 139-144)

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นความพยายามที่จะปรับปรุงพัฒนางานโดยการเปลี่ยนแปลง และเรียนรู้ลำดับขั้นของการเปลี่ยนแปลงนั้น

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการทำงานของกลุ่ม(Participatory) ใช้การปรึกษาหารือ ร่วมมือกันทำงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยการฝึกปฏิบัติตามแนวทางที่กลุ่มกำหนด

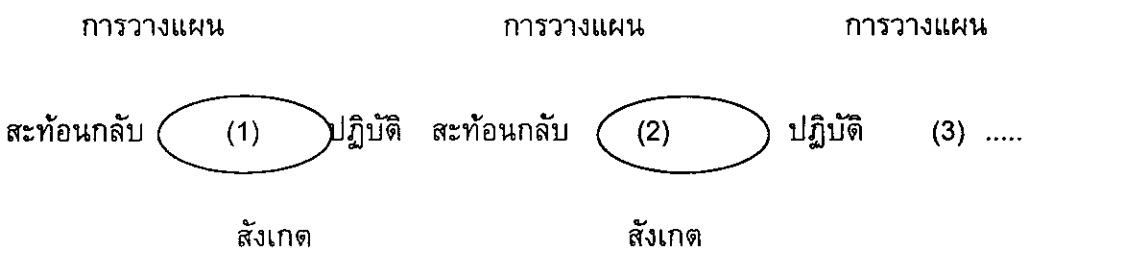
3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการใช้การสะท้อนการปฏิบัติ (Reflecting) โดยประเมินตรวจสอบในทุกขั้นตอน เพื่อปรับปรุงการฝึกหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างมีระบบ (Systematic Learning process) โดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง นำความคิดเชิงนามธรรมมาสร้างเป็นข้อสมมุติฐาน ทดลองฝึกปฏิบัติและประเมินผลการปฏิบัติ ซึ่งเป็นการทดสอบว่าข้อสมมุติฐานของแนวคิดนั้นผิดหรือถูก

5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ (Start small) อาจเริ่มต้นจากผู้สอนหรือนักวิจัยคนเดียวที่พยายามดำเนินการให้มีการเปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุงบางสิ่งบางอย่างทางการศึกษาให้ดีขึ้น โดยขณะปฏิบัติการจะต้องปรึกษา รับฟังข้อคิดเห็น และอาศัยการร่วมมือปฏิบัติการจากผู้เกี่ยวข้อง

6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นการสร้างความรู้ใหม่ ที่ให้แนวทางปฏิบัติเชิงรูปธรรมจากการบันทึกพัฒนาการของกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงทำให้เกิดกระบวนการเข้าสู่ปัญหา การแก้ปัญหา การปรับปรุงและได้ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล ในขณะเดียวกันสามารถนำปรากฏการณ์ที่ศึกษามาประมวลเป็นข้อเสนอเชิงทฤษฎีได้

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้รับแนวคิดมาจาก เลวิน (Lewin. 1946) ต่อมาพัฒนาโดย คอล์ม (Kolb. 1984) คาร์และเคมิส (Carr and Kemmis. 1986) สติงเกอร์ (Stringer. 1996)และคนอื่น ๆ โดยสรุปมีวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน หมายถึงการวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไข 2) การปฏิบัติ หมายถึงการดำเนินการตามแนวทางที่เลือกใช้ 3) การสังเกต หมายถึงการประเมินผลการปฏิบัติโดยเทคนิควิธีที่เหมาะสม ทั้งกระบวนการปฏิบัติและผลของการปฏิบัติ และ 4) การสะท้อนกลับ หมายถึงการตรวจสอบจากผลของการประเมิน อันจะนำไปสู่การระบุปัญหาใหม่หรือเริ่มวงจรใหม่ด้วยการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตและการสะท้อนกลับ ดังภาพ (Zuber-skerritt. 1992 : 111-113)

ภาพประกอบ 5 วงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีความสำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพครูดังนี้

1. ช่วยให้ครูมีวิถีการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนที่ดี ทำให้เห็นภาพของงานโดยตลอด

2. ช่วยให้ครูสามารถวางแผนการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนได้ตรงตามหลักสูตรและสภาพปัญหา เป็นแผนที่มีคุณค่ามีความหมายต่อผู้เรียน การสอนเป็นไปอย่างมีเป้าหมาย มีชีวิตชีวา

3. ช่วยให้ครูมีการตัดสินใจที่มีคุณภาพ เพราะมองทางเลือกได้อย่างกว้างขวางลึกซึ้ง สามารถเลือกทางเลือกได้อย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์

4. ครูมีโอกาสคิดใคร่ครวญเกี่ยวกับเหตุผลของการปฏิบัติงาน สามารถบอกได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่ปฏิบัติไปนั้นได้ผลอย่างไร เพราะเหตุใด

5. ครูที่ใช้กระบวนการวิจัย ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนจะสามารถควบคุม กำกับ และพัฒนาการปฏิบัติงานของตนเองได้อย่างดี

6. ผลการวิจัยช่วยให้ครูได้ตัวบ่งชี้ที่เป็นรูปธรรมของความสำเร็จในการปฏิบัติงานของครู อันจะนำมาซึ่งความรู้ในงานและความปิติสุขในการปฏิบัติที่ถูกต้องของครู

นั่นคือการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีประโยชน์อย่างมากในการพัฒนาครู ทั้งประโยชน์ในการแก้ปัญหาผู้เรียนที่มีอยู่ให้หมดไป และการได้องค์ความรู้ใหม่ที่เหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน

ขั้นตอนในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัญหาจากข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียน เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การสังเกต การสอบถาม เป็นต้น เพื่อดูว่ามีปัญหาใดเกิดขึ้นกับผู้เรียนบ้าง แล้วนำมาวิเคราะห์หาลักษณะความบกพร่องและสาเหตุของปัญหาเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาต่อไป

2. ออกแบบสร้างนวัตกรรม โดยการวางแผนหาวิธีการแนวคิด แนวทางใหม่ ๆ ที่เหมาะสม มาเป็นกรอบแนวในการกำหนดลักษณะนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหา เช่น สื่อ วิธีสอน วิธีการใช้เอกสารประกอบนวัตกรรม ทั้งคู่มือ แบบทดสอบ แผนการสอน หนังสือเสริม

ประสบการณ์ เป็นต้น รวมทั้งกำหนดวางแผนการนำไปใช้ว่าจะใช้เมื่อไร ระยะเวลาการใช้ รูปแบบการนำไปใช้ วิธีการนำไปใช้แล้วจึงสร้างนวัตกรรม

3. การทดลองใช้นวัตกรรม ควรทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาคุณภาพของนวัตกรรม แล้วนำผลไปปรับปรุงก่อนที่จะใช้กับผู้เรียนในสถานการณ์จริง

4. การประเมินผล เป็นการนำข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียนตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังการทดลองใช้นวัตกรรมมาหาข้อสรุปเพื่อยืนยันประสิทธิภาพของนวัตกรรม ถ้าผลการทดลองนั้นสามารถแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ ก็แสดงว่านวัตกรรมนั้นมีคุณค่าสามารถนำไปขยายผลต่อไปได้

โดยสรุปแนวคิดหลักของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือการวางแผนพัฒนากระบวนการทำงานให้มีคุณภาพ มีวงจรปฏิบัติงานที่สามารถทำซ้ำหลายครั้งได้ โดยมีการรวบรวมวิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่เกิดจากการปฏิบัติของครั้งที่ผ่านมา เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการวางแผน การปรับแก้จุดประสงค์และวิธีดำเนินการก่อนการปฏิบัติงานในวงจรต่อไป ดังนั้นจึงสามารถนำเอาการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้ในกระบวนการพัฒนาวิธีการทำงานของครู ไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพ เป็นผู้แสวงหาความรู้หรือเรียนรู้ในศาสตร์แห่งการสอนอย่างต่อเนื่อง มีวิจารณญาณอิสระ มองเห็นเป้าหมายของการทำงานสามารถใช้กระบวนการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอน ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียน และประเทศชาติ ทั้งยังได้พัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้น มีผู้นำเอาวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอนอยู่หลายเรื่อง (Arphorn Chuaprapaisilp.1989 : 1-13; พยอม อยู่สวัสดิ์ และคณะ. 2539 : 67-78; ชาตรี มณีโกศล. 2538) ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการจะต้องใช้ความร่วมมือจากกลุ่มหรือใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับสื่อประกอบการฝึกอบรม

สื่อเป็นสิ่งเร้าที่นำเสนอต่อผู้เรียน (Rowntree. 1990 : 154-191; สมพร จารุนัฏ 2540 : 3) จำแนกได้ 5 ประเภท คือ

1. การแสดงปฏิสัมพันธ์ (คำพูดหรือมิใช่คำพูด)
2. ของจริง (สิ่งของ คน และเหตุการณ์)
3. ภาพ (ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว)
4. สัญลักษณ์ (คำ ภาพลายเส้น ฯลฯ)
5. เสียง (คำพูด เสียงดนตรี เสียงธรรมชาติ)

หน้าที่ของสื่อประกอบการฝึกอบรม มีดังนี้

1. ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน
2. เตือนให้ระลึกถึงสิ่งที่เรียนไปแล้ว
3. เสนอเนื้อหาที่จะต้องเรียนรู้ใหม่
4. กระตุ้นให้ผู้เรียนตอบสนอง
5. ให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างรวดเร็ว
6. ส่งเสริมการฝึกหัดอย่างเหมาะสม

หลักการเลือกใช้สื่อประกอบการฝึกอบรม (Rowntree. 1990 : 73; สมพร จารุนัฏ 2540 : 1-21; สมคิด บางโม. 2539 : 96)) พิจารณาโดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. จุดประสงค์การเรียนรู้ สื่อที่เหมาะสมจะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เช่น ให้ผู้เรียนอธิบายวงจรชีวิตของผีเสื้อ สื่อที่เหมาะสมจึงควรเป็นรูปภาพมากกว่าตัวหนังสือ เราอาจใช้สื่อหลายประเภทสำหรับจุดประสงค์หนึ่ง หรือใช้สื่อประเภทเดียวก็อาจทำให้ผู้เรียนบรรลุได้หลายจุดประสงค์

2. พฤติกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากสื่อต่างประเภทกันย่อมส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ต่างกันไป การเลือกสื่อจึงต้องพิจารณาว่าต้องการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ด้านความรู้ ทักษะหรือเจตคติ ถ้าเป็นพฤติกรรมด้านความรู้ควรใช้สื่อประเภทตัวหนังสือหรือภาพ ด้านเจตคติ ควรใช้สื่อปฏิสัมพันธ์ ส่วนด้านทักษะบางอย่างใช้ตัวหนังสือ บางอย่างใช้ภาพเคลื่อนไหวหรือของจริง และอาจต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน อย่างไรก็ดีจะต้องระลึกว่าไม่มีสื่อประเภทใดเพียงสื่อเดียวที่สามารถเสนอความรู้ ทักษะและเจตคติได้ครบถ้วนเหมาะสม และสื่อประเภทหนึ่งอาจมีผลทางด้านเจตคติแม้ว่าผู้สอนกำลังเน้นด้านความรู้ก็ตาม

3. ความต้องการของผู้เรียน การเลือกใช้สื่อและวิธีเรียนเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนควรได้มีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือ จึงจำเป็นต้องให้ผู้เรียนแต่ละคนมีโอกาสเลือกสื่อที่เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจและความสามารถของตนมากที่สุด

4. ความคุ้นเคย ควรเลือกใช้สื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนคุ้นเคย เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์สูงสุดจากสื่อนั้น

5. ความเป็นไปได้และค่าใช้จ่าย ควรคำนึงถึงข้อจำกัดด้านราคาหรือการลงทุนของสื่อที่จะเลือกใช้ เช่น การเรียนภาษาอังกฤษให้ได้ผลดีก็ต้องส่งผู้เรียนไปเรียนในประเทศที่พูดด้วยภาษาอังกฤษ แต่มีข้อจำกัดเรื่องค่าใช้จ่ายและความเป็นไปได้ของผู้เรียน จึงต้องเรียนภาษาอังกฤษในห้องเรียนของประเทศไทย โดยใช้ครูผู้สอนคนไทยและใช้เทปเสียงฝึกพูด เป็นต้น

6. สื่อหลากหลาย แม้สื่อประเภทหนึ่งจะสามารถสนองได้หลายจุดประสงค์แต่ถ้าใช้อยู่ประเภทเดียวก็อาจทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่ายได้ ผู้สอนจึงควรเลือกใช้สื่อที่หลากหลาย แต่ต้องระวังไม่ใช้สื่อหลายประเภทในเวลาเดียวกัน หรือในเวลาจำกัด จะทำให้ผู้เรียนสับสน

7. การหามาได้ ผู้สอนต้องพิจารณาทั้งความเหมาะสม และการหาสื่อมาใช้ได้สะดวกด้วย สื่อบางชนิดอาจมีข้อจำกัดเนื่องจากผู้สอนไม่มีและหาไม่ได้

8. การใช้สื่อจากแหล่งต่าง ๆ ผู้สอนและผู้เรียนสามารถสร้างหรือจัดทำสื่อขึ้นใช้เองได้ รวมทั้งหาซื้อหรือยืมจากแหล่งอื่นได้ด้วย ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์เป็นสำคัญ

โดยสรุป สื่อเป็นสิ่งร้าที่นำเสนอเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ที่สำคัญคือจะต้องช่วยให้ผู้เรียนใช้ความคิดที่พัฒนาขึ้นในสภาพการณ์ของการเรียน คือมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ นำความรู้ไปใช้ ทดสอบความรู้ ปรับและเชื่อมโยงความรู้ ผู้เรียนจึงเป็นผู้สร้างการเรียนรู้ของตนเอง ไม่ใช่รอรับความรู้โดยไม่ไตร่ตรอง สื่อที่ดีจะต้องเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนไว้ด้วย ผู้สอนควรเสนอสื่อประเภทต่าง ๆ ต่อผู้เรียนพร้อมกับกระตุ้นให้เกิดการตอบสนอง ผู้สอนควรเข้าใจบทบาทหน้าที่ของสิ่งเร้าและสื่อ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้สอนมีอิสระในการเลือกใช้สื่อ หรืออาจนำมาผสมผสานกันตามวิธีการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน และสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียน การใช้สื่อที่หลากหลายบางครั้งอาจเกินกำลังความสามารถและเวลาที่มีอยู่ จึงควรแสวงหาความร่วมมือจากทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานเพื่อแลกเปลี่ยนความคิด หาแนวทางพัฒนาหรือแลกเปลี่ยนกันใช้สื่อความสมบูรณ์ของแหล่งความรู้จะเกิดขึ้นได้ ถ้าผู้สอนพร้อมที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ทรัพยากรในการเรียนรู้อย่างเต็มที่

แนวคิดในการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม

แนวคิดในการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมมีหลายรูปแบบ การเลือกใช้รูปแบบใดขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการประเมินว่า ต้องการผลการประเมินในแง่มุมใด ทั้งนี้ต้องสอดคล้องเหมาะสมกับหลักสูตรและโครงการฝึกอบรม สำหรับการประเมินหลักสูตรนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบการประเมิน ดังนี้

1. **รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม** (Stufflebeam. 1968 :128-150) โดยเน้นว่าการประเมินเป็นกระบวนการต่อเนื่องในการหาข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงการ การประเมินไม่ได้คำนึงเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการเท่านั้น แต่เป็นการรวบรวมข้อมูลมาสนับสนุนและหาทางเลือกที่เหมาะสม มาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ แนวคิดนี้จึงเหมาะกับการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมซึ่งมีลักษณะเป็นการประเมินความก้าวหน้าบ่งชี้จุดเด่นจุดด้อยของการฝึกอบรม สามารถนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมและการดำเนินงานระหว่างฝึกอบรมได้ทันที ทั้งมีการประเมินสรุปรวมเมื่อสิ้นสุดโครงการเพื่อดูผลสัมฤทธิ์ของโครงการ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลเพียงพอสำหรับผู้บริหารในการตัดสินใจ จุดเน้นของการประเมินมีดังนี้

1. การประเมินบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพแวดล้อมและความจำเป็นของหลักสูตร เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2. การประเมินตัวป้อน (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุผลตามที่ต้องการ ช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบหลักสูตร

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินด้านการจัดการหลักสูตรเพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับแผนดำเนินการของหลักสูตร

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดจากการใช้หลักสูตรรวมทั้งหาข้อบกพร่อง เพื่อช่วยในการตัดสินผลสำเร็จของหลักสูตรและช่วยในการตัดสินใจดำเนินโครงการต่อไป

2. **แนวคิดในการประเมินของเคอร์กเพทริก** (Kirkpatrick. 1975 : 1-18; Donaldson and scannell. 1986 : 165) ที่เสนอแนวคิดว่าการได้มาซึ่งข้อมูลที่จะบ่งชี้ภาพสะท้อนของการฝึกอบรมนั้น ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ปฏิกิริยาของผู้เข้ารับการอบรม เป็นการศึกษาและทำความเข้าใจความรู้สึกของผู้เข้ารับการอบรมว่ามีปฏิกิริยาท่าทีความคิดเห็นอย่างไร ในปัจจัยต่อไปนี้

1.1 เนื้อหาวิชา โดยประเมินประโยชน์ของเนื้อหาที่ผู้เข้ารับการอบรมได้รับ ว่ามีความลุ่มลึก ตรงตามที่ต้องการ สามารถนำไปใช้ได้ และมีประโยชน์อย่างไร

1.2 วิธีการฝึกอบรม ซึ่งเน้นในกิจกรรมการฝึกอบรมที่พิจารณาว่าได้สร้างให้ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมทั้งด้านความคิด การพูด การอภิปรายและการลงมือปฏิบัติมากน้อยเพียงใด สอดคล้องกับหลักการหรือไม่

1.3 ความเหมาะสมของระยะเวลาในการจัดอบรม

1.4 ความเหมาะสมของปัจจัยสนับสนุนการฝึกอบรมอื่น ๆ เช่น เอกสาร คุณภาพของวิทยากร สถานที่ การต้อนรับ และการบริการต่าง ๆ เป็นต้น

2. การเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งนับเป็นจุดประสงค์หลักที่สำคัญประการหนึ่งของการฝึกอบรม อาจทำในแต่ละช่วงของการฝึกอบรมตามหัวข้อการอบรมหรือในแต่ละวัน ตามความจำเป็นโดยวิธีการประเมินอาจใช้การทดสอบ การสอบถาม การอภิปราย การเขียนรายงาน และการตรวจผลงาน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเวลา และจุดประสงค์ของการฝึกอบรม โดยทั่วไปขอบเขตของการเรียนรู้ที่ต้องประเมินประกอบด้วย

2.1 ความรู้ที่เพิ่มขึ้นจากการฝึกอบรม

2.2 ทักษะที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ความถูกต้องและมีหลักการปฏิบัติที่ดีขึ้น

2.3 เจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติ หรือต่องานที่เป็นปัญหาให้ต้องเข้ารับการอบรม

3. พฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม ในการฝึกอบรมเราต้องการให้ผู้เข้ารับการอบรมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งด้านความรู้ความคิด ทักษะ เจตคติ และบุคลิกภาพ

4. ผลลัพธ์หลังการฝึกอบรม ซึ่งอาจทำทันทีเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม หรือติดตามผลในระยะหลังการฝึกอบรม ตามความจำเป็น ผลลัพธ์หลังการฝึกอบรมพิจารณาได้ 2 ประเด็น คือ

4.1 ผลต่อผู้เข้ารับการอบรม เช่น มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น ปฏิบัติงานเป็นผลดีต่อหน่วยงานยิ่งขึ้น ผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชาให้การยอมรับมากขึ้น ภายหลังการฝึกอบรม เป็นต้น

4.2 ผลต่อสังคม เป็นผลที่สังคมและชุมชนได้รับต่อเนื่องจากการนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปปฏิบัติในสถานการณ์จริงของหน่วยงาน

จากแนวคิดการประเมินทั้ง 2 ลักษณะดังกล่าว จะเห็นว่ารูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) มีลักษณะเด่นที่ความต่อเนื่องของกระบวนการประเมินอาศัยการรวบรวมข้อมูลมาปรับปรุงการดำเนินงานให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร สามารถนำผลการประเมินมาใช้ได้ทันที จึงเหมาะกับการนำมาใช้ประเมินการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมในครั้งนี้ ส่วนแนวคิดการประเมินของเคอร์กเพทริก (Kirkpatrick) มีจุดเด่นที่เน้นประเมินการฝึกอบรมโดยคำนึงถึงปัจจัยหลัก 4 ประการ คือปฏิกิริยาของผู้เข้ารับการอบรม การเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรม พฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมและผลลัพท์หลังการอบรม ซึ่งเหมาะกับการนำมาใช้ประเมินผลการจัดฝึกอบรมโดยเฉพาะ ทั้งยังสามารถประเมินได้ครอบคลุมสมรรถภาพทุกด้านของการให้การฝึกอบรม ดังนั้นการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมครั้งนี้จึงใช้แนวคิดการประเมินทั้ง 2 รูปแบบเป็นหลักในการประเมิน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

เมื่อคำนึงถึงทิศทางและนโยบายการจัดการศึกษา สภาพการใช้หลักสูตรประถมศึกษา แนวโน้มการใช้หลักสูตรท้องถิ่น คุณค่าของหนังสือเสริมประสบการณ์ที่ครูจัดทำขึ้นใช้เอง และสภาพการใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ประกอบกับครูระดับประถมศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำนวนหนึ่งต้องการพัฒนาสมรรถภาพ ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น แต่เนื่องจากยังไม่มีหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสมรรถภาพในด้านนี้ ผู้วิจัยจึงทำการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นขึ้น โดยมุ่งหวังว่าเมื่อครูมีสมรรถภาพด้านนี้แล้วจะทำให้มีโอกาสพัฒนาตนเองและพัฒนาผู้เรียนได้ดีขึ้น ส่งผลให้การใช้หลักสูตรท้องถิ่นมีความชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วย

ผู้วิจัยมีความเชื่อพื้นฐานว่า ครูและนักเรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้หากมีโอกาสและวิธีการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งในการพัฒนาหลักสูตรได้ยึดแนวทางการวิจัยและพัฒนาโดยดำเนินการดังนี้

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับทิศทางและนโยบายการจัดการศึกษา สภาพการใช้หลักสูตรประถมศึกษา แนวโน้มการใช้หลักสูตรท้องถิ่น คุณค่าของหนังสือเสริมประสบการณ์ที่ครูจัดทำขึ้นใช้เอง สภาพการใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ และความต้องการของครูในการเสริมสมรรถภาพด้านนี้ โดยศึกษาทั้งจากเอกสาร งานวิจัย สัมภาษณ์ครู ผู้บริหาร และนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวคิดนโยบาย ปัญหาการใช้ การผลิตและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมที่ครอบคลุม ข้อมูลที่ประมวลได้ทั้งหมดเหล่านี้จะนำมาใช้พิจารณาประกอบการร่างหลักสูตร

ลักษณะของหลักสูตรที่ร่างขึ้นมา คำนึงถึงการเรียนรู้แนวมนุษยนิยม ที่ให้ความสำคัญต่อมนุษย์ เชื่อถือในศักยภาพของมนุษย์ จึงนำแนวคิดนี้มาใช้กำหนดบทบาทของวิทยากร ให้ทำหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ รับผิดชอบต่อการจัดการเรียนรู้และการบริหารหลักสูตรร่วมกัน ทั้งยังอาศัยแนวคิดการสร้างศรัทธาต่อการเรียนและจิตวิทยาการเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่ ที่เชื่อว่าผู้ใหญ่มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะพัฒนาความคิดเชิงนามธรรม จึงสามารถเรียนรู้จากหลักสูตรที่เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ เน้นปัญหามากกว่าเนื้อหา มุ่งการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้และนำไปใช้โดยผ่านกิจกรรมที่มีความหมาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ของตนมาใช้ในการปฏิบัติงาน ผู้สำเร็จจากหลักสูตรนี้จะสามารถเรียนรู้ชัดเจนในวิธีการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบ และประเมินการเรียนรู้ของตนเองได้ สอดคล้องกับปรัชญากลุ่มพิพัฒนาการนิยม ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นกิจกรรม วิธีการที่จะได้รับการเรียนรู้ การแก้ปัญหา ซึ่งผู้เรียนจะต้องรับผิดชอบตนเอง เหมาะสมกับการจัดหลักสูตรสำหรับผู้ใหญ่ หลักสูตรที่ร่างขึ้นนี้กำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อให้ครูมีความรู้ ทักษะและเจตคติ ในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น เนื้อหาสาระของหลักสูตรพิจารณาจาก หลักการ แนวคิด รวมทั้งนโยบายด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ การสัมภาษณ์ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ สัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งครู นักเรียน และผู้บริหารในระดับจังหวัด ส่วนวิธีการฝึกอบรมและการจัดกิจกรรม เน้นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีการฝึกอบรมและปฏิบัติการเป็นระยะ ๆ ผู้เข้ารับการอบรมเป็นครูที่สอนในระดับประถมศึกษา จึงคำนึงถึงลักษณะการเรียนรู้วัยผู้ใหญ่ วิธีให้การเรียนรู้แก่ผู้ใหญ่ โดยใช้การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การออกแบบงานรวมทั้งการค้นคว้าด้วยตนเอง และเน้นการเรียนรู้โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นหลัก การกำหนดสื่อประกอบการฝึกอบรมอาศัยแนวคิดของราวน์ทรี โดยเลือกใช้สื่อให้เหมาะสม โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือประกอบการฝึกอบรม แผ่นใส รวมทั้งตัวอย่างหนังสือเสริมประสบการณ์ เป็นต้น สำหรับการประเมินผลการฝึกอบรมได้อาศัยแนวคิดของเคอร์กเพทริก มาเป็นแนวทางในการประเมิน โดยประเมินปฏิกิริยา

ของผู้เข้ารับการอบรม การเรียนรู้ของผู้เข้าอบรม พฤติกรรมของผู้เข้าอบรม และผลลัพธ์หลังการฝึกอบรม ทั้งด้านความรู้โดยทดสอบก่อนและหลังดำเนินการฝึกอบรม ด้านเจตคติจากการสัมภาษณ์และการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรม ด้านทักษะจากการสังเกตการปฏิบัติงานในกิจกรรมแต่ละขั้นตอน รวมทั้งการตรวจผลงาน

เมื่อได้หลักสูตรฉบับร่างเรียบร้อยแล้ว จึงให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจ นำมาแก้ไขและปรับปรุงตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ แล้วจึงทดลองใช้หลักสูตร โดยนำไปใช้ฝึกอบรมครูกลุ่มเป้าหมายซึ่งใช้กิจกรรมและสื่อตามที่กำหนด

การประเมินผลหลักสูตรได้อาศัยรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม โดยประเมินบริบทจากสภาพปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร ประเมินตัวป้อนซึ่งพิจารณาจากหลักสูตรตั้งแต่ความเหมาะสม ความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตรแต่ละส่วน ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ วิธีการฝึกอบรม กิจกรรม สื่อ และการประเมินผลการฝึกอบรม โดยผู้เชี่ยวชาญ ประเมินกระบวนการในการฝึกอบรม พิจารณาจากข้อบกพร่องที่พบโดยการนิเทศติดตามร่วมกับคณะทำงานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสังเกตการปฏิบัติตามกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนของผู้เข้ารับการอบรม วิทยากร และบุคคลที่เกี่ยวข้อง การสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมทุกด้านในการดำเนินงานตามโครงการ ส่วนการประเมินผลผลิตพิจารณาจากข้อมูลที่ได้จากการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ ผลการปฏิบัติงานเพื่อดูความสัมพันธ์กับข้อมูลด้านบริบท ตัวป้อน และกระบวนการ วิเคราะห์ทั้งคุณภาพและปริมาณเพื่อตัดสินคุณค่าของผลทั้งด้านบวกและด้านลบ

หลักสูตรที่สร้างมีลักษณะดังนี้

1. **หลักการ**

1.1 เป็นหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

1.2 เป็นหลักสูตรที่ให้ครูนำประสบการณ์ในท้องถิ่นและประสบการณ์ในวิชาชีพครูมาประกอบกับความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมเพื่อใช้สำหรับปฏิบัติการสร้างและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

1.3 เป็นหลักสูตรเน้นการเรียนรู้ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการเรียนรู้ร่วมกันและการปฏิบัติจริง

1.4 เป็นหลักสูตรที่ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

2. **จุดมุ่งหมาย**

เพื่อให้ครูผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ทักษะและเจตคติในการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

3. **เนื้อหาสาระ**

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ และการนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

4. **วิธีการฝึกอบรม กิจกรรมและสื่อ**

ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้รับการฝึกอบรมด้วยวิธีการ กิจกรรมและสื่อประกอบดังนี้

4.1 ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในการดำเนินการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

4.2 ใช้เทคนิคการฝึกอบรมหลากหลาย เช่น ใช้กระบวนการกลุ่มหรือปฏิสัมพันธ์กลุ่มย่อย การอภิปราย การบรรยาย การออกแบบตามที่แนะนำ การนิเทศงานรายบุคคล รายกลุ่ม การบรรณาธิการและกิจกรรมการประกวดหนังสือที่จัดทำขึ้น เป็นต้น

4.3 ใช้สื่อในการฝึกอบรม ประกอบด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือการฝึกอบรม ใบงาน และสื่ออื่น ๆ เช่น ตัวอย่างหนังสือเสริมประสบการณ์ สไลด์ แผ่นใสประกอบการบรรยายของวิทยากร และประกอบการนำเสนอผลงานของผู้เข้ารับการอบรมทั้งงานรายบุคคลและรายกลุ่ม

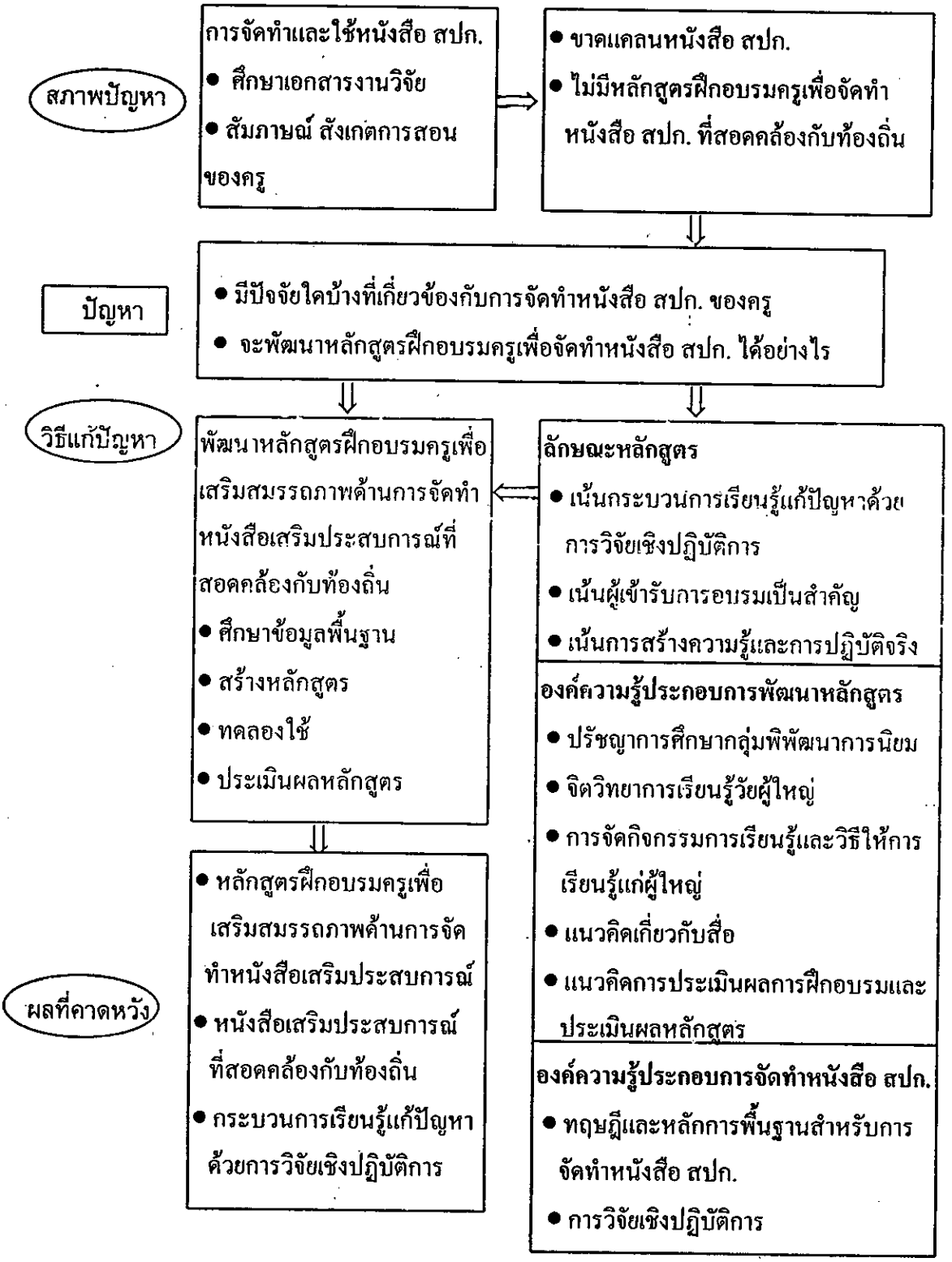
5. **การประเมินผล**

5.1 ทดสอบความรู้ในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ก่อนและหลังการฝึกอบรม

5.2 สังเกต สัมภาษณ์และสอบถามความคิดเห็น ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

5.3 พิจารณาตรวจผลงานจากการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย และพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังภาพ

ภาพประกอบ 6 กรอบแนวคิดในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นครั้งนี้ ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีขั้นตอนดำเนินงาน 4 ขั้นตอนดังนี้

1. **การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน** เป็นการรวบรวมข้อมูลปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสมรรถภาพครูด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ที่จะนำมาสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้เข้ารับการอบรม โดยศึกษาข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูผู้จัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ วิธีดำเนินการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ปัญหาและอุปสรรค เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรม สื่อประกอบ ตลอดจนวิธีประเมินผลหลักสูตร ข้อมูลเหล่านี้ได้มาโดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การสังเกตและจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group)

2. **การสร้างหลักสูตร** เป็นการนำข้อมูลพื้นฐานทั้งหมดที่ประมวลได้มาพิจารณาเพื่อร่างหลักสูตร โดยกำหนดเป็นหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ วิธีการฝึกอบรม กิจกรรม สื่อประกอบและการประเมินผล แล้วจึงประเมินโครงร่างหลักสูตรโดยการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระของหลักสูตร จากนั้นจึงนำผลการพิจารณาและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรเพื่อนำไปทดลองใช้ต่อไป

3. **การทดลองใช้หลักสูตร** เป็นการนำโครงร่างหลักสูตรที่สร้างไว้ไปทดลองใช้โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบหนึ่งกลุ่มทดลองวัดสองครั้ง (One group Pretest-Posttest Design) กลุ่มตัวอย่างเป็นครู ผู้สอนในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนคร-ศรีธรรมราช ที่สนใจฝึกอบรมด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ จำนวน 35 คน

4. **การประเมินผลหลักสูตร** เป็นการศึกษาความสัมพันธ์และความสอดคล้องของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่บริบท ตัวป้อน กระบวนการ และผลผลิต ตามรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม จากนั้นจึงนำผลการประเมินมาพิจารณารับรอง หรือปรับปรุงหลักสูตรที่ได้อีกครั้งหนึ่ง

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว สามารถแสดงได้ดังภาพ

ตาราง 1 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู เพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

ขั้นตอน	วิธีการ	เป้าหมาย
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน	• ศึกษาเอกสาร • สังเกต • สัมภาษณ์แบบเจาะลึก • จัดกลุ่มสนทนา	• ข้อมูลปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสมรรถภาพครูด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร	• กำหนดโครงร่างหลักสูตร โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐาน • ตรวจสอบโครงร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ	• โครงร่างหลักสูตรที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ ปรับปรุงและพร้อมที่จะนำไปทดลองใช้
ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร	• นำหลักสูตรที่ได้ไปใช้ฝึกอบรมครู กลุ่มเป้าหมาย • ประเมินผลการฝึกอบรม	• หลักสูตรที่ใช้ได้ผลตามจุดมุ่งหมาย ทราบปัญหา ข้อบกพร่อง เพื่อปรับปรุงหลักสูตร
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลหลักสูตร	• ประเมินความสอดคล้องของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ตั้งแต่บริบท ตัวป้อน กระบวนการและผลผลิต	• ผลการประเมินหลักสูตรที่จะนำมายืนยันรับรองความเหมาะสมหรือปรับปรุงหลักสูตร

การดำเนินงานตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

เป็นการดำเนินงานเพื่อให้ได้ข้อมูลด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับ การวางแผนสร้างหลักสูตร ซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นข้อมูลเบื้องต้น สำหรับเป็นแนวทางในการกำหนดเป็นองค์ประกอบของตัวอย่างโครงร่างหลักสูตร

ขั้นที่ 2 ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสมรรถภาพและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของครู โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) เพื่อให้ได้รายละเอียดที่จำเป็นตรงกันมากที่สุด ในขั้นนี้มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างมาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน ที่มีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละกลุ่มดังนี้

ก) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1. มีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป
2. มีประสบการณ์ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์อย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 3 ปี นับถึงปัจจุบัน
3. ยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย

ข) ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู

1. มีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป
2. มีประสบการณ์ในการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมครูมาไม่น้อยกว่า 3 หลักสูตร
3. ยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในขั้นนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ซึ่งใช้คำถามที่คล้ายคลึงกันช่วยยืนยันและตรวจสอบข้อมูลซึ่งกันและกัน ประเด็นคำถามเป็นแบบปลายเปิดที่มีแนวทางการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอายุ การศึกษา อาชีพและสถานที่ทำงาน
2. ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ หรือการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู มีประสบการณ์มาเพียงใด พอใจแค่ไหน มีปัญหาอุปสรรคอะไร และอยากเปลี่ยนแปลงอย่างไร
3. ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของครูมีอะไรบ้าง

ด้านความรู้ ครูที่จัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ควรมีความรู้เรื่องใดบ้าง และจะเรียนรู้สิ่งนี้ได้อย่างไร

ด้านทักษะ ครูที่จัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ควรมีทักษะ และความสามารถอะไร โดยระบุเป็นพฤติกรรมย่อยตามลำดับ

ด้านเจตคติ ครูที่จัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ควรมีเจตคติหรือความรู้สึกต่อการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์และการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างไร ความรู้สึกหรือเจตคติอย่างไรที่ช่วยเสริมให้ประสบความสำเร็จในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ จะเสริมสร้างความรู้สึกดังกล่าวได้อย่างไร

4. ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบอื่น ๆ ของหลักสูตร

4.1 รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมควรมีลักษณะอย่างไร มีกระบวนการการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรอย่างไร

4.2 เนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วยหัวข้อหลักและหัวข้อย่อยอะไรบ้าง

4.3 กิจกรรมการฝึกอบรม ควรดำเนินการอย่างไร

4.4 สื่อประกอบการฝึกอบรม ควรใช้สื่อใดบ้าง มีลักษณะอย่างไร

4.5 การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม ควรประเมินอย่างไร

2.3 **การเก็บรวบรวมข้อมูล**

ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลหลัก และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

2.4 **การตรวจสอบข้อมูล**

ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ ในแง่ของความพอเพียงทั้งความพอเพียงของข้อมูล และความพอเพียงของการเชื่อถือได้ ว่าข้อมูลที่มีอยู่นั้นพอเพียงที่จะตอบคำถามการวิจัยได้หรือไม่ โดยใช้วิธีตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ตามแหล่งบุคคลในการยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่ได้

2.5 **การวิเคราะห์ข้อมูล**

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้ข้อมูลที่รวบรวมได้มาหาข้อสรุปเพื่อตอบปัญหาการวิจัย

ขั้นที่ 3 การจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) ครูผู้สนใจด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ เพื่อศึกษาข้อมูลสมรรถภาพ ความพร้อม ความต้องการและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ โดยเฉพาะข้อมูลที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างโครง-ร่างหลักสูตร ในขั้นนี้มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาขั้นนี้เป็นครูผู้สนใจด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ จำนวน 6 คน ที่เลือกมาด้วยการสุ่มแบบเจาะจง เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ดังนี้

1. มีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป
2. เป็นครูผู้สอนที่สนใจการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
3. เป็นผู้ใฝ่รู้ เสียสละ และตั้งใจจริง
4. ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นนี้เป็นแบบบันทึกการสนทนาที่กำหนดประเด็นดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอายุ การศึกษา ประสบการณ์สอน
2. ข้อมูลที่เกี่ยวกับประสบการณ์ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ มีประสบการณ์มาเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร อยากเปลี่ยนแปลงอะไรอย่างไร
3. ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ควรมีความรู้ ทักษะ และเจตคติอะไรบ้าง อย่างไร
4. ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบอื่น ๆ ของหลักสูตรทั้งรูปแบบหลักสูตร เนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อประกอบ และการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมควรมีลักษณะอย่างไร

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อรับสมัครครูผู้สนใจเข้ารับการอบรม โดยส่งโครงการและใบสมัครไปให้ครูทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช และรับใบสมัครคืนทางไปรษณีย์
2. ผู้วิจัยร่วมกับศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราชคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามเกณฑ์ จำนวน 6 คน นัดหมายแจ้งกำหนดการจัดกลุ่มสนทนา
3. ฝึกซ้อมการดำเนินการโดยมีผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาที่ผู้วิจัยฝึกไว้ล่วงหน้า
4. ดำเนินการจัดกลุ่มสนทนาโดยใช้ห้องประชุมของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช และสนทนาตามประเด็นที่กำหนดจนได้ข้อมูลครบถ้วนตรงกัน โดยตลอดระยะการสนทนาจัดให้มีการบันทึกเสียงไว้

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปจากการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วอาศัยข้อมูลที่รวบรวมได้มาหาข้อสรุปเพื่อตอบปัญหาการวิจัย

ขั้นที่ 4 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี ที่จะนำมาใช้ประกอบการสร้างหลักสูตรให้เหมาะสม โดยศึกษาปรัชญากลุ่มพิพัฒนาการนิยม จิตวิทยาการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่ วิธีให้การเรียนรู้แก่ผู้ใหญ่ ทั้งการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้โดยการค้นคว้าด้วยตนเอง และการเรียนรู้โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แนวคิดเกี่ยวกับสื่อประกอบการฝึกอบรม การประเมินผลหลักสูตร ตลอดจนข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นที่ 1-3 เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางประกอบการร่างหลักสูตรออกแบบหลักสูตร ตั้งแต่หลักการ จุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระ วิธีการฝึกอบรม กิจกรรม สื่อประกอบ รวมทั้งการประเมินผลหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร

นำข้อมูลพื้นฐานที่ได้มากำหนดแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร และกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร ตั้งแต่หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ วิธีการฝึกอบรม การจัดกิจกรรม สื่อประกอบ ตลอดจนการประเมินผลหลักสูตร โดยดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน คือ การสร้างโครงร่างหลักสูตร และการประเมินโครงร่างหลักสูตร

1. **การสร้างโครงร่างหลักสูตร** มีองค์ประกอบดังนี้

1.1 หลักการ

นำข้อมูลพื้นฐานมาพิจารณากำหนดหลักการของหลักสูตรว่ามีลักษณะและจุดเน้นอย่างไร มุ่งให้การเรียนรู้กลุ่มเป้าหมายใด และมีวิธีการใช้จำเพาะอย่างไร

1.2 จุดมุ่งหมาย

ศึกษาความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร และการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ แล้วนำมากำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพื่อให้ทราบว่าหลักสูตรนี้มีจุดมุ่งหมายอย่างไร

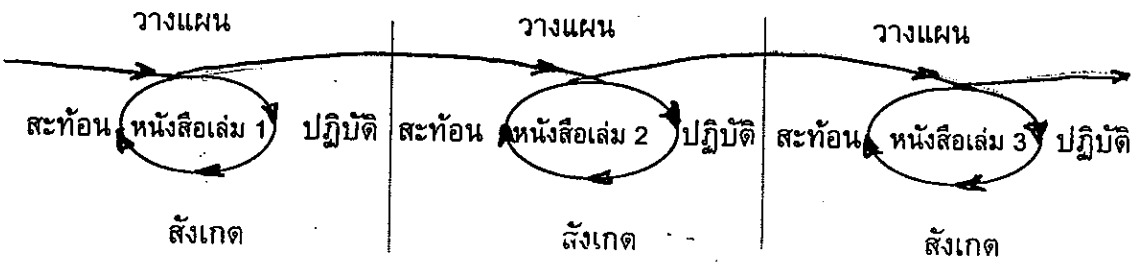
1.3 เนื้อหาสาระ

นำข้อมูลพื้นฐานที่รวบรวมได้มาพิจารณา กำหนดเป็นเนื้อหาสาระของหลักสูตรสำหรับฝึกอบรม โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร แบ่งได้เป็น 5 ส่วน คือ 1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ 2) การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ 3) การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ 4) การทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ และ5) การนำเสนอผลการใช้หนังสือเสริมประสบการณ์

1.4 วิธีการฝึกอบรม กิจกรรมและสื่อ

นำข้อมูลแนวคิดทฤษฎีที่ศึกษาได้ มากำหนดวิธีการฝึกอบรม โดยอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นหลัก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นปฏิสัมพันธ์กลุ่มย่อย เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงธรรมชาติและศักยภาพของผู้เรียน ส่วนการจัดสื่อประกอบการฝึก

อบรมยึดหลักการใช้สิ่งเร้าให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ซึ่งการฝึกอบรมโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์สามารถแสดงได้ดังภาพ

ภาพประกอบ 7 การฝึกอบรมโดยอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

จากภาพ แสดงให้เห็นว่าในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์แต่ละเล่มมีขั้นตอนการปฏิบัติที่สำคัญ 4 ขั้น ดังนี้

1) **ขั้นวางแผน** เป็นการกำหนดแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์และศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ซึ่งมีกิจกรรมย่อยดังนี้

1.1 วางแผน ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ปฏิบัติการ วิเคราะห์ผู้เรียน วิเคราะห์หลักสูตร ออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมที่ใช้หนังสือเสริมประสบการณ์เป็นสื่อ กำหนดจุดประสงค์และขอบข่ายเนื้อหาในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อเตรียมข้อมูลในการกำหนดแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1.2 ปฏิบัติ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติการเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1.3 สังเกต ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ร่วมประเมินผลการนำเสนอแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1.4 สะท้อน ผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมอภิปรายสรุป ผลการนำเสนอแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ พร้อมชี้แนะแนวทางแก้ไขสำหรับปรับปรุงแผน

ผลที่ได้จากกิจกรรมขั้นวางแผน ได้แก่ แผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของผู้เข้ารับการอบรมรายบุคคล และผลการศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

2) **ขั้นปฏิบัติ** เป็นการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ซึ่งมีกิจกรรมดังนี้

2.1 วางแผน ปฏิบัติการจัดทำโครงสร้างหนังสือ จัดทำต้นฉบับเรื่องและต้นฉบับภาพ

2.2 ปฏิบัติ ปฏิบัติการจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์

2.3 สังเกต โดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมประเมินผลการนำเสนอต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์

2.4 สะท้อน ผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมอภิปรายสรุป พร้อมชี้แนะแนวทางแก้ไขสำหรับปรับปรุงต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์

ผลที่ได้จากกิจกรรมขั้นปฏิบัติ ได้แก่ ต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์ที่มีคุณภาพ

3. **ขั้นสังเกต** เป็นการประเมินต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์ โดยมีกิจกรรมย่อยดังนี้

3.1 วางแผน เตรียมประสานงานกลุ่มตัวอย่างที่จะทดลองใช้ต้นฉบับหนังสือ เตรียมแบบประเมินคุณภาพหนังสือและประเด็นการสัมภาษณ์เพิ่มเติม

3.2 ปฏิบัติ ทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียน แบบ 1 : 1 และ 1 : 10 รวมทั้งครูที่สอนระดับชั้นเดียวกันประมาณ 5 คน

3.3 สังเกต โดยประเมินการทดลองใช้ต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์ จากแบบประเมิน สังเกตและสัมภาษณ์เพิ่มเติม

3.4 สะท้อน นำผลจากการสังเกตและประเมินการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ มาพิจารณาจุดดีและจุดด้อยเพื่อใช้เป็นแนวทางปรับปรุงการดำเนินการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ครั้งต่อไป

4. **ขั้นสะท้อน** เป็นการนำผลการประเมินมาพิจารณาปรับปรุงต้นฉบับหนังสือ และรายงานสรุปผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ซึ่งมีกิจกรรมย่อยดังนี้

4.1 วางแผน รวบรวมข้อมูลการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์และวางแผนการเขียนรายงานสรุป

4.2 ปฏิบัติ โดยปฏิบัติการเขียนรายงานการใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ และนำเสนอด้วยวาจารายบุคคล

4.3 สังเกต โดยประเมินจากการเขียนรายงานและการนำเสนอด้วยวาจา ผู้เข้ารับการอบรมร่วมวิพากษ์วิจารณ์

4.4 สะท้อน โดยผู้เข้ารับการอบรมร่วมสรุปรายงานผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ทุกขั้นตอนทั้งด้านดีและด้านที่ยังบกพร่องเพื่อนำประสบการณ์ที่ได้ไปใช้ปรับปรุงพัฒนาและวางแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์เล่มต่อไป ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นวงจรของการพัฒนาสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของผู้เข้ารับการ

อบรมต่อไปจนสามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้อย่างเต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.5 การประเมินผลหลักสูตร

การประเมินผลหลักสูตรนี้ ได้อาศัยแนวคิดตามรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม โดยประเมินในสิ่งต่อไปนี้

1.5.1 ความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร

1.5.2 ความเหมาะสมและสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตร รวมทั้งประเมินความรู้ก่อนเข้ารับการอบรม

1.5.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมตามหลักสูตร

1.5.4 ผลการปฏิบัติในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ และการประเมินความรู้ทักษะและเจตคติหลังเข้ารับการอบรม

2. การประเมินโครงร่างหลักสูตร

นำโครงร่างหลักสูตรที่ได้มาตรวจสอบคุณภาพซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 จุดประสงค์ของการประเมิน

2.1.1 เพื่อประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร โดยพิจารณาตั้งแต่หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ วิธีการฝึกอบรม กิจกรรมและสื่อ รวมทั้งการวัดและประเมินผล ว่ามีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาและสภาพผู้เรียนเพียงใด

2.1.2 เพื่อประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร ในแต่ละองค์ประกอบ โดยพิจารณาว่าหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ วิธีการฝึกอบรม กิจกรรมและสื่อ รวมทั้งการวัดและประเมินผล มีความสอดคล้องกันเพียงใด

2.2 ผู้ประเมิน

ผู้ประเมินโครงร่างหลักสูตร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ จำนวน 8 คน เพื่อทำการประเมินทั้งความเหมาะสม และความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 1) แบบประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ 2) แบบประเมินความสอดคล้องของหลักสูตร เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดย ศึกษารายละเอียดขององค์ประกอบหลักสูตร กำหนดประเด็นสำคัญแล้วเขียนคำถามให้ครอบคลุมประเด็นเหล่านั้น จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาความเหมาะสมและความชัดเจนของข้อคำถาม แล้วจึงปรับปรุงข้อคำถาม จัดทำเป็นแบบประเมินโครงร่างฉบับสมบูรณ์ ซึ่งตัวอย่างเครื่องมือมีลักษณะดังนี้

2.3.1 แบบประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร

คำชี้แจง โปรดกา √ ลงในช่องระดับความเหมาะสมที่ตรงตามความคิดเห็นของท่าน

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1) ปัญหาและความสำคัญของหลักสูตร					
1. มีความสมเหตุสมผล	———	———	———	———	———
2. ตรงกับสภาพจริงในสังคม ฯลฯ	———	———	———	———	———

2.3.2 แบบประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร

คำชี้แจง โปรดกา √ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

รายการประเมิน	สอดคล้อง (1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่สอดคล้อง (-1)
1. ปัญหาและความสำคัญกับหลักการของหลักสูตร	———	———	———
2. ปัญหาและความสำคัญกับเป้าหมาย ของหลักสูตร ฯลฯ	———	———	———

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบประเมินที่ได้พร้อมกับโครงร่างหลักสูตร ไปให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง โดยผู้วิจัยดำเนินการและประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง ทำการตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และขอข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญถ้ามีความจำเป็น โดยกำหนดระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลประมาณ 1 สัปดาห์

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ ในรูปดัชนีความสอดคล้อง โดยมีเกณฑ์ในการประเมินดังนี้

2.5.1 การประเมินความเหมาะสม ซึ่งได้ข้อมูลมาจากแบบประเมินที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คำนวณค่าเฉลี่ยคะแนนความเหมาะสม จากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

ระดับความเหมาะสมมากที่สุด ช่วงคะแนน 4.50-5.00
ระดับความเหมาะสมมาก ช่วงคะแนน 3.50-4.49
ระดับความเหมาะสมปานกลาง ช่วงคะแนน 2.50-3.49
ระดับความเหมาะสมน้อย ช่วงคะแนน 1.50-2.49
ระดับความเหมาะสมน้อยที่สุด ช่วงคะแนน 1.00-1.49

การพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนความเหมาะสมนี้ ถ้าค่าเฉลี่ยมีค่าตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปถือว่าประเด็นนั้นมีความเหมาะสมไม่ต้องทำการปรับปรุง

2.5.2 การประเมินความสอดคล้อง ซึ่งได้ข้อมูลมาจากแบบประเมินที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ รวมผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญแต่ละประเด็น แล้วนำคะแนนไปแทนค่าในสูตรเพื่อคำนวณหาค่า ดัชนีความสอดคล้อง ถ้าได้ค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ แต่ถ้าน้อยกว่า 0.5 ต้องปรับปรุงประเด็นนั้นโดยพิจารณาจากข้อเสนอแนะ และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติม

การประเมินความสอดคล้อง ซึ่งใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency) โดยสูตรของโรวิแนลลีและแฮมเบลตัน (Rowinelli and Hambleton. 1977) เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา คำนวณได้จากสูตร ดังนี้

$$IOC = \sum R/N$$

เมื่อ IOC หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้อง
R หมายถึง คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

เมื่อได้ประเมินและปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรแล้ว ก็นำหลักสูตรที่ได้ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความรู้ทักษะและเจตคติ ในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่ครูได้รับจากการเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรนี้

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้

3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการทดลองใช้หลักสูตรทั้งตัวหลักสูตรและการใช้หลักสูตร รวมทั้งปัญหาอื่นที่ทำให้การใช้หลักสูตรไม่ได้ผลเท่าที่ควร

แบบแผนการทดลอง

ในการทดลองใช้หลักสูตรเนื่องจากผู้วิจัยใช้กลุ่มสนใจเป็นกลุ่มตัวอย่าง และมุ่งศึกษาความก้าวหน้าของผู้เข้ารับการอบรม จึงใช้รูปแบบการทดลองแบบหนึ่งกลุ่มทดลอง วัดสองครั้ง (One Group Pretest - Posttest Design) ดังนี้ (Kerlinger. 1986 : 295)

O_1	X	O_2	(Experimental Group)

เมื่อ O_1 หมายถึง คะแนนสอบก่อนการทดลองใช้หลักสูตร

O_2 หมายถึง คะแนนสอบหลังการทดลองใช้หลักสูตร

X หมายถึง การฝึกอบรมจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

การทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนและหลังการทดลองใช้วิธีการทดสอบเครื่องหมายเชิงอันดับของวิลคอกสัน (Wiicoxon 's Signed Rank Test)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร เป็นครูผู้สอนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2542

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 35 คน เลือกมาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชากรโดยให้ได้บุคคลที่มีลักษณะเฉพาะ ดังนี้

2.1 มีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป

2.2 เป็นครูผู้สอนที่สนใจการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

2.3 เป็นผู้ใฝ่รู้เสียสละและตั้งใจจริง

2.4 ไม่เคยมีประสบการณ์ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์มาก่อน

2.5 ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

3. ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย จำนวน 5 คน ประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

3.1 เป็นผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์หรือครูผู้สอน

3.2 เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยหรือผ่านการทำผลงานทางวิชาการ

4. คณะกรรมการดำเนินการฝึกอบรม

การเตรียมการทดลองใช้หลักสูตร

1. คู่มือสำหรับผู้ดำเนินการฝึกอบรม

2. คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม เป็นเอกสารที่ประกอบด้วยหน่วยการฝึกอบรม แต่ละหน่วยมีรายละเอียดเกี่ยวกับ 1) แนวคิดและหลักการ 2) จุดมุ่งหมายเฉพาะ 3) หัวข้อเนื้อหาโดยสังเขป 4) กิจกรรมการเรียนและการปฏิบัติ 5) การประเมินตนเองด้านความรู้และการปฏิบัติ

3. โครงการฝึกอบรมการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยจัดทำร่วมกับศูนย์ศึกษาพัฒนาครู สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช เมื่อได้รับการอนุมัติโครงการแล้วจึงดำเนินการตามแผนและโครงการ

4. สื่ออุปกรณ์การฝึกอบรมอื่น ๆ ได้แก่ ตัวอย่างหนังสือเสริมประสบการณ์ สไลด์ ภาพโปสเตอร์ และแผ่นใส เป็นต้น

5. เครื่องมือประเมินผลการฝึกอบรม ประกอบด้วย

5.1 แบบทดสอบความรู้ เกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ใช้ทดสอบผู้เข้ารับการอบรมตามหลักสูตร ก่อนและหลังการฝึกอบรม เป็นแบบทดสอบเลือกตอบ จำนวน 40 ข้อ ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ทดลองใช้เพื่อหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น โดยดำเนินการดังนี้

1) รวบรวมสาระความรู้เกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ เพื่อใช้เป็นเนื้อหาของแบบทดสอบ

2) สร้างผังโครงสร้างข้อสอบ โดยพิจารณาให้ครอบคลุมสาระสำคัญของเนื้อหา

3) เขียนข้อสอบ ให้ครอบคลุมเนื้อหาสำคัญตามผังโครงสร้างข้อสอบประมาณ 50 ข้อ

4) นำร่างแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม เพื่อนำมาปรับปรุงก่อนทดลองใช้

5) นำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับครูที่ได้รับความรู้ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ จำนวน 35 คน เพื่อหาค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก โดยใช้เทคนิค 27 % คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกพอเหมาะไว้ ได้จำนวน 40 ข้อ ซึ่งมีค่าความยากง่ายโดยเฉลี่ย .52 และค่าอำนาจจำแนกโดยเฉลี่ย .28

6) นำแบบทดสอบที่ทดลองใช้จากขั้นที่ 5 มาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรของคูเดอร์ริชาร์ดสัน KR20 ได้ค่าความเชื่อมั่น .99

5.2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตร ตั้งแต่การเตรียมการ จนสิ้นสุดการดำเนินการฝึกอบรม เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่าแบบ 5 ระดับ ประเด็นที่ประเมินครอบคลุมปัจจัยหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ปฏิกิริยาของผู้เข้ารับการ

อบรม การเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรม พฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม และผลลัพธ์หลังการฝึกอบรม นอกจากนี้ยังให้ผู้เข้ารับการอบรมเสนอแนะความคิดเห็นต่อโครงการเพิ่มเติม นำแบบสอบถามฉบับนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม ปรับปรุงแล้วจึงนำไปใช้ ผลที่ได้นำมาแปลค่าเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50-5.00 หมายความว่า เหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50-4.49 หมายความว่า เหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50-3.49 หมายความว่า เหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50-2.49 หมายความว่า เหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.49 หมายความว่า เหมาะสมน้อยที่สุด

การพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนความเหมาะสม ถ้าค่าเฉลี่ยมีค่าตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ถือว่าประเด็นนั้นมีความเหมาะสมไม่ต้องทำการปรับปรุง

6. บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เป็นการเตรียมวิทยากร ผู้ดำเนินการจัดฝึกอบรมและผู้รับผิดชอบในด้านต่าง ๆ ให้เข้าใจสภาพปัญหาและความจำเป็นในการฝึกอบรม หลักสูตรฝึกอบรม ตลอดจนกระบวนการในการฝึกอบรม ทำการประชุมชี้แจง รวมทั้งประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อจะได้เตรียมตัวล่วงหน้า

7. ด้านสถานที่ งบประมาณ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการดำเนินการฝึกอบรม ควรจัดเตรียมอย่างรอบคอบและมีประสิทธิภาพ

การดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร

1. ดำเนินการฝึกอบรมตามกำหนดการที่ได้กำหนดไว้ในโครงการ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน ในช่วงระยะเวลาประมาณ 3 เดือน ตั้งแต่วันที่ 8 เมษายน 2543 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2543 โดยให้เข้ารับการอบรมและฝึกปฏิบัติเป็นระยะ ๆ ทั้งในรูปของกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย

2. ดำเนินการนิเทศติดตามและให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มย่อย โดยใช้เวลาช่วงวันเสาร์อาทิตย์ ตามที่กลุ่มย่อยต้องการนัดหมาย

3. ดำเนินการสังเกตและสัมภาษณ์ ระหว่างกระบวนการฝึกอบรม ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรประเมินเกี่ยวกับความเหมาะสมของหลักสูตรในด้านต่าง ๆ รวมทั้งความเหมาะสมของการดำเนินงานในทุกหน่วยของการฝึกอบรม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค

4. ดำเนินการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมประเมินความรู้ ทักษะและเจตคติต่อการฝึกอบรมทั้งในภาพรวมและในแต่ละหน่วยการฝึกอบรม ร่วมกับผู้วิจัยและวิทยากรทั้งก่อนและหลังการฝึกอบรม

5. ดำเนินการประเมินผลงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ โดยผู้เชี่ยวชาญ ครูผู้สอน และนักเรียน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลหลักสูตร

การประเมินผลหลักสูตรนี้สามารถทำได้ในทุกขั้นตอนของการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร โดยพิจารณาตั้งแต่บริบท ตัวป้อน กระบวนการ และผลผลิต ตามรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

1. ประเมินปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร
2. ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตร ตลอดจนความรู้ทักษะและเจตคติของผู้เข้ารับการอบรมก่อนเริ่มโครงการ
3. ประเมินความคิดเห็นครูผู้เข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับการดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตร
4. ประเมินความรู้ทักษะและเจตคติเมื่อสิ้นสุดโครงการ รวมทั้งผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

วิธีการประเมิน

1. การประเมินปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรโดยการสังเกต สัมภาษณ์ การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง ขององค์ประกอบหลักสูตร ดำเนินการโดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำหนังสือประสบการณ์เป็นผู้พิจารณา

2. การประเมินเจตคติและความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมตามหลักสูตร เนื่องจากการฝึกอบรมครูในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มีหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น กิจกรรมการฝึกอบรมมุ่งให้ความรู้ และแนวทางปฏิบัติในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมตามหลักสูตร จึงต้องครอบคลุมปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ ปฏิกิริยาของผู้เข้ารับการอบรม การเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรม พฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมและผลลัพธ์หลังการฝึกอบรม โดยมีประเด็นการประเมินตั้งแต่ความรู้และแนวทางการปฏิบัติที่ได้รับจากการฝึกอบรม บทบาทของวิทยากรและกรรมการดำเนินงาน การปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการอบรม ความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรม ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ความมั่นใจในคุณภาพงานที่ทำสำเร็จ การอำนวยความสะดวก และความเหมาะสมด้านสื่อทัศนูปกรณ์ เวลาและสถานที่ในการจัดฝึกอบรมตามโครงการ

3. การประเมินความรู้ของผู้เข้ารับการอบรม พิจารณาจากการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม ในการสอบก่อนและหลังการอบรมซึ่งได้มาจากขั้นตอนการทดลองใช้หลักสูตร ถ้าค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นแสดงว่าการฝึกอบรมมีประสิทธิภาพระดับหนึ่ง แต่จะมากน้อยเพียงใดพิจารณาจากคะแนนในกลุ่มและแต่ละข้อกระทงเพื่อใช้ประกอบการปรับปรุงหลักสูตร และถ้าค่าเฉลี่ยคงที่หรือลดลงก็สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรด้วยเช่นกัน

4. การประเมินคุณภาพของหนังสือเสริมประสบการณ์ที่ครูจัดทำ พิจารณาจากความเหมาะสมและคุณภาพของหนังสือเสริมประสบการณ์ที่ครูจัดทำขึ้นโดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระ ครูผู้สอน และนักเรียนเป็นผู้ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความเหมาะสมของส่วนประกอบในหนังสือเสริมประสบการณ์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิด และจัดกิจกรรมการประเมินในลักษณะคณะกรรมการบรรณาธิการหนังสือ หรือการประกวดหนังสือที่ครูได้จัดทำขึ้น โดยในระยะยาวครูสามารถจัดทำแฟ้มสะสมงานด้านหนังสือเสริมประสบการณ์เป็นของตนเองได้ด้วย

ผลการประเมินหลักสูตรทั้งหมดดังกล่าวนี้ จะทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลมาพิจารณาเพื่อรับรองหรือปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยนำเสนอตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อให้ได้ข้อมูลรอบด้านที่จำเป็นสำหรับการวางแผนสร้างหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถภาพและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมครูด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) และศึกษาจากครูผู้สนใจด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ โดยการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) ซึ่งปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) **ข้อมูลพื้นฐานด้านสมรรถภาพ**

ข้อมูลสมรรถภาพครูด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น มีดังนี้

1. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
2. มีความตั้งใจ มุ่งมั่น และกระตือรือร้นต่อการเข้ารับการอบรมการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
3. มีหลักการและแนวคิดในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น
4. เขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น เพื่อกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย
5. สามารถสืบค้นข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นและเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อจัดทำต้นฉบับเรื่องและภาพได้ โดยการประสานความร่วมมือกับผู้รู้ ในชุมชนและศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากเอกสาร
6. ปฏิบัติการจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม วิทยากรและผู้รู้ในชุมชน

7. ทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์และปรับปรุงข้อบกพร่อง โดยประสานความร่วมมือกับผู้บริหาร และเพื่อนครูทั้งในโรงเรียนและโรงเรียนใกล้เคียงที่ร่วมทดลองใช้หนังสือ

8. นำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ในลักษณะของเอกสารรายงาน แฟ้มสะสมงาน การจัดนิทรรศการและการเสวนาได้

2) ข้อมูลพื้นฐานด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของครู

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของครู ปรากฏผลดังนี้

ปัจจัยเสริม

ปัจจัยเสริมหรือปัจจัยสนับสนุนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของครูมีดังนี้

1. ผู้เข้ารับการอบรม มีความตระหนัก เห็นความสำคัญของการจัดทำหนังสืออดทน เสียสละ และมุ่งมั่นที่จะทำหนังสือเสริมประสบการณ์สำหรับใช้เองได้ ตระหนักในคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. หลักสูตรฝึกอบรม มีลักษณะที่เน้นการปฏิบัติ เน้นปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม โดยเน้นผู้เข้ารับการอบรมเป็นสำคัญ

3. วิทยากร ควรมีความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์เป็นอย่างดี สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมได้อย่างต่อเนื่อง สามารถนิเทศติดตามให้คำแนะนำทั้งรายกลุ่มและรายบุคคลได้

4. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ผู้เข้ารับการอบรมสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนของตนเอง สามารถเรียนรู้เทคนิคการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์จากสื่อต่าง ๆ หนังสือ วารสาร จากห้องสมุดชุมชน และสำนักวิทยบริการของสถาบันราชภัฏ รวมทั้งจากวิทยากร และผู้รู้ในท้องถิ่น

5. หน่วยงานต้นสังกัด ผู้บริหารหน่วยงานของผู้เข้ารับการอบรม รวมทั้งเพื่อนครูในโรงเรียนเดียวกันให้การสนับสนุนและให้กำลังใจ

6. การจัดการอบรม ได้แก่ ความพร้อมในระยะเตรียมการอบรม ในระหว่างดำเนินการอบรม พิธีการและกิจกรรมแต่ละขั้นตอนเป็นไปอย่างเหมาะสมให้ความสะดวกแก่ผู้เข้ารับการอบรม สามารถจูงใจให้ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้ได้ตามจุดประสงค์ของหลักสูตรตลอดช่วงเวลาที่จัดอบรม รวมทั้งการบริหารและจัดการเวลาได้เหมาะสม

7. งบประมาณ การจัดการอบรมครูให้บรรลุผลสำเร็จด้วยดีควรมีงบประมาณสนับสนุนจำนวนหนึ่ง สำหรับเป็นค่าเอกสาร และอาหารว่าง ค่าวัสดุสำหรับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ เป็นต้น

8. บุคลากร ในการจัดการอบรมครูด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ มีความจำเป็นต้องอาศัยบุคลากร คณะทำงานจัดการอบรม มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานธุรการ และบริการ อำนวยความสะดวกในการใช้สื่ออุปกรณ์ในห้องอบรม รวมทั้งวิทยากรปฏิบัติการ หรือวิทยากรพี่เลี้ยง

9. สถานที่และสิ่งแวดล้อม การจัดฝึกอบรมครู ควรจัดในสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี ปลอดจากสิ่งรบกวน มีวัสดุอุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวกพร้อม จึงจะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศให้การอบรมบรรลุผลสำเร็จ

10. การนิเทศและติดตามผล เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมให้การฝึกอบรมประสบผลสำเร็จโดยเฉพาะอย่างยิ่งการนิเทศและติดตามผลในแต่ละขั้นตอนของการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งต้องการการติดตามให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด เป็นกัลยาณมิตร และต่อเนื่อง

ปัจจัยขัดขวาง

ปัจจัยขัดขวางหรืออุปสรรคในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของครู ได้แก่ ความไม่พร้อมของผู้เข้ารับการอบรมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ที่ต้องใฝ่รู้และสู้งาน ความไม่พร้อมด้านเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติการ ขาดการสนับสนุนให้กำลังใจจากครอบครัว เพื่อนครู และผู้บริหาร นอกจากนี้หากการฝึกอบรมครู ละเลยการคำนึงถึงปัจจัยเสริมทั้ง 10 ข้อ ดังกล่าวก็ย่อมเป็นอุปสรรคขัดขวางความสำเร็จในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของครูได้

ข้อมูลพื้นฐานด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของครู สามารถสรุปได้ดังภาพ

ภาพประกอบ 8 แสดงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของครู

3) ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมครู ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมครูด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ มีรายละเอียดดังนี้

1. ลักษณะของหลักสูตรฝึกอบรม

หลักสูตรฝึกอบรมครูด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ควรมีลักษณะเน้นผู้เข้ารับการอบรมเป็นสำคัญ มีการร่วมคิดร่วมทำระหว่างครู ผู้รู้ในชุมชน และวิทยากร ให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติจริง นำหนังสือไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

2. เนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม

เนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วยหัวข้อหลัก ดังนี้

2.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

2.2 การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

2.3 การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

2.4 การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

2.5 การนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาเสริมประสบการณ์

3. กิจกรรมการฝึกอบรม

กิจกรรมการฝึกอบรม ควรดำเนินการในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เน้นการให้ความรู้ และได้ฝึกปฏิบัติจริง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม

4. สื่อประกอบการฝึกอบรม

สื่อที่ใช้ประกอบในการฝึกอบรม ได้แก่ คู่มือการฝึกอบรม ตัวอย่างหนังสือเสริมประสบการณ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ตัวอย่างแฟ้มสะสมงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ แผ่นใสและสไลด์ประกอบการบรรยาย รวมทั้งวัสดุจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์

5. การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม

การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม ควรทำในทุกขั้นตอนของการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร ตั้งแต่บริบท ตัวป้อน กระบวนการ และผลผลิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการจัดฝึกอบรม ควรประเมินให้ครอบคลุมทุกด้านตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 ผลการสร้างหลักสูตร

เมื่อได้ข้อมูลพื้นฐานจากขั้นตอนที่ 1 แล้วสามารถนำผลที่วิเคราะห์ได้มาพิจารณาสำหรับร่างหลักสูตร แล้วนำร่างหลักสูตรที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตร และ

ความสอดคล้องของแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตร จากนั้นจึงปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมซึ่งผลการสร้างหลักสูตรสามารถนำเสนอได้ดังนี้

1) ผลการร่างหลักสูตร

โครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นมีลักษณะดังนี้

โครงร่าง
หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

ปัญหาและความสำคัญของหลักสูตร

การจัดการศึกษาในปัจจุบันจะต้องเปิดกว้าง ต้องสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ ทบทวนระบบคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมาเสริมสร้างประยุกต์เข้ากับกระบวนการเรียนรู้ใหม่ให้เกิดความสมดุลระหว่างความเป็นสากลและความเป็นท้องถิ่นโดยไม่รู้สึกแปลกแยก เสริมสร้างพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนใฝ่รู้สู้สิ่งยาก จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการคิดเชิงพัฒนา ปัจจัยสำคัญยิ่งที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนคือครู ครูในโรงเรียนประถมศึกษายังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ถูกกำหนดโดยบุคคลภายนอกจะเห็นได้จากสภาพการสอนโดยใช้หนังสือเล่มเดียว สอนข้อสอบ สอนตามแบบวัดจุดประสงค์ มากกว่าสอนคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จึงไม่ใช่การเรียนรู้ที่แท้จริง ไม่สัมพันธ์กับชีวิตจริง จึงก่อให้เกิดปัญหาชีวิตและสังคมตามมามากมาย

ครูจึงต้องปรับเปลี่ยนการสอนใหม่โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้า เรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น หลักสูตรท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ครูได้ปรับเนื้อหาวิธีสอนและสื่อได้ หนังสือเสริมประสบการณ์เป็นสื่อสำคัญที่ช่วยเสริมเติมเต็มในส่วนที่เป็นชีวิตจริงของผู้เรียนได้มาก ช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกและภูมิใจในท้องถิ่น ส่งเสริมนิสัยใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และศึกษาตามอัธยาศัย การที่ครูสามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้นใช้เองได้จะต้องประสานความร่วมมือจากหลายฝ่ายหลายแหล่งเพื่อสืบค้นข้อมูล ให้ได้สาระที่จะนำมาจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ นับเป็นการระดมทรัพยากรจากหลายแหล่งมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งกระบวนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่มีการวิเคราะห์วางแผนอย่างเป็นระบบจะช่วยปลูกฝังเจตคติและทักษะในการพัฒนางานให้เป็นระบบยิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรสนับสนุนให้ครูมีการจัดทำหนังสือ

เสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น แต่ก็พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นขึ้น โดยมุ่งให้ครูสามารถจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ได้เอง สามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น สนับสนุนหลักสูตรท้องถิ่นให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป หลักสูตรฝึกอบรมครูที่พัฒนาขึ้นนี้ได้ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินผลหลักสูตร

หลักการ

1. เป็นหลักสูตรฝึกอบรมครู เพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น
2. เป็นหลักสูตรที่ให้ครูนำประสบการณ์ในท้องถิ่นและประสบการณ์ในวิชาชีพครูมาประกอบกับความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมเพื่อใช้สำหรับปฏิบัติการสร้างและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
3. เป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการเรียนรู้ร่วมกันและการปฏิบัติจริง
4. เป็นหลักสูตรที่ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการแก้ปัญหา

เป้าหมาย

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ทักษะและเจตคติในด้านการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ระดับประถมศึกษา

จุดประสงค์

เมื่อดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้แล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถดังนี้

1. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
2. อธิบายลักษณะและความสำคัญของหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
3. วางแผนและเตรียมการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
4. อธิบายหลักการ และวิธีการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
5. จัดทำโครงเรื่อง ต้นฉบับเรื่องและจัดทำรูปเล่มหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
6. ทดลองใช้ ปรับปรุงและรายงานผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้

7. พิจารณาเลือกใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน

8. ประเมินและบรรณาธิการหนังสือเสริมประสบการณ์ได้

9. นำความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้

10. ใฝ่หาความรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ

11. เสียสละและมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง

12. แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ซึ่งกันและกันได้

เนื้อหา

เนื้อหาสาระที่จำเป็นในการเสริมสมรรถภาพครูด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ แบ่งเป็น 5 หน่วยดังนี้

หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1.1 ความหมายและประเภทของหนังสือเสริมประสบการณ์

1.2 ความสำคัญของหนังสือเสริมประสบการณ์

1.3 บทบาทของครูกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1.4 ทฤษฎีพื้นฐานสำหรับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1.6 ขั้นตอนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

หน่วยที่ 2 การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

2.1 การวิเคราะห์ผู้เรียน

2.2 การวิเคราะห์หลักสูตร

2.3 การออกแบบการสอน และการจัดกิจกรรมที่ใช้หนังสือเสริมประสบการณ์เป็นสื่อ

2.4 การเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

หน่วยที่ 3 การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

3.1 หลักการและวิธีการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

3.2 การจัดทำโครงสร้างหนังสือ

3.3 การจัดทำต้นฉบับเรื่อง

3.4 การจัดทำต้นฉบับภาพ

3.5 การจัดทำต้นฉบับหนังสือ

หน่วยที่ 4 การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์

4.2 การวางแผนและเตรียมการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์

4.3 การทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์

4.4 การปรับปรุงและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

4.5 การทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับกลุ่มเป้าหมาย

หน่วยที่ 5 การนำเสนอผลการจัดทำและหนังสือเสริมประสบการณ์

5.1 การเขียนรายงานผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

5.2 การจัดทำแฟ้มสะสมงานการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

5.3 การจัดนิทรรศการแสดงผลงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

5.4 การนำเสนอด้วยวาจาเกี่ยวกับการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

5.5 การใช้หนังสือเสริมประสบการณ์สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการฝึกอบรม

1. นำเสนอโครงการ เพื่อขอรับการอนุมัติจากสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช
2. รับสมัครครูผู้สนใจเข้ารับการฝึกอบรมตามโครงการนี้ จำนวน 30 คน โดยประสานความร่วมมือกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. ประชุมผู้ร่วมดำเนินโครงการ กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ
4. ดำเนินการฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ โดยอาศัยกิจกรรมย่อย ดังนี้

4.1 พิธีเปิด (30 นาที)

4.2 ทดสอบความรู้ก่อนฝึกอบรม (30 นาที)

4.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ (5 ชั่วโมง)

4.4 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 2 การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)

4.5 ปฏิบัติการสืบค้น เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อจัดทำต้นฉบับเรื่องและภาพ (2 สัปดาห์)

4.6 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 3 การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)

4.7 ปฏิบัติการจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์ (4 สัปดาห์)

4.8 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 4 การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)

4.9 ปฏิบัติการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์และปรับปรุงข้อบกพร่อง (2 สัปดาห์)

4.10 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 5 การนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)

4.11 ปฏิบัติการเตรียมนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ในลักษณะดังนี้ (4 สัปดาห์)

4.11.1 เอกสารรายงาน

4.11.2 แฟ้มสะสมงาน

4.11.3 จัดนิทรรศการ

4.11.4 นำเสนอด้วยวาจา

4.12 จัดแสดงนิทรรศการ และนำเสนอผลการจัดทำและใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ (5 ชั่วโมง)

4.13 ทดสอบหลังฝึกอบรม ประเมินความคิดเห็นและเจตคติ (30 นาที)

4.14 พิธีปิดการอบรม (30 นาที)

ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม

ระยะเวลาสำหรับจัดกิจกรรมแบ่งได้ดังนี้

1. กิจกรรมตามหน่วยการเรียน 5 หน่วย 28 ชั่วโมง
2. การปฏิบัติการระหว่างฝึกอบรม 12 สัปดาห์
3. การทดสอบความรู้ก่อนและหลังฝึกอบรม 1 ชั่วโมง
4. พิธีเปิด-ปิด 1 ชั่วโมง

รวมระยะเวลาดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตร ประมาณ 12 สัปดาห์ (3 เดือน)

สื่อประกอบการฝึกอบรม

1. คู่มือดำเนินการฝึกอบรม สำหรับวิทยากร
2. คู่มือการฝึกอบรม สำหรับผู้เข้ารับการอบรม
3. ตัวอย่างหนังสือเสริมประสบการณ์
4. ตัวอย่างรายงานการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
5. ตัวอย่างแฟ้มสะสมงานการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ของครู
6. แผ่นใสประกอบการบรรยายและเครื่องฉาย
7. สไลด์ประกอบการบรรยายและเครื่องฉาย

8. วัสดุสำหรับจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์

การประเมินผลการฝึกอบรม

1. สังเกตการอภิปราย การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การตั้งใจรับฟังและเสนอความคิดเห็น

2. ทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม

3. ตรวจผลงานการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

4. พิจารณาจากแฟ้มสะสมงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของครูผู้เข้ารับการอบรม

5. ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นและเจตคติต่อการฝึกอบรม

2) **ผลการพิจารณาตรวจสอบโครงร่างหลักสูตร**

โครงร่างหลักสูตรที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 8 คนได้พิจารณาความเหมาะสม และความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตร ปรากฏผลดังนี้

2.1 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร

จากการพิจารณาตรวจสอบโครงร่างหลักสูตรของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ทุกด้านที่ทำการประเมินมีระดับความเหมาะสมมาก ยกเว้น 3 ด้านคือ เป้าหมายของหลักสูตรมีประโยชน์ เป้าหมายของหลักสูตรเหมาะกับผู้เข้ารับการอบรม และจุดประสงค์ของหลักสูตรเหมาะกับผู้เข้ารับการอบรมซึ่งค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด ส่วนประเด็นที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นแตกต่างกันมาก 3 ด้าน ได้แก่ เนื้อหาหน่วยที่ 4 กระชับได้สาระเท่าที่จำเป็น เนื้อหาหน่วยที่ 5 ครอบคลุมสาระที่ต้องใช้ปฏิบัติการ เนื้อหาหน่วยที่ 4 ครอบคลุมสาระที่ต้องใช้ปฏิบัติการ เนื้อหาหน่วยที่ 5 ช่วยเสริมให้กิจกรรมการฝึกอบรมบรรลุเป้าหมายและเนื้อหาหน่วยที่ 5 กระชับได้สาระเท่าที่จำเป็น ตามลำดับรายละเอียดแสดงไว้ในตารางดังนี้

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเหมาะสมและความหมายในแต่ละรายการประเมิน

รายการประเมิน / ระดับความเหมาะสม	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ความหมาย
1) ปัญหาและความสำคัญของหลักสูตร			
1. มีความสมเหตุสมผล	4.13	.59	มาก
2. ตรงกับสภาพความจริงในสังคม	4.37	.69	มาก
3. มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาหลักสูตร	4.37	.69	มาก
2) หลักการของหลักสูตร			
4. ความเป็นไปได้	4.00	.50	มาก
5. การนำไปใช้จริง	3.75	.43	มาก
6. แนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน	3.87	.78	มาก
3) เป้าหมายของหลักสูตร			
7. มีความเป็นไปได้	4.37	.48	มาก
8. มีประโยชน์	4.50	.71	มากที่สุด
9. เหมาะกับผู้รับการอบรม	4.50	.71	มากที่สุด
4) จุดประสงค์ของหลักสูตร			
10. มีความชัดเจน	4.37	.69	มาก
11. ครอบคลุม	4.12	.78	มาก
12. มีความเป็นได้	4.25	.66	มาก
13. เหมาะกับผู้รับการอบรม	4.50	.71	มากที่สุด
5) เนื้อหาของหลักสูตร			
14 ช่วยเสริมให้กิจกรรมการฝึกอบรมบรรลุเป้าหมาย			
14.1 หน่วยที่ 1 ความรู้ฯ	4.25	.66	มาก
14.2 หน่วยที่ 2 การวางแผนฯ	4.25	.66	มาก
14.3 หน่วยที่ 3 การจัดทำฯ	4.12	.59	มาก
14.4 หน่วยที่ 4 การพัฒนา	4.00	.71	มาก
14.5 หน่วยที่ 5 การนำเสนอ	3.87	.92	มาก

ตาราง 2 (ต่อ)

ตาราง 2 (ต่อ)

รายการประเมิน / ระดับความเหมาะสม	ค่าเฉลี่ย X	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ความหมาย
15. ครอบคลุมสาระที่ต้องใช้ปฏิบัติการ			
15.1 หน่วยที่ 1 ความรู้ฯ	4.25	.66	มาก
15.2 หน่วยที่ 2 การวางแผนฯ	4.25	.66	มาก
15.3 หน่วยที่ 3 การจัดทำฯ	4.00	.50	มาก
15.4 หน่วยที่ 4 การพัฒนา	3.87	.93	มาก
15.5 หน่วยที่ 5 การนำเสนอฯ	4.00	.97	มาก
16. กระชับ ได้สาระเท่าที่จำเป็น			
16.1 หน่วยที่ 1 ความรู้ฯ	4.25	.66	มาก
16.2 หน่วยที่ 2 การวางแผนฯ	4.13	.78	มาก
16.3 หน่วยที่ 3 การจัดทำฯ	4.13	.78	มาก
16.4 หน่วยที่ 4 การพัฒนา	4.00	.97	มาก
16.5 หน่วยที่ 5 การนำเสนอฯ	3.87	.92	มาก
6) กิจกรรมการฝึกอบรม			
17. มีความเป็นไปได้	4.12	.59	มาก
18. มีลำดับขั้นตอน	4.37	.69	มาก
19. นำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์	4.00	.71	มาก
20. เหมาะสมกับระยะเวลา	3.75	.82	มาก
7) สื่อประกอบการฝึกอบรม			
21. ช่วยเสริมให้กิจกรรมบรรลุจุดมุ่งหมาย	4.00	.70	มาก
22. เหมาะกับการนำไปใช้	4.12	.78	มาก
8) การประเมินผลหลักสูตร			
23. สามารถตรวจสอบการบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรได้	4.25	.66	มาก
24. ครอบคลุมสิ่งที่ต้องประเมิน	4.12	.59	มาก
25. มีความเป็นไปได้	4.25	.66	มาก

นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

1. ปัญหาและความสำคัญ ควรนำสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาประกอบด้วย

2. หลักการของหลักสูตร ควรปรับภาษา

3. เป้าหมายของหลักสูตร ควรนำเสนอในลักษณะผลผลิต (Outcome) เชิงปริมาณ และควรเพิ่มในประเด็นให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถถ่ายโอนความรู้และประสบการณ์ไปสู่นักเรียนได้

4. จุดประสงค์ของหลักสูตร มีรายละเอียดย่อยมากข้อเกินไป และคาดหวังสูง อาจบรรลุได้ไม่หมด

5. เนื้อหาของหลักสูตร ดีมาก และควรปรับบางหัวเรื่องให้ชัดเจน

6. กิจกรรมการฝึกอบรม บางกิจกรรมยังเห็นภาพการอบรมไม่ชัดเจน ควรขยายเวลาในบางกิจกรรมให้มากขึ้น

7. สื่อประกอบการอบรม ควรเพิ่มตัวอย่างงานวิจัยเกี่ยวกับหนังสือเสริมประสบการณ์ ควรมีสื่อความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ค้นคว้าด้วย

8. การประเมินผลการฝึกอบรม ควรให้ผู้เข้ารับการอบรมประเมินความสำเร็จ ความภูมิใจ และจุดเด่นของตนเอง ควรให้ผู้เข้ารับการอบรมสร้างเกณฑ์ประเมินคุณภาพหนังสือเอง ถ้าเขาสร้างได้ดีแสดงว่าเขาสามารถสร้างงานที่มีคุณภาพได้แล้ว และนี่คือเป้าหมายสูงสุดของการอบรม

2.2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของหลักสูตร

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญ 8 คน พบว่า ผลการประเมินแต่ละรายการมีค่าสูงกว่า 0.5 และมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง .62-1.00 ซึ่งตามเกณฑ์กำหนดให้คงไว้ในโครงร่างหลักสูตร รายละเอียดแสดงไว้ในตารางดังนี้

ตาราง 3 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง และความหมายของแต่ละรายการประเมิน

รายการประเมิน	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	ความหมาย
1. ปัญหาและความสำคัญกับหลักการของหลักสูตร	.87	สอดคล้อง
2. ปัญหาและความสำคัญกับเป้าหมายของหลักสูตร	.87	สอดคล้อง
3. ปัญหาและความสำคัญกับจุดประสงค์ของหลักสูตร	1.00	สอดคล้อง
4. หลักการกับจุดประสงค์ของหลักสูตร	1.00	สอดคล้อง
5. หลักการกับกิจกรรมการฝึกอบรม	1.00	สอดคล้อง
6. หลักการกับการประเมินผลหลักสูตร	.75	สอดคล้อง
7. เป้าหมายกับจุดประสงค์ของหลักสูตร	.87	สอดคล้อง
8. จุดประสงค์กับเนื้อหาสาระของหลักสูตร	.87	สอดคล้อง
9. จุดประสงค์กับกิจกรรมการฝึกอบรม	.87	สอดคล้อง
10. จุดประสงค์กับการประเมินผลหลักสูตร	.87	สอดคล้อง
11. เนื้อหากับกิจกรรมการฝึกอบรม	.87	สอดคล้อง
12. เนื้อหากับสื่อประกอบหลักสูตร	.62	สอดคล้อง
13. เนื้อหากับการประเมินผลหลักสูตร	.87	สอดคล้อง
14. กิจกรรมการฝึกอบรมกับสื่อประกอบหลักสูตร	.75	สอดคล้อง
15. กิจกรรมการฝึกอบรมกับการประเมินผลหลักสูตร	.87	สอดคล้อง

นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า การนำเสนอร่างหลักสูตรให้พิจารณาความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตร ควรแสดงรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบให้มากกว่านี้

3) **ผลการปรับปรุงหลักสูตร**

ผู้วิจัยได้นำผลการประเมินโครงร่างหลักสูตรและผลการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตร มาเป็นแนวทางในการปรับองค์ประกอบของหลักสูตรให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และพร้อมที่จะนำไปทดลองใช้ ซึ่งปรากฏผลการปรับปรุงหลักสูตร ดังนี้

หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

ปัญหาและความสำคัญของหลักสูตร

การจัดการศึกษาในปัจจุบันจะต้องเปิดกว้าง ต้องสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้โดยทบทวนระบบคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมาเสริมสร้างประยุกต์เข้ากับกระบวนการเรียนรู้ใหม่ให้เกิดความสมดุลระหว่างความเป็นสากลและความเป็นท้องถิ่นโดยไม่รู้สึกแปลกแยก เสริมสร้างพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนใฝ่รู้สู้สิ่งยาก จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการคิดเชิงพัฒนา ปัจจัยสำคัญยิ่งที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนคือครู ครูในโรงเรียนประถมศึกษายังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ถูกกำหนดโดยบุคคลภายนอก จะเห็นได้จากสภาพการสอนโดยใช้หนังสือเล่มเดียว สอนข้อสอบ สอนตามแบบวัดจุดประสงค์ มากกว่าสอนคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จึงไม่ใช่การเรียนรู้ที่แท้จริง ไม่สัมพันธ์กับชีวิตจริงจึงก่อให้เกิดปัญหาชีวิตและสังคมตามมามากมาย

ครูจึงต้องปรับเปลี่ยนการสอนใหม่ให้สอดคล้องกับสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 23, 27 และ 57 โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้า เรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น หลักสูตรท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ครูได้ปรับเนื้อหาวิธีสอนและสื่อได้ หนังสือเสริมประสบการณ์เป็นสื่อสำคัญที่ช่วยเสริมเติมเต็มในส่วนที่เป็นชีวิตจริงของผู้เรียนได้มากช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกและภาคภูมิใจในท้องถิ่น ส่งเสริมนิสัยใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และศึกษาตามอัธยาศัย การที่ครูสามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้นใช้เองได้จะต้องประสานความร่วมมือจากหลายฝ่ายหลายแหล่งเพื่อสืบค้นข้อมูล ให้ได้สาระที่จะนำมาจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ นับเป็นการระดมทรัพยากรจากหลายแหล่งมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งกระบวนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่มีการวิเคราะห์วางแผนอย่างเป็นระบบจะช่วยปลูกฝังเจตคติและทักษะในการพัฒนางานให้เป็นระบบยิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรสนับสนุนให้ครูมีการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น แต่ก็พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นขึ้น โดยมุ่งให้ครูสามารถจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ได้เอง สามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น สนับสนุนหลักสูตรท้องถิ่นให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป หลักสูตรฝึกอบรมครูที่พัฒนาขึ้นนี้ได้ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินผลหลักสูตร

หลักการ

เป็นหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยให้ครูนำประสบการณ์ในท้องถิ่นและประสบการณ์ในวิชาชีพครูประกอบกับความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรม มาสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ สำหรับปฏิบัติการสร้างและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์โดยในการฝึกอบรมได้เน้นการปฏิบัติ เน้นการเรียนรู้ร่วมกันและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เป้าหมาย

ผู้เข้ารับการอบรมสามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้ อย่างน้อย 1 ชื่อเรื่อง

จุดประสงค์

เมื่อดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้แล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถดังนี้

1. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
2. วางแผนและเตรียมการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
3. จัดทำโครงเรื่อง ต้นฉบับเรื่องและจัดทำรูปเล่มหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
4. ทดลองใช้ ปรับปรุงและรายงานผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
5. ใฝ่หาความรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ
6. เสียสละและมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง
7. แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ซึ่งกันและกันได้

เนื้อหา

เนื้อหาสาระที่จำเป็นในการเสริมสมรรถภาพครูด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ แบ่งเป็น 5 หน่วยย่อยดังนี้

หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1.1 ความหมายและประเภทของหนังสือเสริมประสบการณ์

1.2 ความสำคัญของหนังสือเสริมประสบการณ์

1.3 บทบาทของครูกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1.4 ทฤษฎีพื้นฐานสำหรับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1.6 ขั้นตอนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

หน่วยที่ 2 การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

2.1 การวิเคราะห์ผู้เรียน

2.2 การวิเคราะห์หลักสูตร

2.3 การออกแบบการสอน และการจัดกิจกรรมที่ใช้หนังสือเสริมประสบการณ์เป็นสื่อ

2.4 การเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

หน่วยที่ 3 การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

3.1 หลักการและวิธีการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

3.2 การจัดทำโครงสร้างหนังสือ

3.3 การจัดทำต้นฉบับเรื่อง

3.4 การจัดทำต้นฉบับภาพ

3.5 การจัดทำต้นฉบับหนังสือ

หน่วยที่ 4 การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์

4.2 การวางแผนและเตรียมการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์

4.3 การทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์

4.4 การปรับปรุงและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

4.5 การทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับกลุ่มเป้าหมาย

หน่วยที่ 5 การนำเสนอและเผยแพร่ผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

5.1 การเขียนรายงานผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

5.2 การจัดทำแฟ้มสะสมงานการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

5.3 การจัดนิทรรศการแสดงผลงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

5.4 การนำเสนอด้วยวาจาเกี่ยวกับการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

5.5 การใช้หนังสือเสริมประสบการณ์สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการฝึกอบรม

1. นำเสนอโครงการ เพื่อขอรับการอนุมัติจากสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช
2. รับสมัครครูผู้สนใจเข้ารับการฝึกอบรมตามโครงการนี้ จำนวน 30 คน โดยประสานความร่วมมือกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. ประชุมผู้ร่วมดำเนินโครงการ กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ
4. ดำเนินการฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ โดยอาศัยกิจกรรมย่อย ดังนี้

4.1 พิธีเปิด (30 นาที)

4.2 ทดสอบความรู้ก่อนฝึกอบรม (30 นาที)

4.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ (5 ชั่วโมง)

4.4 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 2 การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)

4.5 ปฏิบัติการสืบค้น เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อจัดทำต้นฉบับเรื่องและภาพ (2 สัปดาห์)

4.6 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 3 การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)

4.7 ปฏิบัติการจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์ (4 สัปดาห์)

4.8 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 4 การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)

4.9 ปฏิบัติการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์และปรับปรุงข้อบกพร่อง (2 สัปดาห์)

4.10 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 5 การนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)

4.11 ปฏิบัติการเตรียมนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ในลักษณะดังนี้ (4 สัปดาห์)

4.11.1 เอกสารรายงาน

4.11.2 แฟ้มสะสมงาน

4.11.3 จัดนิทรรศการ

4.11.4 นำเสนอด้วยวาจา

4.12 จัดแสดงนิทรรศการ สาธิต ประกวดและนำเสนอผลการจัดทำและใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ (5 ชั่วโมง)

4.13 ทดสอบหลังฝึกอบรม ประเมินความคิดเห็นและเจตคติ (30 นาที)

4.14 พิธีปิดการอบรม (30 นาที)

ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม

ระยะเวลาสำหรับจัดกิจกรรมแบ่งได้ดังนี้

1. กิจกรรมตามหน่วยการเรียน 5 หน่วย 28 ชั่วโมง
2. การปฏิบัติการระหว่างฝึกอบรม 12 สัปดาห์
3. การทดสอบความรู้ก่อนและหลังฝึกอบรม 1 ชั่วโมง
4. พิธีเปิด-ปิด 1 ชั่วโมง

รวมระยะเวลาดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตร ประมาณ 12 สัปดาห์ (3 เดือน)

สื่อประกอบการฝึกอบรม

1. คู่มือดำเนินการอบรม สำหรับวิทยากร
2. คู่มือผู้เข้ารับการอบรม
3. ตัวอย่างหนังสือเสริมประสบการณ์
4. ตัวอย่างรายงานการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
5. ตัวอย่างแฟ้มสะสมงานการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ของครู
6. แผ่นใสประกอบการบรรยายและเครื่องฉาย
7. สไลด์ประกอบการบรรยายและเครื่องฉาย
8. วัสดุสำหรับจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์
9. งานวิจัย เอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

การประเมินผลการฝึกอบรม

1. สังเกตการอภิปราย การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การตั้งใจรับฟังและเสนอความคิดเห็น
2. ทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม
3. ใช้แบบบันทึกผลการเรียนรู้แต่ละหน่วย
4. ตรวจผลงานการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

5. พิจารณาจากแฟ้มสะสมงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของครูผู้เข้ารับการอบรม

6. ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นและเจตคติต่อการฝึกอบรม

ตารางการฝึกอบรมครู
เพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือ
เสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

วัน/เวลา	8.30-12.00 น.			13.00-16.30 น.		
วันที่ 1	พิธีเปิด	ทดสอบ	หน่วยที่ 1 เข้าใจ	หน่วยที่ 1 เข้าใจ	หน่วยที่ 1 เข้าใจ	
วันที่ 2	หน่วยที่ 2 วางแผน		หน่วยที่ 2 วางแผน	หน่วยที่ 2 วางแผน	หน่วยที่ 2 วางแผน	
2 สัปดาห์	ปฏิบัติการสืบค้น เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำต้นฉบับเรื่องและภาพ					
วันที่ 3	หน่วยที่ 3 จัดทำ		หน่วยที่ 3 จัดทำ	หน่วยที่ 3 จัดทำ	หน่วยที่ 3 จัดทำ	
4 สัปดาห์	ปฏิบัติการจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์					
วันที่ 4	หน่วยที่ 4 ปรับปรุง		หน่วยที่ 4 ปรับปรุง	หน่วยที่ 4 ปรับปรุง	หน่วยที่ 4 ปรับปรุง	
2 สัปดาห์	ปฏิบัติการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์					
วันที่ 5	หน่วยที่ 5 นำเสนอ		หน่วยที่ 5 นำเสนอ	หน่วยที่ 5 นำเสนอ	หน่วยที่ 5 นำเสนอ	
4 สัปดาห์	ปฏิบัติการเตรียมนำเสนอผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์					
วันที่ 6	นำเสนอ		นำเสนอ	อภิปราย สรุป	ทดสอบ ประเมิน	พิธีปิด

หมายเหตุ มีช่วงพักเช้าและบ่าย ช่วงละ 30 นาที สำหรับรับประทานอาหารว่าง ผ่อนคลาย อิริยาบถ ชมนิทรรศการ และสื่อตัวอย่าง

กำหนดการฝึกอบรมครู
เพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

เรื่อง/เวลา	จุดประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์	1. บอกความหมายและความสำคัญของหนังสือเสริมประสบการณ์ได้ 2. จำแนกประเภทของหนังสือเสริมประสบการณ์ได้ 3. อธิบายพัฒนาการและความสนใจในการอ่านของผู้เรียนได้ 4. วิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยของตัวอย่างหนังสือเสริมประสบการณ์ได้ 5. ระบุคุณสมบัติของครูผู้จัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้ 6. บอกความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้ 7. อธิบายหลักการและขั้นตอนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้	1. วิทยากรบรรยายนำเข้าสู่เรื่อง 2. แบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมเป็น 7 กลุ่ม ให้มีสมาชิกกลุ่มละ 5 คน 3. ศึกษาเอกสารเรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ 4. ร่วมกันอภิปรายสาระที่ได้จากการศึกษา เอกสาร 5. ฝึกวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยของหนังสือเสริมประสบการณ์ที่เป็นสื่อของจริงซึ่งนำมาให้พิจารณาทั้งตัวอย่างที่ดีและไม่ดี 6. สรุปประเด็นและสังเคราะห์สาระความรู้ที่ได้แล้วนำเสนอเป็นกลุ่ม 7. ร่วมกันสรุปสาระสำคัญของหน่วยความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือประสบการณ์ 8. บันทึกผลการเรียนรู้ในรูปแผนที่ความคิด เก็บไว้ในแฟ้มสะสมงานรายบุคคล	1. การมีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติ 2. การนำเสนอและสรุปสาระที่ได้ 3. รายงานบันทึกผลการเรียนรู้

เรื่อง/เวลา	จุดประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
2. การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์	1. วิเคราะห์ผู้เรียนได้ 2. วิเคราะห์หลักสูตรได้ 3. ออกแบบการสอนและจัดกิจกรรมโดยใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ได้ 4. กำหนดจุดประสงค์และขอบข่ายเนื้อหาในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้ 5. สำรวจ รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้	1. วิทยากรบรรยายและยกตัวอย่างประสบการณ์วางแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ 2. แบ่งกลุ่มย่อย ฝึกวิเคราะห์ผู้เรียนและวิเคราะห์หลักสูตร 3. ฝึกออกแบบการสอนและจัดกิจกรรมโดยใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ 4. ฝึกกำหนดจุดประสงค์และขอบข่ายเนื้อหาในในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ 5. สาธิตและฝึกเก็บรวบรวมข้อมูลสืบค้นภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ 6. บันทึกผลการเรียนรู้และชิ้นงานเก็บไว้ในแฟ้มสะสมงานรายบุคคล	1. การมีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติ 2. ความสนใจและตั้งใจฝึกปฏิบัติ 3. การนำเสนอผลงาน 4. ตรวจผลงานที่ฝึกปฏิบัติทุกชิ้น 5. รายงานบันทึกผลการเรียนรู้
ปฏิบัติ 2 สัปดาห์		1. ปฏิบัติการเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ 2. นำเสนอแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์เพื่ออภิปราย สรุปในกลุ่มย่อย	

เรื่อง/เวลา	จุดประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
		3. ปฏิบัติการสืบค้น เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อเตรียมจัดทำต้นฉบับเรื่องและภาพ	
3. การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)	1. ระบุส่วนประกอบของหนังสือเสริมประสบการณ์ได้ 2. จัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์ได้	1. บรรยายและสาธิตการจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์ 2. ฝึกปฏิบัติการจัดทำ 2.1 โครงสร้างหนังสือ 2.2 ต้นฉบับเรื่อง 2.3 ต้นฉบับภาพ 2.4 ต้นฉบับหนังสือ 3. บันทึกผลการเรียนรู้และเก็บชิ้นงานไว้ในแฟ้มสะสมงาน	1. การตั้งใจรับฟังและแสดงความคิดเห็น 2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรม 3. การนำเสนอผลงาน 4. การตรวจผลงานจากการฝึกจัดทำต้นฉบับหนังสือฯ 5. รายงานบันทึกผลการเรียนรู้
ปฏิบัติ 4 สัปดาห์		ปฏิบัติการจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์โดยส่งงานและได้รับคำแนะนำจากวิทยากรเป็นรายคน	
4. การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)	1. หาประสิทธิภาพของหนังสือเสริมประสบการณ์ได้ 2. ปรับปรุงและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ได้	1. บรรยายนำเข้าสู่เรื่อง 2. ศึกษาเอกสารการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ 3. ร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ 4. สรุปสาระการทดลองใช้และพัฒนาหนังสือ 5. นำเสนอรายงานจากข้อสรุปที่ได้ 6. ฝึกวางแผนและเตรียมการทดลองใช้หนังสือ	1. การมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรม 2. การตั้งใจรับฟังและแสดงความคิดเห็น 3. การนำเสนอและสรุปสาระที่ได้ 4. การสาธิตและทดลองใช้หนังสือ 5. ตรวจผลงานจากหนังสือที่ได้ปรับปรุงและพัฒนาแล้ว 6. ตรวจร่องรอยกระบวนการทดลอง

เรื่อง/เวลา	จุดประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
		เสริมประสบการณ์ 7. ฝึกสาธิตการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ 8. ทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับกลุ่มย่อย 9. ปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่อง 10. ทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับกลุ่มเป้าหมาย 11. บันทึกผลการเรียนรู้และชิ้นงานเก็บไว้ในแฟ้มสะสมงาน	ใช้และพัฒนาหนังสือฯ 7. รายงานบันทึกผลการเรียนรู้
ปฏิบัติ 2 สัปดาห์		ปฏิบัติการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์และปรับปรุงข้อบกพร่อง	
5. การนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง ปฏิบัติ 4 สัปดาห์ นำเสนอ 5 ชั่วโมง)	นำเสนอผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้ เช่น เอกสารรายงาน แฟ้มสะสมงาน การจัดนิทรรศการ และการนำเสนอด้วยวาจา เป็นต้น	1. บรรยายนำเข้าสู่เรื่อง 2. แบ่งกลุ่มศึกษาเอกสารการนำเสนอผลการจัดทำหนังสือและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ 3. ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับการนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ 4. สรุปสาระการนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือ 5. ฝึกการเขียนเอกสารรายงานผลการจัดทำหนังสือ	1. การมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรม 2. การตั้งใจรับฟังและแสดงความคิดเห็น 3. การนำเสนอและสรุปสาระที่ได้ 4. การนำเสนอรายงานการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ในลักษณะ 4.1 เอกสารรายงาน 4.2 แฟ้มสะสมงาน

เรื่อง/เวลา	จุดประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
		6. ฝึกการจัดทำแฟ้มสะสมงานการพัฒนาหนังสือ 7. การจัดนิทรรศการและนำเสนอผลการจัดทำหนังสือฯ ด้วยวาจา 8. ทดสอบหลังฝึกอบรม 9. ประเมินความคิดเห็นและเจตคติต่อการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ และการฝึกอบรม	4.3 การจัดนิทรรศการ 4.4 การนำเสนอด้วยวาจา 5. ทดสอบหลังฝึกอบรม

แผนการฝึกอบรม

กิจกรรมที่ 1 พิธีเปิดการฝึกอบรม (30 นาที)

1. จุดประสงค์

1. เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม
2. เพื่อจูงใจและสร้างความตระหนักร่วมกัน

2. กิจกรรม

1. ประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
2. ผู้รับผิดชอบ กล่าวรายงานความเป็นมาของโครงการ
3. ประธานกล่าวเปิดการฝึกอบรม และบรรยายพิเศษ

กิจกรรมที่ 2 ทดสอบความรู้ก่อนฝึกอบรม (30 นาที)

1. จุดประสงค์

1. เพื่อทราบพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของผู้เข้ารับการอบรม
2. เพื่อให้ได้ข้อมูลมาวางแผนพัฒนากิจกรรมการฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. กิจกรรม

1. ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสอบ
2. ดำเนินการสอบ
3. ตรวจและแจ้งผลการสอบ

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมการเรียนรู้หน่วยที่ 1 **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์** (5 ชั่วโมง)

1. หลักการและเหตุผล

ครูเป็นผู้กำหนดสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน การเรียนรู้ดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นแต่เพียงในห้องเรียนเท่านั้นหากครูจัดสถานการณ์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้โดยมีหนังสือเสริมประสบการณ์ที่เพียงพอและเหมาะสมกับผู้เรียน โดยเฉพาะหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นซึ่งครูจัดทำขึ้นใช้เอง จะช่วยเสริมคุณค่าการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับชีวิตจริง ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ ครูจึงจำเป็นต้องรู้ เข้าใจ และจัดทำหนังสือเสริม

ประสบการณ์ขึ้นใช้เอง เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนหนังสือ ได้พัฒนาการเรียนการสอน และยังได้พัฒนาตนเองไปด้วย

2. **เป้าหมาย**

ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

3. **จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม**

1. บอกความหมายและความสำคัญของหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
2. อธิบายพัฒนาการและความสนใจในการอ่านของผู้เรียนได้
3. ระบุคุณสมบัติของครูผู้จัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
4. ระบุแหล่งภูมิปัญญาที่สามารถนำมาจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
5. อธิบายหลักการ วิธีการ และขั้นตอนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้

4. **เนื้อหาสาระ**

1. ความหมายและประเภทของหนังสือเสริมประสบการณ์
2. ความสำคัญของหนังสือเสริมประสบการณ์
3. บทบาทของครูกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
4. พัฒนาการและความสนใจในการอ่านของผู้เรียนระดับประถมศึกษา
5. คำที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
6. หลักการ วิธีการ และขั้นตอนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

5. **กิจกรรมการฝึกอบรม**

1. วิทยากรบรรยายนำเข้าสู่เรื่อง
2. แบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมศึกษาเอกสารหน่วยที่ 1
3. ร่วมกันอภิปรายสาระที่ได้จากการศึกษาเอกสาร
4. สรุปประเด็นและสังเคราะห์สาระความรู้ที่ได้แล้วนำเสนอเป็นกลุ่ม
5. วิทยากร และผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันสรุปสาระสำคัญจากการเรียนรู้หน่วยที่ 1
6. บันทึกผลการเรียนรู้ เก็บไว้ในแฟ้มสะสมงาน

6. **สื่อประกอบ**

1. คู่มือผู้เข้ารับการอบรมหน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

2. ตัวอย่างหนังสือเสริมประสบการณ์
3. ตัวอย่างรายงานการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
4. แผ่นใสประกอบการบรรยายและเครื่องฉาย
5. สไลด์ประกอบการบรรยายและเครื่องฉาย
6. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ หน่วยที่ 1

7. การประเมินผล

1. ประเมินการมีส่วนร่วมในกิจกรรม
2. ประเมินการนำเสนอและสรุปสาระที่ได้จากการเรียนรู้
3. ประเมินจากรายงานบันทึกผลการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมการเรียนรู้หน่วยที่ 2 **การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์** (6 ชั่วโมง)

1. หลักการและเหตุผล

การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จำเป็นจะต้องวางแผนดำเนินการอย่างรอบคอบ ซึ่งจะเป็นเครื่องชี้แนวทางสำหรับการปฏิบัติในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดได้

2. เป้าหมาย

ฝึกเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นได้

3. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. วิเคราะห์ผู้เรียนได้
2. วิเคราะห์หลักสูตรได้
3. ออกแบบการสอนและจัดกิจกรรมโดยใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ได้
4. กำหนดจุดประสงค์และขอบข่ายเนื้อหาในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
5. เขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
6. บอกวิธีการสำรวจ รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้

4. เนื้อหาสาระ

1. การกำหนดปัญหา
   1.1 การวิเคราะห์ผู้เรียน
   1.2 การวิเคราะห์หลักสูตร
2. การออกแบบการสอน
   2.1 การสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา และรูปแบบการสอนอื่น ๆ
   2.2 การจัดกิจกรรมที่ใช้หนังสือเสริมประสบการณ์เป็นสื่อ
3. การกำหนดจุดประสงค์และขอบข่ายเนื้อหาในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
4. การเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
5. การเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญา และวัฒนธรรมในท้องถิ่น

5. กิจกรรมการฝึกอบรม

1. วิทยากรบรรยายและยกตัวอย่างประสบการณ์ การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
2. แบ่งกลุ่มย่อย ฝึกวิเคราะห์ผู้เรียนและวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อกำหนดประเด็นปัญหาในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
3. ฝึกออกแบบการสอน และการจัดกิจกรรมโดยใช้หนังสือเสริมประสบการณ์
4. ฝึกเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
5. สาธิตชมสไลด์ และฝึกเก็บรวบรวมข้อมูล สืบค้นภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่จะทำหนังสือเสริมประสบการณ์
6. ฝึกเขียนแผนการสำรวจ รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญา และวัฒนธรรมในท้องถิ่น
7. บันทึกผลการเรียนรู้และเก็บชิ้นงานไว้ในแฟ้มสะสมงานรายบุคคล

6. สื่อประกอบ

1. คู่มือผู้เข้ารับการอบรม หน่วยที่ 2 การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
2. รายงานผลการเรียนของนักเรียนที่ครูผู้เข้ารับการอบรมรับผิดชอบ
3. รายงานผลการประเมินคุณภาพนักเรียนของโรงเรียน อำเภอ หรือจังหวัด
4. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
5. ตัวอย่างแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
6. ตัวอย่างแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่น
7. แผ่นใสประกอบการบรรยายและเครื่องฉาย
8. สไลด์ประกอบการบรรยายและเครื่องฉาย

9. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ หน่วยที่ 2

7. การประเมินผล

พิจารณาได้จาก

1. การมีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติ
2. ความสนใจและตั้งใจฝึกปฏิบัติ
3. การนำเสนอผลงาน
4. การตรวจผลงานที่ฝึกปฏิบัติทุกชิ้น
5. การรายงานบันทึกผลการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 5 ปฏิบัติการสืบค้น เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อจัดทำต้นฉบับเรื่องและภาพ (2 สัปดาห์)

1. จุดประสงค์

1. เขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นได้
2. เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับจัดทำต้นฉบับเรื่องและภาพได้

2. กิจกรรม

1. ปฏิบัติการเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
2. ปฏิบัติการสืบค้น เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อจัดทำต้นฉบับเรื่องและภาพ (ติดตามนิเทศ โดยใช้วิธีโทรศัพท์ติดต่อรายบุคคล)
3. นำเสนอแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์เพื่ออภิปราย วิจารณ์ สรุป และนำเสนอผลการสืบค้นเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำต้นฉบับเรื่องและภาพ โดยนำเสนอในกลุ่มย่อย (วิทยากรนัดพบกลุ่มย่อย)

กิจกรรมที่ 6 กิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 3 **การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์** (6 ชั่วโมง)

1. หลักการและเหตุผล

การเรียนรู้เพื่อให้สามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้สำเร็จอย่างต่อเนื่อง นอกจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องมีความรู้ ความสามารถแล้วยังต้องมีใจรักผูกพันกับงาน มีความรับผิดชอบและตั้งใจปฏิบัติงานจนสำเร็จ ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง นั่นคือการได้จัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้นด้วยตนเองให้สำเร็จ

2. เป้าหมาย

ได้ต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์

3. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. ระบุส่วนประกอบของหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
2. จัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์ได้

4. เนื้อหาสาระ

1. หลักการและวิธีการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
2. การจัดทำโครงสร้างหนังสือ
3. การจัดทำต้นฉบับเรื่อง
4. การจัดทำต้นฉบับภาพ
5. การจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์

5. กิจกรรมการฝึกอบรม

1. บรรยายและสาธิตการจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์
2. ฝึกปฏิบัติการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ โดยจัดทำโครงสร้างหนังสือต้นฉบับเรื่อง ต้นฉบับภาพ และต้นฉบับหนังสือ
3. นำเสนอผลงาน และวิจารณ์
4. ร่วมกันสรุปและอภิปรายผล
5. บันทึกผลการเรียนรู้ และเก็บชิ้นงานไว้ในแฟ้มสะสมงาน

6. สื่อประกอบ

1. คู่มือผู้เข้ารับการอบรม หน่วยที่ 3 การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
2. หนังสืออ่านประกอบเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชนของกรมวิชาการ
3. แผ่นใสและสไลด์ประกอบการบรรยายและเครื่องฉาย
4. ตัวอย่างโครงสร้างหนังสือ ต้นฉบับเรื่อง และต้นฉบับภาพ
5. เพลงและเครื่องเล่นเทปเพลง เพื่อฝึกการหาแก่นเรื่อง
6. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ หน่วยที่ 3

7. **การประเมินผล**

พิจารณาได้จาก

1. การตั้งใจรับฟังและแสดงความคิดเห็น
2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรม
3. การนำเสนอผลงาน
4. การตรวจผลงานจากการฝึกจัดทำต้นฉบับหนังสือ
5. การรายงานบันทึกผลการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 7 ปฏิบัติการจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์ (4 สัปดาห์)

1. **จุดประสงค์**

1. จัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
2. รับการนิเทศและคำแนะนำจากวิทยากรเป็นรายคน

2. **กิจกรรม**

1. ปฏิบัติการจัดทำโครงสร้างหนังสือ
2. ปฏิบัติการจัดทำต้นฉบับเรื่องและต้นฉบับภาพ
3. ปฏิบัติการจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์

โดยส่งงานเป็นระยะตามที่นัดหมายและได้รับคำแนะนำจากวิทยากรเป็นรายคน

กิจกรรมที่ 8 กิจกรรมการเรียนรู้หน่วยที่ 4 การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)

1. **หลักการและเหตุผล**

การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ให้ได้ดี จะต้องได้หนังสือที่มีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับของผู้อ่านโดยผ่านการทดลองใช้ และได้รับข้อมูลยืนยันว่ามีประสิทธิภาพจริง จึงจะทำให้เกิดความมั่นใจในการนำหนังสือไปใช้และเผยแพร่ต่อไป

2. **เป้าหมาย**

ฝึกวิเคราะห์ปรับปรุงและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ที่จัดทำขึ้น

3. **จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม**

1. ทดลองใช้และหาประสิทธิภาพของหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
2. ปรับปรุงและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ที่จัดทำได้

4. เนื้อหาสาระ

1. แนวคิดเกี่ยวกับการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์
2. การวางแผนและเตรียมการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์
3. การทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์
4. การปรับปรุงและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
5. การทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับกลุ่มเป้าหมาย
6. การเขียนรายงานการทดลองใช้และพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

5. กิจกรรมการฝึกอบรม

1. วิทยากรบรรยายนำเข้าสู่เรื่อง
2. แบ่งกลุ่มศึกษาเอกสาร การพัฒนา หนังสือเสริมประสบการณ์
3. ร่วมกันอภิปรายและสรุปสาระเกี่ยวกับการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์
4. ฝึกวางแผนและเตรียมการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์
5. สาธิตการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับกลุ่มย่อยเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหนังสือ
6. บันทึกผลการเรียนรู้และเก็บชิ้นงานไว้ในแฟ้มสะสมงาน

6. สื่อประกอบ

1. คู่มือผู้เข้ารับการอบรม หน่วยที่ 4 การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
2. แผ่นใสและสไลด์ประกอบการบรรยายพร้อมเครื่องฉาย
3. ตัวอย่างการบันทึกผลการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์
4. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ หน่วยที่ 4

7. การประเมินผล

พิจารณาได้จาก

1. การมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรม
2. การตั้งใจรับฟังและแสดงความคิดเห็น
3. การนำเสนอและสรุปสาระที่ได้
4. การสาธิตและทดลองใช้หนังสือ
5. การตรวจผลงานจากหนังสือที่ได้ปรับปรุงและพัฒนาแล้ว
6. การตรวจเอกสารรายงานและร่องรอยกระบวนการทดลองใช้และพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
7. การรายงานบันทึกผลการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 9 ปฏิบัติการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์และปรับปรุงข้อบกพร่อง (2 สัปดาห์)

1. จุดประสงค์

เพื่อปฏิบัติการทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของหนังสือเสริมประสบการณ์ที่จัดทำขึ้นได้

2. กิจกรรม

1. วางแผนและเตรียมการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์
2. ทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับกลุ่มย่อย
3. ปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่อง
4. ทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับกลุ่มเป้าหมาย

กิจกรรมที่ 10 กิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 5 การนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)

1. หลักการและเหตุผล

หนังสือเสริมประสบการณ์ที่จัดทำขึ้น โดยผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงพัฒนามาแล้ว ย่อมมีคุณค่าและประโยชน์ใช้สอย ถ้ามีการนำเสนอเผยแพร่ก็จะเกิดประโยชน์ต่อเพื่อนครูและผู้เกี่ยวข้องในวงกว้างอีกด้วย การนำเสนออาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น เอกสารรายงาน แฟ้มสะสมงาน การจัดนิทรรศการ และการนำเสนอด้วยวาจา เป็นต้น

2. เป้าหมาย

นำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้

3. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

วางแผนนำเสนอผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้ เช่น เอกสารรายงาน แฟ้มสะสมงาน การจัดนิทรรศการ และการนำเสนอด้วยวาจา เป็นต้น

4. เนื้อหาสาระ

1. การเขียนรายงานผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
2. การจัดทำแฟ้มสะสมงานการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
3. การจัดนิทรรศการแสดงผลงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

4. การนำเสนอด้วยวาจา เกี่ยวกับการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

5. การใช้หนังสือเสริมประสบการณ์สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5. กิจกรรมการฝึกอบรม

1. วิทยากรบรรยายนำเข้าสู่เรื่อง
2. ศึกษาเอกสารการนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
3. ร่วมอภิปรายและสรุปสาระเกี่ยวกับการนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
4. แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากฐานการเรียนรู้ที่สาธิตและแสดงตัวอย่างการนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์รูปแบบต่าง ๆ
5. บันทึกผลการเรียนรู้และเก็บชิ้นงานไว้ในแฟ้มสะสมงาน

6. สื่อประกอบ

1. คู่มือผู้เข้ารับการอบรม หน่วยที่ 5 การนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
2. ตัวอย่างเอกสารรายงานผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
3. ตัวอย่างแฟ้มสะสมงานการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
4. แผ่นใสประกอบการบรรยายและเครื่องฉาย
5. แบบบันทึกผลการเรียนรู้หน่วยที่ 5

7. การประเมินผล

พิจารณาจาก

1. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม
2. การตั้งใจรับฟังและแสดงความคิดเห็น
3. การนำเสนอและสรุปสาระแนวทางปฏิบัติ
4. การรายงานบันทึกผลการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 11 ปฏิบัติการเตรียมนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ (4 สัปดาห์)

1. **จุดประสงค์**

เตรียมการนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้

2. **กิจกรรม**

ปฏิบัติการเตรียมนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ในลักษณะดังนี้

1. เอกสารรายงาน
2. แฟ้มสะสมงาน
3. จัดนิทรรศการ
4. นำเสนอด้วยวาจา

กิจกรรมที่ 12 นำเสนอและอภิปรายสรุปผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ (5 ชั่วโมง)

1. **จุดประสงค์**

นำเสนอและอภิปรายสรุปผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้

2. **กิจกรรม**

1. จัดแสดงนิทรรศการ นำเสนอผลการจัดทำและใช้หนังสือเสริมประสบการณ์
2. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
3. อภิปราย และสรุปผลการเรียนรู้
4. บันทึกผลการเรียนรู้และเก็บชิ้นงานไว้ในแฟ้มสะสมงาน

กิจกรรมที่ 13 ทดสอบหลังฝึกอบรม ประเมินความคิดเห็นและเจตคติ (30 นาที)

1. **จุดประสงค์**

1. เพื่อทราบผลการสอบวัดความรู้หลังฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
2. เพื่อทราบผลการประเมินความคิดเห็นและเจตคติ

2. กิจกรรม

1. ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสอบ และประเมินความคิดเห็น
2. ดำเนินการสอบ และรวบรวมแบบประเมิน
3. ตรวจและแจ้งผลการสอบ

กิจกรรมที่ 14 พิธีปิดการอบรม (30 นาที)

1. จุดประสงค์

1. เพื่อรายงานผลการฝึกอบรมในภาพรวม
2. เพื่อร่วมแสดงความยินดีและมอบวุฒิบุตรให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม

2. กิจกรรม

1. ผู้รับผิดชอบโครงการ กล่าวสรุปการดำเนินงานฝึกอบรม
2. ตัวแทนผู้เข้ารับการอบรม สะท้อนความรู้สึกต่อโครงการ
3. มอบวุฒิบัตร
4. ประธานกล่าวปิดการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตร

การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ได้ดำเนินการขึ้นในระหว่างวันที่ 8 เมษายน ถึง 30 มิถุนายน พ.ศ. 2543 ในนามศูนย์ศึกษาพัฒนาครู สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช มีนายประกอบ ใจมั่น ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพัฒนาครู ให้เกียรติมาเป็นประธานในพิธีเปิดการอบรม นายวิเชียร แก้วบุญส่ง อธิการบดีสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ให้เกียรติมาเป็นประธานในพิธีปิดการอบรม ณ ห้องประชุมศูนย์วัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช มีผู้เข้ารับการอบรมทั้งสิ้น 35 คน มีวิทยากรหลัก 3 คน วิทยากรผู้ช่วย 3 คน มีการทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม การฝึกอบรมได้ดำเนินการมาเป็นระยะ ๆ มีภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติสลับกันไปตลอดระยะเวลาการอบรมโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยย่อย ซึ่งปรากฏผลการทดลองใช้หลักสูตรดังนี้

1) **ผลการทดลองหน่วยย่อย**

หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

การฝึกอบรมหน่วยนี้ ดำเนินการในวันแรกของการฝึกอบรม หลังพิธีเปิดและทดสอบก่อนการฝึกอบรมใช้เวลาดำเนินการ 5 ชั่วโมง โดยยึดจุดประสงค์และแนวการจัดกิจกรรม

ตามที่กำหนดไว้ในกำหนดการฝึกอบรม ผลการฝึกอบรมหน่วยนี้ จากการบันทึกผลการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรมพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมสามารถจัดหมวดหมู่ความคิดจากสาระความรู้ที่ได้อย่างครอบคลุมและครบถ้วน ทุกคนเข้าใจบทบาทครู และเห็นความสำคัญของการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ดังตัวอย่างในการสรุปผลการเรียนรู้ของสมพิศ ภูพวก ที่ระบุว่า

> "จากการเรียนในหน่วยที่ 1 เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ผลที่ได้รับ ได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความหมายของหนังสือเสริมประสบการณ์ มีประเภทอะไรบ้าง ซึ่งรู้มาก่อนแต่ไม่ถ่องแท้ พอได้ศึกษาหน่วยนี้ และได้รับคำแนะนำ ชี้แนะ ทำให้เห็นความสำคัญในการที่จะนำไปประกอบการเรียนการสอน ได้รู้ว่าครูมีบทบาทเกี่ยวกับการจัดทำหนังสืออย่างไร เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างไร และประเมินระดับความเข้าใจของตนเองในระดับ A"

ส่วน ไพรัช ทองมา ได้บันทึกผลการเรียนรู้ หน่วยนี้ในรูปแผนผังความคิด ดังนี้

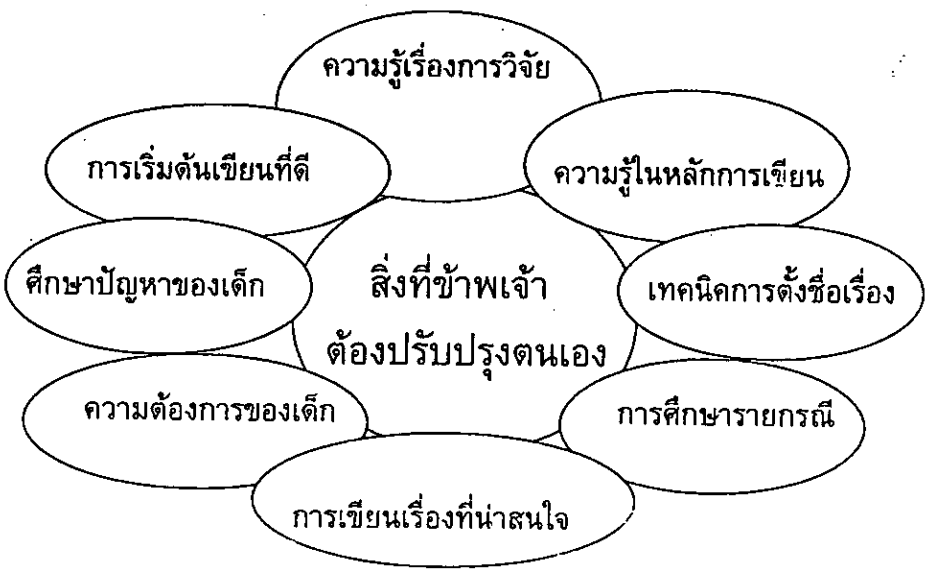

ภาพประกอบ 9 แผนผังความคิดจากการเรียนรู้หน่วยที่ 1 ของ ไพรัช ทองมา

จากการเรียนรู้ในหน่วยที่ 1 ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ได้สะท้อนตนเองว่าควรอ่านหนังสือให้มากขึ้น โดยเฉพาะสารคดี จดบันทึกสิ่งที่พบเห็นบ่อย ๆ หาข้อมูลเรื่องราวในท้องถิ่นไว้มาก ๆ สังเกตการใช้ถ้อยคำในการเขียน ให้เวลากับการอ่านและการเขียนมากขึ้น สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนให้มากขึ้น ดังตัวอย่างภาพแผนที่ความคิดการสะท้อนตนเองของผู้เข้ารับการอบรมดังนี้

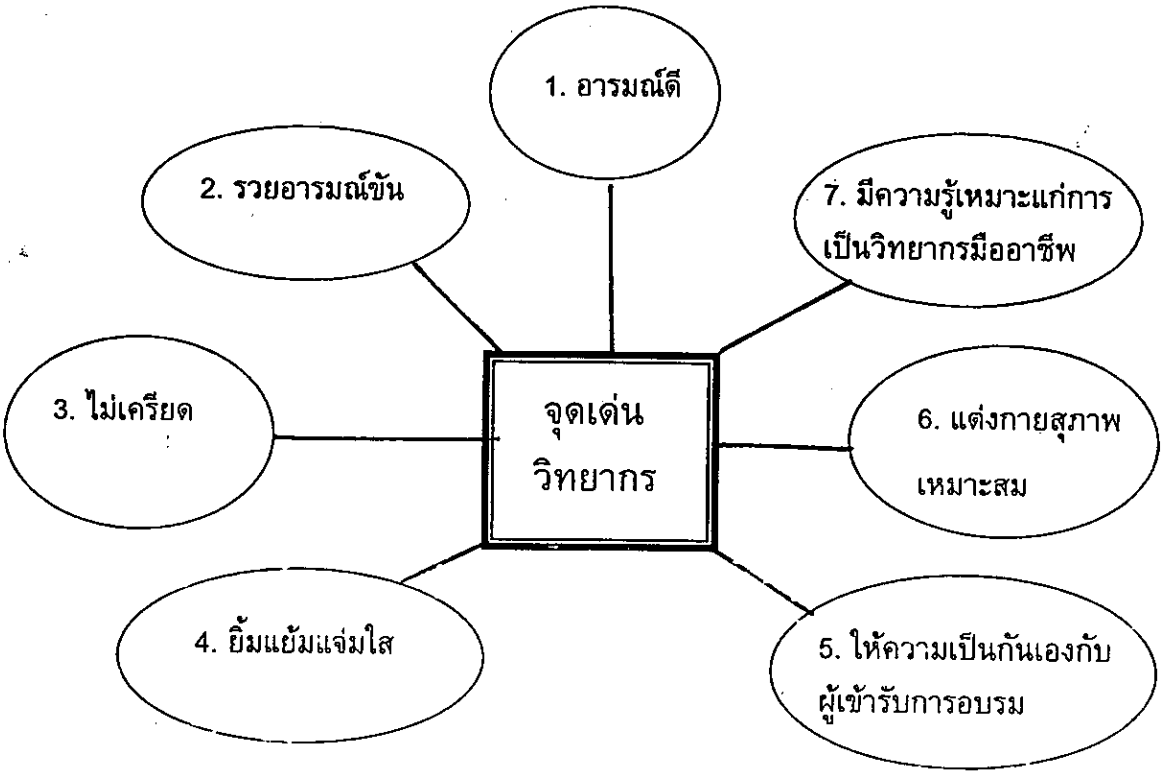

ภาพประกอบ 10 แผนที่ความคิด การสะท้อนตนเองของ วรรณา ไชยภู ต่อการเรียนรู้หน่วยที่ 1

ภาพประกอบ 11 ภาพการสะท้อนตนเองของ เปรมใจ ณรังษี ต่อการเรียนรู้ หน่วยที่ 1

ส่วนการสะท้อนจุดเด่นและจุดด้อยของวิทยากรและการดำเนินการฝึกอบรม พบว่า บรรยากาศในการฝึกอบรมเหมาะสม เป็นกันเอง ไม่เครียด จุดเด่นของวิทยากร ได้แก่ มีความรู้ด้านการจัดทำหนังสือดีมาก ถ่ายทอดดี ใช้คำพูดเหมาะสม น้ำเสียง และบุคลิกดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นกันเองกับผู้เข้ารับการอบรม ภาพสะท้อนของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อวิทยากร สำหรับหน่วยนี้ วรรณา ไชยภู ได้แสดงไว้ดังนี้

ภาพประกอบ 12 แผนที่ความคิดแสดงการสะท้อนจุดเด่น และจุดด้อยของวิทยากร จาก วรรณา ไชยภู

สำหรับความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรมหน่วยนี้ พบว่า ส่วนใหญ่ประเมินตนเองในระดับดี โดยให้เหตุผลว่า เอกสารชัดเจนศึกษาแล้วเข้าใจ มีแหล่งศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้มาก วิทยากรมีความสามารถในการถ่ายทอดและให้ความรู้เพิ่มเติมได้ ผู้เข้ารับการอบรมมีความสนใจเป็นพื้นฐาน ผู้เข้ารับการอบรมมีความตั้งใจศึกษาเรียนรู้ และปฏิบัติอย่างจริงจัง

ข้อมูลจากการจัดการเรียนรู้ในหน่วยที่ 1 เหล่านี้ได้นำมาพิจารณาประกอบการวางแผน จัดการอบรมในหน่วยที่ 2 ต่อไป

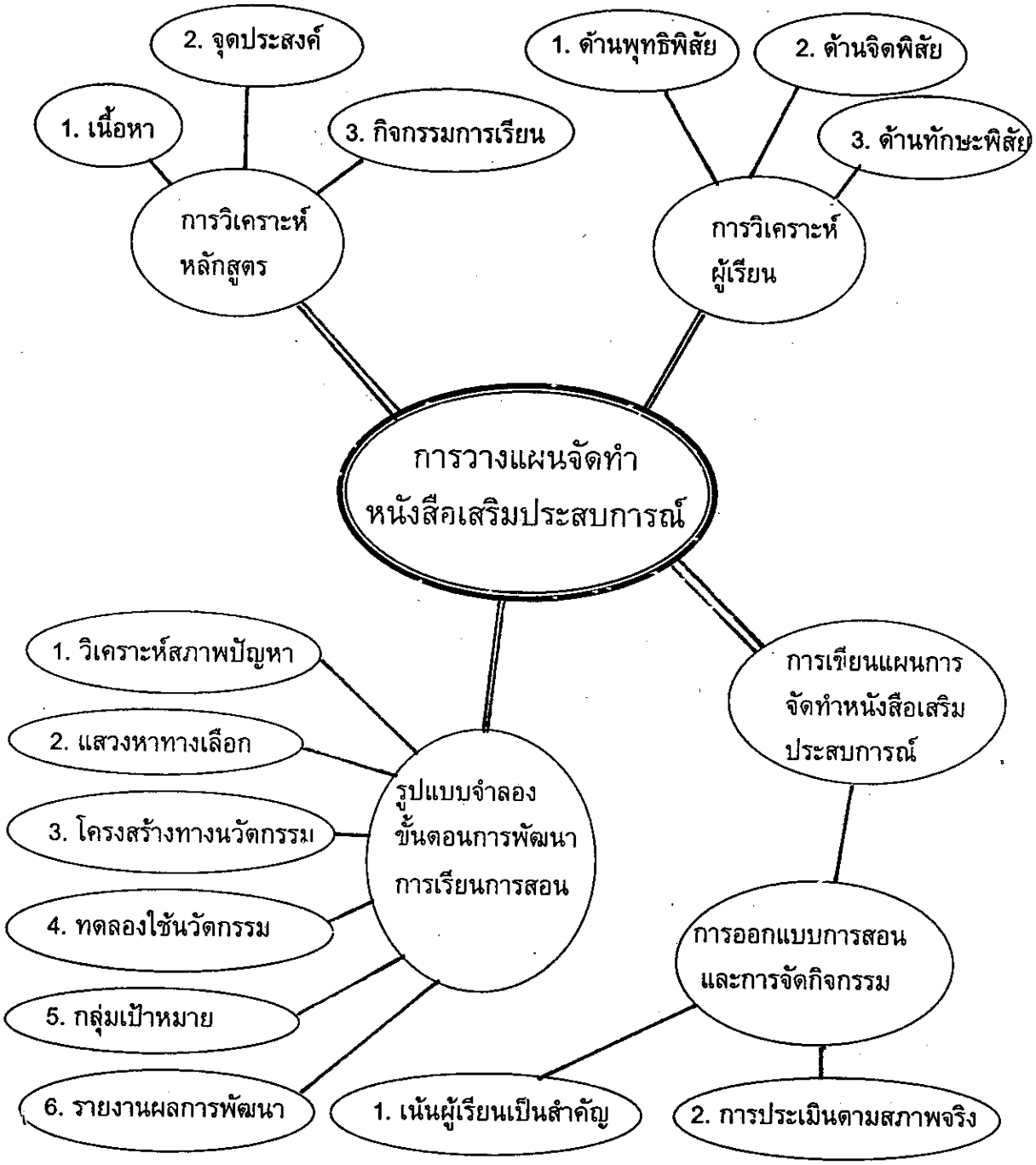
หน่วยที่ 2 การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

การอบรมหน่วยนี้ได้ใช้เวลาในช่วงวันที่ 2 ของการฝึกอบรมเป็นเวลา 6 ชั่วโมง และฝึกปฏิบัติอีก 2 สัปดาห์ ได้ดำเนินการอบรมโดยยึดจุดประสงค์ และแนวทางการจัดกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในแผนการฝึกอบรม ผลการฝึกอบรมหน่วยนี้ จากการบันทึกผลการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนมีความรู้และเข้าใจกระบวนการวางแผน การ

จัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์สามารถปฏิบัติเป็นแนวทางจากการร่วมกิจกรรมกลุ่มและสรุปแนวปฏิบัติเป็นของตนเองได้ ดังตัวอย่างบันทึกสรุปผลการอบรมหน่วยที่ 2 ของ สมพิศ ภูพวก กล่าวว่า

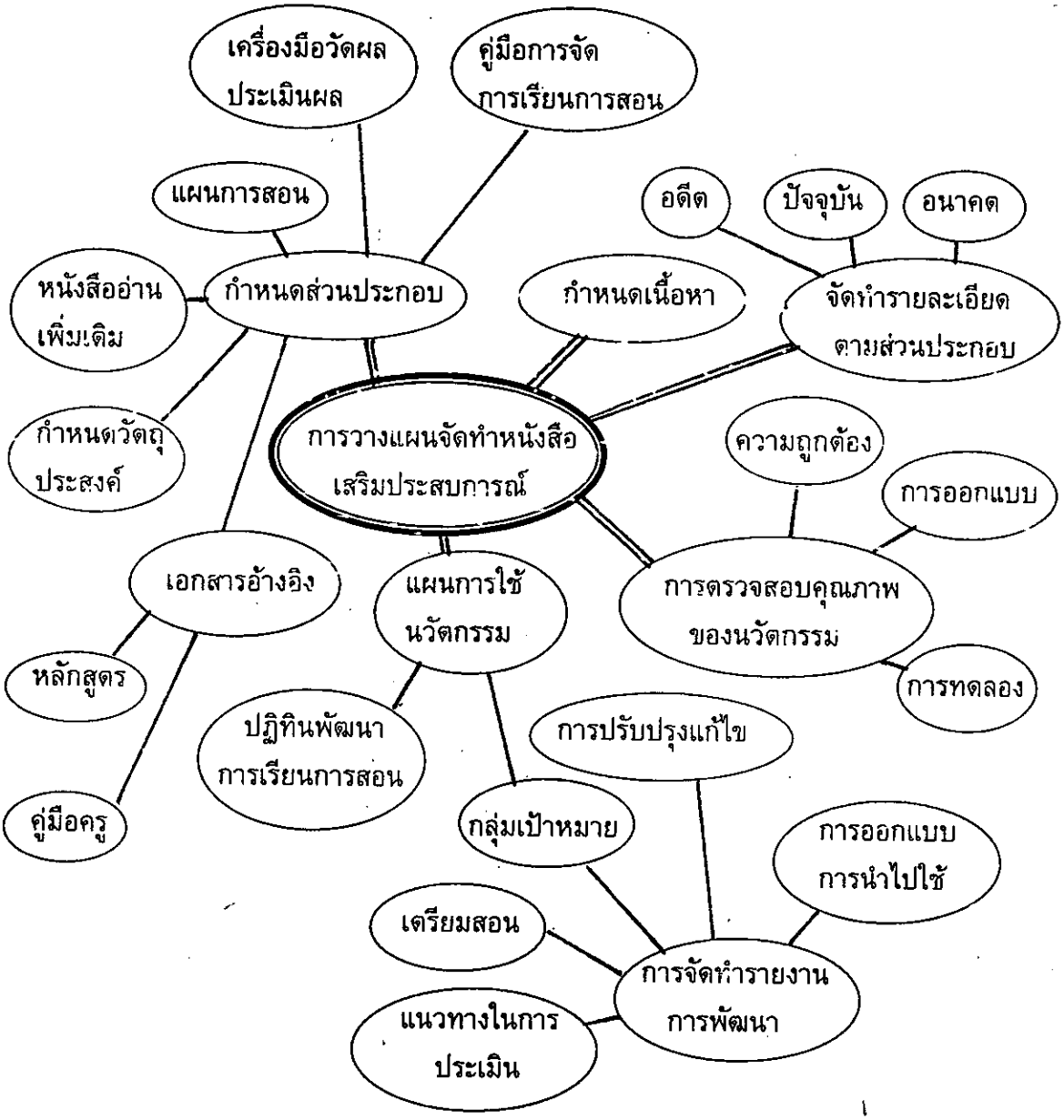
"จากการเรียนในหน่วยที่ 2 เรื่อง การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ หลังจากได้ศึกษาหน่วยนี้ ทำให้เข้าใจขั้นตอนที่จะทำหนังสือเสริมฯ ซึ่งต้องวิเคราะห์ผู้เรียน วิเคราะห์หลักสูตร การออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรมโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินตามสภาพจริงและการเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ซึ่งเท่าที่ผ่านมาได้ใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้อง หลังจากได้รับความรู้จากหน่วยนี้แล้วจะพยายามพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย โดยเฉพาะการอ่านจับใจความ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ ให้ดีขึ้นตามลำดับ และจะนำวิธีการเดียวกันนี้ไปพัฒนาการเรียนการสอนในกิจกรรมการสอนอื่น ๆ ให้ดียิ่งขึ้น และประเมินตนเองว่าได้รับความรู้ในหน่วยนี้อยู่ในระดับ A"

ส่วน วรรณา ไชยภู ได้บันทึกสาระความรู้จากการอบรมหน่วยที่ 2 ในรูปแผนที่ความคิดไว้ดังนี้

ภาพประกอบ 13 แผนที่ความคิด สรุปสาระการเรียนรู้หน่วยที่ 2 ของ วรรณา ไชยภู

สำหรับ ไพบูลย์ อิ้ววังโส ได้สรุปสาระความรู้ที่ได้จากหน่วยที่ 2 แต่มีรายละเอียดปลีกย่อย แตกต่างออกไปตามประเด็นที่สรุปได้ดังนี้

ภาพประกอบ 14 แผนที่ความคิดสรุปสาระการเรียนรู้ หน่วยที่ 2 ของ ไพบูลย์ อิ้ววังโส

จากการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมหน่วยที่ 2 ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของตนเอง โดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ผู้เรียน วิเคราะห์หลักสูตร ออกแบบการสอนและจัดกิจกรรม โดยใช้หนังสือเสริมประสบการณ์เป็นสื่อเสริม ซึ่งในแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์นี้จะต้องกำหนดจุดประสงค์ ขอบข่ายเนื้อหาตลอดจนแนวทางการสำรวจ และเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ไว้ด้วย

ข้อมูลจากการสังเกตของผู้วิจัย สำหรับการฝึกอบรมหน่วยที่ 2 พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ร่วมมือในการฝึกปฏิบัติงานอย่างดี มีความกระตือรือร้น สนใจและตั้งใจฝึก ส่งงานและมีผลงานให้ตรวจทุกกลุ่ม แต่ลักษณะงานเป็นภาพรวม กว้าง ๆ ยังไม่บ่งบอกถึงรายละเอียดมากนัก การตรวจผลงานจึงได้ชี้แนะในลักษณะภาพรวมมากกว่าเจาะจง เฉพาะรายอย่างไรก็ดี กิจกรรมในหน่วยนี้ยังทำให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถวิเคราะห์จุดอ่อนของตนเองอันจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ดังเช่น เปรมใจ ณ รังษี สรุปไว้ว่า

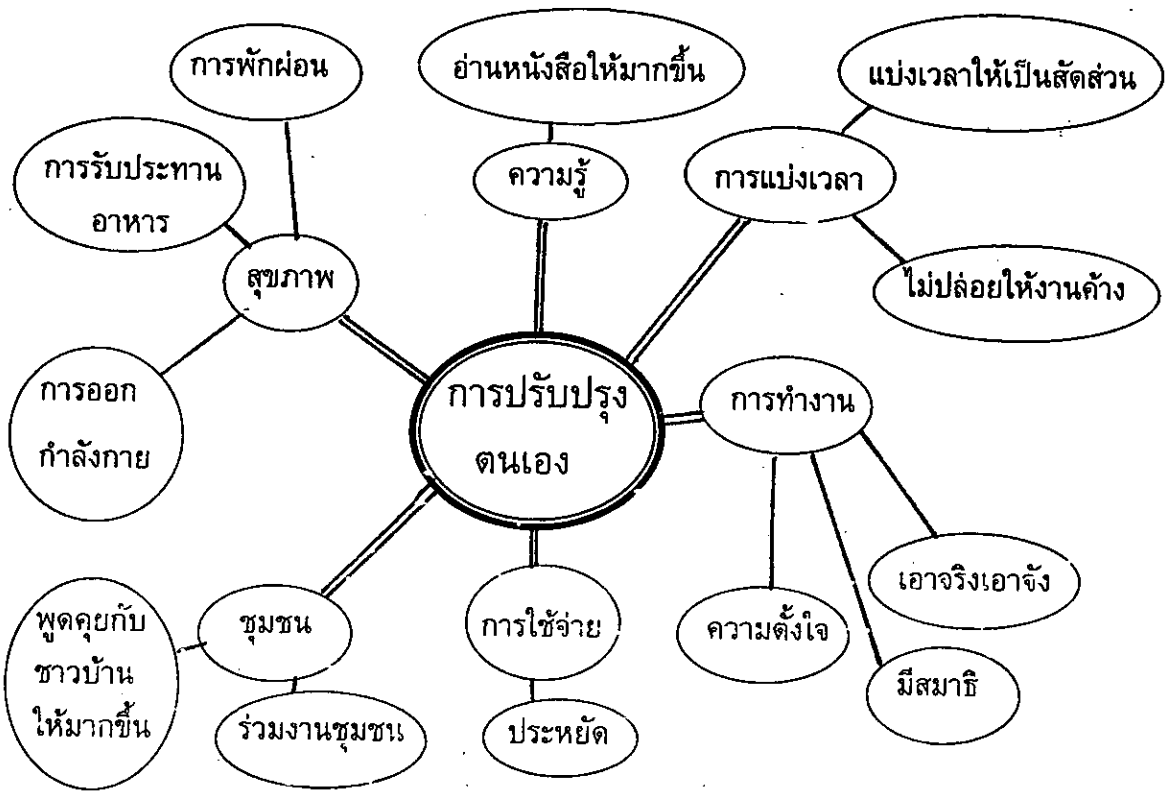
"การวิเคราะห์ผู้เรียน - ที่ผ่านมาจะวิเคราะห์ผู้เรียนจาก ป.02 เท่านั้น ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมเพียงพอ

การวิเคราะห์หลักสูตร - ที่ผ่านมาจะสอนตามแผนการสอนที่นำมาจากปีที่ผ่าน ๆ มา

การออกแบบการสอน - ที่ผ่านมาจะสอนผู้เรียนเหมือนกันทุกคน

เขียนแผนการจัดทำหนังสือ - ยังไม่เคยทำมาก่อน"

สำหรับหน่วยที่ 2 นี้ ผู้เข้ารับการอบรมมีเวลา ปฏิบัติการเขียนและนำเสนอแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์เป็นรายบุคคล รวมทั้ง ปฏิบัติการสืบค้น เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อเตรียมจัดทำต้นฉบับเรื่องและภาพ ซึ่งใช้เวลาสำหรับกิจกรรมนี้ 2 สัปดาห์ ในระหว่างนี้ได้มีการนัดหมายทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย และสามารถนัดหมายปรึกษาหารือกับวิทยากรได้ ดังนั้นในระยะดำเนินการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์จึงเริ่มมีเรื่องเข้ามาปรึกษาหารือในหลายด้าน เป็นต้นว่า การกำหนดเรื่องที่ศึกษา การตั้งชื่อเรื่อง ชื่อชุดของหนังสือ การเข้าถึงแหล่งข้อมูลในชุมชน การบริหารเวลา ตลอดจนเรื่องสุขภาพของผู้เข้ารับการอบรมเองเป็นต้น ข้อมูลการสะท้อนตนเองของผู้เข้ารับการอบรม ภายหลังจากการฝึกปฏิบัติกิจกรรมนี้แล้วจึงปรากฏให้เห็นดังนี้

ภาพประกอบ 15 การสะท้อนตนเองของ ไพบูลย์ อิ้ววัง โส ต่อการปฏิบัติการเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์และการสืบค้นข้อมูลท้องถิ่นภายหลังการฝึกปฏิบัติ หน่วยที่ 2

ในส่วนของวิทยากร ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นจุดเด่นว่า มีความแม่นยำในเนื้อหาสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี สามารถแก้ปัญหาและให้แนวทางวางแผนการเขียนหนังสือเสริมประสบการณ์ได้ชัดเจน สำหรับจุดด้อยไม่มีการระบุให้เห็น ดังตัวอย่างข้อสรุปของเปรมใจ ณ รังษี ดังนี้

"จุดเด่นของวิทยากรที่ควรชมเชย

1. ดูจะเป็นคนเปิดเผย
2. สอนสนุก เป็นกันเอง ทำให้ผู้เรียนไม่เครียด ไม่ง่วง
3. เป็นคนมีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
4. ถ้อยทีถ้อยอาศัย

จุดด้อย ตอนนี้ยังมองไม่เห็น"

ข้อมูลที่ได้จากการสะท้อนกลับของผู้เข้ารับการอบรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการนำมาปรับใช้สำหรับวางแผนพัฒนาตนเองของผู้เข้ารับการอบรม รวมทั้งเป็นข้อมูลให้ผู้วิจัย และวิทยากรวางแผนการดำเนินการในหน่วยต่อไปให้ดี มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น

หน่วยที่ 3 การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

การอบรมหน่วยนี้ได้ดำเนินการโดยใช้เวลาในช่วงวันที่ 3 ของการฝึกอบรม เป็นเวลา 6 ชั่วโมง และฝึกปฏิบัติอีก 4 สัปดาห์ ได้ดำเนินการอบรมโดยยึดจุดประสงค์ และแนวทางการจัดกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในแผนการฝึกอบรม ผลการฝึกอบรมหน่วยนี้ จากการบันทึกของผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่พบว่า เกือบทุกคนสามารถนำความรู้ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ไปลงมือปฏิบัติจริงในการจัดทำต้นฉบับเรื่องและภาพประกอบได้ โดยในระยะแรกต้องอาศัยการปฏิบัติเป็นกลุ่ม และต้องการคำชี้แนะจากวิทยากรในบางครั้ง บางเรื่อง ดังตัวอย่างบันทึกสรุปผลการอบรมหน่วยที่ 3 ของผู้เข้ารับการอบรมคนหนึ่งกล่าวว่า

> "การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ เป็นสิ่งที่อยากเรียนรู้มานานและอยากทำมาก่อนแต่ไม่รู้วิธีการ ถึงแม้จะศึกษาหาความรู้จากในหนังสือและไปศึกษาดูงานตามที่ต่าง ๆ ที่เขาจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานการจัดทำหนังสือก็ยังไม่สามารถทำได้ แต่หลังจากได้รับความรู้จากท่านวิทยากร ที่ได้ชี้แนะแบบเจาะลึกและติดตามผลอย่างจริงจัง ทำให้ตัวเองภูมิใจมากที่สามารถนำคำชี้แนะ มาเขียนหนังสือเป็นเล่มได้ ประเมินตนเองแล้วควรได้ระดับ A ในหน่วยนี้"

ในด้านสาระความรู้ที่ได้รับจากการเรียนรู้ในหน่วยที่ 3 ผู้เข้ารับการอบรมบางคนได้บันทึกสรุปไว้ดังนี้

> "บันทึกผลการเรียนรู้หน่วยที่ 3 เรื่อง การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
> ข้อ 1 ส่วนประกอบของหนังสือเสริมประสบการณ์
> 1. ส่วนนำเรื่อง 🕮 ข้อความที่ผู้เขียนเสนอไว้ในย่อหน้าแรก เป็นการเปิดเรื่องหรือนำเรื่อง เป็นส่วนดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน
> 2. ส่วนเนื้อเรื่อง 🕮 เป็นส่วนสำคัญที่สุดของงานเขียน เพราะเนื้อเรื่องทำให้เกิดเป็นงานเขียนขึ้นมา การเสนอเรื่องควรช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจและเข้าถึงสาระประโยชน์ของเรื่องได้เป็นอย่างดี
> 3. ส่วนสรุป 🕮 ส่วนปิดเรื่อง คือข้อความสุดท้ายของเรื่อง เป็นส่วนสรุปเรื่อง และช่วยให้ผู้อ่านใช้เวลาช่วงนี้ประมวลความคิดหรือขยายความคิดเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่อ่านมาแต่ต้น

ข้อ 2 ขั้นตอนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1. ขั้นสำรวจ
   - ✧ สำรวจบทเรียน เนื้อเรื่องที่เข้าใจยาก
   - ✧ เรื่องราวเกี่ยวกับอาชีพ ขนบธรรมเนียมประเพณี ตำนาน
   - ✧ ปัญหาของสังคมหรือชุมชน ที่จะปลูกฝังเยาวชนให้คิดแก้ปัญหา
2. ขั้นกำหนดจุดประสงค์
   - ⌦ ระบุพฤติกรรมการเรียนรู้
   - ⌦ กำหนดช่วงชั้นซึ่งจำเป็นต้องใช้หนังสือ
3. ขั้นลงมือปฏิบัติการเขียน
   - 😐 การวางโครงเรื่อง
   - 😐 ควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวเด็ก
   - 😐 เป็นลักษณะการเล่า บรรยาย หรือการสนทนาก็ได้
   - 😐 ตัวละครไม่มากเกินไป
   - 😐 เขียนแบบหรือแผนภูมิประสบการณ์
   - 😐 ใช้ถ้อยคำเหมาะสมกับวัย มุ่งเอกลักษณ์ของภาษาไทย
   - 😐 กำหนดภาพประกอบที่ชัดเจน
   - 😐 จัดทำรูปเล่มจำลอง
   - 😐 ตรวจสอบข้อความ ความถูกต้อง ความเป็นไปตามธรรมชาติ
   - 😐 ทำคำนำ วัตถุประสงค์ แนวการใช้หนังสือ
4. ขั้นผลิต
   - ❀ วางรูปเล่มให้ชัดเจน
   - ❀ ดำเนินการผลิต
   - ❀ ภาพควรมีทั้งปกหน้า ปกหลังด้านนอกและด้านใน ระบุผู้จัดทำด้วย"

ในช่วงระหว่างปฏิบัติการจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์ 4 สัปดาห์นี้ ผู้วิจัยสังเกตพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมต้องการคำแนะนำอย่างใกล้ชิด ดังนั้นความสัมพันธ์ในกลุ่มย่อยจึงเหนียวแน่นขึ้น มีการถ่ายทอด ปรึกษาวางแผนกันภายในกลุ่มอยู่ตลอดเวลา หากหาข้อยุติไม่ได้หรือมีปัญหาข้องใจในหลายประเด็นจนไม่สามารถคลี่คลายกันในกลุ่มได้ ก็จะมาพบวิทยากรเป็นครั้งคราวไปทั้งที่ทำงาน และที่บ้านของผู้วิจัย ผู้เข้ารับการอบรมทุกกลุ่มและทุกคนจึงได้รับคำแนะนำอย่างใกล้ชิด จนสามารถจัดทำต้นฉบับหนังสือของตนเองได้

ในระหว่างนี้มีผู้เข้ารับการอบรมท่านหนึ่งต้องเข้ารับการผ่าตัดเอาเหล็กที่ข้อเท้าออก และอีกท่านต้องเฝ้าไข้คุณแม่ที่ป่วยให้อาหารทางสายน้ำเกลืออยู่ที่โรงพยาบาล ทำให้ไม่ได้เข้ารับการอบรมในหน่วยนี้ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ใช้วิธีแนะนำให้ติดต่อสื่อสารผ่านกลุ่มและโทรศัพท์สอบถามข่าวคราวเป็นระยะ ๆ จนในที่สุดก็สามารถติดตาม และปฏิบัติงานได้ตามกำหนดเช่นเดียวกับผู้เข้ารับการอบรมคนอื่น ๆ

การสะท้อนจุดเด่นจุดด้อยของวิทยากรสำหรับหน่วยที่ 3 ผู้เข้ารับการอบรมเห็นสอดคล้องกันว่า วิทยากรมีอัธยาศัยดี มีประสบการณ์ มีความรู้จริงและเชี่ยวชาญด้านหนังสือ เป็นกันเองกับผู้เข้ารับการอบรม เสียสละ รับผิดชอบ อารมณ์ดี และไม่เครียด โดยเฉพาะเปรมใจ ณ รังษี ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้ว่า

"สำหรับหน่วยนี้วิทยากรมีจุดเด่นและจุดด้อยดังนี้

จุดเด่น สดชื่น อารมณ์ดี มีอารมณ์ขัน และกระตือรือร้นที่จะให้ความรู้เช่นเดิม แต่ครั้งนี้มีสื่อที่ทำให้เข้าใจได้ชัดเจนกว่าเดิม

จุดด้อย เนื่องจากหน่วยนี้มีเนื้อหาที่ต้องทำความเข้าใจอย่างละเอียดและมาก การอธิบายต้องใช้เวลา ทำให้ไม่ทั่วถึงกับผู้ที่เข้ารับการอบรม (ในการใช้เวลา 1 วัน)"

ข้อมูลที่ได้จากการสะท้อนกลับดังกล่าวนี้ ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถนำมาปรับใช้เป็นแนวทางสำหรับวางแผนดำเนินการในครั้งต่อไป

หน่วยที่ 4 การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

การอบรมหน่วยนี้ได้ดำเนินการโดยใช้เวลาช่วงวันที่ 4 ของการฝึกอบรม เป็นเวลา6 ชั่วโมงและฝึกปฏิบัติการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์อีก 2 สัปดาห์ ได้ดำเนินการอบรมโดยยึดจุดประสงค์และแนวทางการจัดกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในแผนการฝึกอบรม ผลการฝึกอบรมหน่วยนี้จากการบันทึกของผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ในหน่วยนี้ไปฝึกปฏิบัติการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ได้ ถึงแม้ว่าบางคนยังขาดความมั่นใจก็สามารถสอบถาม ปรึกษาเพื่อนในกลุ่ม รวมทั้งวิทยากรเองจนสามารถทำการทดลองใช้และปรับปรุงหนังสือให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นได้ ดังตัวอย่างบันทึกสรุปผลการอบรมหน่วยที่ 4 ของสมพิศ ภูพวกที่กล่าวว่า

ทดลองใช้และปรับปรุงหนังสือให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นได้ ดังตัวอย่างบันทึกสรุปผลการอบรมหน่วยที่ 4 ของสมพิศ ภูพวกที่กล่าวว่า

"การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ จากเป็นการทดลอง 1 : 1 ทดลอง 1 : 10 แล้วปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของหนังสือ ทุกคนที่ไปขอความร่วมมือได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ได้นำสิ่งบกพร่องที่ท่านเหล่านั้นเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขจนเป็นต้นฉบับที่สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ผลที่ได้รับคือนักเรียนสนใจในเนื้อเรื่องที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพราะเป็นสิ่งใกล้ตัวที่นักเรียนไม่เคยรู้และไม่เคยสนใจมาก่อน นักเรียนจึงเกิดความสนใจอยากทำหนังสือเล่มเล็กบ้าง"

ส่วนสาระความรู้ที่ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้ในหน่วยนี้ กาญจนา กะฐินหอม ได้บันทึกสรุปไว้ในบันทึกผลการเรียนรู้ หน่วยที่ 4 ดังนี้

"จากการได้ศึกษาในหน่วยนี้ ทำให้ข้าพเจ้าได้มีความรู้ในเรื่องการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดในการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
2. การทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ ควรดำเนินการ 3 ระยะ
   1) ทดลอง 1 : 1
      เป็นการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับ
      - ครู 3 คน
        ที่สอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยอ่านหนังสือที่จัดทำขึ้นแล้วตอบคำถามตามประเด็นในแบบประเมินตามหัวข้อที่กำหนด
      - นักเรียน 3 คน (นักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน)
        โดยอ่านหนังสือที่จัดทำขึ้นทีละคนแล้วตอบคำถามตามประเด็นที่ตรวจสอบคุณภาพหนังสือเสริมประสบการณ์
   2) ทดลอง 1 : 10 เป็นการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับ
      - ครู 5 คน ที่สอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
        นักเรียน 10 คน (คละนักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน) และเป็นกลุ่มที่ไม่เคยผ่านการประเมินมาก่อน
   3) ทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องการจะแก้ปัญหา
      รูปแบบการทดลอง มีหลายรูปแบบ แต่เลือกใช้รูปแบบต่อไปนี้คือ
      รูปแบบที่ 1 กลุ่มทดลองกลุ่มเดียวทดสอบสองครั้ง
      (One Group Pretest-Posttest Design)

O_1 x O_2

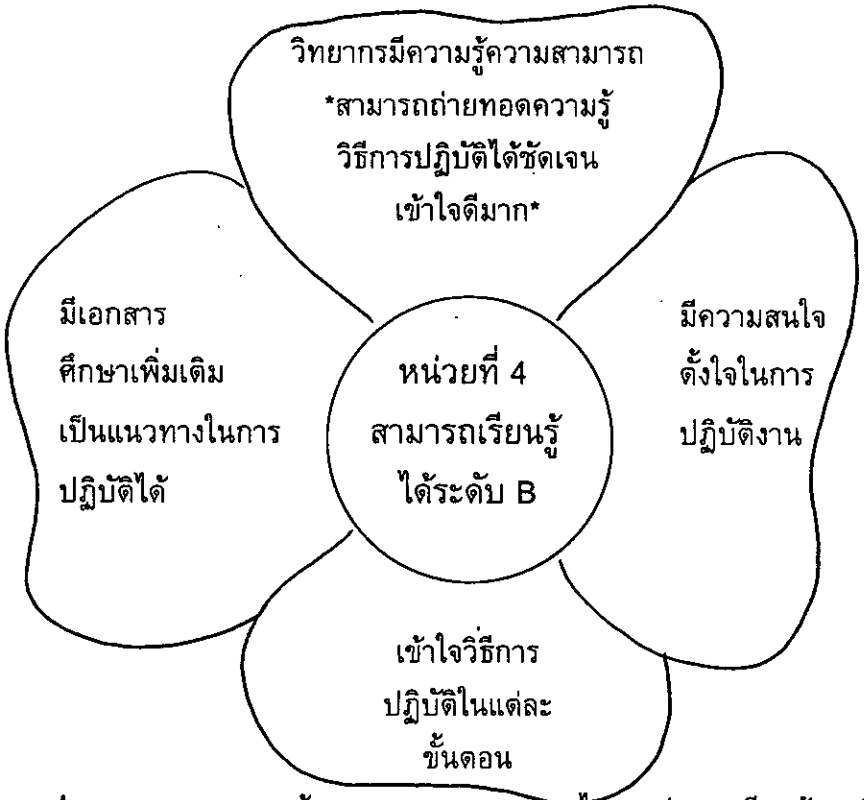
O_1 หมายถึง การทดสอบก่อนทดลอง

O_2 หมายถึง การทดสอบหลังการทดลอง

X หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ใช้หนังสือเสริมประสบการณ์

การทดลองรูปแบบนี้ เป็นการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับนักเรียนเพียงกลุ่มเดียว โดยจัดให้มีการทดสอบก่อนเรียนเพื่อดูสภาพเดิมของผู้เรียนก่อน จากนั้นจึงจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้หนังสือเสริมประสบการณ์แล้วจึงทดสอบหลังเรียนโดยใช้เครื่องมือชุดเดิม"

จากการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมหน่วยที่ 4 ผู้วิจัยได้สังเกตพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมเป็นอย่างดี มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ ผู้เข้ารับการอบรมหลายท่านต้องการคำชี้แนะเพิ่มเติม แต่ส่วนใหญ่ก็สามารถปฏิบัติการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์และปรับปรุงข้อบกพร่องได้ ดังตัวอย่างผลการสะท้อนตนเองของผู้เข้ารับการอบรม ดังนี้

ภาพประกอบ 16 การสะท้อนตนเองของ วรรณา ไชยภู ต่อการเรียนรู้ หน่วยที่ 4

ข้อสงสัยในหน่วยที่ 4

- การหาค่าสถิติต่าง ๆ

วิธีการแก้ปัญหา

: ปรึกษาอาจารย์เกศริน มนูญผล
ท่านจะให้ความรู้ไปตามลำดับ

วิทยากร

จุดเด่น
: ตั้งใจให้ความรู้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม
: ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เข้ารับการอบรมอย่างเต็มที่
จุดด้อย
-

การเรียนรู้ในหน่วยที่ 4

ข้าพเจ้ามีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และสามารถปฏิบัติงานได้อยู่ในระดับ A

ภาพประกอบ 17 การสะท้อนตนเองของ กาญจนา จิตรสำรวย ต่อการเรียนรู้ หน่วยที่ 4

อย่างไรก็ตามผลสำเร็จของการปฏิบัติการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ของผู้เข้ารับการอบรมในหน่วยนี้ ย่อมเป็นผลมาจากการแก้ปัญหาและอุปสรรคของผู้เข้ารับการอบรม โดยไม่ย่อท้อ ดังบันทึกของ ไพบูลย์ อิ้ววังโส ระบุไว้ในบันทึกผลการเรียนรู้ว่า

"ข้อสงสัยหรือความไม่เข้าใจจากการเรียนรู้ เรื่องการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ สามารถแก้ปัญหานั้น ๆ ได้โดยศึกษาเอกสารเพิ่มเติม แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนสมาชิก และสอบถามวิทยากรในระหว่างการอบรม"

นอกจากนี้ มีผู้เข้ารับการอบรมบางท่าน เคยจัดทำผลงาน ทดลองใช้ และพัฒนาผลงานมาแล้วในการขอกำหนดตำแหน่งอาจารย์ 3 จึงสามารถช่วยวิทยากรในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นที่ปรึกษาให้แก่สมาชิกผู้เข้ารับการอบรมได้อย่างดีเยี่ยมอีกทางหนึ่ง

สำหรับหน่วยนี้ผลสะท้อนการดำเนินงานของวิทยากร จากผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่พบว่า วิทยากรมีความเป็นกันเอง ให้โอกาสซักถาม จริงใจ อารมณ์ดี ใจดี เป็นผู้มีประสบการณ์ และสละเวลาในการตรวจงานให้อย่างละเอียด

หน่วยที่ 5 การนำเสนอผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

การอบรมหน่วยนี้ได้ใช้เวลาในช่วงวันที่ 5 ของการฝึกอบรม เป็นเวลา 6 ชั่วโมง มีการฝึกปฏิบัติอีก 4 สัปดาห์ แล้วจึงนำเสนอผลงานในวันที่ 6 ของการฝึกอบรมเป็นเวลา 5 ชั่วโมง การฝึกอบรมได้ดำเนินการโดยยึดจุดประสงค์ และแนวทางการจัดกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในแผนการฝึกอบรม ผลการฝึกอบรม จากบันทึกผลการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรมพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจ สามารถนำเสนอผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ในรูปแบบเอกสารรายงาน แฟ้มสะสมงาน การจัดนิทรรศการ และนำเสนอด้วยวาจาได้ ดังตัวอย่างบันทึก สรุปผลการอบรมหน่วยที่ 5 ของสมพิศ ภูพวก ที่ระบุว่า

"หลังจากได้ศึกษาค้นคว้า และได้รับคำแนะนำจากวิทยากร เรื่องการนำเสนอผลจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์และการเขียนรายงานผลการจัดทำ จนถึงขั้นสุดท้าย ทำให้ข้าพเจ้าได้ความรู้และเข้าใจถึงขั้นตอนในการทำอย่างเป็นระบบพร้อมที่จะนำไปพัฒนาการทำหนังสือในเล่มต่อ ๆ ไปให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น"

ในด้านสาระการเรียนรู้ที่ผู้เข้ารับอบรมได้รับ กาญจนา กะฐินหอม ได้บันทึกสาระความรู้ที่ได้จากการอบรม หน่วยที่ 5 ไว้ดังนี้

"จากการได้ศึกษาในหน่วยนี้ ทำให้ข้าพเจ้าได้มีความรู้ในเรื่อง การนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ ดังต่อไปนี้

1. การเขียนรายงานผลการจัดทำ ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้
   - ☆ กล่าวถึงภูมิหลัง
   - ☆ หลักการทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
   - ☆ วิธีดำเนินการ
   - ☆ ผลการทดลอง
   - ☆ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ
2. การจัดทำแฟ้มสะสมผลงานการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ โครงสร้างของแฟ้มประกอบด้วย
   - ☆ ส่วนนำ
   - ☆ เนื้อหา
   - ☆ ส่วนสนับสนุน
3. การจัดนิทรรศการแสดงผลงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
4. การนำเสนอด้วยวาจาเกี่ยวกับการจัดทำและการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์"

ส่วนสุวนิตย์ ชูรักษ์ ได้สรุปสาระความรู้ที่ได้จากการอบรมหน่วยที่ 5 โดยมีรายละเอียดปลีกย่อยออกไปในแต่ละประเด็น ดังภาพ

ภาพประกอบ 18 สรุปสาระการเรียนรู้หน่วยที่ 5 ของ สุวนิตย์ ชูรักษ์

จากการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมหน่วยที่ 5 ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถ วางแผนและเตรียมการนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้ ทั้งในรูปเอกสารรายงาน แฟ้มสะสมงานและการนำเสนอด้วยวาจา รวมทั้งการจัดนิทรรศการผลงาน อย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติงานระยะนี้ผู้เข้ารับการอบรมหลายท่านมีปัญหาในด้านการใช้ภาษา และขาดแคลนข้อมูลด้านหลักการ แนวคิดเชิงทฤษฎีที่มาอ้างอิง ผู้วิจัยจึงได้ให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม จากสำนักวิทยบริการของสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมได้รับบริการมาอย่างดีเยี่ยม

ข้อมูลจากการสังเกตของผู้วิจัย ในระยะนี้พบว่า เนื่องจากเป็นช่วงเปิดภาคเรียน ครูเริ่มมามีภาระงานสอนซึ่งเป็นหน้าที่หลักจึงได้มีผลต่อการปฏิบัติงานฝึกอบรมโดยเฉพาะการปฏิบัติในการจัดทำรายงานผลและแฟ้มสะสมงานอยู่พอสมควร ผู้เข้ารับการอบรมหลายท่านต้องใช้เวลาส่วนตัวในการทำงานชิ้นนี้ และต้องอาศัยความวิริยะ อุตสาหะอย่างสูง จึงได้ผลงานออกมาเป็นผลสำเร็จ

อย่างไรก็ตามการปฏิบัติงานในหน่วยนี้ มีผู้เข้ารับการอบรมหลายท่านได้สะท้อนตนเอง ว่าควรปรับปรุงในเรื่อง การใช้สำนวนภาษาในการเขียนรายงาน การอ่านหนังสือเพิ่มเติม ค้นคว้าและสอบถามผู้รู้ การบริหารเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด การทำงานด้วยความรอบคอบระมัดระวังยิ่งขึ้น เป็นต้น ในส่วนของวิทยากร ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นจุดเด่นว่า เอาใจใส่ต่อผู้เข้ารับการอบรมอย่างดี ขยันและเสียสละเวลา อารมณ์ดี มีความรู้ด้านการเขียนหนังสือดีมาก มีความตั้งใจสูงและอยากให้ผู้เข้ารับการอบรมประสบผลสำเร็จ ให้ความรู้ได้ชัดเจนเป็นรูปธรรม สำหรับจุดด้อยไม่มีการระบุให้เห็น ดังตัวอย่าง ข้อมูลสะท้อนกลับในด้านวิทยากร ของสุวนิตย์ ชูรักษ์ ดังนี้

"จุดเด่น

1. เข้าใจผู้เข้ารับการอบรมดี
2. ให้เวลาและโอกาสแก่ผู้เข้ารับการอบรมด้วยดี ตลอดมา

จุดด้อย

เมื่อมีความพึงพอใจแล้วก็มองหาจุดด้อยไม่เจอ

ในหน่วยนี้คิดว่ามีความรู้อยู่ในระดับ A เพราะเข้าใจและมองเห็นเป็นรูปธรรมในการนำเสนอผลการจัดทำ"

2) ผลผลิตจากโครงการ

สำหรับการนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ ในวันสิ้นสุดการอบรม ซึ่งตรงกับวันที่ 30 เมษายน 2543 การนำเสนอได้จัดในรูปนิทรรศการผลงาน ซึ่งมีหนังสือเสริมประสบการณ์ รายงานผลการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ และแฟ้มผลงานการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ ของผู้เข้ารับการอบรมทุกคน ดังมีรายชื่อหนังสือเสริมประสบการณ์ที่ได้จัดทำขึ้นโดยแสดงไว้ในภาคผนวก ฉ

ส่วนการอภิปรายสรุปของผู้เข้ารับการอบรมผู้วิจัยได้เปิดเวทีเสวนา ให้ผู้เข้ารับการอบรมได้แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อโครงการ ซึ่งปรากฏผลจากการบันทึกเทป ดังแสดงไว้ในภาคผนวก ฉ

ขั้นตอนที่ 4 ผลการประเมินหลักสูตร

การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ได้ดำเนินการมาในทุกขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะการประเมินผลการฝึกอบรมได้คำนึงถึงปัจจัยหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ปฏิกิริยาของผู้เข้ารับการอบรม การเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรม พฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม และผลลัพธ์หลังการอบรม การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมได้พิจารณาจากบริบท ตัวป้อน กระบวนการและผลผลิตควบคู่กันไป ดังนั้นเมื่อดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรเรียบร้อยแล้วจึงได้สอบถามความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสถานภาพของผู้เข้ารับการอบรม พิจารณาจากค่าสถิติพื้นฐานคือจำนวนร้อยละ ดังตาราง

ตาราง 4 แสดงจำนวนร้อยละของสถานภาพผู้เข้ารับการอบรม จำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์การสอน อำเภอที่สังกัด และประสบการณ์เข้าอบรมด้านการทำหนังสือเสริมประสบการณ์

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุ		
1.1 50-59 ปี	3	8.57
1.2 40-49 ปี	17	48.57
1.3 30-39 ปี	14	40.00
1.4 20-29 ปี	1	2.86
2. วุฒิการศึกษาสูงสุด		
2.1 ปริญญาโท	5	14.28
2.2 ปริญญาตรี	30	85.72
3. ประสบการณ์การสอนในจังหวัดนครศรีธรรมราช		
3.1 30-39 ปี	1	2.86
3.2 20-29 ปี	13	37.14
3.3 10-19 ปี	15	42.86
3.4 1-9 ปี	6	17.14
4. อำเภอที่สังกัด		
4.1 เมือง	7	20.00
4.2 ปากพนัง	6	17.14
4.3 ชะอวด	5	14.28
4.4 พิปูน	5	14.28
4.5 บางขัน	2	5.71
4.6 ฉวาง	2	5.71
4.7 ทุ่งสง	2	5.71
4.8 สิชล	2	5.71
4.9 ลานสกา	2	5.71
4.10 ร่อนพิบูลย์	1	2.85
4.11 จุฬาภรณ์	1	2.85
4.12 ทุ่งใหญ่	1	2.85
5. ประสบการณ์ ด้านการทำหนังสือเสริมประสบการณ์		
5.1 มี	4	11.43
5.2 ไม่มี	31	88.57

จากตาราง แสดงสถานภาพของผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 35 คนส่วนใหญ่อายุ 30-49 ปี (88.57 %) มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี (85.72 %) มีประสบการณ์สอนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ระหว่าง 10-29 ปี (80 %) อำเภอที่สังกัดส่วนใหญ่อยู่ใน 4 อำเภอคือ อำเภอเมือง ปากพนัง ชะอวด และพิปูน (65.17 %) และผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ยังไม่มีประสบการณ์ด้านการทำหนังสือเสริมประสบการณ์ (88.57)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตร ปรากฏค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมในแต่ละประเด็นและหัวข้อย่อยแต่ละรายการประเมิน อยู่ในระดับมาก และมากที่สุด (3.55-4.89) ดังแสดงในตาราง

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรด้านตัวป้อน

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น
1) ด้านตัวป้อน			
1. การมีส่วนร่วมวางแผนฝึกอบรม	4.17	.69	มาก
2. ความพร้อมของผู้เข้ารับการอบรม	3.93	.52	มาก
3. ความพร้อมของวิทยากร	4.79	.40	มากที่สุด
4. วิทยากรมีความรอบรู้ชัดเจนในหัวข้อที่นำเสนอ	4.79	.40	มากที่สุด
5. ความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม	(4.39)	(.57)	มาก
5.1 ด้านจุดประสงค์	4.41	.57	มาก
5.2 ด้านเนื้อหา	4.41	.56	มาก
5.3 ด้านกิจกรรม	4.48	.56	มาก
5.4 ด้านสื่อและเอกสาร	4.41	.50	มาก
5.5 ด้านการวัดและประเมินผล	4.21	.71	มาก
6. ระยะเวลาในการฝึกอบรม	(3.74)	(.88)	มาก
6.1 ภาคทฤษฎี	3.89	.80	มาก
6.2 ภาคปฏิบัติ	4.14	1.01	มาก
7. ความเหมาะสมของสถานที่ฝึกอบรม	4.58	.56	มากที่สุด
8. งบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรม	4.13	.82	มาก

จากตาราง ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมหลากหลายระดับที่สุด ได้แก่ ระยะเวลาในการฝึกอบรม ประเด็นที่ผู้เข้ารับการอบรมมีข้อคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความพร้อมของวิทยากร วิทยากรมีความรอบรู้ชัดเจนในหัวข้อที่นำเสนอและความเหมาะสมของสถานที่ฝึกอบรม ส่วนประเด็นที่ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นโดยเฉลี่ยในระดับมาก (ค่อนไปต่ำ) คือระยะเวลาในการฝึกอบรมภาคทฤษฎี และความพร้อมของผู้เข้ารับการอบรม

นอกจากนี้ ผู้เข้ารับการอบรมยังเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ควรปรับเวลาให้เหมาะสมโดยเพิ่มเวลาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ แต่ก็มีบางคนเสนอว่าบางช่วงของการอบรมเว้นระยะมากเกินไป ส่วนในขั้นจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์มีเวลาน้อยไป

จากตาราง ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมหลากหลาย ระดับที่สุด ได้แก่ ความชัดเจนในการคลี่คลายประเด็นปัญหา ประเด็นที่ผู้เข้ารับการอบรมมีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความเป็นกันเองและเต็มใจช่วยเหลือจากวิทยากร ความช่วยเหลือของวิทยากรในการปฏิบัติงานกลุ่ม สัมพันธภาพที่ดีของผู้เข้ารับการอบรม การอำนวยความสะดวกของผู้ดำเนินการจัดอบรม ตลอดจนปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม

นอกจากนี้ ผู้เข้ารับการอบรม ยังเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การให้ความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก ทั้งจากครอบครัว ผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน เพื่อนครูที่เข้าร่วมอบรม ตลอดจนผู้ให้ข้อมูลในการทำหนังสือเสริมประสบการณ์ รวมทั้งกำลังใจและคำชี้แนะจากวิทยากร

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตร ด้านผลผลิต

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความคิดเห็น
3) **ด้านผลผลิต**			
1. ได้รับความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการจัดทำหนังสือ	4.69	.46	มากที่สุด
2. ได้รับความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงกระบวนการทำงาน	4.52	.56	มากที่สุด
3. ได้องค์ความรู้ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นสำหรับจัดการเรียนการสอนชัดเจนขึ้น	4.52	.56	มากที่สุด
4. สามารถเขียนแผนการจัดทำหนังสือฯ	4.03	.71	มาก
5. สามารถจัดทำหนังสือฯ ได้เอง	4.20	.71	มาก
6. สามารถทดลองใช้และพัฒนาหนังสือฯ	4.10	.75	มาก
7. นำเสนอและเผยแพร่ผลการจัดทำหนังสือฯ	4.21	.60	มาก
8. การประเมินผลงาน (หนังสือ) และเกณฑ์การพิจารณา	3.96	.49	มาก
9. การให้คำแนะนำปรับปรุงผลงาน	4.27	.63	มาก
10. ความมั่นใจในคุณภาพของหนังสือฯที่จัดทำขึ้น	4.24	.56	มาก
11. ความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมอบรมในโครงการนี้	4.79	.40	มากที่สุด
12. ความมุ่งมั่นที่จะทำหนังสือฯ ต่อไปจนเพียงพอสำหรับนักเรียนของท่าน	4.58	.49	มากที่สุด
13. การจัดทำหนังสือฯ มีความสำคัญต่ออาชีพครู	4.55	.49	มากที่สุด
14. การจัดทำหนังสือฯ ทำให้ครูได้เรียนรู้มากขึ้น	4.58	.49	มากที่สุด
15. การจัดทำหนังสือฯ ยุ่งยากและเพิ่มภาระงานในหน้าที่ครู	3.55	1.19	มาก (ต่ำ)

จากตาราง ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมหลากหลายระดับที่สุด ได้แก่ ความสามารถในการทดลองใช้และพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ ประเด็นที่ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความพึงพอใจที่

ได้เข้าร่วมอบรมตามโครงการนี้ ได้รับความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ความมุ่งมั่นที่จะทำหนังสือเสริมประสบการณ์ต่อไปจนเพียงพอสำหรับนักเรียน การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ทำให้ครูได้เรียนรู้มากขึ้น การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์มีความสำคัญต่ออาชีพครู ได้รับความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงกระบวนการทำงาน ตลอดจนได้องค์ความรู้ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น สำหรับจัดการเรียนการสอนชัดเจนขึ้น ส่วนประเด็นที่ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นโดยเฉลี่ยในระดับมากแต่ค่อนไปทางต่ำคือ การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ยุ่งยากและเพิ่มภาระงานในหน้าที่ครู

นอกจากนี้ ผู้เข้ารับการอบรมยังเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ต้องการทำหนังสือเพิ่ม และอยากให้วิทยากรช่วยดูแลการทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของกลุ่มนี้ต่อไปอีก โครงการนี้ทำให้ครูผู้เข้ารับการอบรมสามารถทำหนังสือใช้เอง เป็นหนังสือที่นักเรียนชอบ จากการทำหนังสือนี้ทำให้ได้ประสบการณ์หลายอย่าง ทั้งในเรื่องของความอดทน ความเพียรพยายาม การบริหารเวลา และสุดท้ายได้นำไปสู่การพัฒนานักเรียนได้อย่างแท้จริง

ผลผลิตที่เป็นหนังสือเสริมประสบการณ์ ในระยะสิ้นสุดโครงการนี้ ผู้เข้ารับการอบรมทั้ง 35 คน สามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้ทั้งสิ้น 68 เล่ม นั่นคือจัดทำได้คนละ 1-4 เล่ม ตามศักยภาพของแต่ละคน ดังมีรายละเอียดในภาคผนวก ฉ

สำหรับหนังสือเสริมประสบการณ์ที่ครูจัดทำขึ้นนี้ เนื่องจากทุกขั้นตอนได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีการทดลองใช้และหาประสิทธิภาพของหนังสือที่จัดทำขึ้น โดยผ่านการทดลองใช้หนังสือทั้งจากกลุ่มเล็ก และกลุ่มใหญ่ ผู้เข้ารับการอบรมสามารถคิดเกณฑ์และรายการประเมินขึ้นเองได้ ผู้วิจัยเพียงมีแนวตัวอย่างของแบบประเมินคุณภาพหนังสือดังแสดงไว้ในภาคผนวก ดังนั้นเมื่อผู้เข้ารับการอบรมได้จัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์สำเร็จทุกขั้นตอน ก็จะได้หนังสือที่มีคุณภาพเชื่อถือได้ ดังตัวอย่าง หนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น รายงานผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ รวมทั้งแฟ้มสะสมงานการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ในภาคผนวก ฉ

อย่างไรก็ตามผลการประเมินตนเองที่มีต่อการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของผู้เข้ารับการอบรมหลายท่าน พบว่าจากประสบการณ์ในการจัดทำหนังสือเล่มแรก ๆ ผู้เข้ารับการอบรมยังขาดความรอบคอบ ทำให้เสียเวลาและสิ้นเปลืองงบประมาณ รวมทั้งข้อบกพร่องที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และการใช้ภาษาในการเขียนรายงานการพัฒนาหนังสือ ดังนั้นในการจัดทำหนังสือเล่มต่อ ๆ ไป จึงได้มีการวางแผนและปฏิบัติการโดยคำนึงถึงประสบการณ์เหล่านี้ ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถพัฒนาสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้ดียิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นไปตามวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

3. ผลการทดสอบวัดความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม

การทดลองใช้หลักสูตรครั้งนี้ใช้รูปแบบการทดลองแบบหนึ่งกลุ่มทดลองวัดสองครั้ง (One Group Pretest-Postest Design) แล้วทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองด้วยวิธีการทดสอบเครื่องหมายเชิงอันดับของวิลคอกสัน (Wilcoxon's Signed Rank Test) พบว่าผลสัมฤทธิ์หลังฝึกอบรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ($z = 3.50$) โดยคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเข้ารับการอบรมมีค่าเท่ากับ 21.03 และ 23.06 ตามลำดับ (คะแนนเต็ม 40) ดังรายละเอียดในภาคผนวก ฉ

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู เพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นครั้งนี้ ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนาซึ่งสามารถสรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้

1. ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสมรรถภาพครูด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับวางแผนสร้างหลักสูตร
2. สร้างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น
3. ทดลองใช้หลักสูตรที่สร้างขึ้น เพื่อให้นำไปใช้ฝึกอบรมครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. ประเมินผลหลักสูตรเพื่อรับรองหรือปรับปรุงหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนาดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับใช้วางแผนในการสร้างหลักสูตร โดยเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมครู ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และศึกษาจากกลุ่มครูผู้สนใจด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ โดยการจัดกลุ่มสนทนา ข้อมูลเหล่านี้ได้นำมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบในการร่างหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร

ผลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ได้นำมาใช้ในการร่างหลักสูตรฝึกอบรม โดยกำหนดหลักการ เป้าหมาย จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม ระยะเวลา สื่อประกอบและการประเมินผลการฝึกอบรม แล้วนำโครงร่างหลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ จำนวน 8 คน ตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตร ผลการตรวจสอบและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญได้นำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

นำโครงร่างหลักสูตรที่ได้ปรับปรุงแล้ว ไปดำเนินการทดลองใช้ฝึกอบรมครู ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน เพื่อนำผลการทดลองใช้หลักสูตรมาพิจารณารับรองหรือปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพเหมาะสม สำหรับนำไปใช้ฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลหลักสูตร

ผู้วิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์และความสอดคล้องของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่บริบท ตัวป้อน กระบวนการ และผลผลิต ตามรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม กล่าวคือด้านบริบท พิจารณาจากปัญหาและความสำคัญของหลักสูตร ด้านตัวป้อน พิจารณาโครงร่างหลักสูตรจากความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตร และพิจารณาจากความรู้ความสามารถของครูก่อนเริ่มโครงการ ด้านกระบวนการ พิจารณาจาก ปฏิกิริยาของผู้เข้ารับการอบรม การเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรม และพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม และด้านผลผลิต พิจารณาจากความรู้ที่ผู้เข้ารับการอบรมได้รับ และผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นของผู้เข้ารับการอบรม

ผลการวิจัย

1. **ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน**

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน**ด้านสมรรถภาพครู** ในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น พบว่า สมรรถภาพที่จำเป็น ได้แก่ ความตั้งใจ มุ่งมั่นต่อการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ความเข้าใจหลักการและแนวคิดในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น การเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ การเก็บข้อมูลสืบค้นภูมิปัญญามาจัดทำต้นฉบับหนังสือ การทดลองใช้ และนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ สำหรับข้อมูลพื้นฐานด้านปัจจัย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ พบว่า **ปัจจัยเสริม**ได้แก่ ความตั้งใจของผู้เข้ารับการอบรม หลักสูตรฝึกอบรมที่เน้นการปฏิบัติและปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม ความรู้และเทคนิคการถ่ายทอดของวิทยากร แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ การสนับสนุนของหน่วยงานต้นสังกัด การอำนวยความสะดวกในการจัดอบรม งบประมาณ บุคลากรสนับสนุน สถานที่และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการนิเทศและติดตามผลการฝึกอบรมอย่างใกล้ชิด เป็นกัลยาณมิตรและต่อเนื่อง **ส่วนปัจจัยขัดขวาง** ได้แก่ ความไม่พร้อมของผู้เข้ารับการอบรม ขาดการสนับสนุนให้กำลังใจจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการละเลยต่อปัจจัยเสริมดังกล่าว ก็ย่อมเป็นอุปสรรคขัดขวางความสำเร็จในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของครูได้ จากข้อมูลพื้นฐานเหล่านี้ สามารถนำมากำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตรซึ่งประกอบด้วยหัวข้อหลัก ได้แก่ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือ

เสริมประสบการณ์ การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ การนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

2. **ผลการสร้างหลักสูตร**

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อมุ่งเสริมสมรรถภาพครูด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย หลักการ เป้าหมาย จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม ระยะเวลา สื่อประกอบและการประเมินผลการฝึกอบรม ในการสร้างหลักสูตรได้อาศัยข้อมูลพื้นฐานมาเป็นแนวทางประกอบการร่างหลักสูตร มีผลการตรวจสอบโครงร่างหลักสูตร ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า โครงร่างหลักสูตรมีองค์ประกอบเหมาะสมและสอดคล้องกัน มีผู้เชี่ยวชาญบางท่านเสนอแนะให้ปรับบางองค์ประกอบให้กระชับ ชัดเจนและครอบคลุม รวมทั้งปรับการใช้ภาษา จึงได้ปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรโดยเขียนองค์ประกอบให้กระชับ ชัดเจน และครอบคลุมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในส่วนของหลักการ เป้าหมาย และจุดประสงค์ ส่วนเอกสารประกอบการฝึกอบรม ก็ได้เพิ่มเติมรายละเอียด ให้ครบถ้วน สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เอกสารเหล่านี้ได้แสดงไว้ในภาคผนวก ฃ

3. **ผลการทดลองใช้หลักสูตร**

การทดลองใช้หลักสูตรได้ดำเนินการ ตามกำหนดการจัดฝึกอบรม ซึ่งแบ่งเป็น 5 หน่วยย่อย ใช้เวลา 3 เดือน มีภาคทฤษฎีและปฏิบัติเป็นช่วง ๆ ผลการทดลองหน่วยย่อย พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมตามโครงการให้ความสนใจ มุ่งมั่น พยายามในการปฏิบัติการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ทุกขั้นตอน อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง แม้บางคนจะขาดหายจากการอบรมในบางช่วงด้วยกิจธุระจำเป็นสุดวิสัย แต่ก็สามารถปฏิบัติงานได้ลุล่วงด้วยดี จากการปฏิสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่นภายในกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมด้วยกัน มีการนิเทศติดตามอย่างกัลยาณมิตร ผู้เข้ารับการอบรมทุกท่านสามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้สำเร็จด้วยความภาคภูมิใจในผลงานทั้งของตนเองและในภาพรวมของกลุ่ม ดังคำกล่าวเปิดใจของผู้เข้ารับการอบรม วันอำลา-ปราศรัย ในระยะสิ้นสุดโครงการ ดังภาคผนวก ฉ

4. **ผลการประเมินหลักสูตร**

4.1 การประเมินผลหลักสูตรนี้ได้ดำเนินการในทุกขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรโดยพิจารณาด้าน**บริบท** จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในการสร้างหลักสูตร ซึ่งปรากฏผลดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น **ด้านตัวป้อน** ส่วนหนึ่งพิจารณาได้จากขั้นสร้างหลักสูตร ซึ่งปรากฏผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตรในระดับมากถึงมากที่สุด และเมื่อสิ้นสุดโครงการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้สอบถามความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรม เกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักสูตร พบว่า ด้านตัวป้อน ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นเฉลี่ยทุกประเด็นอยู่ในระดับมากขึ้นไป และมีความคิดเห็นเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

3 ด้าน ได้แก่ ความพร้อมของวิทยากร วิทยากรมีความรอบรู้ชัดเจนในหัวข้อที่นำเสนอ และความเหมาะสมของสถานที่ฝึกอบรม **ด้านกระบวนการ** ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นเฉลี่ยทุกประเด็นอยู่ในระดับมากและมากที่สุด มี 8 ประเด็น ที่ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ประเด็นที่สำคัญได้แก่ ความเป็นกันเองและเต็มใจช่วยเหลือจากวิทยากร ความช่วยเหลือของวิทยากรในการปฏิบัติงานกลุ่ม และสัมพันธภาพที่ดีของผู้เข้ารับการอบรม **ส่วนด้านผลผลิต** ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นเฉลี่ย เกือบทุกประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด ประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ มีความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมอบรมในโครงการนี้ ได้รับความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ และมีความมุ่งมั่นที่จะทำหนังสือเสริมประสบการณ์ต่อไปจนเพียงพอสำหรับนักเรียนของตน

4.2. ผลการทดสอบวัดความรู้ก่อนและหลังฝึกอบรมตามโครงการ พบว่าผลสัมฤทธิ์หลังฝึกอบรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเข้ารับการฝึกอบรม มีค่าเท่ากับ 21.03 และ 23.06 ตามลำดับ (คะแนนเต็ม 40)

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นครั้งนี้ เป็นการพัฒนาหลักสูตรบนฐานของการวิจัยและพัฒนา ซึ่งครูผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำประสบการณ์ในท้องถิ่น ประสบการณ์ในวิชาชีพครูมาประกอบกับความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม สำหรับใช้ปฏิบัติการสร้างและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ได้ฝึกปฏิบัติจริง และเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน กระบวนการพัฒนาหลักสูตรนี้ จึงสามารถอภิปรายผลไปตามลำดับได้ดังนี้

1. **การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน**

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานซึ่งอยู่ในขั้นของการวิจัยเป็นการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสมรรถภาพครูด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น จึงต้องอาศัยข้อมูลรอบด้านจากหลายแหล่ง เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ครอบคลุมและครบถ้วนเพียงพอสำหรับใช้ในการร่างหลักสูตรให้เหมาะสม จากการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ และจัดกลุ่มสนทนาผู้เกี่ยวข้อง ทำให้พบว่า สมรรถภาพหลักของครูในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น คือความตั้งใจมุ่งมั่นต่อการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ความเข้าใจหลักการและแนวคิดในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ การเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ การเก็บข้อมูลสืบค้นภูมิปัญญามาจัดทำต้นฉบับหนังสือ การทดลองใช้และนำเสนอผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ดังนั้นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นจึงได้มุ่งเน้นและคำนึงถึงสมรรถภาพเหล่านี้ หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นนี้จึงเกิดจากความต้องการของกลุ่มครู ผู้สนใจเข้ารับการอบรมที่ตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหาร่วมกัน คือการขาดแคลน

หนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ซึ่งความตระหนักในปัญหาร่วมกันเช่นนี้ได้ช่วยให้การดำเนินการฝึกอบรมประสบผลสำเร็จสูง นั่นคือ ได้กลุ่มครูที่มุ่งพัฒนาตนเองด้วยจิตสำนึกในตน มีความมุ่งมั่นเสียสละทั้งเวลาและงบประมาณส่วนตัว มีแรงจูงใจภายใน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวมนุษยนิยมที่ผู้เรียนมุ่งพัฒนาตนเองไปสู่ศักยภาพสูงสุดด้วยความมีสัจการแห่งตน (Quinn. 1984 : 151-169) นับเป็นสมรรถภาพและปัจจัยเสริมที่สำคัญในการช่วยให้การฝึกอบรมครั้งนี้ประสบผลสำเร็จ ส่วนปัจจัยขวางการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สำคัญ ได้แก่ ความไม่พร้อมของผู้เข้ารับการอบรม ทั้งด้านเวลาและภาระงาน ผู้วิจัยจึงใช้ช่วงเวลาการอบรมในระหว่างปิดภาคเรียน ซึ่งจะไม่กระทบต่อภาระงานของครูมากนัก

2. การสร้างหลักสูตร

ผลการวิจัย พบว่าโครงร่างหลักสูตรที่สร้างขึ้นจากข้อมูลพื้นฐานดังกล่าว เมื่อนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม และความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตร พบว่าความคิดเห็นโดยเฉลี่ยเหมาะสมในระดับมาก และองค์ประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้องกัน อย่างไรก็ตามมีผู้เชี่ยวชาญบางท่านได้ให้คำแนะนำที่มีประโยชน์หลายประเด็น ผู้วิจัยได้นำมาพิจารณาปรับปรุงโครงร่างหลักสูตร ตามข้อเสนอแนะเหล่านั้น แล้วจึงนำหลักสูตรไปทดลองใช้

3. การทดลองใช้หลักสูตร

ผลการทดลองใช้หลักสูตรตามแผนการฝึกอบรม ซึ่งเน้นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ โดยผ่านกิจกรรมย่อยที่ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติจริง มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มโดยผู้วิจัยและวิทยากรคอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ เอื้ออำนวยให้การเรียนรู้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สอดคล้องกับแนวคิดของบัลด์วินและวิลเลี่ยม (Baldwin and Williams. 1988 : 4-5) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

การที่ครูผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำประสบการณ์ในท้องถิ่น ประสบการณ์ในวิชาชีพครู มาประกอบกับความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม สำหรับปฏิบัติการสร้างและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้นี้ นับเป็นการสนับสนุนแนวคิดเรื่องบทบาทครูในมิติ "ครู-นักวิจัย" (Teacher-researcher) ของสเตนเฮาส์ (Stenhouse. 1975 : 142-143) ซึ่งเชื่อว่า ครูมีศักยภาพพื้นฐานที่จะทำวิจัยเชิงปฏิบัติการได้เพราะครูเป็นคนใน ที่สามารถเข้าถึงปัญหาการเรียนการสอนได้ลึกซึ้ง ถ้าครูได้รับการแนะนำช่วยเหลือในเรื่องพื้นฐานการวิจัย ก็จะสามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้อง (ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกูล 2543 : 2) การเรียนการสอนกับการวิจัยของครูจึงไม่อาจแยกจากกันได้ นับเป็นบทบาทสำคัญยิ่งของครูตามสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 การวิจัยเชิงปฏิบัติ

การตามหลักสูตรนี้ได้ให้ความสำคัญต่อการสะท้อนความคิดหลังสิ้นสุดการอบรมในแต่ละหน่วย จึงช่วยให้ผู้วิจัยและผู้เข้ารับการอบรมได้ตระหนักและพัฒนาการเรียนรู้ของตน ได้รู้จักและเข้าใจตนเองจากการทบทวน และวิเคราะห์การเรียนรู้ในแต่ละหน่วยของตนมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้จากการฝึกอบรมได้รวดเร็ว ช่วยพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองทั้งในฐานะผู้วิจัยและผู้เข้ารับการอบรมได้เป็นเป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของ ออลสัน (Olson: 1993) ที่กล่าวว่า ครูที่มีการสะท้อนความคิดอย่างต่อเนื่องมักเป็นผู้ที่พยายามหาเทคนิควิธีการต่าง ๆ มาปรับใช้ในการสอน โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน การสะท้อนความคิดช่วยให้ครูเข้าใจและตระหนักในการกระทำของตน ช่วยให้เห็นทางเลือกในการตัดสินใจได้ดี (Dobson. 1983 : 20-27) จากการฝึกอบรมช่วยให้ครูได้แนวทางพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีระบบมากขึ้น ใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการแสวงหาความรู้ ทั้งผู้วิจัยและผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาผู้เรียน ทั้งยังเป็นวิถีทางในการพัฒนางานอาชีพของครูให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

จากผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่มีความมุ่งมั่นพยายามในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ทุกขั้นตอนอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง ทั้งยังพบว่ากลุ่มและปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มมีความสำคัญต่อผลสำเร็จของการฝึกอบรมครั้งนี้มากครงกับงานวิจัยหลายเรื่อง (Craig. 1992; Hollingsworth. 1994; Dhamborvorn. 1994) ที่พบว่า กลุ่มหรือชุมชนความรู้มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาตนเองของครู การได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดในปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ช่วยให้ครูพัฒนาความเชื่อมั่นในการตัดสินใจของตนได้ดียิ่งขึ้น ส่วนในด้านการนิเทศติดตามงาน ผู้วิจัยและวิทยากรได้มุ่งเน้นความสัมพันธ์เชิงกัลยาณมิตร ผู้เข้ารับการอบรมสามารถพบปะและปรึกษาได้ตามกำหนดนัดหมาย เป็นการให้อิสระในการตัดสินใจรับผิดชอบตนเองและกลุ่ม ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ดังที่โนลส์ เสนอว่า ผู้ใหญ่สามารถแนะนำตนเองได้ มีความพร้อม มีประสบการณ์และรู้คุณค่าของเวลา ผู้ใหญ่เลือกที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง (Merriam and Cafferella. 1991 : 2490) อย่างไรก็ตามการฝึกอบรมครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ได้แจ้งให้ผู้เข้ารับการอบรมทราบว่าเป็นการทดลองใช้หลักสูตร ผู้เข้ารับการอบรมได้ให้ความสนใจ สมัครเข้ารับการอบรมด้วยตนเองซึ่งมาจากหลากหลายอำเภอทำให้ได้ผู้เข้ารับการอบรมตามสภาพผู้สนใจที่แท้จริง มีความตั้งใจ มุ่งมั่นและกระตือรือร้นต่อการเข้ารับการอบรมจนมีผลงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ด้วยดี การฝึกอบรมครั้งนี้จึงไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม ในห้องตามเวลาที่กำหนด แต่เป็นการให้แนวทางการเรียนรู้ เพื่อให้ครูได้ทำความเข้าใจกับบริบทของการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ทั้งเข้าใจผู้เรียน สิ่งแวดล้อม ชุมชน รวมทั้งเข้าใจตนเองทั้งนี้ผู้วิจัยมองครูผู้เข้ารับการอบรมในลักษณะองค์รวม ด้วยการพยายามทำความเข้าใจกับบริบทการทำงานของครูเองด้วย

4. การประเมินผลหลักสูตร

การประเมินผลหลักสูตรตามรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม ทำให้เห็นภาพการพัฒนาหลักสูตรได้ชัดเจนไม่เพียงแต่ผลผลิต นั่นคือ การประเมิน**บริบท** ทำให้ทราบปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรซึ่งผู้เกี่ยวข้อง และผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่า มีเหตุผลสมควรในการพัฒนาหลักสูตรนี้ การประเมิน**ตัวป้อน**จากการพิจารณาโครงร่างหลักสูตรพบว่าองค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกันมาก ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ได้ดำเนินการมาอย่างมีระบบมีข้อมูลรอบด้านจากผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทาบ้า (Taba. 1962 : 78) ที่กล่าวว่า หลักสูตรควรออกแบบโดยกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมเองด้วย จึงจะได้หลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมและจะอบรมในสิ่งที่เขาสามารถนำไปใช้ได้จริง ๆ และเมื่อมีการทดสอบความรู้ก่อนอบรมพบว่า ค่าเฉลี่ยความรู้ของผู้เข้ารับการอบรมอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นการประเมินตัวป้อนดังกล่าวจึงทำให้ทราบสภาพของโครงร่างหลักสูตร และสภาพของผู้เข้ารับการอบรม ช่วยให้สามารถปรับองค์ประกอบของหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้นได้ การประเมิน**กระบวนการ** ซึ่งพิจารณาจากการสังเกตการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการอบรมในระหว่างดำเนินการ พิจารณาจากการสะท้อนตนเองของผู้เข้ารับการอบรมในแต่ละหน่วย โดยประเมินครอบคลุมปัจจัย 4 ด้าน คือ ปฏิกิริยาของผู้เข้ารับการอบรม การเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรม พฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม และผลลัพธ์หลังการฝึกอบรม พิจารณาจากการสอบถามความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมในด้านกระบวนการ เมื่อสิ้นสุดการอบรม ซึ่งพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เกือบทุกประเด็น โดยเฉพาะด้านความช่วยเหลือจากวิทยากรและสัมพันธภาพที่ดีของผู้เข้ารับการอบรม อันเป็นปัจจัยเสริมให้กระบวนการจัดอบรมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการประเมิน**ผลผลิต** พิจารณาจากการเปรียบเทียบผลการสอบวัดความรู้ก่อนและหลังอบรมซึ่งพบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังอบรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนเฉลี่ยผลการสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม คือ 21.03 และ 23.06 ตามลำดับ

นอกจากนี้ยังพิจารณาจากผลงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์อันได้แก่ หนังสือเสริมประสบการณ์ รายงานการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ และแฟ้มผลงานการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ของผู้เข้ารับการอบรมทุกคน ซึ่งสามารถจัดทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ทั้งยังสามารถถ่ายทอดสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์นี้ไปยังผู้เรียนของตนในการจัดทำหนังสือเล่มเล็กได้อีกด้วย โดยในระยะสิ้นสุดโครงการนี้ผู้เข้ารับการอบรม 35 คน สามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้ทั้งสิ้น จำนวน 68 เล่ม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยมีดังนี้

1. **ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้**

1.1 ก่อนใช้หลักสูตรควรศึกษาจุดประสงค์ ปรับเนื้อหา กิจกรรมและสื่อ ให้สอดคล้องกับสภาพของกลุ่มเป้าหมาย

1.2 ศึกษาคู่มือดำเนินการอบรมให้ละเอียด ชัดเจน เพื่อนำไปปฏิบัติให้เหมาะสม

1.3 ผู้เข้ารับการอบรม ควรเป็นครู ที่มีความสมัครใจ เสียสละ กระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

1.4 วิทยากรที่ให้การฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้ ควรเป็นผู้มีประสบการณ์ทั้งด้านการสอน การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ และการวิจัย

1.5 วางแผนบริหารหลักสูตรให้เหมาะสม ทั้งการจัดเตรียมสถานที่ สื่ออุปกรณ์ให้เพียงพอ มีบุคลากรที่คอยอำนวยความสะดวก ให้ผู้เข้ารับการอบรม เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

1.6 ระยะเวลาในการฝึกอบรม ควรปรับให้เหมาะสมกับสาระ และกิจกรรม ตามสภาพพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรม

1.7 การฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้ ควรใช้เวลาช่วงปิดภาคฤดูร้อน เนื่องจากเป็นหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ที่ต้องอาศัยระยะเวลาฝึกต่อเนื่อง 3 เดือน

1.8 การนำหลักสูตรนี้ไปใช้ที่อื่น ควรมีการศึกษาข้อมูลด้านบริบทเพิ่มเติมก่อนแล้วจึงนำผลที่ศึกษาได้ไปปรับใช้ให้เหมาะสม

2. **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย**

ควรมีการวิจัยติดตามผลกลุ่มครูผู้เข้ารับการอบรมครั้งนี้ เพื่อติดตามผลการนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติจริงมีผลงานอย่างต่อเนื่อง

3. **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย**

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 ได้เปิดโอกาสให้สถานศึกษาและท้องถิ่น สามารถพัฒนาหลักสูตรขึ้นเองได้ ดังนั้นสถาบันราชภัฏและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการพัฒนาสมรรถภาพด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการ อย่างกว้างขวางและครอบคลุม โดยเฉพาะกรณีตัวอย่างด้านสื่อหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กนกวรรณ ชื่นชม. **การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยวิธีสอนปกติกับวิธีสอนจุลบทที่ใช้ในหนังสือเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรม.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 2532. ถ่ายเอกสาร

กฤษณีย์ อุทุมพร. **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสร้างเครื่องมือสอบมาตรฐานฝีมือนักเรียน หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ระบบทวิภาคี.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2541. ถ่ายเอกสาร

กล่อมจิตต์ พลายเวช . **รายงานผลการวิจัยทุนวิจัยคณะอักษรศาสตร์ เรื่องหนังสือสำหรับเด็กในช่วงปี พ.ศ. 2525-2529.** กรุงเทพฯ : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

_____. **หนังสือสำหรับเด็ก.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงธนพัฒนา, 2534**รายงานผลการวิจัยทุนวิจัยคณะอักษรศาสตร์ เรื่องหนังสือสำหรับเด็กในช่วงปี พ.ศ. 2525-2529.** กรุงเทพฯ : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

กอบกิจ ตันเจริญรัตน์. **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมบุคลากรทางสุขภาพเพื่อเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุ.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2536. ถ่ายเอกสาร

การฝึกหัดครู, กรม. **รายงานการศึกษานำร่องเรื่อง การฝึกหัดครูและ สถาบันฝึกหัดครูในอนาคต.** กรุงเทพฯ : กรมการฝึกหัดครู, 2529.

เกศริน มนูญผล. **การวิเคราะห์นวัตกรรมหลักสูตรและการสอนในระดับประถมศึกษา.** นครศรีธรรมราช : สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2539. ถ่ายเอกสาร

กุลยา ตันติผลาชีวะ. **เอกสารคำสอนการฝึกอบรม.** กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2537.

ครรชิต มนูญผล. **รายงานการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กชุดอาณาจักรแมลง.** นครศรีธรรมราช : หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2537.

จิตราภา กุณฑลบุตร. **พระธรรมปิฎกกับรางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพ.** กรุงเทพฯ : กรมการฝึกหัดครู, 2537.

จินตนา ใบกาซูยี. **การเขียนสื่อการเรียนการสอน.** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2537.

_____. **การจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก.** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2534.

_____. **เทคนิคการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก.** กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2542.

จิรวัฒน์ นิจเนตร. **รายงานการวิจัยเรื่อง การฝึกอบรมครูในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2535-2544.** กรุงเทพฯ : สหวิทยาลัยทักษิณและกองส่งเสริมวิทยฐานะครู กรมการฝึกหัดครู, 2535.

จุไร ชุมรุม. **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพของบุคลากรฝ่ายกิจการนักศึกษาของสถาบันราชภัฏ เรื่อง การสร้างและพัฒนาคณะทำงาน.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2538. ถ่ายเอกสาร.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. **นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนการสอน.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2537.

_____. **ศัพท์การบริหารการศึกษา.** กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ แกรมมี่ จำกัด, 2540.

ชาตรี มณีโกศล. **การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการวิจัยปฏิบัติการสำหรับครูประถมศึกษา.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2538. ถ่ายเอกสาร.

ชูชัย สมิทธิไกร. **การฝึกอบรมบุคลากรในองค์การ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

เชียรศรี วิวิธสิริ. **จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทวิโรฒ, 2534.

ณรงค์ ฉายายนต์. **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการบริหารสำหรับหัวหน้าแผนกวิชาในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2536. ถ่ายเอกสาร.

ณรงค์ ทองป่าน. **การสร้างหนังสือสำหรับเด็ก.** กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู, 2526.

ติน ปรัชญาพฤทธิ์. **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ถวัลย์ มาศจรัส. **เทคนิคและตัวอย่างการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านและหนังสืออ่านเพิ่มเติม.** กรุงเทพฯ : มิติใหม่, 2538.

ทวีป ศิริรัศมี. "การวิจัยเชิงปฏิบัติการ," **ข่าวสารวิจัยการศึกษา.** 17(6) : 9-21 ; สิงหาคม-กันยายน 2537.

ทวีป อภิสิทธิ์. **เทคนิคการเป็นวิทยากรและนักศึกษาอบรม.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัทต้นอ้อ จำกัด, 2538.

ธีรยุทธ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา. **วิทยาการสอน : การพัฒนาหลักสูตร.** นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2539.

นภาภรณ์ หะวานนท์. "ทฤษฎีฐานราก ทางเลือกในการสร้างองค์ความรู้," **พัฒนศึกษาศาสตร์ : ศาสตร์แห่งการเรียนรู้และถ่ายทอดพัฒนา.** หน้า 98-108. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539.

_____. **เอกสารคำสอนวิชาสังคมวิทยาสำหรับการพัฒนาประเทศ.** กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.

นายกรัฐมนตรี, สำนัก.. **แผนการปฏิบัติหลักการปฏิรูปการเรียนการ สอนในสถาบันฝึกหัดครู.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2537.

_____. **นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา.** กรุงเทพฯ : สถาบันแห่งชาติ ว่าด้วยภูมิปัญญาและการศึกษาไทย, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542.

_____. **แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สถาบันแห่งชาติ ว่าด้วยภูมิปัญญาและการศึกษาไทย, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542.

_____. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542.

นิธิ เอี่ยวศรีวงศ์. "การศึกษาเพื่อฟื้นฟูศักยภาพชุมชน," **ทิศทางหมู่บ้านไทย.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน, 2530.

_____. **สังคมไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง.** กรุงเทพฯ : กรรมการเผยแพร่และส่งเสริมงานพัฒนา, 2539.

นิศา ชูโต. "การประเมินผลการฝึกอบรม," **วิธีการวิจัย.** 2(1) : 24-32 ; มกราคม-เมษายน, 2530.

บันลือ พฤกษะวัน. **วรรณกรรมกับเด็ก.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2533.

บุญเทียน ทองประสาน. **แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนในงานพัฒนา.** กรุงเทพฯ : สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, 2531.

ประเวศ วะสี. "การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา," **ชุมชนพัฒนา** 1(5) : 13-17; พฤษภาคม, 2530.

ประหยัด จิระวรพงศ์. **เทคนิคการฝึกอบรมเทคโนโลยีทางการศึกษา.** กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, 2531.

ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกูล. **การวิจัยในชั้นเรียน.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543.

ไผท สิทธิสุนทร และคณะ. "บทสำรวจการฝึกอบรมครูจากอดีต-ปัจจุบัน," **สานปฏิรูป** 2(20) : 30-33 ; พฤศจิกายน 2542.

พรศักดิ์ พรหมแก้ว. **รวมบทความทางวิชาการวัฒนธรรมศึกษา : นิทรรศน์วัฒนธรรม.** สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2541.

พยอม อยู่สวัสดิ์ และคณะ. "การประยุกต์แนวคิดการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักในการสอนรายวิชาทางการพยาบาลภาคทฤษฎี : การวิจัยเชิงปฏิบัติการในนักศึกษาพยาบาล," **วารสารพยาบาลศาสตร์.** 14(1) : 67-78 ; มกราคม-มีนาคม 2539.

พยุงพร ไตรรัตน์สิงหกุล. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการถ่ายทอดหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานบ้านหนองป่าตอง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา.** วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537. ถ่ายเอกสาร

ไพศาล หวังพานิช. "การกำหนดจุดประสงค์ของโครงการฝึกอบรม," **การวัดผลการศึกษา.** 11 (32) : 1-5 ; กันยายน-ธันวาคม 2532.

ภานุวัฒน์ ภักดีวงศ์. "การเขียนหนังสือสำหรับเด็ก," **สารพัฒนาหลักสูตร** 10(104) : 51-54 ; มกราคม-มีนาคม 2534.

ภิญญาพร นิตยะประภา. **การผลิตหนังสือสำหรับเด็ก.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2534.

มนัส รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. "การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต," **ในเอกสารการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยที่ 1-7.** หน้า 112-115. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2531.

มานพ ถนอมศรี. **การเขียนและจัดทำสื่อหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน.** กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ, 2534.

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. "การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน," ใน **เอกสารสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติ : รูปแบบเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน..** หน้า 91-92 ขอนแก่น : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น , 2537.

ยุวดี ฤาชา. **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก สำหรับอาจารย์พยาบาล.** ปริญญานิพนธ์. กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2536. ถ่ายเอกสาร

รัตนะ บัวสนธ์. **การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. ถ่ายเอกสาร

วัฒนาพร ระงับทุกข์. **การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.** กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ, 2541.

วิชัย วงษ์ใหญ่. "กระบวนทัศน์ใหม่ในนวัตกรรมหลักสูตร," **วารสารศึกษาศาสตร์.** 2(2) : 40-40 ; กันยายน 2539.

_____. "ยกเครื่องเรื่องเรียนรู้," **สานปฏิรูป.** 2(20):55-61; พฤศจิกายน 2542.

วิชาการ, กรม. "การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์," ใน **เอกสารเผยแพร่ความรู้พัฒนาหนังสือ อันดับที่ 2.** กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาหนังสือ, 2531.

_____. **คู่มือการเขียนบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2538.

_____. **คู่มือการใช้ภาพประกอบการสอนวรรณกรรมสำหรับเด็ก ระดับประถมศึกษา.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2540.

วิชาการ, กรม. **คู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา : การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2540.

_____. **รายงานการวิจัยเรื่องสภาพการผลิตและพัฒนาหนังสือสำหรับเด็ก.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2541.

_____. **รายงานผลการประเมินการใช้หลักสูตร ปีการศึกษา 2535 ระดับประถมศึกษา.** กรุงเทพฯ : สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2538.

_____. **สรุปผลการประชุมสัมมนา เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร.** กรุงเทพฯ : กองวิจัยทางการศึกษา, 2539.

_____. **สรุปผลการวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน.** กรุงเทพฯ : กองวิจัยทางการศึกษา, 2540.

_____. **หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2534.

วิชิต สุรัตน์เรืองชัย. **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์สำหรับครูประถมศึกษา.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2534. ถ่ายเอกสาร.

วุฒิชัย จำนงค์. "การวิจัยทดลองในการฝึกอบรม," **วารสารข้าราชการครู.** 24(11) : 32-39 ; พฤศจิกายน 2532.

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. **ปรัชญาบนเส้นทางของการศึกษา.** กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ม.ป.ป.

ศิริชัย กาญจนวาสี. "แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาและประเมินโครงการฝึกอบรม," **ข่าวสารการวิจัยทางการศึกษา.** 18(4) : 3-13 ; เมษายน-พฤศจิกายน 2538.

ศิริพร ณ ถลาง. "สังคมไทย : ความเป็นมา ภาวะวิกฤตและทิศทางความเป็นไป่," **ในเอกสารการสอน ไทยศึกษา หน่วยที่ 15.** พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2538.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. **การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ที่แท้จริงตามแนวความคิดการปฏิรูปการศึกษา : เอกสารประกอบการอบรมผู้บริหารโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539.

สมคิด บางโม. **เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์, 2539.

สมชาติ กิจยรรยง และคณะ. **เทคนิคการจัดฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น, 2539.

สมพร จารุนัฏ. **การวางแผนการเรียนการสอน สื่อและกระบวนการ.** กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2540.

_____. **คู่มือการเขียนเรื่อง บันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก.** กรุงเทพฯ : สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2538.

_____. "งานของผู้เขียนหนังสือวิชาการ," **วารสารวิชาการ.** 1(7) : 55-59 ; กรกฎาคม 2541.

_____. "ส่วนประกอบของหนังสือ," **สนเทศสาส์น.** 8(25-26) : 13-24 ; มกราคม-มิถุนายน 2537.

สงัด อุทรานันท์. **ทฤษฎีหลักสูตร.** กรุงเทพฯ : มิตรสยาม, 2530.

_____. **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร.** กรุงเทพฯ : มิตรสยาม, 2532.

สามารถ จันทร์สูรย์. "ภูมิปัญญาชาวบ้านรากฐานในการพัฒนาบ้านเมือง," **วัฒนธรรมไทย.** 29(4) : 12-15, กุมภาพันธ์-พฤษภาคม, 2536.

สุชสันต์ พ่วงกลัด. **การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยในการถ่ายทอดการบรรเลงซอสามสาย.** วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539. ถ่ายเอกสาร

สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. **การพัฒนาหลักสูตรและยุทธวิธีการสอน : หน่วยที่ 1-7.** นนทบุรี, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532.

_____. **ประมวลสาระชุดวิชาเทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หน่วยที่ 13-15.** นนทบุรี, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2538.

สุนีย์ เหมะประสิทธิ์. "การวิจัยเชิงปฏิบัติการ," **วารสารศึกษาศาสตร์.** 2(2) : 135-144; กันยายน 2539.

สุภางค์ จันทวานิช. **การวิจัยเชิงคุณภาพ.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

สุมน อมรวิวัฒน์. "คุณธรรมและคุณลักษณ์ของครูในสังคมข่าวสาร," **การศึกษา กทม.** 15(4) : 13-18 ; มกราคม 2535.

สุริยา เหมตะศิลป์. **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสมรรถภาพในการพัฒนาหลักสูตร แบบมีฐานมาจากระดับโรงเรียน สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 2537. ถ่ายเอกสาร.

สุวิมล ว่องวานิช. "การพัฒนาและประเมินโครงการฝึกอบรม," **วิจัยการศึกษา.** 14(2) : 14-21 ; ธันวาคม 2533 - มกราคม 2534.

สำเริง บุญเรืองรัตน์. **การพัฒนาหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อสร้างคุณลักษณะบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.** กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2536.

สำลี ทองธิว และคณะ. **กรณีศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรงานไม้แกะสลักและงานไม้ สำหรับนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนบ้านต้นแก้ว ชุมชนบ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่.** กรุงเทพฯ : มปท. 2541. ถ่ายเอกสาร.

เสาวลักษณ์ รัตนวิชช์. **การพัฒนาการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2536.

เสาวลักษณ์ รัตนวิชช์. **เอกสารคำสอนหลักสูตรและการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา.** กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2531.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. "พฤติกรรมองค์การ". ใน **ประมวลสาระชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพมหาบัณฑิตบริหารการศึกษาหน่วยที่ 6-10.** หน้า 90-116. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2538.

หทัย ตันหยง. **การสร้างสรรค์วรรณกรรมและหนังสือสำหรับเด็ก.** กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2529.

อ้อยแดง หอมสุวรรณ. **การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและทัศนคติต่อวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ด้วยสื่อหนังสือเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมกับสื่อตามแผนการสอนบ่กติ.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2537. ถ่ายเอกสาร

อัจฉรา วงศ์โสธร. **แนวการสร้างข้อสอบภาษาอังกฤษ.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

อำนวย เลิศชยันตี. **สถิตินอนพาราเมตริก.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

อำนาจ จันทร์แป้น. **การพัฒนาหลักสูตร : ทฤษฎีสู่การปฏิบัติระดับโรงเรียน.** เชียงใหม่ : ส. ทรัพย์การพิมพ์, 2532.

อุทัย ดุลยเกษม. **คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพ.** ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2537.

เอกชัย เอื้อเฟื้อ. **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำและด้านการทำงานเป็นกลุ่มสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 2537. ถ่ายเอกสาร.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. แนวคิดการศึกษากับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น **วารสารครุศาสตร์** 27(2) : 45-48, พฤศจิกายน 2541-กุมภาพันธ์ 2542.

_____. **ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย.** นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2540.

Adams, R. Edward. **DACUM : Approach to Curriculum, Learning and Evaluation in Occupational Training.** Ohio : Department of Regional Economic Expansion, 1975.

Baldwin, Jill and Hank Williams. **Active Learning : A Trainer's Guide.** Oxford : Basil Backwell, 1988.

Barrow, Robin and Milbern, Geoffrey. **A Critical Dictionary of Educational Concepts.** (2nd ed) New York : Teachers College Press, 1990.

Beauchamp, A. George. **Curriculum Theory.** 4th ed. Ilinois : F.E. Peacock Publisher, 1981.

Bechtol, William M. and Juanita S.Sorenson. **Restructuring Schooling for Individual Students.** Boston : Allyn and Bacon, 1993.

Bellon, Jerry J. and Others. **Teaching from a Research Knowledge Base.** New York : Macmillan Publishing Company, 1992.

Bigge, Morris L. **Learning Theories for Teachers.** New York : Harper & Row, Publisher, 1982.

Carr, W. and S. Kemmis. **Becoming Critical : Education Knowledge and Action Research.** London : Farmer press, 1986.

Chuaprapaisilp, Arphorn. **Improving Learning form Experience Through the Conduct of Pre and Post - Clinical Conferences : Action Research in Nursing Education in Thailand.** Doctor's Thesis. New South Wales : New South Wales University, 1989.

Clandinin, D.J., and F.M. Connelly. **Handbook of Research Association.** New York : Macmillan. 1992.

Colangelo, Nicholas., and Davis, Garry A. **Handbook of the Gifted Education.** Boston : Allyn and Bacon, 1991.

Conger, George R. "what's a Good Teacher ?," **Community and Junior College Journal.** 54(4) : 22-25 ; December 1983 - January 1984.

Craig.C. **Coming to Know in the Professional Knowledge Context : Beginning Teacher's Experiences.** Unpublished doctoral dissertation, University Of Alberta. Edmonton, 1992.

Dhamborvorn, N. **Reflecting on Teacher's Stories : Finding Ways to Live with Dillemmas.** Unpublished doctoral dissertation. University of Alberta, Edmonton, 1994.

Dobson, R. and J. Dobson. "Viewpoints In Teaching and Learning," **Teacher Beliefs-Pratice Congruerncy.** 59(1), 20-27 ; 1983.

Doll, Ronald C. **Curriculum Improvement.** 9th ed. Boston : Allyn and Bacon, 1992.

Donaldson. Les and Edward E., Scannell **Human Resource Development : The New Trainer's Guide.** 2nd ed. New York : Addison-Wesley Publishing, 1986.

English, Fenwick W. and Roger A Kaufman **Needs Assessment : A Focus for Curriculum Development.** Alexandria : Association for Supervision and Curriculum Development, 1975.

Finocchiaro, Mary and Christopher Brumfit. **The Functional national Approach : from Theory to Practice.** New York : Oxford University Press, 1983.

Gibbs, G. **Teaching Students to Learn : A Students - Centered Approach.** London : The Open University Press, 1981.

Goodman, K.S. Cited in Shafer, Robert E. "Will Psycholinguistics Change Reading in Secondary Schools ;" **Journal of Reading.** January, 1978

Heaton, Heston Jo.B. **Writing English Language Test.** London : Longman Groups Limited, 1975.

Herzberg, F., M. Bernard and B.S. Babara. **The Motivation to Work.** New York : John Wiley and Sons, 1959.

Hollingsworth, S. **Teacher Research & Unban Literacy Education : Lesons & Conversations in a Feminist Key.** New York : Teachers College Press, 1994.

Hunt, Gary T. **Communication Skills in Organization.** New Jersey : Printice Hall, 1980.

Hymes, Dell. **Sociolinguistics : Selected Reading.** Harmonsworth : Penguin, 1972.

Jacops, Heidi Hays. **Interdisciplinary Curriculum : Design and Implementation.** Alexandria, VA : Association for Supervisor and Curriculum Development, 1989.

Kemmis, S. and Mc R.,Taggart. **The Action Research Planner.** 3rd ed., Victoria : Deakin University Press, 1990.

Kemp, Jerrold E., Garu R. Morrison and Steven M. Ross. **Designing Effective Instruction.** New York : Macmillan College Publishing Company, 1994.

Kerlinger, N. Fred. **Foundation of Behavioral Research.** 3rd ed. Fort Worth : Holt, Rinchart and Winston, Inc., 1986.

Kirkpatrick, Donald L. **Evaluating Training Programs.** Madison, Wis. : American Society for Training and Development. Inc, 1975.

Kolb, D.A. **Experimental Learning : Experience as the Source of Learning and Development.** London : Prentice Hall, 1984.

Lewin, K. "Action research and minority problems," **Journal of Social Issues.** 2(10) : 34-36, March, 1946.

Mcleod, John., and Arther Cropley. **Fostering Academic Excellence.** Oxford : Pergamon Press, 1989.

Merriam, Sharan B. and Rosemary S. Cafferella. **Learning in Adulthood.** San Francisco, California : Jossey Bass, 1991.

Nicholls, A. and H., Nicholis. **Developing a curriculum.** London : Allen & Unwin, 1976.

Odiorne, George S. **Training By Objective : An Economic approach to Management Training.** London : Macmillan Company, 1970.

Oliva, Peter. F. **Developing the curriculum.** 3rd ed. New York : Harper Collins Publishers, 1992.

Olson, M. **Narrative Authority in (Teacher) Education.** Upublished doctoral Dissertation. University of Alberta, 1993.

Onstein, Allan C. and Francis P., Hunkins, **Curriculum : Foundation, Principles and Issues.** 2nd ed. Boston : Allyn and Bacon, 1993.

Pratt, David. **Curriculum and Development.** New York : Harcourt, Brace Javanovich, 1980.

Quinn, V. Nichols. **Applying Psychology.** New York : McGraw-Hill Book Company, 1984

Robbins, Stephen. P. **The Administrative Process.** 2nd ed. New Delhi : Prentice-Hall of India Private ; 1982.

Rogers, Carl R. And H., Jerome Freiberg. **Freedom to Learn.** 3rd ed. New York : Macmillan College, 1994.

Rowntree. Derek. "Designing the Learning : Mode and Media" in **Educational Technology in Curriculum Development.** P.72-73 2nd ed. London : Harper & Row, 1983.

_____. **Teaching Through Self-Instruction : How to Develop Open Learning Materiales.** 2nd ed. London : Kogan Page, 1990.

Rye, James A. "Teacher Professional Development Through an Academic Enrichment Program for Under-represented Secondary Students in West Virgenia," **Rural Educator.** 19(3) : 7-14; March, 1998.

Saylor, J. Galen. **Curriculum Planning for Better Teaching and Learning.** 4th ed. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1981.

Saylor, J. Galen and William M. Alexander. **Planning Curriculum for School.** 3rd ed. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1981.

Smith, Frank. **Understanding Reading.** 2nd ed. New York : Holt, Rinehart & Winston, 1978.

Stenhouse, L. **An Introduction to Curriculum Research and Development.** London : Heimann Educational. 1975.

Stringer, E.T. **Action Research : A Handbook for Practitioners. Thousand Oahs. California :** SAGE Publications. Inc, 1996.

Stufflebeam, D.L. "Toward a Science of Education Evalution" in **Educational Technology,** Boston," Allyn and Bacon, 1968.

Taba, Hilda. **Curriculum Development : Theory and Practice.** New York : Harcourt, Brace, Javanovich. 1962.

Turrell, M. **Training Analysis : A Guide to Recognising Training Needs.** Plymouth : Macdonald & Evans, 1980.

Tyler, W. Ralph. **Basic Principles of Curriculum and Instructions.** Chicago : The University of Chicago Press, 1949.

Wiersma, William. **Research Methods in Education.** 5th ed. Boston, Massachusetts : Allyn and Bacon a devision of Simon & Schuster, Inc., 1991.

Zuber - Skerritt, O. **Action Research in Heigher Education : Examples and Reflections,** London ; Beddles Ltd., Guidlford, 1992.

_____. **Professional Development in Higher Education : A Theoretical Framework for Action Research.** London : Kogan Page Limited, 1992.

ภาคผนวก

โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

1. หลักการและเหตุผล

การจัดการศึกษาจำเป็นต้องนำคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ใหม่ให้เกิดสมดุลระหว่างสากลกับความเป็นท้องถิ่น ครูจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะดังกล่าว แต่สภาพโดยทั่วไปครูยังสอนโดยยึดเนื้อหา ยึดหนังสือเล่มเดียว และแบบวัดจุดประสงค์ สาเหตุหนึ่งเนื่องจากขาดแคลนหนังสือเสริมประสบการณ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและครูไม่สามารถทำขึ้นใช้เองได้ ทำให้ขาดความเป็นอิสระในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ แม้ว่าหลักการของหลักสูตรเปิดโอกาสให้ปรับหลักสูตรได้ตามสภาพท้องถิ่นก็ยังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร

หนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นเป็นสื่อที่ช่วยสนับสนุนหลักสูตรท้องถิ่น มีคุณค่าต่อการเรียนรู้สูงมาก สามารถปลูกฝังนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียนด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีจิตสำนึกและภาคภูมิใจในท้องถิ่น หากครูสามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นขึ้นใช้เอง ก็จะช่วยลดปัญหาการขาดแคลนหนังสือลงได้ จึงควรให้มีการฝึกอบรมครูเพื่อจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นขึ้น

2. วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้

3. สถานที่ ระยะเวลา และจำนวนผู้เข้ารับการอบรม

สถานที่ฝึกอบรมห้องประชุมศูนย์วัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 8 เมษายน – 30 มิถุนายน 2543 โดยฝึกอบรมเป็นช่วง ๆ ภาคทฤษฎีและปฏิบัติสลับกัน จำนวนผู้เข้ารับการอบรม 35 คน

4. วิทยากรหลัก

อาจารย์ครรชิต มนูญผล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกศริน มนูญผล และคณะ

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้หนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น คนละ 1-3 เล่ม
2. ได้ฝึกแก้ปัญหาด้วยกระบวนการวิจัย
3. ได้แฟ้มสะสมงานการพัฒนาหนังสือ
4. ได้รับวุฒิบัตรสำหรับผู้เข้ารับการอบรมและฝึกปฏิบัติครบถ้วนตลอดหลักสูตร

6. **การรับสมัคร**

1. ผู้สมัครเป็นครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. ผู้สมัครกรอกรายละเอียดลงในใบสมัคร แล้วส่งมายังฝ่ายเลขานุการ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาครู สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280 ภายในวันที่ 10 มีนาคม 2543
3. ผู้สมัครชำระลงทะเบียนคนละ 1,000 บาท หลังจากได้รับแจ้งการตอบรับให้เข้ารับการอบรมทั้งนี้ภายในวันที่ 24 มีนาคม 2543

7. ผู้รับผิดชอบโครงการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกศริน มนูญผล
โทร. 377197

ตารางการอบรมเชิงปฏิบัติการ
การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

วัน/เวลา	8.30-12.00 น.			13.00-16.30 น.		
วันที่ 1 8 เม.ย.43	พิธีเปิด	ทดสอบ	หน่วยที่ 1 เข้าใจ	หน่วยที่ 1 เข้าใจ	หน่วยที่ 1 เข้าใจ	
วันที่ 2 9 เม.ย.43	หน่วยที่ 2 วางแผน		หน่วยที่ 2 วางแผน	หน่วยที่ 2 วางแผน	หน่วยที่ 2 วางแผน	
2 สัปดาห์	ปฏิบัติการสืบค้น เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำต้นฉบับเรื่องและภาพ					
วันที่ 3 21 เม.ย.43	หน่วยที่ 3 จัดทำ		หน่วยที่ 3 จัดทำ	หน่วยที่ 3 จัดทำ	หน่วยที่ 3 จัดทำ	
4 สัปดาห์	ปฏิบัติการจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์					
วันที่ 4 6 พ.ค.43	หน่วยที่ 4 ปรับปรุง		หน่วยที่ 4 ปรับปรุง	หน่วยที่ 4 ปรับปรุง	หน่วยที่ 4 ปรับปรุง	
2 สัปดาห์	ปฏิบัติการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์					
วันที่ 5 26 พ.ค.43	หน่วยที่ 5 นำเสนอ		หน่วยที่ 5 นำเสนอ	หน่วยที่ 5 นำเสนอ	หน่วยที่ 5 นำเสนอ	
4 สัปดาห์	ปฏิบัติการเตรียมนำเสนอผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์					
วันที่ 6 30 มิ.ย.43	นำเสนอ		นำเสนอ	อภิปราย สรุป	ทดสอบ ประเมิน	พิธีปิด

หมายเหตุ มีช่วงพักเช้าและบ่าย ช่วงละ 30 นาที สำหรับรับประทานอาหารว่าง ผ่อนคลาย อิริยาบถ ชมนิทรรศการ และสื่อตัวอย่าง

ใบสมัครเข้ารับการฝึกอบรม

การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ระดับประถมศึกษา

ณ สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

---

1. ข้อมูลผู้สมัคร

   ผู้สมัครชื่อ (นาย นาง นางสาว) ..... อายุ ..... ปี

   วุฒิทางการศึกษา ..... สาขา (วิชาเอก) .....

   สอนวิชา ..... ประสบการณ์สอนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ..... ปี

   ปัจจุบันสังกัดโรงเรียน ..... อำเภอ .....

   จังหวัดนครศรีธรรมราช ภูมิลำเนาอยู่จังหวัด .....

2. ประสบการณ์ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

   ☐ มี ☐ ไม่มี

3. สนใจจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์วิชา .....

   เรื่อง ..... ระดับชั้น .....

4. สถานที่ติดต่อได้สะดวก

   .....

   .....

   .....

   .....

   .....

   รหัสไปรษณีย์ ..... หมายเลขโทรศัพท์ .....

หมายเหตุ ข้าพเจ้ายินดีให้ความร่วมมือและตั้งใจจริงตลอดระยะเวลาในการเข้ารับการฝึกอบรม

ลงชื่อ .....ผู้สมัคร

(.....)

วันที่ ...../...../.....

หมายเหตุ ติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่ ฝ่ายเลขานุการ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาครู สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช โทร. 396087 ต่อ 613

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ที่ **วันที่** 12 ธันวาคม 2543

เรื่อง ขออนุมัติดำเนินโครงการ

เรียน อธิการบดีสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ด้วยข้าพเจ้า นางเกศริน มนูญผล ได้จัดทำโครงการฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นขึ้น ดังรายละเอียดโครงการ

เพื่อให้การดำเนินงานดังกล่าวสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขออนุญาตดำเนินการดังนี้

1. ขออนุมัติโครงการ
2. ขออนุญาตออกหนังสือราชการไปหน่วยงาน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุญาต

(นางเกศริน มนูญผล)

ที่ ศธ 1537.01/

สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช
อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

กุมภาพันธ์ 2543

เรื่อง ขอเชิญส่งข้าราชการครูเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ

เรียน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการ, กำหนดการอบรมเชิงปฏิบัติการและใบสมัคร

ด้วยศูนย์ศึกษาและพัฒนาครู สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช จะจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ระดับประถมศึกษา ระหว่างวันที่ 8 เมษายน ถึง 30 มิถุนายน 2543 (ดังตารางกำหนดการอบรม) ณ สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสมรรถภาพ ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงขอเชิญส่งข้าราชการครูเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ ตามกำหนดการที่แนบโดยขอให้กรอกใบสมัครและส่งกลับมาที่ สำนักงานเลขานุการศูนย์ศึกษาและพัฒนาครู ภายในวันที่ 8 มีนาคม 2543 คณะกรรมการจะพิจารณาคัดเลือกผู้สนใจ จำนวน 30 คน ให้เข้ารับการอบรม โดยจะตอบรับและให้ชำระค่าลงทะเบียนคนละ 1,000 บาท

จึงเรียนมาเพื่อโปรดประชาสัมพันธ์และส่งข้าราชการครูเข้าร่วมโครงการ ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิเชียร แก้วบุญส่ง)
อธิการบดีสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาครู
โทรสาร (075) 377440
โทร. (075) 396087

คำสั่งสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช
ที่ 308/2543
เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานโครงการฝึกอบรมครู
เพื่อ จัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

ด้วยศูนย์ศึกษาและพัฒนาครู สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการฝึกอบรมครู เพื่อจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นไปเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2543 แล้วนั้น

เพื่อให้การดำเนินโครงการบรรลุผลสำเร็จด้วยดี จึงแต่งตั้งบุคคลต่อไปนี้เป็นคณะทำงาน

1. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนาครู ที่ปรึกษา
2. นายไพศาล นิ่มสุวรรณ ที่ปรึกษา
3. นางเกศริน มนูญผล ประธาน
4. นางศศิรัศมิ์ เพชรช่วย กรรมการ
5. นายจำรัส เพชรทับ ศึกษานิเทศก์ สปอ.สิชล กรรมการ
6. นายครรชิต มนูญผล ศึกษานิเทศก์ สปจ.นครศรีธรรมราช กรรมการ
7. นางจุติพร อัศวโสวรรณ เลขานุการ
8. นางสาวสุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ขอให้คณะทำงานที่ได้รับการแต่งตั้งปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบ เพื่อบรรลุผลสำเร็จของโครงการ

สั่ง ณ วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2543

(นายวิเชียร แก้วบุญส่ง)
อธิการบดีสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ที่ ศธ 1537.01/

สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช
อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

14 มีนาคม 2543

เรื่อง ขอเชิญเป็นวิทยากรและคณะทำงาน

เรียน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. โครงการ และกำหนดการอบรม 1 ชุด
2. คำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน 1 ชุด

ด้วยศูนย์ศึกษาและพัฒนาครู สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราชจะจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นขึ้น จึงขอเรียนเชิญ

1. นายครรชิต มนูญผล ศึกษานิเทศก์ สปจ.นครศรีธรรมราช
2. นายจำรัส เพชรทับ ศึกษานิเทศก์ สปอ.สิชล

มาเป็นวิทยากรและคณะทำงาน ด้วยเห็นว่า ท่านเหล่านี้เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญบุคคลดังกล่าวมาเป็นวิทยากรและคณะทำงานตามกำหนดการอบรมที่แนบมาด้วยนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิเชียร แก้วบุญส่ง)
อธิการบดีสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาครู
โทรสาร (075) 377440
โทร. (075) 377440

ที่ ศธ 1537.01/

สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช
อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

17 มีนาคม 2543

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุม

เรียน

ตามที่ศูนย์ศึกษาพัฒนาครู สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช จะจัดอบรมโครงการการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ดังรายละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

บัดนี้ ทางศูนย์ศึกษาพัฒนาครูได้รับใบสมัครของท่านเรียบร้อยแล้ว จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมเพื่อแนะนำโครงการและร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรม พร้อมกับชำระค่าลงทะเบียน ในวันที่ 25 มีนาคม 2543 เวลา 9.00-12.00 น. ณ ห้องประชุมศูนย์วัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิเชียร แก้วบุญส่ง)
อธิการบดีสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ศูนย์ศึกษาพัฒนาครู
โทร. (075) 377440
โทรสาร (075) 377440

ที่ ศธ 1537.01/388

สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช
อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

18 มีนาคม 2543

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุม

เรียน

อ้างถึง คำสั่งสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ 308/2543 จำนวน 1 ชุด

ตามที่ศูนย์ศึกษาพัฒนาครู สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช จะจัดอบรมโครงการการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ดังรายละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

บัดนี้ ได้ดำเนินการรับสมัครผู้สนใจเข้ารับการอบรมเรียบร้อยแล้ว และเพื่อให้เป็นการดำเนินโครงการเป็นไปด้วยดี จึงขอเรียนเชิญท่านซึ่งเป็นคณะทำงานเข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือและร่วมแสดงความคิดเห็น ในวันที่ 25 มีนาคม 2543 เวลา 13.00 น. ณ ห้องประชุมสำนักงานอธิการบดี สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

จึงเรียนมาเพื่อโปรดเข้าร่วมประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิเชียร แก้วบุญส่ง)
อธิการบดีสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ศูนย์ศึกษาพัฒนาครู
โทร. (075) 377440
โทรสาร (075) 377440

รับเลขที่ ๒๔๐๖๕
วันที่ ๒๐ เม.ย ๒๕๔๓
เวลา ๑๓.๐๐ น.

ที่ ทม 1012/ 0106๕

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๕ มีนาคม 2543

เรื่อง ขอใช้ห้องประชุมศูนย์วัฒนธรรม

เรียน อธิการบดีสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

เนื่องด้วย นางเกศริน มนูญผล นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น" โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.สำเริง บุญเรืองรัตน์ อาจารย์ ดร.ชูศักดิ์ ชัยภลิขิต และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล นิ่มสุวรรณ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขออนุญาตใช้ห้องประชุมศูนย์วัฒนธรรม เพื่อจัดฝึกอบรมครูผู้สนใจเข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 30 คน ในระหว่างเดือนเมษายน – มิถุนายน 2543 ดังตารางที่แนบ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดพิจารณาให้ นางเกศริน มนูญผล ได้ใช้ห้องประชุมศูนย์วัฒนธรรมดังกล่าว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 258-4119, 664-1000 ต่อ 5664, 5644
โทรสาร. 258-4119

๑. มอบ สนผ.อนุ.๑
๒. ทราบ ขอให้ประสานงานตามข้อตกลงที่ระบุ ณ ศูนย์วัฒนธรรมด้วย

ที่ ศธ 1537.01/609

สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช
อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

16 พฤษภาคม 2543

เรื่อง ขอขอบคุณ

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ

ด้วยศูนย์ศึกษาพัฒนาครู สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ได้จัดโครงการฝึกอบรมครูเพื่อจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้นระหว่างเดือนเมษายน-มิถุนายน 2543 ในการจัดฝึกอบรมครั้งนี้ได้รับความอนุเคราะห์หนังสือเรื่อง "เทคนิคการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก" จากศูนย์พัฒนาหนังสือ จำนวน 50 เล่ม มาเพื่อประโยชน์ดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว

แต่เนื่องจากยังขาดเอกสารบางอย่างในการฝึกอบรมครู พร้อมนี้สถาบันได้มอบหมายให้ นางเกศริน มนูญผล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระดับ 8 มาประสานในรายละเอียดด้วยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบพระคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิเชียร แก้วบุญส่ง)
อธิการบดีสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ศูนย์ศึกษาพัฒนาครู
โทร. (075) 377440
โทรสาร (075) 377440

ที่ ศธ 1537.01/609

สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช
อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

28 มิถุนายน 2543

เรื่อง ขอเชิญชมนิทรรศการและร่วมเป็นเกียรติในพิธีปิดการอบรม

เรียน

ด้วยศูนย์ศึกษาพัฒนาครู สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ได้จัดโครงการฝึกอบรมครูเพื่อจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นขึ้น ในระหว่างเดือนเมษายน-มิถุนายน 2543 โดยมีผู้สนใจซึ่งเป็นข้าราชการครูเข้ารับการอบรม จำนวน 35 คน

ในการฝึกอบรมครั้งนี้ ได้มีการดำเนินการลักษณะปฏิบัติการทั้งการสร้างหนังสือเสริมประสบการณ์ การทดลองหาคุณภาพของหนังสือ การตรวจสอบคุณภาพของแผนการสอนและเครื่องมือวัดผลประเมินผล การทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จนได้ผลงานมาเป็นหนังสือและรายงานการพัฒนาหนังสือ (Folio) ซึ่งจัดเก็บและนำเสนอในรูปของแฟ้มพัฒนานวัตกรรม (Portfolio)

บัดนี้การฝึกอบรมตามโครงการดังกล่าวได้เสร็จสิ้นลงแล้ว ได้มีการจัดแสดงนิทรรศการผลงานแบบครบวงจร และพิธีปิดการอบรม จึงเรียนเชิญท่านและผู้สนใจเข้าร่วมชมนิทรรศการและร่วมเป็นเกียรติในพิธีปิดการอบรมในระหว่างเวลา 09.00-12.00 น. ในวันศุกร์ที่ 30 มิถุนายน 2543 ณ ศูนย์วัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิเชียร แก้วบุญส่ง)
อธิการบดีสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ศูนย์ศึกษาพัฒนาครู
โทร. (075) 377440
โทรสาร (075) 377440

คำกล่าวรายงานพิธีปิดการอบรมเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น
วันศุกร์ที่ 30 มิถุนายน 2543

กราบเรียน ท่านประธานและผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่าน

ดิฉันในนามศูนย์ศึกษาพัฒนาครู และผู้รับผิดชอบโครงการรู้สึกเป็นพระคุณอย่างยิ่งที่ท่านอธิการบดีได้ให้เกียรติมาเป็นประธานในพิธีปิดการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นในวันนี้

ด้วยความตระหนักว่า การจัดการศึกษาจำเป็นต้องนำคุณค่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดสมดุลระหว่างสากลกับความเป็นท้องถิ่น และครูมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะดังกล่าว แต่สภาพโดยทั่วไปครูยังสอนโดยยึดหลักเนื้อหายึดหนังสือแบบวัดจุดประสงค์เป็นหลัก สาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากขาดแคลนหนังสือเสริมประสบการณ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียน และครูไม่สามารถทำขึ้นใช้เองได้ ทำให้ขาดความเป็นอิสระในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน แม้ว่าหลักการของหลักสูตรเปิดโอกาสให้ปรับหลักสูตรได้ตามสภาพท้องถิ่นก็ยังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร

หนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นเป็นสื่อที่ช่วยสนับสนุนหลักสูตรท้องถิ่น มีคุณค่าต่อการเรียนรู้สูงสามารถปลูกฝังนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ปลูกฝังจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น หากครูสามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้นใช้เองก็จะช่วยลดปัญหาการขาดแคลนหนังสือลงได้ จึงได้จัดให้มีการฝึกอบรมครูเพื่อจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการขึ้นในระหว่างวันที่ 8 เมษายน – 30 มิถุนายน 2543 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้นใช้เองได้ กิจกรรมการฝึกอบรมประกอบด้วยการให้ความรู้ การฝึกปฏิบัติจริง และการให้คำแนะนำเพิ่มเติม

ในระยะสิ้นสุดโครงการนี้ ผู้เข้ารับการอบรมทั้ง 35 คน สามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ สามารถเขียนรายงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น และจัดทำแฟ้มพัฒนาหนังสือได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังที่ปรากฏจากการนำเสนอทั้งในรูปนิทรรศการ และการเสวนา ทั้งนี้ สิ่งที่สำคัญที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของโครงการนี้อยู่ที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้ง 35 ท่าน ล้วนแล้วแต่เป็นผู้เสียสละทั้งเวลา และทุนทรัพย์ ผู้รับผิดชอบโครงการนี้รู้สึกซาบซึ้งและประทับใจในความมุ่งมั่น และร่วมมือร่วมใจกันในการพัฒนาตนเอง พัฒนานักเรียนอย่างเต็มความสามารถและเชื่อว่าความเป็นครูของท่านจะช่วยให้ท่านประสบความสำเร็จสูงสุดได้ในไม่ช้า

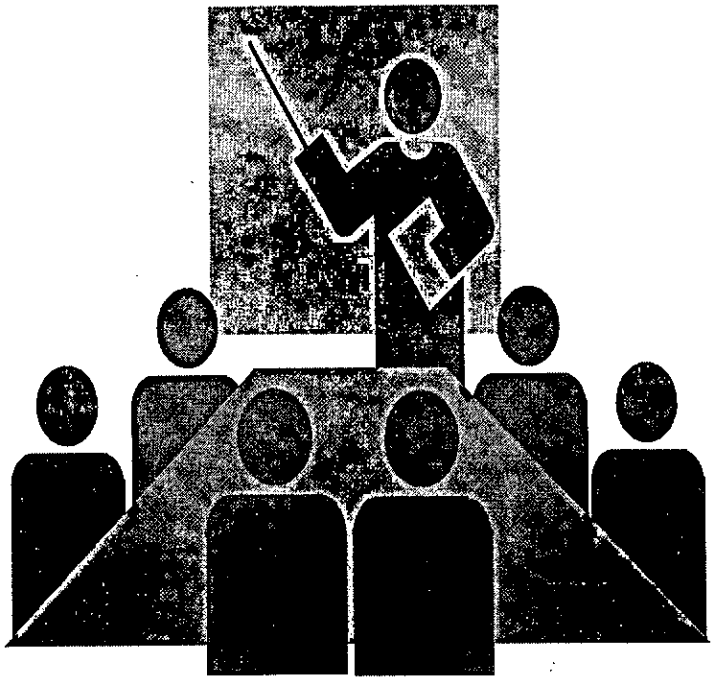
บัดนี้ ได้เวลาอันเหมาะสม เพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้เข้ารับการอบรม ขอกราบเรียนเชิญท่านประธานกล่าวปิดและมอบวุฒิบัตรแก่วิทยากรและผู้เข้ารับการอบรมทุกท่าน ขอกราบเรียนเชิญค่ะ

ภาคผนวก ข

เอกสารประกอบการอบรม

- คู่มือดำเนินการอบรม
- คู่มือผู้เข้ารับการอบรม

คู่มือดำเนินการอบรม
หลักสูตรฝึกอบรมครู เพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำ
หนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

คู่มือดำเนินการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อเตรียมการดำเนินการจัดฝึกอบรมสำหรับวิทยากรและคณะทำงาน ให้เข้าใจรายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาและความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร รายละเอียดของหลักสูตรตั้งแต่หลักการ จุดมุ่งหมาย กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม สื่อประกอบ และการประเมินผล เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุผลสำเร็จต่อไป

เกศริน มนูญผล
ผู้จัดทำ

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 1	บทนำ	
	1 ปัญหาและความสำคัญ	195
	2 เป้าหมาย	196
	3 จุดประสงค์	196
	4 ระยะเวลา	196
	5 ผู้เข้ารับการอบรม	196
	6 วิทยากร	196
	7 สื่อประกอบการอบรม	197
	8 การประเมินผลการอบรม	197
บทที่ 2	แนวทางการอบรม	197
	1 คำแนะนำสำหรับวิทยากร	198
	2 กระบวนการฝึกอบรม	199
	3 เนื้อหาสาระของหลักสูตร	199
	4 ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม	200
	5 กิจกรรมการฝึกอบรม	200
	6 ตารางการฝึกอบรม	202
บทที่ 3	แผนการฝึกอบรม	203
บทที่ 4	การติดตามและประเมินผล	216
	1 แนวทางการประเมินผล	216
	2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน	216

บทที่ 1 บทนำ

1. ปัญหาและความสำคัญ

การจัดการศึกษาในปัจจุบันจะต้องเปิดกว้าง ต้องสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ ทบทวนระบบคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมาเสริมสร้างประยุกต์เข้ากับกระบวนการเรียนรู้ใหม่ให้เกิดความสมดุลระหว่างความเป็นสากลและความเป็นท้องถิ่นโดยไม่รู้สึกแปลกแยก เสริมสร้างพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนใฝ่รู้สู้สิ่งยาก จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการคิดเชิงพัฒนา ปัจจัยสำคัญยิ่งที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนคือครู ครูในโรงเรียนประถมศึกษายังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ถูกกำหนดโดยบุคคลภายนอกจะเห็นได้จากสภาพการสอนโดยใช้หนังสือเล่มเดียว สอนข้อสอบ สอนตามแบบวัดจุดประสงค์ มากกว่าสอนคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จึงไม่ใช่การเรียนรู้ที่แท้จริง ไม่สัมพันธ์กับชีวิตจริงจึงก่อให้เกิดปัญหาชีวิตและสังคมตามมามากมาย

ครูจึงต้องปรับเปลี่ยนการสอนใหม่โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้า เรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น หลักสูตรท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ครูได้ปรับเนื้อหาวิธีสอนและสื่อได้ หนังสือเสริมประสบการณ์เป็นสื่อสำคัญที่ช่วยเสริมเติมเต็มในส่วนที่เป็นชีวิตจริงของผู้เรียนได้มากช่วยปลูก-ฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกและภาคภูมิใจในท้องถิ่น ส่งเสริมนิสัยใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อ-เนื่องตลอดชีวิต ทั้งในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และศึกษาตามอัธยาศัย การที่ครูสามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้นใช้เองได้จะต้องประสานความร่วมมือจากหลายฝ่าย หลายแหล่งเพื่อสืบค้นข้อมูล ให้ได้สาระที่จะนำมาจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ นับเป็นการระดมทรัพยากรจากหลายแหล่งมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งกระบวนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่มีการวิเคราะห์วางแผนอย่างเป็นระบบจะช่วยปลูกฝังเจตคติและทักษะในการพัฒนางานให้เป็นระบบยิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรสนับสนุนให้ครูมีการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น แต่ก็พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นขึ้น โดยมุ่งให้ครูสามารถจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ได้เอง สามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น สนับสนุนหลักสูตรท้องถิ่นให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพต่อ

ไป หลักสูตรฝึกอบรมครูที่พัฒนาขึ้นนี้ได้ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินผลหลักสูตร

2. เป้าหมาย

เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ทักษะและเจตคติในด้านการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น สามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้อย่างน้อยคนละ 1 ชื่อเรื่อง พร้อมรายงานผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์และแฟ้มสะสมงานการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

3. จุดประสงค์

เมื่อดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้แล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถดังนี้

1. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
2. วางแผนและเตรียมการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
3. จัดทำโครงเรื่อง ต้นฉบับเรื่องและจัดทำรูปเล่มหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
4. ทดลองใช้ ปรับปรุงและรายงานผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
5. ใฝ่หาความรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ
6. เสียสละและมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง
7. แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์จัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ซึ่งกันและกันได้

4. ระยะเวลา

ระยะเวลาดำเนินการฝึกอบรมประมาณ 12 สัปดาห์ (3 เดือน) มีภาคทฤษฎีและปฏิบัติสลับกันไปเป็นระยะ ๆ

5. ผู้เข้ารับการอบรม

ผู้เข้ารับการอบรมตามหลักสูตรนี้คือ ครูผู้สอน ที่สนใจด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น จำนวนไม่เกิน 35 คน

6. วิทยากร

1. วิทยากรหลักเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการจำนวน 3 คน

2. วิทยากรผู้ช่วย เป็นผู้ที่เคยผ่านการทำผลงานทางวิชาการ ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์มาก่อน จำนวน 3 คน

7. สื่อประกอบการอบรม

1. คู่มือดำเนินการอบรม
2. คู่มือผู้เข้ารับการอบรม
3. ตัวอย่างหนังสือเสริมประสบการณ์
4. ตัวอย่างรายงานการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
5. ตัวอย่างแฟ้มสะสมงานการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ของครู
6. แผ่นใสประกอบการบรรยายและเครื่องฉาย
7. สไลด์ประกอบการบรรยายและเครื่องฉาย
8. วัสดุสำหรับจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์

8. การประเมินผลการอบรม

1. สังเกตการอภิปราย การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การตั้งใจรับฟังและเสนอความคิดเห็น
2. ทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม
3. ตรวจผลงานการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
4. พิจารณาจากแฟ้มสะสมงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของครูผู้เข้ารับการอบรม
5. ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นและเจตคติต่อการฝึกอบรม

บทที่ 2 แนวทางการอบรม

1. คำแนะนำสำหรับวิทยากร

เพื่อให้การจัดอบรม ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ วิทยากรควรดำเนินการดังนี้

ก่อนการอบรม

1. ประชุมคณะทำงานเพื่อศึกษา ทำความเข้าใจหลักสูตรฝึกอบรม และเอกสารประกอบการอบรมให้ชัดเจน
2. วางแผนดำเนินงานระหว่างการอบรมให้เหมาะสมและครอบคลุม ได้แก่
   - 2.1 การแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม
   - 2.2 การกำกับเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละขั้นตอน
   - 2.3 กำหนดบทบาทของวิทยากร
   - 2.4 การเตรียมสื่อ เครื่องมือ อุปกรณ์ ประกอบการอบรม
   - 2.5 การประเมินการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการอบรม
3. เตรียมสถานที่ ทดลองใช้สื่อ เครื่องมือ อุปกรณ์ ประกอบการอบรม

ระหว่างการอบรม

1. ชี้แจงบทบาทหน้าที่ของผู้เข้ารับการอบรมและกระบวนการที่ใช้ในการฝึกอบรม
2. อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ฝึกวางแผน ปฏิบัติ สังเกตและสะท้อนการเรียนรู้ของตนเอง สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง คอยดูแลตรวจผลงานให้คำแนะนำ ชี้แนะในกรณีที่ผู้เข้ารับการอบรม ต้องการความช่วยเหลือ
3. สร้างบรรยากาศการอบรมให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้อย่างมีความสุข
4. กระตุ้น ยั่วยุ ให้ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติกิจกรรม แต่ละขั้นตอนให้บรรลุผลที่คาดหวัง
5. ให้เกียรติและยอมรับความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรม
6. ประเมินผลการทำงานของตนเอง และสรุปผลการทำงานร่วมกับคณะวิทยากรเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนการอบรมในวันต่อไป

หลังการอบรม

1. สรุปผลการอบรมหาจุดเด่นจุดด้อย เพื่อใช้เป็นข้อมูลวางแผนการอบรมครั้งต่อไป

2. วางแผนติดตามการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการอบรม เช่น จะติดตามเมื่อไรอย่างไร

3. รายงานผลการดำเนินการอบรมให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

2. กระบวนการฝึกอบรม

การฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ มีแนวทางดังนี้

1. การฝึกเน้นผู้เข้ารับการอบรมเป็นสำคัญ โดยลงมือปฏิบัติจริง ในการสร้างความรู้ และสรุปความรู้ด้วยตนเอง

2. ฝึกการปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน เน้นการเรียนรู้ร่วมกัน และปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม

3. เนื้อหาสาระของหลักสูตร

เนื้อหาสาระที่จำเป็นในการเสริมสมรรถภาพครูด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ แบ่งเป็น 5 หน่วยดังนี้

หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1.1 ความหมายและประเภทของหนังสือเสริมประสบการณ์

1.2 ความสำคัญของหนังสือเสริมประสบการณ์

1.3 บทบาทของครูกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1.4 พัฒนาการและความสนใจในการอ่านของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

1.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1.6 ขั้นตอนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

หน่วยที่ 2 การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

2.1 การวิเคราะห์ผู้เรียน

2.2 การวิเคราะห์หลักสูตร

2.3 การออกแบบการสอน การสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา และการจัดกิจกรรมที่ใช้หนังสือเสริมประสบการณ์เป็นสื่อ

2.4 การกำหนดจุดประสงค์ และขอบข่ายเนื้อหาในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

2.5 การเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

2.6 การเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

หน่วยที่ 3 การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

3.1 หลักการและวิธีการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

3.2 การจัดทำโครงสร้างหนังสือ

3.3 การจัดทำต้นฉบับเรื่อง

3.4 การจัดทำต้นฉบับภาพ

3.5 การจัดทำต้นฉบับหนังสือ

หน่วยที่ 4 การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

4.1 การทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์

4.2 การปรับปรุงต้นฉบับหนังสือ

4.3 การทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับกลุ่มเป้าหมาย

หน่วยที่ 5 การนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

5.1 การเขียนรายงานผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

5.2 การจัดนิทรรศการ และนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ในรูปแฟ้มสะสมงานสอนและการนำเสนอด้วยวาจา

5.3 การสรุปแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการฝึกอบรมการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม

ระยะเวลาสำหรับจัดกิจกรรมแบ่งได้ดังนี้

1. กิจกรรมตามหน่วยการเรียน 5 หน่วย 28 ชั่วโมง
2. การปฏิบัติการระหว่างฝึกอบรม 12 สัปดาห์
3. การทดสอบความรู้ก่อนและหลังฝึกอบรม 1 ชั่วโมง
4. พิธีเปิด-ปิด 1 ชั่วโมง

รวมระยะเวลาดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตร ประมาณ 12 สัปดาห์ (3 เดือน)

5. กิจกรรมการฝึกอบรม

1. นำเสนอโครงการ เพื่อขอรับการอนุมัติจากสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช
2. รับสมัครครูผู้สนใจเข้ารับการฝึกอบรมตามโครงการนี้ จำนวน 30 คน โดยประสานนความร่วมมือกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

3. ประชุมผู้ร่วมดำเนินการโครงการ กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ

4. ดำเนินการฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ โดยอาศัยกิจกรรมย่อย ดังนี้

4.1 พิธีเปิด (30 นาที)

4.2 ทดสอบความรู้ก่อนฝึกอบรม (30 นาที)

4.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ (5 ชั่วโมง)

4.4 จัดกิจกรรมการเรียนรู้หน่วยที่ 2 การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)

4.5 ปฏิบัติการสืบค้น เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อจัดทำต้นฉบับเรื่องและภาพ (2 สัปดาห์)

4.6 จัดกิจกรรมการเรียนรู้หน่วยที่ 3 การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)

4.7 ปฏิบัติการจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์ (4 สัปดาห์)

4.8 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 4 การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)

4.9 ปฏิบัติการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์และปรับปรุงข้อบกพร่อง (2 สัปดาห์)

4.10 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 5 การนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)

4.11 ปฏิบัติการเตรียมนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ในลักษณะดังนี้ (4 สัปดาห์)

4.11.1 เอกสารรายงาน

4.11.2 แฟ้มสะสมงาน

4.11.3 จัดนิทรรศการ

4.11.4 นำเสนอด้วยวาจา

4.12 จัดแสดงนิทรรศการและนำเสนอผลการจัดทำ หนังสือเสริมประสบการณ์ (5 ชั่วโมง)

4.13 ทดสอบหลังฝึกอบรม ประเมินความคิดเห็นและเจตคติ (30 นาที)

4.14 พิธีปิดการอบรม (30 นาที)

6. ตารางการอบรม

ตารางการอบรมครู
เพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือ
เสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

วัน/เวลา	8.30-12.00 น.			13.00-16.30 น.		
วันที่ 1	พิธีเปิด	ทดสอบ	หน่วยที่ 1 เข้าใจ	หน่วยที่ 1 เข้าใจ	หน่วยที่ 1 เข้าใจ	
วันที่ 2	หน่วยที่ 2 วางแผน		หน่วยที่ 2 วางแผน	หน่วยที่ 2 วางแผน	หน่วยที่ 2 วางแผน	
2 สัปดาห์	ปฏิบัติการสืบค้น เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำต้นฉบับเรื่องและภาพ					
วันที่ 3	หน่วยที่ 3 จัดทำ		หน่วยที่ 3 จัดทำ	หน่วยที่ 3 จัดทำ	หน่วยที่ 3 จัดทำ	
4 สัปดาห์	ปฏิบัติการจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์					
วันที่ 4	หน่วยที่ 4 ปรับปรุง		หน่วยที่ 4 ปรับปรุง	หน่วยที่ 4 ปรับปรุง	หน่วยที่ 4 ปรับปรุง	
2 สัปดาห์	ปฏิบัติการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์					
วันที่ 5	หน่วยที่ 5 เผยแพร่		หน่วยที่ 5 เผยแพร่	หน่วยที่ 5 เผยแพร่	หน่วยที่ 5 เผยแพร่	
4 สัปดาห์	ปฏิบัติการเตรียมนำเสนอผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์					
วันที่ 6	นำเสนอ		นำเสนอ	อภิปราย สรุป	ทดสอบ ประเมิน	พิธีปิด

หมายเหตุ มีช่วงพักเช้าและบ่าย ช่วงละ 30 นาที สำหรับรับประทานอาหารว่าง ผ่อนคลาย อิริยาบถ ชมนิทรรศการ และสื่อตัวอย่าง

บทที่ 3 แผนการฝึกอบรม

กิจกรรมที่ 1 พิธีเปิดการฝึกอบรม (30 นาที)

1. **จุดประสงค์**
    1. เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม
    2. เพื่อจูงใจและสร้างความตระหนักร่วมกัน

2. **กิจกรรม**
    1. ประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
    2. ผู้รับผิดชอบ กล่าวรายงานความเป็นมาของโครงการ
    3. ประธานกล่าวเปิดการฝึกอบรม และบรรยายพิเศษ

กิจกรรมที่ 2 ทดสอบความรู้ก่อนฝึกอบรม (30 นาที)

1. **จุดประสงค์**
    1. เพื่อทราบพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของผู้เข้ารับการอบรม
    2. เพื่อให้ได้ข้อมูลมาวางแผนพัฒนากิจกรรมการฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. **กิจกรรม**
    1. ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสอบ
    2. ดำเนินการสอบ
    3. ตรวจและแจ้งผลการสอบ

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมการเรียนรู้หน่วยที่ 1 **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์** (5 ชั่วโมง)

1. **หลักการและเหตุผล**

ครูเป็นผู้กำหนดสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน การเรียนรู้ดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นแต่เพียงในห้องเรียนเท่านั้นหากครูจัดสถานการณ์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้โดยมีหนังสือเสริมประสบการณ์ที่เพียงพอและเหมาะสมกับผู้เรียน โดยเฉพาะหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นซึ่งครูจัดทำขึ้นใช้เอง จะช่วยเสริมคุณค่าการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับชีวิตจริง ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ ครูจึงจำเป็นต้องรู้ เข้าใจ และจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้นใช้เอง เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนหนังสือ ได้พัฒนาการเรียนการสอน และยังได้พัฒนาตนเองไปด้วย

2. **เป้าหมาย**

ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

3. **จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม**

1. บอกความหมายและความสำคัญของหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
2. อธิบายพัฒนาการและความสนใจในการอ่านของผู้เรียนได้
3. ระบุคุณสมบัติของครูผู้จัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
4. ระบุแหล่งภูมิปัญญาที่สามารถนำมาจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
5. อธิบายหลักการ วิธีการ และขั้นตอนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้

4. **เนื้อหาสาระ**

1. ความหมายและประเภทของหนังสือเสริมประสบการณ์
2. ความสำคัญของหนังสือเสริมประสบการณ์
3. บทบาทของครูกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
4. พัฒนาการและความสนใจในการอ่านของผู้เรียนระดับประถมศึกษา
5. คำที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
6. หลักการ วิธีการ และขั้นตอนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

5. **กิจกรรมการฝึกอบรม**

1. วิทยากรบรรยายนำเข้าสู่เรื่อง
2. แบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมศึกษาเอกสารหน่วยที่ 1
3. ร่วมกันอภิปรายสาระที่ได้จากการศึกษาเอกสาร
4. สรุปประเด็นและสังเคราะห์สาระความรู้ที่ได้แล้วนำเสนอเป็นกลุ่ม
5. วิทยากร และผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันสรุปสาระสำคัญจากการเรียนรู้หน่วยที่ 1
6. บันทึกผลการเรียนรู้ เก็บไว้ในแฟ้มสะสมงาน

6. **สื่อประกอบ**

1. คู่มือผู้เข้ารับการอบรมหน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
2. ตัวอย่างหนังสือเสริมประสบการณ์
3. ตัวอย่างรายงานการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
4. แผ่นใสประกอบการบรรยายและเครื่องฉาย
5. สไลด์ประกอบการบรรยายและเครื่องฉาย
6. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ หน่วยที่ 1

7. **การประเมินผล**

1. ประเมินการมีส่วนร่วมในกิจกรรม
2. ประเมินการนำเสนอและสรุปสาระที่ได้จากการเรียนรู้
3. ประเมินจากรายงานบันทึกผลการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมการเรียนรู้หน่วยที่ 2 **การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์** (6 ชั่วโมง)

1. **หลักการและเหตุผล**

การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จำเป็นจะต้องวางแผนดำเนินการอย่างรอบคอบ ซึ่งจะเป็นเครื่องชี้แนวทางสำหรับการปฏิบัติในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดได้

2. **เป้าหมาย**

ฝึกเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นได้

3. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. วิเคราะห์ผู้เรียนได้
2. วิเคราะห์หลักสูตรได้
3. ออกแบบการสอนและจัดกิจกรรมโดยใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ได้
4. กำหนดจุดประสงค์และขอบข่ายเนื้อหาในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
5. เขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
6. บอกวิธีการสำรวจ รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้

4. เนื้อหาสาระ

1. การกำหนดปัญหา
   - 1.1 การวิเคราะห์ผู้เรียน
   - 1.2 การวิเคราะห์หลักสูตร
2. การออกแบบการสอน
   - 2.1 การสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา และรูปแบบการสอนอื่น ๆ
   - 2.2 การจัดกิจกรรมที่ใช้หนังสือเสริมประสบการณ์เป็นสื่อ
3. การกำหนดจุดประสงค์และขอบข่ายเนื้อหาในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
4. การเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
5. การเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญา และวัฒนธรรมในท้องถิ่น

5. กิจกรรมการฝึกอบรม

1. วิทยากรบรรยายและยกตัวอย่างประสบการณ์ การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
2. แบ่งกลุ่มย่อย ฝึกวิเคราะห์ผู้เรียนและวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อกำหนดประเด็นปัญหาในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
3. ฝึกออกแบบการสอน และการจัดกิจกรรมโดยใช้หนังสือเสริมประสบการณ์
4. ฝึกเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
5. สาธิตชมสไลด์ และฝึกเก็บรวบรวมข้อมูล สืบค้นภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่จะทำหนังสือเสริมประสบการณ์
6. ฝึกเขียนแผนการสำรวจ รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญา และวัฒนธรรมในท้องถิ่น
7. บันทึกผลการเรียนรู้และเก็บชิ้นงานไว้ในแฟ้มสะสมงานรายบุคคล

6. **สื่อประกอบ**

1. คู่มือผู้เข้ารับการอบรม หน่วยที่ 2 การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
2. รายงานผลการเรียนของนักเรียนที่ครูผู้เข้ารับการอบรมรับผิดชอบ
3. รายงานผลการประเมินคุณภาพนักเรียนของโรงเรียน อำเภอ หรือจังหวัด
4. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
5. ตัวอย่างแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
6. ตัวอย่างแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่น
7. แผ่นใสประกอบการบรรยายและเครื่องฉาย
8. สไลด์ประกอบการบรรยายและเครื่องฉาย
9. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ หน่วยที่ 2

7. **การประเมินผล**

พิจารณาได้จาก

1. การมีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติ
2. ความสนใจและตั้งใจฝึกปฏิบัติ
3. การนำเสนอผลงาน
4. การตรวจผลงานที่ฝึกปฏิบัติทุกชิ้น
5. การรายงานบันทึกผลการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 5 ปฏิบัติการสืบค้น เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อจัดทำต้นฉบับเรื่องและภาพ (2 สัปดาห์)

1. **จุดประสงค์**

1. เขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นได้
2. เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับจัดทำต้นฉบับเรื่องและภาพได้

2. **กิจกรรม**

1. ปฏิบัติการเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
2. ปฏิบัติการสืบค้น เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อจัดทำต้นฉบับเรื่องและภาพ (ติดตามนิเทศ โดยใช้วิธีโทรศัพท์ติดต่อรายบุคคล)
3. นำเสนอแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์เพื่ออภิปราย วิจารณ์ สรุป และนำเสนอผลการสืบค้นเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำต้นฉบับเรื่องและภาพ โดยนำเสนอในกลุ่มย่อย (วิทยากรนัดพบกลุ่มย่อย)

กิจกรรมที่ 6 กิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 3 **การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์** (6 ชั่วโมง)

1. หลักการและเหตุผล

การเรียนรู้เพื่อให้สามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้สำเร็จอย่างต่อเนื่อง นอกจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องมีความรู้ ความสามารถแล้วยังต้องมีใจรักผูกพันกับงาน มีความรับผิดชอบและตั้งใจปฏิบัติงานจนสำเร็จ ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง นั่นคือการได้จัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้นด้วยตนเองให้สำเร็จ

2. เป้าหมาย

ได้ต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์

3. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. ระบุส่วนประกอบของหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
2. จัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์ได้

4. เนื้อหาสาระ

1. หลักการและวิธีการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
2. การจัดทำโครงสร้างหนังสือ
3. การจัดทำต้นฉบับเรื่อง
4. การจัดทำต้นฉบับภาพ
5. การจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์

5. กิจกรรมการฝึกอบรม

1. บรรยายและสาธิตการจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์
2. ฝึกปฏิบัติการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ โดยจัดทำโครงสร้างหนังสือ ต้นฉบับเรื่อง ต้นฉบับภาพ และต้นฉบับหนังสือ
3. นำเสนอผลงาน และวิจารณ์
4. ร่วมกันสรุปและอภิปรายผล
5. บันทึกผลการเรียนรู้ และเก็บชิ้นงานไว้ในแฟ้มสะสมงาน

6. สื่อประกอบ

1. คู่มือผู้เข้ารับการอบรม หน่วยที่ 3 การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
2. หนังสืออ่านประกอบเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชนของกรมวิชาการ
3. แผ่นใสและสไลด์ประกอบการบรรยายและเครื่องฉาย
4. ตัวอย่างโครงสร้างหนังสือ ต้นฉบับเรื่อง และต้นฉบับภาพ
5. เพลงและเครื่องเล่นเทปเพลง เพื่อฝึกการหาแก่นเรื่อง
6. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ หน่วยที่ 3

7. การประเมินผล

พิจารณาได้จาก

1. การตั้งใจรับฟังและแสดงความคิดเห็น
2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรม
3. การนำเสนอผลงาน
4. การตรวจผลงานจากการฝึกจัดทำต้นฉบับหนังสือ
5. การรายงานบันทึกผลการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 7 ปฏิบัติการจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์ (4 สัปดาห์)

1. จุดประสงค์

1. จัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
2. รับการนิเทศและคำแนะนำจากวิทยากรเป็นรายคน

2. กิจกรรม

1. ปฏิบัติการจัดทำโครงสร้างหนังสือ
2. ปฏิบัติการจัดทำต้นฉบับเรื่องและต้นฉบับภาพ
3. ปฏิบัติการจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์

โดยส่งงานเป็นระยะตามที่นัดหมายและได้รับคำแนะนำจากวิทยากรเป็นรายคน

กิจกรรมที่ 8 กิจกรรมการเรียนรู้หน่วยที่ 4 การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)

1. **หลักการและเหตุผล**

การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ให้ได้ดี จะต้องได้หนังสือที่มีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับของผู้อ่านโดยผ่านการทดลองใช้ และได้รับข้อมูลยืนยันว่ามีประสิทธิภาพจริง จึงจะทำให้เกิดความมั่นใจในการนำหนังสือไปใช้และเผยแพร่ต่อไป

2. **เป้าหมาย**

ฝึกวิเคราะห์ปรับปรุงและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ที่จัดทำขึ้น

3. **จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม**

1. ทดลองใช้และหาประสิทธิภาพของหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
2. ปรับปรุงและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ที่จัดทำได้

4. **เนื้อหาสาระ**

1. แนวคิดเกี่ยวกับการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์
2. การวางแผนและเตรียมการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์
3. การทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์
4. การปรับปรุงและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
5. การทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับกลุ่มเป้าหมาย
6. การเขียนรายงานการทดลองใช้และพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

5. **กิจกรรมการฝึกอบรม**

1. วิทยากรบรรยายนำเข้าสู่เรื่อง
2. แบ่งกลุ่มศึกษาเอกสาร การพัฒนา หนังสือเสริมประสบการณ์
3. ร่วมกันอภิปรายและสรุปสาระเกี่ยวกับการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์
4. ฝึกวางแผนและเตรียมการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์
5. สาธิตการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับกลุ่มย่อยเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหนังสือ
6. บันทึกผลการเรียนรู้และเก็บชิ้นงานไว้ในแฟ้มสะสมงาน

6. **สื่อประกอบ**

1. คู่มือผู้เข้ารับการอบรม หน่วยที่ 4 การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
2. แผ่นใสและสไลด์ประกอบการบรรยายพร้อมเครื่องฉาย
3. ตัวอย่างการบันทึกผลการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์
4. แบบบันทึกผลการเรียนรู้ หน่วยที่ 4

7. **การประเมินผล**

พิจารณาได้จาก

1. การมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรม
2. การตั้งใจรับฟังและแสดงความคิดเห็น
3. การนำเสนอและสรุปสาระที่ได้
4. การสาธิตและทดลองใช้หนังสือ
5. การตรวจผลงานจากหนังสือที่ได้ปรับปรุงและพัฒนาแล้ว
6. การตรวจเอกสารรายงานและร่องรอยกระบวนการทดลองใช้และพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
7. การรายงานบันทึกผลการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 9 ปฏิบัติการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์และปรับปรุงข้อบกพร่อง (2 สัปดาห์)

1. **จุดประสงค์**

เพื่อปฏิบัติการทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของหนังสือเสริมประสบการณ์ที่จัดทำขึ้นได้

2. **กิจกรรม**

1. วางแผนและเตรียมการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์
2. ทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับกลุ่มย่อย
3. ปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่อง
4. ทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับกลุ่มเป้าหมาย

กิจกรรมที่ 10 กิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 5 การนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)

1. หลักการและเหตุผล

หนังสือเสริมประสบการณ์ที่จัดทำขึ้น โดยผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงพัฒนามาแล้ว ย่อมมีคุณค่าและประโยชน์ใช้สอย ถ้ามีการนำเสนอเผยแพร่ก็จะเกิดประโยชน์ต่อเพื่อนครูและผู้เกี่ยวข้องในวงกว้างอีกด้วย การนำเสนออาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น เอกสารรายงาน แฟ้มสะสมงาน การจัดนิทรรศการ และการนำเสนอด้วยวาจา เป็นต้น

2. เป้าหมาย

นำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้

3. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

วางแผนนำเสนอผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้ เช่น เอกสารรายงาน แฟ้มสะสมงาน การจัดนิทรรศการ และการนำเสนอด้วยวาจา เป็นต้น

4. เนื้อหาสาระ

1. การเขียนรายงานผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
2. การจัดทำแฟ้มสะสมงานการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
3. การจัดนิทรรศการแสดงผลงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
4. การนำเสนอด้วยวาจา เกี่ยวกับการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
5. การใช้หนังสือเสริมประสบการณ์สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5. กิจกรรมการฝึกอบรม

1. วิทยากรบรรยายนำเข้าสู่เรื่อง
2. ศึกษาเอกสารการนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
3. ร่วมอภิปรายและสรุปสาระเกี่ยวกับการนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
4. แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากฐานการเรียนรู้ที่สาธิตและแสดงตัวอย่างการนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์รูปแบบต่าง ๆ
5. บันทึกผลการเรียนรู้และเก็บชิ้นงานไว้ในแฟ้มสะสมงาน

6. **สื่อประกอบ**

1. คู่มือผู้เข้ารับการอบรม หน่วยที่ 5 การนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
2. ตัวอย่างเอกสารรายงานผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
3. ตัวอย่างแฟ้มสะสมงานการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
4. แผ่นใสประกอบการบรรยายและเครื่องฉาย
5. แบบบันทึกผลการเรียนรู้หน่วยที่ 5

7. **การประเมินผล**

พิจารณาจาก

1. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม
2. การตั้งใจรับฟังและแสดงความคิดเห็น
3. การนำเสนอและสรุปสาระแนวทางปฏิบัติ
4. การรายงานบันทึกผลการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 11 ปฏิบัติการเตรียมนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ (4 สัปดาห์)

1. **จุดประสงค์**

เตรียมการนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้

2. **กิจกรรม**

ปฏิบัติการเตรียมนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ในลักษณะดังนี้

1. เอกสารรายงาน
2. แฟ้มสะสมงาน
3. จัดนิทรรศการ
4. นำเสนอด้วยวาจา

กิจกรรมที่ 12 นำเสนอและอภิปรายสรุปผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ (5 ชั่วโมง)

1. **จุดประสงค์**

นำเสนอและอภิปรายสรุปผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้

2. **กิจกรรม**

1. จัดแสดงนิทรรศการ นำเสนอผลการจัดทำและใช้หนังสือเสริมประสบการณ์
2. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
3. อภิปราย และสรุปผลการเรียนรู้
4. บันทึกผลการเรียนรู้และเก็บชิ้นงานไว้ในแฟ้มสะสมงาน

กิจกรรมที่ 13 ทดสอบหลังฝึกอบรม ประเมินความคิดเห็นและเจตคติ (30 นาที)

1. **จุดประสงค์**

1. เพื่อทราบผลการสอบวัดความรู้หลังฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
2. เพื่อทราบผลการประเมินความคิดเห็นและเจตคติ

2. **กิจกรรม**

1. ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสอบ และประเมินความคิดเห็น
2. ดำเนินการสอบ และรวบรวมแบบประเมิน
3. ตรวจและแจ้งผลการสอบ

กิจกรรมที่ 14 พิธีปิดการอบรม (30 นาที)

1. **จุดประสงค์**

1. เพื่อรายงานผลการฝึกอบรมในภาพรวม
2. เพื่อร่วมแสดงความยินดีและมอบวุฒิบุตรให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม

2. **กิจกรรม**

1. ผู้รับผิดชอบโครงการ กล่าวสรุปการดำเนินงานฝึกอบรม
2. ตัวแทนผู้เข้ารับการอบรม สะท้อนความรู้สึกต่อโครงการ
3. มอบวุฒิบัตร
4. ประธานกล่าวปิดการฝึกอบรม

บทที่ 4 การติดตามและประเมินผลการอบรม

1. แนวทางการประเมินผล

การประเมินผลการฝึกอบรมดำเนินการโดยคำนึงถึงปัจจัยหลัก 4 ประการคือ ปฏิกิริยาของผู้เข้ารับการอบรม การเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรม พฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม และผลลัพธ์หลังการอบรม ซึ่งดำเนินการใน 3 ลักษณะดังนี้

1. ทดสอบความรู้ในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ของผู้เข้ารับการอบรมก่อนและหลังการฝึกอบรม
2. สังเกต สัมภาษณ์ และสอบถามความคิดเห็น ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม
3. พิจารณาตรวจผลงานจากการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ดังนี้
   - 1.1 หนังสือเสริมประสบการณ์
   - 1.2 รายงานผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
   - 1.3 แฟ้มสะสมงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการฝึกอบรม ได้แก่

1. แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น
2. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตร

เลขที่ข้อสอบ

แบบทดสอบวัดความรู้
เรื่อง การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

คำชี้แจง 1. โปรดแรเงาด้วยดินสอดำทับบนตัวอักษร ก ข ค หรือ ง ตรงกับคำตอบที่ถูกที่สุดของแต่ละข้อ ลงในกระดาษคำตอบที่แจกให้

2. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ 40 คะแนน ใช้เวลาสอบ 20 นาที

1. **ข้อใดเป็นชื่อหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นนครศรีธรรมราช**
   ก. สัตว์ป่าหายาก
   ข. นิทานดาวลูกไก่
   ค. เกลอเขา เกลอเล
   ง. เผาเทียนเล่นไฟ

2. **ข้อใดคือลักษณะสำคัญที่สุดของหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น**
   ก. เป็นหนังสือที่ช่วยจรรโลงใจ
   ข. สาระของหนังสือเป็นเรื่องราวในท้องถิ่น
   ค. เป็นหนังสือที่เขียนโดยครูในท้องถิ่น
   ง. เป็นแหล่งรวมสาระภูมิปัญญาในท้องถิ่น

3. **ข้อใดเป็นคุณค่าเด่นที่สุดของหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น**
   ก. ช่วยเติมสาระความรู้
   ข. ช่วยฟื้นฟูจิตใจของผู้อ่าน
   ค. ก่อให้เกิดความรักผูกพันท้องถิ่น
   ง. ให้ความสนุกสนานรื่นรมย์

4. **เรื่องที่จะทำเป็นหนังสือเสริมประสบการณ์ควรได้มาจากไหน**
   ก. ครู
   ข. นักเรียน
   ค. ผู้รู้ในชุมชน
   ง. หลากหลายแหล่ง

5. **การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับครูอย่างไร**
   ก. ช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน
   ข. ให้ครูได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง
   ค. ได้มีแหล่งค้นคว้าสำหรับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน
   ง. ใช้เป็นผลงานทางวิชาการ

6. **เพลงกล่อมเด็กเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นลักษณะใด**
   ก. วรรณกรรม
   ข. ความเชื่อ
   ค. ค่านิยม
   ง. อาชีพ

7. ข้อใดกล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ชัดเจนที่สุด

ก. ประสบการณ์ของชาวบ้านที่นำมาใช้แก้ปัญหาในท้องถิ่น

ข. เรื่องราวที่เกี่ยวกับคติ ความเชื่อ แนวคิด วัฒนธรรม และเทคโนโลยีชาวบ้าน

ค. ความรู้ทั้งเก่าและใหม่ที่ชาวบ้านนำมาใช้แก้ปัญหาในการดำรงชีวิต

ง. ความรู้และประสบการณ์ที่ชาวบ้านได้รับการถ่ายทอดและนำมาใช้แก้ปัญหาเป็นเวลายาวนาน

8. ทฤษฎีใดเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์น้อยที่สุด

ก. ทฤษฎีพหุปัญญา

ข. ทฤษฎีพัฒนาการทางความคิด

ค. ทฤษฎีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา

ง. ยังสรุปแน่นอนไม่ได้

9. หนังสือเสริมประสบการณ์จำเป็นอย่างยิ่งต่อผู้เรียนในแง่ใด

ก. ช่วยเสริมสร้างการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

ข. ช่วยส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

ค. ให้ความบันเทิงใจ

ง. ช่วยฟื้นฟูจิตใจ

10. ข้อใดเป็นข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ

ก. การบอกเล่าจากผู้รู้ในชุมชน

ข. การชมรายการโทรทัศน์

ค. การศึกษาเพลงพื้นบ้าน

ง. การอ่านศิลาจารึก

11. ถ้าต้องการข้อมูลภูมิปัญญาด้านการทำมาหากินของคนในท้องถิ่นควรเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีใดจึงจะเหมาะสมที่สุด

ก. การสังเกต

ข. การทดสอบ

ค. การสัมภาษณ์

ง. การใช้แบบสอบถาม

12. ข้อใดเป็นเครื่องมือที่จำเป็นอย่างยิ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ก. แผนที่

ข. แบบสัมภาษณ์

ค. บัตรประจำตัว

ง. กล้องถ่ายรูป

13 ทำไมครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น

ก. ทำตามนโยบายของกระทรวง

ข. ให้ผู้เรียนได้ประโยชน์สูงสุดจากการเรียนรู้

ค. เป็นไปตามนโยบายปฏิรูปการเรียนรู้

ง. เป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง

14. การออกแบบเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นควรคำนึงถึงข้อใดเป็นลำดับแรก

ก. ผู้รู้ในท้องถิ่น

ข. การบันทึกข้อมูล

ค. เนื้อเรื่องที่จะศึกษา

ง. การวิเคราะห์หลักสูตร

15. **การสอนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นควรออกแบบการสอนอย่างไร**
    ก. ให้อ่านจากหนังสือ
    ข. ฟังการบอกเล่าจากครู
    ค. สอบถามจากผู้รู้ในท้องถิ่น
    ง. ควรใช้การสอนหลากหลายรูปแบบ

16 **การออกแบบการสอนมีเป้าหมายเพื่อมุ่งสอนให้เกิดคุณลักษณะใด**
    ก. ตรงตามที่ผู้ออกแบบต้องการ
    ข. สอดคล้องกับผู้เรียน
    ค. สอดคล้องกับปัญหา
    ง. ตรงตามทฤษฎี

17. **ทักษะใดสำคัญที่สุดในการสืบค้นข้อมูลภูมิปัญญาและวัฒนธรรม**
    ก. การตีความ
    ข. การแปลความ
    ค. การขยายความ
    ง. การจับใจความ

18. **ครูไม่ต้องทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้หรือไม่**
    ก. ไม่ได้ เพราะจะทำให้ครูขาดผลงานการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
    ข. ไม่ได้เพราะยังมีความรู้ในท้องถิ่นอีกมากที่มีคุณค่าจำเป็นต่อการเรียนรู้
    ค. ได้ เพราะหนังสือไม่ใช่สิ่งที่ครูทุกคนทำได้
    ง. ได้ เพราะไม่มีใครบังคับ

19. **การเลือกผู้เรียนที่จะทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ควรคำนึงถึงสิ่งใดมากที่สุด**
    ก. ความสนใจใคร่รู้ของผู้เรียน
    ข. ความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้
    ค. ความขาดแคลนในองค์ความรู้
    ง. ความสามารถของผู้จัดทำหนังสือ

19. แผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์มีความสำคัญต่อผู้จัดทำหนังสืออย่างไร
    ก. นำไปสู่การค้นพบความรู้ใหม่
    ข. สามารถของบประมาณได้ง่าย
    ค. มองเห็นกระบวนการทำงานได้ทั้งหมด
    ง. ได้ทราบขอบเขตการดำเนินงานที่ชัดเจน

21. **การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ควรทำสิ่งใดเป็นลำดับแรก**
    ก. เขียนแผนการจัดทำหนังสือ
    ข. สำรวจแหล่งความรู้ ภูมิปัญญา
    ค. เตรียมงบประมาณและคนที่จะช่วยจัดทำ
    ง. ออกแบบกิจกรรมการนำหนังสือไปใช้

22. **การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ควรคำนึงถึงข้อใดมากที่สุด**
    ก. ครู
    ข. หลักสูตร
    ค. นักเรียน
    ง. ผู้ปกครอง

23. การวิเคราะห์ปัญหาเพื่อกำหนดเรื่องที่จะทำหนังสือเสริมประสบการณ์ควรพิจารณาสิ่งใดเป็นหลัก

ก. คำอธิบายของปัญหานั้น
ข. ความจริงที่รวบรวมมาได้
ค. ความจริงและคำอธิบายของปัญหา
ง. ความจริงที่รวบรวมได้และความจริงที่คาดหวัง

24. เกณฑ์การประเมินแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์มีประโยชน์ในการช่วยตรวจสอบเรื่องใดมากที่สุด

ก. เขียนแผนได้ครบทุกหัวข้อ
ข. ทุกเรื่องที่จะทำมีข้อมูลอยู่บ้างแล้ว
ค. ความสามารถที่จะดำเนินการได้สำเร็จ
ง. ปฏิทินที่ช่วยให้สามารถดำเนินการได้ตามกำหนด

25. การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ มีความสำคัญอย่างไร

ก. ช่วยให้จัดทำหนังสือได้เร็วขึ้น
ข. ทำให้ทราบขั้นตอนและค่าใช้จ่าย
ค. ใช้เป็นหลักฐานในการขออนุมัติโครงการ
ง. ใช้เป็นแนวทางดำเนินการให้เสร็จทันเวลา

26. สิ่งใดควรจัดทำเป็นลำดับแรก

ก. การจัดทำต้นฉบับเรื่อง
ข. การจัดทำต้นฉบับภาพ
ค. การจัดทำต้นฉบับหนังสือ
ง. การจัดทำโครงสร้างหนังสือ

27. ส่วนใดสำคัญที่สุดในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

ก. ตัวละคร
ข. แก่นเรื่อง
ค. เค้าโครงเรื่อง
ง. ท่วงทำนองการเขียน

28. ข้อใดถูกต้องตามหลักและวิธีการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

ก. จัดทำต้นฉบับภาพก่อนต้นฉบับเรื่อง
ข. จัดทำต้นฉบับเรื่องก่อนต้นฉบับภาพ
ค. จัดทำโครงสร้างหนังสือก่อนต้นฉบับเรื่อง
ง. จัดทำต้นฉบับเรื่องก่อนโครงสร้างหนังสือ

29. ข้อใดกล่าวถึงการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้ถูกต้องที่สุด

ก. การทำหนังสือฯ ควรยึดหลักง่ายและใช้เวลาสั้น
ข. หนังสือฯ ทุกเรื่องจะต้องใช้ภาพจริง
ค. การทำหนังสือฯ ขึ้นอยู่กับความสามารถของครูผู้เขียน
ง. หนังสือฯ ทุกเรื่องจะต้องใช้ภาพประกอบ

30. ข้อใดเป็นจุดประสงค์หลักของการนำหนังสือเสริมประสบการณ์ไปทดลองใช้

ก. เพื่อศึกษาว่าได้สุ่มตัวอย่างมาถูกต้อง
ข. เพื่อให้มั่นใจว่าหนังสือที่จัดทำขึ้นสามารถใช้ได้ตามต้องการ
ค. เพื่อกำหนดตัวบ่งชี้ที่ใช้เป็นเกณฑ์ให้เหมาะสม
ง. เพื่อลดข้อบกพร่องของหนังสือ

31. **การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ขั้นสุดท้ายควรเป็นข้อใด**
    ก. ปรับปรุงต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์ที่ทดลองใช้มาแล้ว
    ข. ให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายอ่านแล้วทดสอบความเข้าใจ
    ค. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ข้อเสนอแนะทั้งหมด
    ง. ให้เพื่อนครูอ่านแล้ววิพากษ์วิจารณ์
32. **ข้อใดจัดเรียงขั้นตอนการเขียนหนังสือบันเทิงคดีได้ตามลำดับ**
    ก. เสนอปัญหา แนะนำตัวละคร เปิดเรื่อง แก้ปัญหา คลี่คลายปัญหา
    ข. แนะนำตัวละคร เปิดเรื่อง เสนอปัญหา คลี่คลายปัญหา แก้ปัญหา
    ค. เปิดเรื่อง แนะนำตัวละคร เสนอปัญหา แก้ปัญหา คลี่คลายปัญหา
    ง. เสนอปัญหา เปิดเรื่อง แนะนำตัวละคร แก้ปัญหา คลี่คลายปัญหา
33. **ข้อใดเป็น "คุณค่า" ที่สำคัญยิ่งของการนำเสนอผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์**
    ก. ใช้เป็นผลงานทางวิชาการ
    ข. ได้เผยแพร่ให้ผู้สนใจทราบ
    ค. ป้องกันการทำซ้ำซ้อนในเรื่องเดียวกัน
    ง. ทำให้เกิดการขยายขอบเขตขององค์ความรู้
34. **การอ้างอิงในรายงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ให้ประโยชน์ในแง่ใด**
    ก. ผลงานมีความเป็นวิชาการมากขึ้น
    ข. สะดวกในการสืบค้นรายละเอียดสำหรับผู้สนใจ
    ค. ผลงานมีความเป็นวิชาการมากขึ้น
    ง. แสดงถึงความซื่อสัตย์ของผู้รายงาน
35. **ข้อใดเป็นส่วนสำคัญของรายงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์**
    ก. สารบัญตาราง
    ข. ภาพประกอบ
    ค. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
    ง. ความเป็นมาของปัญหาและวัตถุประสงค์ของการจัดทำ
36. **ข้อใดมีความสำคัญน้อยที่สุด ในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์**
    ก. เขียนแผนการจัดทำหนังสือฯ อย่างถี่ถ้วนรอบคอบก่อนจัดทำ
    ข. มีแหล่งข้อมูลที่จะกลับไปศึกษาค้นคว้าเมื่อมีปัญหาระหว่างจัดทำ
    ค. สามารถเขียนติดต่อกันไปจนจบเรื่องในคราวเดียวกัน
    ง. มีเวลานานพอในการเขียนและจัดทำต้นฉบับ
37. **การเขียนเอกสารรายงานจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ยึดหลักใดสำคัญที่สุด**
    ก. การใช้ภาษา
    ข. ความสัมพันธ์สอดคล้องกันของเนื้อหาสาระระหว่างตอน
    ค. กลุ่มผู้อ่าน
    ง. ความเป็นเอกภาพของเนื้อหาแต่ละตอน

38. ข้อใดเป็นแนวคิดหลักในการเขียนหนังสือสารคดี

ก. นำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับความคิดรวบยอดและจุดประสงค์

ข. ความคิดสำคัญ ความคิดรอง และรายละเอียดมีเอกภาพ และสัมพันธภาพ

ค. ภาพประกอบ และตัวอย่างเหมาะสมกลมกลืน

ง. เนื้อหาและเรื่องราวเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

39. ควรนำเสนอผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์อย่างไร ถ้าต้องการเผยแพร่ในวงกว้าง

ก. เอกสารรายงาน

ข. แฟ้มสะสมงาน

ค. การจัดนิทรรศการ

40. การเขียนข้อเสนอแนะในรายงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ควรเน้นอย่างไร

ก. ทางเลือกหลากหลายที่เป็นไปได้

ข. ให้มีการจัดทำต่อเนื่องในเรื่องที่น่าสนใจ

ค. ให้มีการนำหนังสือฯ ไปใช้ในลักษณะต่าง ๆ

ง. เสนอแนะภายใต้ข้อค้นพบจากการจัดทำหนังสือฯ ครั้งนี้

แบบสอบถามความคิดเห็น

เกี่ยวกับการดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตร

คำชี้แจง โปรดกา √ ลงในช่องระดับความเหมาะสมที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1) **ด้านป้อน**					
1. การมีส่วนร่วมวางแผนฝึกอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
2. ความพร้อมของผู้เข้ารับการอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
3. ความพร้อมของวิทยากร	.....	.....	.....	.....	.....
4. วิทยากรมีความรอบรู้ชัดเจนในหัวข้อที่นำเสนอ	.....	.....	.....	.....	.....
5. ความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
5.1 ด้านจุดประสงค์	.....	.....	.....	.....	.....
5.2 ด้านเนื้อหา	.....	.....	.....	.....	.....
5.3 ด้านกิจกรรม	.....	.....	.....	.....	.....
5.4 ด้านสื่อและเอกสาร	.....	.....	.....	.....	.....
5.5 ด้านการวัดและประเมินผล	.....	.....	.....	.....	.....
6. ระยะเวลาในการฝึกอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
6.1 ภาคทฤษฎี	.....	.....	.....	.....	.....
6.2 ภาคปฏิบัติ	.....	.....	.....	.....	.....
7. ความเหมาะสมของสถานที่ฝึกอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
8. งบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรม	.....	.....	.....	.....	.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (ด้านป้อน)

.....

.....

.....

.....

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
2) ด้านกระบวนการ					
1. การอธิบายวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
2. การนำเสนอเนื้อหา	.....	.....	.....	.....	.....
3. การจัดกิจกรรมแต่ละขั้นตอน	.....	.....	.....	.....	.....
4. การใช้สื่อ อุปกรณ์เหมาะสม	.....	.....	.....	.....	.....
5. การประเมินและได้นำผลมาใช้	.....	.....	.....	.....	.....
6. การให้ข้อมูลย้อนกลับและการเสริมกำลังใจ	.....	.....	.....	.....	.....
7. การกระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่รู้	.....	.....	.....	.....	.....
8. ความชัดเจนในการคลี่คลายประเด็นปัญหา	.....	.....	.....	.....	.....
9. การอำนวยความสะดวกของผู้ดำเนินการจัดอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
10. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
11. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้ารับการอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
12. สัมพันธภาพที่ดีของผู้เข้ารับการอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
13. การมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน	.....	.....	.....	.....	.....
14. การแบ่งงานและร่วมกันรับผิดชอบ	.....	.....	.....	.....	.....
15. ความร่วมมือช่วยเหลือกันในการพัฒนางาน	.....	.....	.....	.....	.....
16. ความช่วยเหลือของวิทยากรในการปฏิบัติงานกลุ่ม	.....	.....	.....	.....	.....
17. ความเป็นกันเองและเต็มใจช่วยเหลือจากวิทยากร	.....	.....	.....	.....	.....
18. ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลมาจัดทำหนังสือฯ	.....	.....	.....	.....	.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (ด้านกระบวนการ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
3) ด้านผลผลิต					
1. ได้รับความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการจัดทำหนังสือฯ	.....	.....	.....	.....	.....
2. ได้รับความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงกระบวนการทำงาน	.....	.....	.....	.....	.....
3. ได้องค์ความรู้ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นสำหรับจัดการเรียนการสอนชัดเจนขึ้น	.....	.....	.....	.....	.....
4. สามารถเขียนแผนการจัดทำหนังสือฯ	.....	.....	.....	.....	.....
5. สามารถจัดทำหนังสือฯ ได้เอง	.....	.....	.....	.....	.....
6. สามารถทดลองใช้และพัฒนาหนังสือฯ	.....	.....	.....	.....	.....
7. นำเสนอและเผยแพร่ผลการจัดทำหนังสือฯ	.....	.....	.....	.....	.....
8. การประเมินผลงาน (หนังสือ) และเกณฑ์การพิจารณา	.....	.....	.....	.....	.....
9. การให้คำแนะนำปรับปรุงผลงาน	.....	.....	.....	.....	.....
10. ความมั่นใจในคุณภาพของหนังสือฯที่จัดทำขึ้น	.....	.....	.....	.....	.....

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
3) ด้านผลผลิต (ต่อ)					
11. ความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมอบรมในโครงการนี้	.....	.....	.....	.....	.....
12. ความมุ่งมั่นที่จะทำหนังสือฯ ต่อไปจนเพียงพอสำหรับนักเรียนของท่าน	.....	.....	.....	.....	.....
13. การจัดทำหนังสือฯ มีความสำคัญต่ออาชีพครู	.....	.....	.....	.....	.....
14. การจัดทำหนังสือฯ ทำให้ครูได้เรียนรู้มากขึ้น	.....	.....	.....	.....	.....
15. การจัดทำหนังสือฯ ยุ่งยากและเพิ่มภาระงานในหน้าที่ครู	.....	.....	.....	.....	.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (ด้านผลผลิต)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

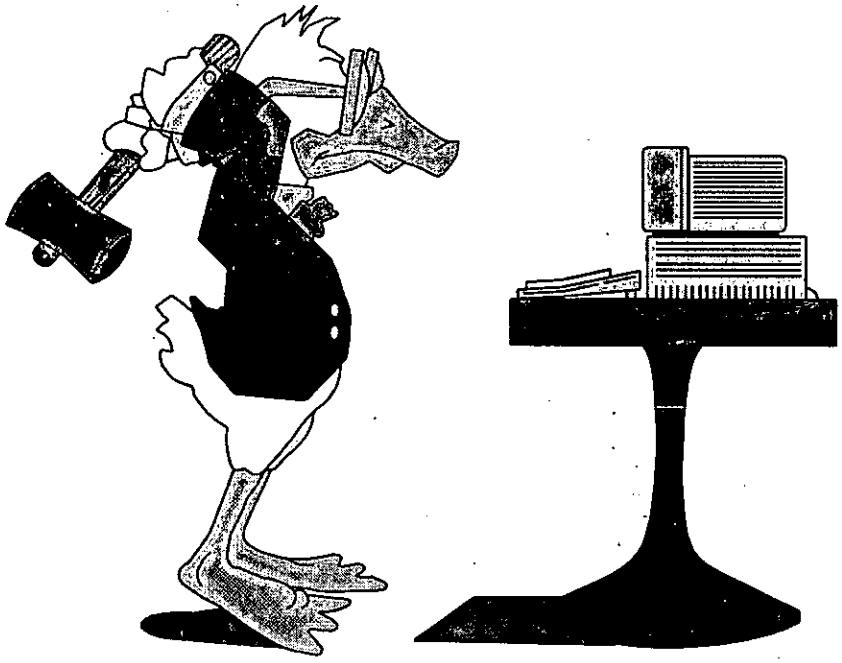
.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง

คู่มือผู้เข้ารับการอบรม

หลักสูตรฝึกอบรมครู เพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือ
เสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

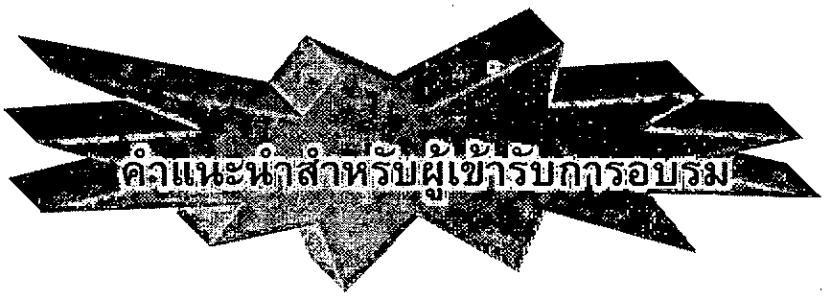
คำนำ

คู่มือผู้เข้ารับการอบรม หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมและใช้เป็นแนวทางในการเรียนรู้ประกอบการฝึกอบรมตามหลักสูตร ให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจสภาพปัญหาและความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนรายละเอียดของหลักสูตรตั้งแต่ หลักการ จุดมุ่งหมาย กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม สื่อประกอบ และการประเมินผล รวมทั้งเอกสารประกอบการฝึกอบรม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ใช้เป็นแนวทางในการฝึกปฏิบัติการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นได้

เกศริน มนูญผล
ผู้จัดทำ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำแนะนำสำหรับผู้เข้ารับการอบรม	230
หลักสูตรฝึกอบรม	231
ตารางการอบรม	237
เอกสารประกอบการฝึกอบรม	238
หน่วยที่ 1	238
หน่วยที่ 2	244
หน่วยที่ 3	248
หน่วยที่ 4	254
หน่วยที่ 5	260
บรรณานุกรม	266

ผู้เข้ารับการอบรมควรศึกษาและลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง และใช้กระบวนการกลุ่มในการฝึกอบรม มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมเป็นผู้คิดค้นแสวงหาความรู้และสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเองในกระบวนการดังกล่าว ผู้เข้ารับการอบรมควรปฏิบัติตน ดังนี้

1. เลือกประธาน เลขานุการของกลุ่มทุกกิจกรรม/ทุกวันอบรม เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนทำหน้าที่เป็นประธานและเลขานุการของกลุ่ม
2. ปฏิบัติกิจกรรมให้ครบกระบวนการทุกขั้นตอนของการฝึกอบรม
3. แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมอภิปรายระดมความคิดภายในกลุ่มย่อย หรือกลุ่มใหญ่
4. เปิดใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกภายในกลุ่ม
5. พยายามจดบันทึกกรอบแนวคิด ประเด็นสำคัญ สรุปผลการอภิปราย และสรุปผลการเรียนรู้ของตนเองในทุกหน่วย
6. ส่งผลงานให้วิทยากรพิจารณาเพื่อช่วยเหลือแนะนำให้ถูกต้องสมบูรณ์

หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ระดับประถมศึกษา

ปัญหาและความสำคัญของหลักสูตร

การจัดการศึกษาในปัจจุบันจะต้องเปิดกว้าง ต้องสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ ทบทวนระบบคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมาเสริมสร้างประยุกต์เข้ากับกระบวนการเรียนรู้ใหม่ให้เกิดความสมดุลระหว่างความเป็นสากลและความเป็นท้องถิ่นโดยไม่รู้สึกแปลกแยก เสริมสร้างพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนใฝ่รู้สู้สิ่งยาก จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการคิดเชิงพัฒนา ปัจจัยสำคัญยิ่งที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนคือครู ครูในโรงเรียนประถมศึกษายังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ถูกกำหนดโดยบุคคลภายนอกจะเห็นได้จากสภาพการสอนโดยใช้หนังสือเล่มเดียว สอนข้อสอบ สอนตามแบบวัดจุดประสงค์มากกว่าสอนคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จึงไม่ใช่การเรียนรู้ที่แท้จริง ไม่สัมพันธ์กับชีวิตจริงจึงก่อให้เกิดปัญหาชีวิตและสังคมตามมามากมาย

ครูจึงต้องปรับเปลี่ยนการสอนใหม่โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้า เรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น หลักสูตรท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ครูได้ปรับเนื้อหาวิธีสอนและสื่อได้ หนังสือเสริมประสบการณ์เป็นสื่อสำคัญที่ช่วยเสริมเติมเต็มในส่วนที่เป็นชีวิตจริงของผู้เรียนได้มากช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกและภาคภูมิใจในท้องถิ่น ส่งเสริมนิสัยใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และศึกษาตามอัธยาศัย การที่ครูสามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้นใช้เองได้จะต้องประสานความร่วมมือจากหลายฝ่ายหลายแหล่งเพื่อสืบค้นข้อมูล ให้ได้สาระที่จะนำมาจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ นับเป็นการระดมทรัพยากรจากหลายแหล่งมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งกระบวนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่มีการวิเคราะห์วางแผนอย่างเป็นระบบจะช่วยปลูกฝังเจตคติและทักษะในการพัฒนางานให้เป็นระบบยิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรสนับสนุนให้ครูมีการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น แต่ก็พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นขึ้น โดยมุ่งให้ครูสามารถจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ได้เอง สามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ปรับปรุงพัฒนาการจัด

การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น สนับสนุนหลักสูตรท้องถิ่นให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป หลักสูตรฝึกอบรมครูที่พัฒนาขึ้นนี้ได้ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินผลหลักสูตร

หลักการ

เป็นหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยให้ครูนำประสบการณ์ในท้องถิ่นและประสบการณ์ในวิชาชีพครูประกอบกับความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรม มาสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ สำหรับปฏิบัติการสร้างและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์โดยในการฝึกอบรมได้เน้นการปฏิบัติ เน้นการเรียนรู้ร่วมกันและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เป้าหมาย

เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้ อย่างน้อย 1 ชื่อเรื่อง

จุดประสงค์

เมื่อดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้แล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถดังนี้

1. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
2. วางแผนและเตรียมการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
3. จัดทำโครงเรื่อง ต้นฉบับเรื่องและจัดทำรูปเล่มหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
4. ทดลองใช้ ปรับปรุงและรายงานผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้
5. ใฝ่หาความรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ
6. เสียสละและมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง
7. แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ซึ่งกันและกันได้

เนื้อหา

เนื้อหาสาระที่จำเป็นในการเสริมสมรรถภาพครูด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ แบ่งเป็น 5 หน่วยดังนี้

หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1.1 ความหมายและประเภทของหนังสือเสริมประสบการณ์

1.2 ความสำคัญของหนังสือเสริมประสบการณ์

1.3 บทบาทของครูกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1.4 ทฤษฎีพื้นฐานสำหรับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1.6 ขั้นตอนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

หน่วยที่ 2 การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

2.1 การวิเคราะห์ผู้เรียน

2.2 การวิเคราะห์หลักสูตร

2.3 การออกแบบการสอน และการจัดกิจกรรมที่ใช้หนังสือเสริมประสบการณ์เป็นสื่อ

2.4 การเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

หน่วยที่ 3 การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

3.1 หลักการและวิธีการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

3.2 การจัดทำโครงสร้างหนังสือ

3.3 การจัดทำต้นฉบับเรื่อง

3.4 การจัดทำต้นฉบับภาพ

3.5 การจัดทำต้นฉบับหนังสือ

หน่วยที่ 4 การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์

4.2 การวางแผนและเตรียมการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์

4.3 การทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์

4.4 การปรับปรุงและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

4.5 การทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับกลุ่มเป้าหมาย

หน่วยที่ 5 การนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

5.1 การเขียนรายงานผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

5.2 การจัดทำแฟ้มสะสมงานการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

5.3 การจัดนิทรรศการแสดงผลงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

5.4 การนำเสนอด้วยวาจาเกี่ยวกับการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

5.5 การใช้หนังสือเสริมประสบการณ์สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการฝึกอบรม

1. นำเสนอโครงการ เพื่อขอรับการอนุมัติจากสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช
2. รับสมัครครูผู้สนใจเข้ารับการฝึกอบรมตามโครงการนี้ จำนวน 30 คน โดยประสานความร่วมมือกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. ประชุมผู้ร่วมดำเนินโครงการ กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ
4. ดำเนินการฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ โดยอาศัยกิจกรรมย่อย ดังนี้

4.1 พิธีเปิด (30 นาที)

4.2 ทดสอบความรู้ก่อนฝึกอบรม (30 นาที)

4.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ (5 ชั่วโมง)

4.4 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 2 การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)

4.5 ปฏิบัติการสืบค้น เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อจัดทำต้นฉบับเรื่องและภาพ (2 สัปดาห์)

4.6 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 3 การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)

4.7 ปฏิบัติการจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์ (4 สัปดาห์)

4.8 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 4 การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)

4.9 ปฏิบัติการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์และปรับปรุงข้อบกพร่อง (2 สัปดาห์)

4.10 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 5 การนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ (6 ชั่วโมง)

4.11 ปฏิบัติการเตรียมนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ในลักษณะดังนี้ (4 สัปดาห์)

4.11.1 เอกสารรายงาน

4.11.2 แฟ้มสะสมงาน

4.11.3 จัดนิทรรศการ

4.11.4 นำเสนอด้วยวาจา

4.12 จัดแสดงนิทรรศการ สาธิต ประกวดและนำเสนอผลการจัดทำและใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ (5 ชั่วโมง)

4.13 ทดสอบหลังฝึกอบรม ประเมินความคิดเห็นและเจตคติ (30 นาที)

4.14 พิธีปิดการอบรม (30 นาที)

ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม

ระยะเวลาสำหรับจัดกิจกรรมแบ่งได้ดังนี้

1. กิจกรรมตามหน่วยการเรียน 5 หน่วย 28 ชั่วโมง
2. การปฏิบัติการระหว่างฝึกอบรม 12 สัปดาห์
3. การทดสอบความรู้ก่อนและหลังฝึกอบรม 1 ชั่วโมง
4. พิธีเปิด-ปิด 1 ชั่วโมง

รวมระยะเวลาดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตร ประมาณ 12 สัปดาห์ (3 เดือน)

สื่อประกอบการฝึกอบรม

1. คู่มือดำเนินการฝึกอบรม สำหรับวิทยากร
2. คู่มือการฝึกอบรม สำหรับผู้เข้ารับการอบรม
3. ตัวอย่างหนังสือเสริมประสบการณ์
4. ตัวอย่างรายงานการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
5. ตัวอย่างแฟ้มสะสมงานการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ของครู
6. แผ่นใสประกอบการบรรยายและเครื่องฉาย
7. สไลด์ประกอบการบรรยายและเครื่องฉาย
8. วัสดุสำหรับจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์

การประเมินผลการฝึกอบรม

1. สังเกตการอภิปราย การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การตั้งใจรับฟังและเสนอความคิดเห็น
2. ทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม
3. ตรวจผลงานการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์
4. พิจารณาจากแฟ้มสะสมงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของครูผู้เข้ารับการอบรม
5. ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นและเจตคติต่อการฝึกอบรม

เพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือ
เสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

วัน/เวลา	8.30-12.00 น.			13.00-16.30 น.		
วันที่ 1	พิธีเปิด	ทดสอบ	หน่วยที่ 1 เข้าใจ	หน่วยที่ 1 เข้าใจ	หน่วยที่ 1 เข้าใจ	
วันที่ 2	หน่วยที่ 2 วางแผน		หน่วยที่ 2 วางแผน	หน่วยที่ 2 วางแผน	หน่วยที่ 2 วางแผน	
2 สัปดาห์	ปฏิบัติการสืบค้น เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำต้นฉบับเรื่องและภาพ					
วันที่ 3	หน่วยที่ 3 จัดทำ		หน่วยที่ 3 จัดทำ	หน่วยที่ 3 จัดทำ	หน่วยที่ 3 จัดทำ	
4 สัปดาห์	ปฏิบัติการจัดทำต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์					
วันที่ 4	หน่วยที่ 4 ปรับปรุง		หน่วยที่ 4 ปรับปรุง	หน่วยที่ 4 ปรับปรุง	หน่วยที่ 4 ปรับปรุง	
2 สัปดาห์	ปฏิบัติการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์					
วันที่ 5	หน่วยที่ 5 นำเสนอ		หน่วยที่ 5 นำเสนอ	หน่วยที่ 5 นำเสนอ	หน่วยที่ 5 นำเสนอ	
4 สัปดาห์	ปฏิบัติการเตรียมนำเสนอผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์					
วันที่ 6	นำเสนอ		นำเสนอ	อภิปราย สรุป	ทดสอบ ประเมิน	พิธีปิด

หมายเหตุ มีช่วงพักเช้าและบ่าย ช่วงละ30 นาที สำหรับรับประทานอาหารว่าง ผ่อนคลาย อิริยาบถ ชมนิทรรศการ และสื่อตัวอย่าง

หน่วยที่ 1
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1. ความหมายและประเภทของหนังสือเสริมประสบการณ์

หนังสือเสริมประสบการณ์ หมายถึง หนังสือเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องก็ได้ สำหรับให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของภาษา เสริมสร้างทักษะและนิสัยรักการอ่าน ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ในสิ่งที่เรียนรู้ตามหลักสูตร หนังสือเสริมประสบการณ์แบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. หนังสืออ่านนอกเวลา เป็นหนังสือที่กำหนดให้ใช้ในการเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งตามหลักสูตรนอกเหนือจากหนังสือเรียน สำหรับให้ผู้เรียนอ่านนอกเวลาเรียนโดยถือว่ากิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนตามหลักสูตร

2. หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาอิงหลักสูตร ซึ่งมีความเหมาะสมกับความสามารถในการอ่านของผู้เรียน สำหรับให้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง

3. หนังสืออุเทศ เป็นหนังสือสำหรับค้นคว้า อ้างอิงเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยมีการเรียบเรียงเป็นเชิงวิชาการ

4. หนังสือส่งเสริมการอ่าน เป็นหนังสือที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการอ่านและมีนิสัยรักการอ่าน อาจเป็นสารคดี นวนิยาย หรือนิทาน ที่ไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ประเพณีและศีลธรรมอันดีงาม

2. ความสำคัญของหนังสือเสริมประสบการณ์

หนังสือเสริมประสบการณ์มีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอน อีกทั้งในหลักสูตรและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการเองก็สนับสนุนให้มีการผลิต และใช้หนังสือเสริมประสบการณ์อย่างกว้างขวางและแพร่หลาย ทั้งนี้เพราะการเรียนการสอนของครูและนักเรียนจะใช้เพียงหนังสือที่กำหนดให้เรียนในชั้นเรียนเพียงอย่างเดียว หรือเพียงหนึ่งเล่มต่อหนึ่งรายวิชาเช่นนี้แล้วจะเรียกว่าการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้บรรลุผลตามเป้าหมายไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ "มีนิสัย

รักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ" (กรมวิชาการ 2535 : 1) ดังนั้น การจะให้บรรลุจุดหมายเช่นนี้ได้ ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย นอกเหนือจากหนังสือเรียนที่กำหนดนั่นก็คือ หนังสือเสริมประสบการณ์ต่าง ๆ ประกอบการศึกษาค้นคว้าซึ่งมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการจัดกิจกรรมการเรียนสอน เมื่อเป็นเช่นนี้ โรงเรียนจึงควรสนับสนุนให้มีการผลิตและใช้หนังสือเสริมประสบการณ์อย่างกว้างขวาง ทั้งในระดับครูอาจารย์ ผู้สอน และนักเรียนผู้ใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ เช่น ให้โอกาสครูและนักเรียนเลือกใช้ข้อมูลต่าง ๆ จากหนังสือเสริมประสบการณ์ที่หลากหลาย นอกเหนือจากหนังสือเรียน โดยโรงเรียนควรจัดหาไว้ในห้องสมุดให้เพียงพอให้นักเรียนค้นคว้าประกอบการเรียนของตนเอง โดยมีครูเป็นผู้แนะนำวิธีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ หรือในบางครั้งหนังสือเสริมประสบการณ์ไม่อาจตอบสนองความต้องการของครู และนักเรียนได้ เช่น ไม่มีความรู้ที่ต้องการใช้หรือรายละเอียดน้อยไม่พอเพียงสำหรับการทำรายงาน ครูก็จะต้องรู้จักวิธีการจัดทำขึ้นใช้เองด้วย

3. บทบาทครูกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

ครูอาจารย์ในสถานศึกษาที่มีความสนใจมีโอกาสที่จะจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้ ทั้งนี้เพราะกรมวิชาการซึ่งมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเรื่องสื่อการเรียนการสอนของโรงเรียนและสถาบันการศึกษาภายใต้กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายส่งเสริมให้จัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทนี้ทั้งสิ้น โดยเฉพาะถ้าครูอาจารย์สามารถเขียน จัดทำเป็นเล่ม และทดลองใช้ในโรงเรียนท้องถิ่นของตนได้เป็นอย่างดีจนถึงขั้นมีการจัดพิมพ์ที่ได้มาตรฐาน และได้รับการยกย่องยอมรับว่าผลงานมีคุณภาพสามารถใช้ในการเรียนการสอน โดยมีข้อมูลประกอบเป็นหลักฐานอ้างอิงด้วย งานเขียนหนังสือเสริมประสบการณ์นี้ สามารถใช้เป็นผลงานวิชาการได้ นอกเหนือจากประโยชน์โดยตรงที่นักเรียนจะได้รับจากการอ่านงานเขียนที่มีคุณภาพเหล่านี้

การเขียนหนังสือเสริมประสบการณ์ประเภทต่าง ๆ นี้ หน่วยงานราชการทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่นควรจะให้การสนับสนุนจัดทำขึ้นเอง ในทำนองเดียวกับสำนักพิมพ์เอกชนก็มีโอกาสจัดทำได้อย่างอิสระเสรี โดยอาจจะส่งต้นฉบับมารับการตรวจจากกรมวิชาการ เพื่อขอรับใบประกาศอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียน หรือจะไม่ส่งมารับการตรวจก็ได้ ทั้งนี้เพราะหนังสือประเภทนี้ได้รับการส่งเสริมให้นักเรียนใช้อ่าน และศึกษาค้นคว้าอยู่ในห้องสมุดโรงเรียนอยู่อย่างเต็มที่แล้ว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจและนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนที่จะจัดหาให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้านอกเหนือจากหนังสือเรียน ดังนั้นหาครูผู้สอนที่ต้องการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ลองจัดทำแบบสำรวจหรือศึกษาความต้องการของนักเรียนในชั้นดูว่าขาดหนังสือหรือความรู้ในด้านใดแล้วนำมาเขียนเป็นหนังสือเสริมประสบการณ์ นำไปทดลองใช้ในชั้นเรียนให้นักเรียนอ่านแล้วเก็บข้อมูลดูว่านักเรียนได้รับประโยชน์จากการอ่านหนังสือที่เขียนไว้มากน้อยเพียงใด หากนักเรียนได้รับประโยชน์มาก โดยเฉพาะสามารถใช้เสริมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว เขียน

ข้อมูลเหล่านี้ไว้เป็นหลักฐานอย่างมีระบบ ครูอาจารย์ก็สามารถที่จะใช้ประโยชน์เป็นผลงานทางวิชาการได้

ดังนั้น หากครูเป็นผู้จัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้นใช้เองอย่างเป็นระบบก็จะเป็นการช่วยให้ครูมีโอกาสได้พัฒนาตนเอง พัฒนาผู้เรียนเพราะครูผู้สอนย่อมเข้าใจและเชี่ยวชาญในการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบให้เกิดผลดีที่สุด สำหรับนักเรียนก็จะมีแหล่งศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอย่างเพียงพอ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

4. ทฤษฎีพื้นฐานสำหรับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

ทฤษฎีพื้นฐานที่ใช้ประกอบการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ สามารถพิจารณาได้หลายทฤษฎี เช่น ทฤษฎีพัฒนาการด้านความคิดของเปียเจท์ ทฤษฎีพัฒนาการทางภาษา ทฤษฎีมนุษยศาสตร์เชิงวรรณกรรม เป็นต้น สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้ยึดทฤษฎีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา (Concentrated Language Encounters หรือ CLE) เป็นแนวทางหนึ่ง เนื่องจากทฤษฎีนี้มีการสอนที่มุ่งเน้นการให้ปัจจัยป้อนและกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และได้ประสบ-การณ์ตรงในการใช้ภาษาทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียนอย่างต่อเนื่องด้วยตนเอง สามารถสื่อสารได้ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละชุมชนของผู้เรียน ลำดับของกระบวนการเรียนการสอนจะจัดตามหลักการพัฒนาทางภาษาในการรับรู้และการเรียนรู้ตามธรรมชาติ โดยคำนึงถึงความแตกต่างในระดับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสติปัญญาของผู้เรียน กลวิธีการสอนยึดหลักการทางภาษา และจิตวิทยาในการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการทางความคิดและมีเจตคติทางบวกในการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่ความสามารถในการเรียนรู้ได้อย่างอิสระ และใช้ภาษาได้ถูกต้องตามกาลเทศะ ดังนั้น เป้าหมายหลักของการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา จึงต้องการให้ผู้เรียนได้รู้จักเทคนิคกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารทางภาษาด้วยการฟัง พูด อ่าน เขียน มีเจตคติต่อการใช้ภาษาในทางบวก เช่น รักการอ่าน รักการเขียน เข้าใจความรู้สึกนึกคิดจากการสื่อความหมายของภาษา รวมทั้งมีความรู้สึกรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้จักประชาธิปไตยและมีความคิดสร้างสรรค์เป็นของตนเอง

5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ของคนในท้องถิ่นที่ใช้แก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิตซึ่งสืบทอด ปรับเปลี่ยน ต่อกันมาโดยผ่านกระบวนการพัฒนาตามศักยภาพที่มีอยู่ เพื่อการดำรงชีพอยู่ได้อย่างเหมาะสมเกื้อกูลกับธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีที่มาจากแหล่งสำคัญ คือ

1. ประสบการณ์ตรงของบุคคลหรือกลุ่มชนนั้น
2. เป็นความรู้ ความคิด ประสบการณ์ของผู้อื่น และ
3. เป็นส่วนที่สังเคราะห์ขึ้นใหม่จากประสบการณ์ของตนหรือคำบอกเล่าของผู้อื่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วยองค์ความรู้ที่สำคัญ 3 อย่าง ดังนี้

1. ความรู้สำนึกรับผิดชอบต่อศีลธรรมและสรรพสิ่ง
2. ความรู้ในเรื่องการบริหาร การจัดการให้เกิดพลัง โดยอยู่บนพื้นฐานสำนึกที่ถูกต้อง
3. ความรู้ในเรื่องเทคนิค วิธีการปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ

การพัฒนาภูมิปัญญาที่มุ่งเน้นเทคนิควิธีแต่ขาดการบริหารจัดการ ก็จะไม่มีพลังของการพัฒนาที่เพียงพอ ในขณะเดียวกันถ้าขาดสำนึกรับผิดชอบต่อศีลธรรม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ขาดการบริหารจัดการที่ใช้ความรู้สึก สำนึกรับผิดชอบเป็นเครื่องเชื่อมโยง ก็ย่อมล้มเหลว ดังนั้นการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงต้องเน้นที่องค์ความรู้ 3 ประการ ควบคู่และหนุนเนื่องกัน ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีวัฒนธรรมเป็นฐาน มีบูรณาการสูง มีความเชื่อมโยงสู่นามธรรมที่ลึกซึ้ง และเน้นความสำคัญด้านจริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาจจัดแบ่งได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. ความคิด ความเชื่อ หลักการและคติที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ อันเกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดสืบต่อกันมา ได้แก่ พิธีกรรมต่าง ๆ ของแต่ละท้องถิ่นที่มุ่งใช้ประโยชน์เพื่อการยังชีพ การพึ่งพาธรรมชาติ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ เช่น ความเชื่อในเรื่อง เจ้าป่า เทพารักษ์ พระภูมิเจ้าที่ แม่โพสพ แม่ย่านาง ความเชื่อเหล่านี้นำไปสู่การพัฒนาชีวิตและอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม เช่น การจัดตั้งป่าสมุนไพร ธนาคารโคกระบือ ธนาคารข้าว การจัดพิธีสืบชะตาแม่น้ำ การจัดพิธีบวชต้นไม้ เป็นต้น

2. ศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเป็นการแสดงออกถึง ภูมิ-ปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินชีวิต เช่น การทำบุญวันเกิด ขึ้นบ้านใหม่ การบวชนาค แต่งงาน งานศพ ประเพณีวันสำคัญทางศาสนา นอกจากนี้ยังมีศิลปกรรมพื้นบ้านที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน เช่น งานสานและถักทอ เครื่องจักสานผ่านลิเภา เครื่องถมเงิน ถมทอง เครื่องมือดักจับสัตว์ เครื่องปั้นดินเผา งานปั้นหล่อด้วยโลหะ งานจักสานเครื่องเรือนด้วยไม้ ไผ่ คล้า กก และผักตบชวา รวมถึงศิลปะการแสดงและการละเล่นพื้นเมือง

3. การทำมาหากินและการประกอบอาชีพ ซึ่งได้จากการปรับการดำเนินชีวิตต่อสู้กับความล้มเหลว การถูกครอบงำจากระบบเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม จนสามารถยืนหยัด มีชีวิตอยู่อย่างสมดุลกับธรรมชาติ ได้อย่างภาคภูมิใจด้วยกำลังปัญญาที่สั่งสมสืบทอดต่อกันมา เช่น การทำเกษตรแบบพึ่งตนเอง การทำสวนสมุนไพร การแพทย์ไทย การถนอมอาหาร แปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เป็นต้น

4. แนวคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชน อันเป็นผลจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น การประดิษฐ์เครื่องนวดข้าวแบบประหยัด การทำกาลักน้ำจากน้ำตกมาใช้อุปโภคและบริโภค การเลี้ยงปลาดุกอุยในบ่อซีเมนต์โดยจัดระบบการถ่ายเทน้ำ และการคิดสูตรอาหารปลาขึ้นเอง

แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทำได้ดังนี้

1. พัฒนาหลักสูตรร่วมกับผู้รู้ในท้องถิ่น
2. ให้นักเรียนไปฝึกงานที่บ้านหรือสถานประกอบการ
3. เชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาร่วมสอน
4. นำความรู้เฉพาะเรื่องของท้องถิ่นมาสอดแทรกในเนื้อหาที่สอน
5. ไปสำรวจข้อมูลท้องถิ่นแล้วนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การสำรวจ รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

การเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญา ควรจัดกระทำอย่างเป็นระบบให้เป็นภาพรวม เมื่อนำไปใช้สอนผู้เรียนจะได้เกิดความซาบซึ้ง โดยเริ่มจากการระบุปัญหาที่ควรศึกษา เริ่มจากคำถาม แล้วตั้งวัตถุประสงค์ สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งอาจจะเป็นแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ เอกสาร บันทึก ภาพถ่าย และวีดีโอ การเก็บข้อมูลภาคสนามอาจใช้แบบปลายเปิด คือ ไม่มีพื้นความรู้มาก่อน และพร้อมที่จะเรียนรู้ทุกอย่างตั้งแต่เริ่มต้น โดยเข้าไปเรียนรู้กับผู้รู้ในท้องถิ่น ตั้งแต่เริ่มต้น และสร้างคำถามหรือเข้าไปโดยมีพื้นความรู้และคำถามอยู่แล้วพร้อมที่จะเก็บข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลเพียงพอแล้วก็ถึงขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูล โดยเปรียบเทียบสิ่งที่สังเกต สัมภาษณ์และบันทึกไว้ แล้วนำมาเขียนรายงานว่าสิ่งที่เราสังเกตกับสิ่งที่เราสัมภาษณ์นั้นตรงกันหรือไม่ ข้อมูลที่สรุปได้ควรมาจากหลายแหล่ง หลายด้าน และหลายเวลา

แบบบันทึกผลการเรียนรู้

หน่วยที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

ชื่อ-สกุล ..... เลขที่ ..... กลุ่มที่ .....

คำชี้แจง กรุณาตอบคำถามต่อไปนี้ให้ชัดเจนที่สุด

ข้อ 1 ให้ท่านจัดหมวดหมู่ความรู้ ความคิดของท่าน ในเรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ แล้วสรุปเขียนนำเสนอในรูปแผนที่ความคิด หรือรูปแบบอื่นที่เห็นว่าเหมาะสม

ข้อ 2 จากการเรียนรู้หน่วยที่ 1 ท่านควรปรับปรุงตนเองอย่างไรบ้าง

ข้อ 3 วิทยากรมีจุดเด่นอะไรที่ควรชมเชยและมีจุดด้อยอะไรที่ควรปรับปรุงบ้าง

ข้อ 4 ท่านสามารถเรียนรู้หน่วยนี้ได้ระดับใด (A B C D E) เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

หน่วยที่ 2
การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1. การวิเคราะห์ผู้เรียน

การวิเคราะห์ผู้เรียน เป็นการแสวงหาข้อมูลรอบด้านเกี่ยวกับตัวผู้เรียน เพื่อรู้จุดเด่นจุดด้อยสำหรับนำมาช่วยเหลือ และสนับสนุนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ครูผู้สอนจำเป็นต้องรู้จักผู้เรียนแต่ละคนเป็นอย่างดี จึงจะทราบว่าผู้เรียนแต่ละคนเป็นอย่างไร มีศักยภาพ มีความสามารถด้านใดเพียงไร มีปัญหาหรือความต้องการเรื่องอะไร

การวิเคราะห์ผู้เรียนจึงเป็นสิ่งแรกที่ครูควรจะเริ่มต้นก่อนทำการสอน ซึ่งอาจทำได้โดยการสำรวจและวิเคราะห์จากเอกสารการประเมิน สมุดประจำตัวนักเรียน รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น ว่าการที่ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ในแต่ละด้านต่ำกว่าเป้าหมายนั้น มีสาเหตุมาจากการขาดความรู้ ทักษะ หรือเจตคติ ด้านใดให้ชัดเสียก่อน แล้วจึงนำข้อมูลเหล่านี้มาวางแผนพัฒนาให้สอดคล้องกับพื้นฐานของผู้เรียนต่อไป

2. การวิเคราะห์หลักสูตร

การวิเคราะห์หลักสูตร หมายถึง การจำแนกแยกแยะรายละเอียดของหลักสูตร ตั้งแต่จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งการวัดและประเมินผล โดยมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และเพื่อประเมินหลักสูตร

การวิเคราะห์หลักสูตร โดยเฉพาะด้านสื่อหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ควรมีการพิจารณาให้ครอบคลุมทั้งระบบ โดยเฉพาะกิจกรรมการเรียนรู้และผลที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ ข้อมูลความขาดแคลนแหล่งความรู้ แหล่งค้นคว้า เอกสารอ้างอิงก็มีความจำเป็นต้องพิจารณา โดยเฉพาะภูมิปัญญาหรือความรู้ในท้องถิ่นที่ควรจัดการเรียนรู้เสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน การวิเคราะห์ดังกล่าวจึงเป็นการค้นหาความบกพร่องหรือปัญหา เพื่อเติมเต็มในส่วนที่จะเป็นความรู้เสริมให้แก่ผู้เรียน โดยนำมาใช้ในการกำหนดเรื่องที่จะนำหนังสือเสริมประสบการณ์ต่อไป

3. การออกแบบการสอนและการจัดกิจกรรม

การออกแบบการสอน และการจัดกิจกรรมที่ใช้หนังสือเสริมประสบการณ์เป็นสื่อ ควรจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีการประเมินตามสภาพจริง

3.1 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัด กิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนจากมวลประสบการณ์ที่หลากหลาย คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ตอบสนองการเรียนรู้ตามความแตกต่างของผู้เรียน โดยผู้เรียนมีโอกาสเลือกกิจกรรม ได้ลงมือปฏิบัติ

จริง สรุปความรู้ใหม่ เกิดความภาคภูมิใจต่อผลสำเร็จจากการเรียนรู้ โดยที่ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดสถานการณ์ แหล่งความรู้และสื่อที่เหมาะสมให้สามารถเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1. สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งได้แก่การที่ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่สนใจ ต้องการ และมีประโยชน์ต่อตนเอง ได้เรียนด้วยวิธีการที่สอดคล้องกับความสามารถของตน และผู้เรียนแต่ละคนมีโอกาสเรียนรู้เต็มศักยภาพ ได้รับการเอาใจใส่ช่วยเหลือรายบุคคล

2. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากของจริง จากกิจกรรมฝึกปฏิบัติการ จากการทดลองโครงงาน จากกระบวนการแก้ปัญหา จากกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และจากกระบวนการแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ

3. ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งได้แก่ การเรียนที่ผู้เรียนมีโอกาสกำหนดผลการเรียนรู้ ร่วมวางแผนการเรียนรู้ และได้ร่วมประเมินผลการเรียน

ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1. ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกเรียนตามความสนใจ และความสามารถของตนเอง จากแหล่งการเรียนรู้ที่ต้องการ

2. ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติจริง สรุปและสร้างความรู้ด้วยตนเอง

3. ผู้เรียนมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้จากบุคคลอื่น

4. ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่ท้าทาย และเกิดความสำเร็จ

5. ผู้เรียนมีโอกาสได้วิเคราะห์การเรียนรู้ของตนเองและวางแผนพัฒนาตนเอง

6. ผู้เรียนได้เรียนรู้ในบรรยากาศที่ผ่อนคลายอบอุ่น ยอมรับและเกิดความสำเร็จ

7. ผู้เรียนได้มีโอกาสนำความรู้ไปใช้อย่างมีความหมาย

3.2 การประเมินตามสภาพจริง

การประเมินตามสภาพจริง เป็นการประเมินความสามารถ ทักษะ ความคิดที่ซับซ้อน การแก้ปัญหา การปฏิบัติจริงของผู้เรียน โดยเน้นการประเมินเชิงบวก เพื่อค้นหาความสามารถ จุดเด่น และความก้าวหน้าของผู้เรียนรวมทั้งเน้นการช่วยเหลือ ผู้เรียนในจุดที่ต้องการพัฒนาให้สูงขึ้นเต็มศักยภาพ ประเมินผลรวมในสถานการณ์ทางการเรียน การสอนที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูเป็นผู้สังเกตและเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง นำผลมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน การประเมินตามสภาพจริงจึงครอบคลุมถึงการประเมินความสามารถในการคิดขั้นสูง ความสามารถในการทำงาน ทักษะในการแก้ปัญหา การใช้ภาษา รวมทั้งคุณลักษณะอันเป็นข้อมูลสำคัญ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ และบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

หลักการประเมินตามสภาพจริง

1. ประเมินหลากหลายคุณลักษณะ ครอบคลุมทุกด้านในสมรรถภาพของผู้เรียน

2. ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย และเหมาะสม เช่น ประเมินจากแฟ้มผลงาน การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การรายงานตนเอง การจัดนิทรรศการ การทำงานกลุ่ม แบบฝึกหัด บันทึกรายวัน การนำเสนองาน โครงงาน ตลอดจนการทำการทดลองต่าง ๆ

3. ประเมินจากบุคคลหลายฝ่าย ทั้งโดยตัวผู้เรียนเอง ผู้ปกครอง ผู้บริหาร เพื่อน ผู้สอน และคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์การเรียนรู้นั้น

4. นำผลการประเมินไปพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข ข้อบกพร่องอย่างต่อเนื่อง

4. การเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ต้องอาศัยความสามารถในการวางแผนที่เหมาะสม โดยเขียนเป็นแผนที่มีระบบ ระบุถึงองค์ประกอบ ดังนี้

1. ชื่อแผน
2. ปัญหาและความสำคัญ
3. หลักการและแนวคิด
4. จุดประสงค์
5. ขอบเขต
6. วิธีดำเนินการ
7. ระยะเวลาดำเนินการ
8. งบประมาณค่าใช้จ่าย
9. ผู้รับผิดชอบ

แบบบันทึกผลการเรียนรู้

หน่วยที่ 2 การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

ชื่อ-สกุล ..... เลขที่ ..... กลุ่มที่ .....

คำชี้แจง กรุณาตอบคำถามต่อไปนี้ให้ชัดเจนที่สุด

ข้อ 1 ท่านได้รับสาระความรู้ เรื่องการวางแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์อย่างไรบ้าง โปรดอธิบายโดยสรุป

ข้อ 2 จากการฝึกปฏิบัติเขียนแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ท่านควรปรับปรุงตนเองอย่างไรบ้าง

ข้อ 3 วิทยากรมีจุดเด่นอะไรที่ควรชมเชยและมีจุดด้อยอะไรที่ควรปรับปรุงบ้าง

ข้อ 4 ท่านสามารถเรียนรู้หน่วยนี้ได้ระดับใด (A B C D E) เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

หน่วยที่ 3
การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1. ขั้นตอนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์อาจกำหนดเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

1) **ขั้นสำรวจ** ก่อนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ควรปฏิบัติดังนี้

1.1 สำรวจสาระความรู้ของผู้เรียนว่ามีเนื้อหาหรือหัวข้อเรื่องใดที่ผู้เรียนเข้าใจยากจำเป็นต้องเขียนเป็นเรื่องราวเฉพาะขึ้นมาสำหรับอ่านเสริมเพิ่มเติม ถ้ามีหลายเรื่องก็ควรจัดลำดับและจัดทำในเรื่องที่จำเป็นก่อน

1.2 ควรพิจารณาจัดทำเกี่ยวกับเรื่องในท้องถิ่น ได้แก่ อาชีพ ขนบธรรมเนียมประเพณี ตำนานหรือเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น เป็นต้น

1.3 ควรจัดทำเรื่องเกี่ยวกับปัญหาของสังคมหรือชุมชนที่กำลังประสบอยู่ เช่น สุขภาพอนามัย การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การขาดความร่วมมือ และอื่น ๆ ที่เห็นว่าจำเป็นจะต้องปลูกฝังให้ผู้อ่านได้แนวคิดในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น

ดังนั้นในขั้นนี้จึงเป็นขั้นที่จะทำให้ได้มาซึ่งเรื่องที่จะทำเป็นหนังสือ

2) **ขั้นวางแผนการเขียน** โดยอาจดำเนินการดังนี้

2.1 กำหนดจุดประสงค์ของการเขียน เป็นการระบุพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ผู้อ่านควรจะได้รับให้ชัดเจนว่า หนังสือเล่มนี้เขียนขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ใด ผู้อ่านจะได้อะไรจากการอ่านหนังสือเล่มนี้บ้าง เป็นต้น

2.2 กำหนดกลุ่มผู้อ่านเป้าหมาย ผู้อ่านแต่ละวัยย่อมต้องการอ่านหนังสือที่มีลักษณะแตกต่างกัน การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์จึงต้องคำนึงถึงผู้อ่านกลุ่มเป้าหมายเป็นหลักโดยอาจกำหนดเป็นระดับชั้น หรือช่วงชั้นตามความเหมาะสมในการนำหนังสือไปใช้

2.3 กำหนดองค์ประกอบในการเขียน ดังนี้

2.3.1 กำหนดลักษณะของหนังสือให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ผู้อ่าน เป้าหมาย และเนื้อหา เช่น หนังสืออ่านเพิ่มเติมหรือหนังสือส่งเสริมการอ่าน

2.3.2 ศึกษาข้อมูลรายละเอียดของเนื้อหา โดยศึกษารวบรวมข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด แหล่งจำหน่ายหนังสือ ตัวอย่างหนังสือที่ชนะการประกวด วารสารงานวิจัย เป็นต้น

2.3.3 เลือกแนวการเขียน หรือกลวิธีในการเขียนเพื่อเสนอเนื้อหา ซึ่งทำได้ 2 รูปแบบ คือ สารคดีเพื่อนำเสนอเนื้อหาเชิงวิชาการ และบันเทิงคดีเพื่อสร้างสรรค์จรรโลงใจ

2.3.4 กำหนดแนวคิดหลัก และเนื้อหาสาระที่เกี่ยวเนื่องสำหรับสารคดี หรือกำหนดแก่นเรื่อง และองค์ประกอบต่าง ๆ ให้สอดคล้องสัมพันธ์กันสำหรับบันเทิงคดี ในกรณีที่เป็นบันเทิงคดีให้กำหนดเป็นเค้าโครงเรื่องและรายละเอียดต่าง ๆ ในการนำเสนอเนื้อหาให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์ และให้เหมาะสมกับผู้อ่านเป้าหมาย

2.3.5 ออกแบบหนังสือ ด้วยการกำหนดรูปลักษณ์ของหนังสือที่จะเขียน โดยคำนึงถึงองค์ประกอบย่อยดังนี้

2.3.5.1 ขนาด รูปเล่ม ตัวอักษร การวางหน้า

2.3.5.2 ส่วนหน้า ส่วนกลาง และส่วนท้ายของหนังสือ

2.3.5.3 ภาพประกอบในเรื่อง และภาพปก

2.3.5.4 จำนวนหน้าทั้งหมด

3) **ขั้นปฏิบัติการเขียน**

3.1 ลงมือเขียนเรื่องอย่างละเอียดตามโครงเรื่องที่กำหนดไว้ อ่านทบทวนตรวจสอบการใช้ภาษาและความถูกต้องตามหลักการเขียน ปรับปรุงแก้ไขให้ตรงตามจุดประสงค์ เหมาะสมกับวัยของผู้อ่านเป้าหมาย

3.2 จัดทำต้นฉบับเป็นรูปเล่มจำลอง (Dummy) ในกรณีที่ต้นฉบับมีภาพประกอบทุกหน้า ซึ่งจะช่วยให้เรื่องกับภาพในแต่ละหน้ามีความผสมกลมกลืนและอ่านราบรื่นได้โดยตลอด ช่วยให้การจัดภาพประกอบลงในหน้า (layout) ได้สวยงามเหมาะสมกับเรื่อง

3.3 จัดทำภาพประกอบ โดยเฉพาะภาพปกควรจะบอกเรื่องราวทั้งหมดได้ เป็นภาพที่ชวนให้สนใจ

3.4 ตรวจสอบต้นฉบับ โดยให้เพื่อนครูและนักเรียนที่เป็นตัวแทนผู้อ่านเป้าหมายอ่านต้นฉบับแล้ว ตรวจสอบ วิพากษ์ วิจารณ์ หนังสือทั้งในแง่การใช้ภาษา การเดินเรื่อง โครงเรื่อง และโครงสร้างหนังสือ ข้อเสนอแนะเหล่านี้นำไปใช้ประกอบการปรับปรุงต้นฉบับอีกครั้ง

4) **ขั้นผลิต**

ผลิตโดยการวางรูปเล่มให้ชัดเจน แล้วดำเนินการผลิตตามแนวที่เห็นว่า สะดวก ประหยัด และได้หนังสือที่ดี และสวยงาม อาจมีภาพทั้งปกหน้า ปกหลัง ด้านนอก และด้านในโดยระบุชื่อผู้จัดทำไว้ด้วย

ขั้นตอนในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของหลักสูตรฝึกอบรมครูครั้งนี้ จึงใช้ขั้นตอนเหล่านี้สำหรับเป็นแนวทางในการปฏิบัติการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ นั่นคือ ใช้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ ให้แก่ครูที่เข้ารับการฝึกอบรมด้วย

2. การจัดทำโครงสร้างหนังสือ

1. **หนังสือเสริมประสบการณ์ที่นำเสนอเป็นสารคดี** มีจุดเน้น คือ มุ่งให้ผู้อ่านได้รับความรู้เกี่ยวกับวิชาการ เช่น ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ สถานที่ สิ่งของ หรือบุคคล โครงสร้างของหนังสือ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

1.1 ส่วนนำ หรือ ตอนนำเรื่อง คือ ข้อความที่ผู้เขียนเสนอไว้ในย่อหน้าแรก เป็นการเปิดเรื่องหรือนำเรื่อง ซึ่งยังไม่ใช่การกล่าวถึงเนื้อเรื่อง เพียงแต่เกริ่นว่าจะพูดถึงเรื่องย่อยอะไร นับเป็นส่วนสำคัญมากของงานเขียน เพราะจะเป็นส่วนดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน เป็นข้อมูลให้ผู้

อ่านตัดสินใจว่าจะอ่านต่อไปหรือไม่ ส่วนนำจึงควรเกริ่นให้ทราบว่าจะนำเสนอสาระเกี่ยวกับอะไร มีความสำคัญอย่างไร จะนำเสนอวิธีใด ผู้อ่านจะได้ประโยชน์อะไร

1.2 ส่วนเนื้อเรื่อง หรือส่วนดำเนินเรื่อง เป็นส่วนสำคัญที่สุดของงานเขียน เพราะเนื้อเรื่องได้ทำให้เกิดเป็นงานเขียนขึ้นมา เนื้อเรื่องจะสั้นหรือยาวขึ้นอยู่กับขอบข่ายเนื้อหาสาระตามจุดมุ่งหมายของผู้เขียน ที่สำคัญคือส่วนเนื้อเรื่องนี้ เมื่อผู้อ่านอ่านจบแล้วควรจะได้สาระประโยชน์ครบถ้วนตามจุดมุ่งหมายของผู้เขียน การเสนอเรื่องของผู้เขียนก็ควรมีลักษณะที่ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจ และเข้าถึงสาระประโยชน์ของเรื่องได้เป็นอย่างดี

1.3 ส่วนสรุป หรือส่วนปิดเรื่อง คือข้อความสุดท้ายของเรื่อง หลังจากกล่าวถึงเนื้อเรื่องครบถ้วนแล้ว ส่วนสรุปเรื่อง จะเป็นสัญญาณจากผู้เขียนว่า ผู้เขียนหมดเรื่องเขียนแล้ว และช่วยให้ผู้อ่านใช้เวลาช่วงนี้ประมวลความคิดหรือขยายความคิดเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่อ่านมาตั้งแต่ต้น

2. หนังสือเสริมประสบการณ์ที่นำเสนอเป็นบันเทิงคดี มีจุดเน้นคือ ให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินมีเนื้อหาสาระเป็นเรื่องสมมุติ มีตัวละครและเหตุการณ์ ซึ่งผู้แต่งสร้างเป็นเค้าโครงเรื่องแสดงเหตุการณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ บางเรื่องตลกขบขัน บางเรื่องเศร้า บางเรื่องตื่นเต้น เหล่านี้เป็นส่วนประกอบสำคัญของเรื่องบันเทิงคดี และใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคุณค่าของหนังสือ หรือพิจารณาเลือกหนังสือให้เด็กอ่าน

โครงสร้างของหนังสือบันเทิงคดี มี 2 ลักษณะคือ

1. โครงสร้างภายใน ประกอบด้วย เค้าโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก แก่นเรื่อง ทัศนะ และท่วงทำนองการเขียน ผู้เขียนจะต้องระมัดระวังในการเขียนให้มีส่วนประกอบเหล่านี้กลมกลืนกัน

2. โครงสร้างภายนอก ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ตอน คือ

ตอนเริ่มเรื่อง เป็นการแนะนำฉากและตัวละครเอกของเรื่อง ซึ่งจะเป็นต้นเหตุให้เกิดเรื่องราวต่อไป

ตอนกลางเรื่อง เป็นเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เป็นสาระสำคัญของเรื่อง สืบเนื่องจากตอนเริ่มเรื่อง หนังสือสำหรับเด็กเล็กอาจมี 1-2 เหตุการณ์ มีตัวละคร 2-3 ตัว แต่หนังสือสำหรับเด็กโตอาจมีเรื่องราวเหตุการณ์ซับซ้อนหลายเรื่อง เพื่อดึงดูดความสนใจ ตอนกลางเรื่องจะทวีความตื่นเต้น เร้าใจ ต้องมีเหตุการณ์ที่เป็นขั้นวิกฤตของเรื่องอยู่ด้วยในช่วงท้ายก่อนที่เรื่องจะจบ

ตอนจบเรื่อง เป็นขั้นที่มีเหตุการณ์สำคัญที่สุดของเรื่องเกิดขึ้น ซึ่งตัวละครเอกได้ตัดสินใจแก้ปัญหาและเรื่องราวก็คลี่คลายจบลงด้วยดี

3. การจัดทำต้นฉบับเรื่อง

การจัดทำต้นฉบับเรื่อง ควรคำนึงถึงหลักสำคัญดังนี้

1. ควรกำหนดจุดประสงค์ แก่นเรื่อง หรือแนวคิดหลักที่ชัดเจนเพียงเรื่องเดียว ไม่ควรมีหลายเรื่อง เพราะจะทำให้ผู้อ่านสับสนได้ ยิ่งเด็กเล็กมีความสามารถและความอดทนในการอ่านน้อย ยิ่งต้องการเรื่องที่ชัดเจนไม่สับสนยุ่งยาก ไม่ควรเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาเน้นหลายอย่างซับซ้อนอยู่ในเรื่องเดียวกัน

2. เลือกเนื้อหาที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับวัย ความสามารถในการอ่าน และความสนใจในการอ่าน หนังสือสำหรับเด็กและเด็กวัยประถมต้นควรมีเนื้อหาสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่มีบทบรรยายมากนัก ในเรื่องแสดงความเคลื่อนไหวของตัวละคร มีการดำเนินเรื่องของตัวละครอย่างรวดเร็ว ใช้ตัวละครที่เหมาะสม ไม่มากเกินไป มีบทสนทนาพอสมควร

3. เลือกแนวการเขียนเนื้อหาหรือการเสนอเนื้อหา ซึ่งมีหลายประเภท ได้แก่ นิทาน นิทานพื้นบ้าน สารคดี เรื่องสั้น บันทึกเรื่อง จดหมาย ความเรียง บทร้อยกรอง คำคล้องจอง ฯลฯ แนวการเขียนควรเลือกให้เหมาะกับเนื้อหา และจุดประสงค์ของหนังสือ เมื่อเลือกใช้ประเภทใด จะต้องใช้อย่างถูกต้องตามรูปแบบนั้น ไม่ปะปนจนสับสน โดยยึดหลักว่าเขียนให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายและรู้เรื่องเร็วที่สุดด้วยตัวเด็กเอง

4. ภาษาและสำนวนในหนังสือเด็ก ควรใช้ "คำง่าย" ที่ผู้เขียนเลือกใช้ได้เหมาะสมกับเนื้อหา เป็นคำสั้น กระชับ เข้าใจได้โดยไม่ต้องแปลซ้ำ และหากผู้เขียนใช้คำที่มีอยู่ในหนังสือภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ก็เชื่อได้ว่าผู้อ่านสามารถเข้าใจเรื่องราวได้ดี ถ้าเป็นหนังสือการ์ตูน คำและประโยคที่ผูกเป็นเรื่องต้องสั้น กะทัดรัด อ่านได้ความง่าย ชัดเจน ไม่เยิ่นเย้อ ไม่ใช้ประโยคยาวอธิบายความ เพราะมีเนื้อที่เขียนจำกัด คำพูดในบัลลูนต้องเป็นภาษาที่เด็กคุ้นเคย ใช้ในสภาพจริง เหมาะสมกับวัย เป็นภาษาพูดไม่ใช่ภาษาเขียน เพราะเป็นการสนทนาโต้ตอบของตัวละคร และเป็นภาษาพูดที่เขียนถูกต้องตามอักขรวิธีภาษาไทย หรือตามพจนานุกรม ไม่ใช่สำเนียงพูดตามสมัยนิยม เช่น ทั่น ลูกเพ่ เนี่ย เป็นต้น

4. การจัดทำต้นฉบับภาพ

ภาพประกอบมีความสำคัญมากในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ภาพจะช่วยดึงดูดความสนใจ สามารถเสริมความเข้าใจ สร้างจินตนาการ กระตุ้นให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจ รวมทั้งสามารถสื่อความหมายที่สอดคล้องตรงกับจุดมุ่งหมายของหนังสือ และสอดคล้องกับพื้นฐานประสบการณ์ของผู้อ่านได้

ภาพประกอบจึงเป็นส่วนสำคัญของหนังสือสำหรับเด็ก หนังสือสำหรับเด็กต้องมีภาพประกอบเสมอ สัดส่วนของภาพกับเนื้อเรื่องขึ้นอยู่กับวัยของผู้อ่าน เด็กเล็กควรมีภาพมาก เด็กโตควรมีภาพน้อยลง ประเภทของภาพควรเหมาะกับเนื้อหา และประเภทของหนังสือ เช่น หนังสือสารคดี ใช้ภาพถ่าย ภาพจริง หนังสือการ์ตูน ใช้ภาพลายเส้น เป็นต้น

สีของภาพเป็นสิ่งสำคัญ เด็กเล็กชอบสีสดใส การเลือกใช้สีในการจัดทำภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก ยังขึ้นอยู่กับประเภทของเนื้อหา เรื่อง และลักษณะการใช้หนังสือ โดยมีสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ ภาพจะต้องชัดเจน ไม่มืดมัว เลือน หรือมีรายละเอียดมาก ยุ่งเหยิง เกินวัยของผู้อ่าน

5. การจัดทำต้นฉบับหนังสือ

การจัดทำต้นฉบับหนังสือ มีสิ่งที่ต้องพิจารณา ดังนี้

1. การเลือกขนาดและชนิดของตัวอักษร รวมทั้งความยาวของประโยค ซึ่งล้วนมีความสำคัญมากต่อผู้อ่าน สำหรับเด็กเล็กถ้าใช้ประโยคยาวและซับซ้อน จะทำให้ผู้อ่านลืม ข้อความที่อ่านผ่านมาหรือทำให้อ่านไม่ปะติดปะต่อสัมพันธ์กัน เพราะประธานและคำกริยาอยู่ห่างไกลกันมาก หรือมีประโยคหลัก และประโยคขยายซับซ้อนเกินไป ดังนั้นจึงควรใช้ประโยคสั้น ๆ ขนาดตัวอักษรพอเหมาะ เด็กเล็ก 28-32 พอยด์ เด็กโต 18-20 พอยด์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณเนื้อหา ความยาวของเรื่องและรูปเล่มหนังสือ ส่วนชนิดอักษร ไม่ควรใช้ตัวอักษรประดิษฐ์ ควรใช้ตัวอักษรที่อ่านง่าย ชัดเจน

2. การกำหนดรูปเล่มหนังสือ หนังสือสำหรับเด็ก ควรมีขนาดกะทัดรัด ไม่ใหญ่ กว้างยาว หรือเล็กเกินไป เพราะไม่สะดวกในการใช้งาน เด็กยังมีกล้ามเนื้อและนิ้วมือไม่แข็งแรงพอที่จะรับของเล็กหรือใหญ่โตเกินไป จำนวนหน้าของหนังสือสำหรับเด็กควรอยู่ระหว่าง 8-16, 8-24 หน้า (ขนาดแปดหน้ายก) เด็กโตประมาณ 16-32 หน้า (ขนาดแปดหน้ายก) หรือ 16-48 หน้า (ขนาดสิบหกหน้ายก)

ขนาดของรูปเล่มหนังสือที่นิยมจัดทำกัน ได้แก่

1. ขนาดพ็อกเก็ตบุ๊ค สิบหกหน้ายก (ขนาดเล็ก) 13 x 18.5 ซ.ม. ในแนวตั้งหรือแนวนอน
2. ขนาดสิบหกหน้ายก (ขนาดกลาง) 14.6 x 21 ซ.ม. ในแนวตั้งหรือแนวนอน
3. ขนาดแปดหน้ายก (ขนาดใหญ่) 18.5 x 26 ซ.ม. ในแนวตั้งหรือแนวนอน

การเย็บเล่ม มีหลายวิธี เช่น เย็บอก เย็บสัน เย็บกี่ เย็บไสสันทากาว เป็นต้น การเลือกวิธีเย็บเล็ม ต้องพิจารณาจากจำนวนหน้าของหนังสือ ชนิดของกระดาษ และปกหนังสือ

ปกหนังสือควรใช้กระดาษแข็ง ออกแบบให้สะดุดตาผู้อ่าน มีชื่อเรื่องที่ชัดเจนปรากฏอยู่ด้วย

แบบบันทึกผลการเรียนรู้

หน่วยที่ 3 การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

ชื่อ-สกุล ..... เลขที่ ..... กลุ่มที่ .....

คำชี้แจง กรุณาตอบคำถามต่อไปนี้ให้ชัดเจนที่สุด

ข้อ 1 หนังสือเสริมประสบการณ์มีส่วนประกอบอะไรบ้าง

ข้อ 2 ท่านสามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้อย่างไร

ข้อ 3 ท่านมีข้อสงสัยหรือยังไม่แน่ใจในขั้นตอนใด ของการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ และต้องการคำแนะนำอะไรเพิ่มเติม

ข้อ 4 สำหรับหน่วยนี้ วิทยากรมีจุดเด่นอะไรที่ควรชื่นชม และมีจุดด้อยอะไรที่ควรปรับปรุง

ข้อ 5 ท่านสามารถเรียนรู้หน่วยนี้ได้ระดับใด (A B C D E) เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

หน่วยที่ 4
การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

หนังสือที่ได้จัดทำขึ้นโดยอาศัยหลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ดังกล่าวแล้วย่อมมีคุณภาพในระดับหนึ่ง แต่ถ้าหากได้มีการนำหนังสือเหล่านี้ไปทดลองใช้แล้วหาคุณภาพของหนังสือ ก็จะเป็นการพิสูจน์ว่าหนังสือเล่มที่จัดทำขึ้นนี้สามารถใช้ได้ผลจริง ก่อให้เกิดผลดีต่อการเรียนการสอน และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

2. การทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์

การทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ควรดำเนินการเป็น 3 ระยะ ได้แก่ การทดลอง 1 : 1 การทดลอง 1 : 10 และการทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย

1. การทดลอง 1 : 1

เป็นการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับครูและนักเรียนอีกโรงเรียนหนึ่งซึ่งมีสภาพโดยทั่วไปของผู้เรียนใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย (นักเรียนที่ตนเองสอน) โดยสุ่มตัวอย่างนักเรียนที่มีผลการเรียนอ่อน 1 คน ปานกลาง 1 คน และเก่ง 1 คน (รวม 3 คน) จากนั้นให้อ่านหนังสือที่จัดทำขึ้นคนละ 1 ครั้ง แล้วสอบถามตามประเด็นที่ต้องการจะตรวจสอบคุณภาพ ได้แก่ ความยากง่ายของภาษา ความเข้าใจของผู้อ่าน ความชัดเจนของภาษา และความเหมาะสมของภาษากับกลุ่มผู้อ่าน เป็นต้น เมื่อทำการตรวจสอบคุณภาพกับนักเรียน 3 คน แล้ว ก็นำหนังสือเล่มดังกล่าวไปให้ครูผู้สอน (สอนระดับและวิชาเดียวกัน) จำนวน 3 คน อ่านแล้วสอบถามตามประเด็นดังกล่าวด้วย จากนั้นจึงนำผลการตรวจสอบคุณภาพพร้อมคำแนะนำของนักเรียนและครูผู้สอนมาปรับปรุงแก้ไขหนังสือใหม่อีกครั้งหนึ่ง

2. การทดลอง 1 : 10

เมื่อปรับปรุงหนังสือตามคำแนะนำหรือข้อเสนอแนะที่ได้จากการทดลอง 1 : 1 เรียบร้อยแล้ว เพื่อให้เกิดความมั่นใจเพิ่มเติมว่าหนังสือที่ได้ปรับปรุงแล้วนี้จะสามารถใช้ได้ผลจริงและก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาการเรียนการสอน จึงควรมีการทดลองอีกครั้งหนึ่งกับนักเรียนในระดับชั้นเดียวกันแต่ไม่ใช่กลุ่มเดียวกับการทดลอง 1 : 1 และไม่ใช่นักเรียนห้องเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

การทดลองครั้งนี้จะทำการเลือกนักเรียนที่มีผลการเรียนอ่อน 3 คน ปานกลาง 4 คน และผลการเรียนดี 3 คน ให้อ่านหนังสือที่จัดทำขึ้น (โดยการถ่ายเอกสารขาว-ดำ เพื่อการประหยัด) คนละเล่ม แต่ต้องเอาต้นฉบับหนังสือตัวจริงไปตั้งแสดงให้นักเรียนชมด้วย

เมื่อนักเรียนทั้ง 10 คน ทำการอ่านหนังสือเสร็จแล้ว ให้แต่ละคนตอบแบบประเมินคุณภาพหนังสือตามที่ได้จัดเตรียมไว้ จากนั้นจึงนำผลการประเมินรวมทั้งข้อเสนอแนะทั้งของนักเรียนและครูมาประมวลผลสรุปและปรับปรุงต้นฉบับหนังสืออีกครั้ง ตามข้อคิดเห็นที่ได้ ดังนั้นผลการประเมินรวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่มีคุณค่ายิ่ง

ตัวอย่าง แบบประเมินคุณภาพหนังสือเสริมประสบการณ์

แบบประเมินคุณภาพหนังสือเสริมประสบการณ์

เรื่อง "ย่านลิเภา"

สำหรับครูผู้สอน

คำชี้แจง เมื่อท่านอ่านหนังสือเสริมประสบการณ์เรื่องนี้แล้ว กรุณาทำเครื่องหมาย √ ตรงกับความคิดเห็นของท่าน พร้อมให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ที่	ประเด็นที่ตรวจสอบ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ชื่อเรื่องน่าสนใจ					
2	ปกหนังสือเหมาะสม					
3	ขนาดตัวอักษรเหมาะสม					
4	ภาพประกอบเหมาะสม					
5	เนื้อเรื่องสนุกสนาน					
6	เนื้อเรื่องเหมาะสมกับวัยผู้อ่าน					
7	เนื้อเรื่องสอดคล้องกับท้องถิ่น					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินคุณภาพหนังสือเสริมประสบการณ์

เรื่อง "ย่านลิเภา"

สำหรับนักเรียน

คำชี้แจง เมื่อนักเรียนอ่านหนังสือเรื่อง "ย่านลิเภา" แล้ว ให้ทำเครื่องหมาย √ ตรงกับช่องระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียน พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ที่	ประเด็นที่ตรวจสอบ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	เนื้อเรื่องสนุกสนาน					
2	ภาพประกอบน่าสนใจ					
3	ปกหนังสือเหมาะสม					
4	ใช้ภาษาเข้าใจง่าย					
5						
6						
7						

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ (ให้ครูเป็นผู้บันทึกตามคำพูดของนักเรียน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. การทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับกลุ่มเป้าหมาย

หลังจากได้จัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้นมาแล้ว ผู้เขียนควรวางแผนและออกแบบการทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย (กลุ่มนักเรียนที่ต้องการจะแก้ปัญหา) โดย รูปแบบของการทดลองกับกลุ่มเป้าหมายนั้นมีหลายรูปแบบ การเลือกใช้รูปแบบใดขึ้นอยู่กับความต้องการในการทดลองว่าจะทดลองกับนักเรียนกลุ่มเดียว หรือทดลองกับนักเรียนหลายกลุ่ม ซึ่งแต่ละรูปแบบการทดลองจะมีวิธีดำเนินการและวิธีวิเคราะห์ที่แตกต่างกันออกไป รูปแบบการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ที่นิยมใช้กันมีดังนี้

รูปแบบที่ 1 กลุ่มทดลองกลุ่มเดียวครั้งเดียว (One Group Pretest-Postest Design)

O_1	X	O_2

O_1 หมายถึง การทดสอบก่อนทดลอง

O_2 หมายถึง การทดสอบหลังการทดลอง

X หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ใช้หนังสือเสริมประสบการณ์

การทดลองรูปแบบนี้เป็นการทดลองใช้หนังสือเสริมประสบการณ์กับนักเรียนเพียงกลุ่มเดียว โดยจัดให้มีการทดสอบก่อนเรียนเพื่อดูสภาพเดิมของผู้เรียนก่อน จากนั้นจึงจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ แล้วจึงทดสอบหลังเรียนโดยใช้เครื่องมือชุดเดิมเพื่อดูสภาพการพัฒนาหลังใช้หนังสือ แล้วจึงนำผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบดูความก้าวหน้า

รูปแบบที่ 2 กลุ่มทดลองกลุ่มเดียวหลายครั้ง (One Group Pretest-Posttest Time Series Design)

O_1	O_2	O_3	O_4	X	O_5	O_6	O_7	O_8

O_1 ถึง O_4 หมายถึง การทดสอบก่อนการทดลองโดยมีช่วงเวลาห่างเท่า ๆ กัน

O_5 ถึง O_8 หมายถึง การทดสอบหลังการทดลองโดยมีช่วงเวลาห่างเท่า ๆ กัน

X หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ใช้หนังสือเสริมประสบการณ์

การทดลองรูปแบบนี้ นอกจากจะสามารถเปรียบเทียบผลการทดลองก่อนเรียนเหมือนรูปแบบที่ 1 แล้ว ยังสามารถพิจารณาแนวโน้มผลการพัฒนาของผู้เรียนได้อีกด้วย

รูปแบบที่ 3 กลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ อีกกลุ่มหนึ่งไม่ใช้

(R)	E	X	O_1
(R)	C		O_1

R หมายถึง การสุ่ม

E หมายถึง กลุ่มทดลอง

C หมายถึง กลุ่มควบคุม

X หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ใช้หนังสือเสริมประสบการณ์

O_1 หมายถึง การทดสอบหลังการทดลอง

การทดลองรูปแบบนี้เป็นการทดลองกับนักเรียน 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งสอนโดยใช้หนังสือเสริมประสบการณ์ อีกกลุ่มหนึ่งสอนปกติ เมื่อสิ้นสุดการสอนทั้ง 2 กลุ่มแล้ว ก็ทำการทดสอบกลุ่มทั้งสองด้วยเครื่องมือชนิดเดียวกัน ซึ่งเป็นการทดสอบครั้งเดียวหลังการทดลองใช้หนังสือ จากนั้นจึงนำผลการทดสอบของทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบกัน

แบบบันทึกผลการเรียนรู้

หน่วยที่ 4 การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

ชื่อ-สกุล ..... เลขที่ ..... กลุ่มที่ .....

คำชี้แจง กรุณาตอบคำถามต่อไปนี้ให้ชัดเจนที่สุด

ข้อ 1 ทำไมจึงต้องทดลองใช้และพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

ข้อ 2 การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ทำได้อย่างไร

ข้อ 3 จากการเขียนรู้หน่วยที่ 4 ท่านมีข้อสงสัยหรือไม่เข้าใจส่วนใด และจะแก้ปัญหาอย่างไร

ข้อ 4 สำหรับหน่วยนี้วิทยากรมีจุดเด่นอะไรที่ควรชื่นชม และมีจุดด้อยอะไรที่ควรปรับปรุง

ข้อ 5 ท่านสามารถเรียนรู้หน่วยนี้ได้ระดับใด (A B C D E) เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

หน่วยที่ 5
การนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

1. การเขียนรายงานผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

รายงานผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ควรเขียนให้เห็นถึงแนวคิดในการจัดทำหนังสือตั้งแต่ขั้นตระหนักถึงปัญหา การอาศัยแนวคิดทางฤษีมาใช้ในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ เพื่อแก้ปัญหาไปจนถึงการทดลองใช้แล้วว่ามีคุณภาพ รวมทั้งมีประโยชน์เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน

ในการเขียนรายงานผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ควรคำนึงถึงคำถามหลัก 7 ประการ คือ

1. มีความจำเป็นอย่างไรจึงต้องจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
2. ถ้านำหนังสือนี้ไปใช้แล้วจะเกิดผลดีหรือมีคุณประโยชน์อย่างไร
3. หนังสือเสริมประสบการณ์นี้มีวิธีการสร้างพัฒนามาอย่างไร อ้างอิงหลักการทฤษฎี หรือแนวคิดของใคร
4. เพราะเหตุใดจึงเชื่อว่าหนังสือเสริมประสบการณ์นี้จะได้ผลสามารถค้นคว้าอ้างอิงหลักฐาน ผลการวิจัย หรือทฤษฎีต่าง ๆ มาสนับสนุนได้เพียงพอหรือไม่
5. รูปลักษณ์ ส่วนประกอบ และวิธีใช้หนังสือเป็นอย่างไร
6. ได้มีการทดลองใช้หนังสือฯ นี้เมื่อไร กับใคร กี่คน นานเท่าไร ใช้อย่างไร
7. ผลการใช้เป็นอย่างไร มีข้อมูลสนับสนุนหรือไม่ เช่น ผลสัมฤทธิ์ ความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม ความพอใจ ผลงาน ความรู้สึกของผู้เรียน ครูและผู้เกี่ยวข้อง

นั่นคือ การเขียนรายงานจะต้องพยายามเรียบเรียงสาระให้ตอบคำถามเหล่านี้อย่างชัดเจน ซึ่งจะเพิ่มความสำคัญและความมีประโยชน์ของหนังสือเสริมประสบการณ์ที่จัดทำขึ้น

ส่วนประกอบของรายงาน

การเขียนรายงานอาจกำหนดเป็น 5 ส่วนดังนี้

1. ภูมิหลัง

ส่วนนี้ควรกล่าวถึง สภาพที่พึงประสงค์ สภาพปัจจุบัน หรือปัญหาที่ปรากฏพร้อมแสดงหลักฐาน อ้างอิงประกอบสภาพปัญหาในห้องเรียน สภาพก่อนเรียน กล่าวถึงสาเหตุของปัญหา แนวทางการแก้ไขที่ผ่านมา และแนวคิดใหม่ของตนเองที่จะนำมาใช้แก้ปัญหา

2. หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

กล่าวถึง หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาและพัฒนา เช่น แนวคิดในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

3. **วิธีดำเนินการ**

ส่วนนี้กล่าวถึง การทดลองใช้หนังสือฯ รูปแบบจำลองของการพัฒนากากรเรียนการสอนที่ใช้หนังสือเสริมประสบการณ์เป็นสื่อประกอบ รวมทั้งรูปแบบจำลองการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ พร้อมระบุวิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

4. **ผลการทดลอง**

ผลการทดลองเป็นข้อมูลที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นหลักฐานพิสูจน์ความสำเร็จของนวัตกรรม ผลการทดลองอาจนำเสนอในรูปตาราง กราฟ หรือการบรรยายความ ขึ้นอยู่กับธรรมชาติข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้

5. **สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ**

ในส่วนนี้ควรกล่าวสรุปเกี่ยวกับลักษณะหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สร้างขึ้น การทดลองใช้ และผลการทดลองใช้ กล่าวอภิปรายในแง่การบรรลุวัตถุประสงค์ และข้อจำกัดที่ทำให้การทดลองใช้หนังสือฯ ไม่บรรลุผลเท่าที่ควร รวมทั้งกล่าวถึงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิต การนำไปใช้ การเผยแพร่ในขั้นต่อไป

ส่วนนี้เป็นการสรุปย่อสาระเนื้อหาของรายงานทั้งหมด จากส่วนที่ 1-4 ให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายในเวลาจำกัด สิ่งสำคัญคือควรกล่าวถึงจุดเด่น จุดด้อยของผลงานนี้ในเชิงเสนอแนะการนำไปให้เกิดผลสูงสุด

2. การจัดทำแฟ้มสะสมงานการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

แฟ้มสะสมงานการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์เป็นแหล่งรวบรวมชิ้นงานที่แสดงถึงความก้าวหน้าและความสำเร็จของการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ อันจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของครูในด้านนี้ เป็นหลักฐานที่มีคุณค่า เป็นความภาคภูมิใจ เสริมสร้างให้ครูมีกำลังใจในการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีจิตสำนึกและเห็นคุณค่าในภูมิปัญญาท้องถิ่นสืบต่อไป

โครงสร้างของแฟ้มสะสมงานการพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ ควรประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1. ส่วนนำ ประกอบด้วย
    1. ปกหน้า
    2. คำนำ
    3. สารบัญ
    4. ประวัติส่วนตัว

2. เนื้อหา เป็นผลงานหรือหลักฐานที่แสดงความก้าวหน้าในการเรียนรู้ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของครูประกอบด้วย

1. หลักฐานการเรียนรู้ในแต่ละหน่วย แต่ละระยะของการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ซึ่งได้แก่ ใบความรู้ ชิ้นงาน บันทึกผลการเรียนรู้ บันทึกการสำรวจ การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เป็นต้น

2. รายงานผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์แต่ละเล่ม จนครบทั้งชุดที่ได้วางแผนไว้

3. ส่วนสนับสนุน ประกอบด้วย

1. แผนพัฒนาและปรับปรุงการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ (แผนพัฒนาการเขียน เล่ม ชุด ระบุ ระยะเวลา)

2. ผลการสอบ บันทึกการสังเกตแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเพื่อนครู

3. วุฒิบัตร เกียรติบัตร ด้านการจัดทำหนังสือ

4. วุฒิบัตรของนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จจากการจัดทำหนังสืออันเกิดจากการถ่ายทอดประสบการณ์ด้านการจัดทำหนังสือของครู

3. การจัดนิทรรศการแสดงผลงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

การจัดนิทรรศการ เป็นการนำเสนอผลงานทางวิชาการรูปแบบหนึ่งที่จัดขึ้นเพื่อเผยแพร่แนวคิด ดึงดูดความสนใจ กระตุ้นชวนให้ติดตามดูชมในผลงาน ชิ้นงานเหล่านั้น การจัดนิทรรศการที่ดีควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมายที่เข้าชม
2. สถานที่ และการออกแบบจัดวางผังตำแหน่งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม
3. บรรยากาศ แสง สี และเสียงเหมาะสม
4. จัดหมวดหมู่สาระของสิ่งที่นำเสนอ เรียบง่าย ไม่สับสน กลมกลืนทั้งในรูปแบบเนื้อหา และจุดเน้น
5. ระหว่างงานแสดงนิทรรศการ เจ้าหน้าที่ประจำจุดต่าง ๆ ของนิทรรศการควรให้ข้อมูล ตอบข้อซักถาม อย่างกระตือรือร้นและจริงใจ

สิ่งสำคัญที่สุดในการจัดนิทรรศการให้ประสบผลสำเร็จก็คือ การจัดนิทรรศการโดยคำนึงถึงผู้ชมว่าเขาได้อะไรกลับไป ไม่ใช่เพียงขอให้ได้จัด

4. การนำเสนอด้วยวาจาเกี่ยวกับการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

การนำเสนอผลงานทางวิชาการด้วยวาจา มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลงาน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่ได้เขียนไว้หลักการนำเสนอผลงานทางวิชาการด้วยวาจาจึงมีข้อควรปฏิบัติดังนี้

1. เตรียมตัวและฝึกการพูดก่อนนำเสนอ

1.1 เตรียมแนวการพูด อาจยึดแนวตามลำดับหัวเรื่องในรายงานผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

1.2 เตรียมตัว บุคลิก ท่าทาง น้ำเสียง สายตา อารมณ์ และใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย สุภาพ จริงใจ

1.3 เตรียมฝึกซ้อมการพูด

2. การปฏิบัติระหว่างการพูด

2.1 พูดทักทายผู้ฟังก่อน

2.2 ใช้ถ้อยคำสุภาพ กระชับเข้าใจง่าย เลี่ยงคำส่วนเกิน คำที่ไร้สาระ คำขาดใจ ระคายหูทั้งหลาย

2.3 เว้นวรรคการพูดเหมาะสม

2.4 ใช้สื่ออุปกรณ์เหมาะสม ไม่พร่ำเพรื่อจนขาดความสนใจไปจากเรื่องที่นำเสนอ

2.5 ใช้เวลาในการพูดเหมาะสม

2.6 พูดปิดท้าย

5. การบรรณาธิการหนังสือและจัดประกวดหนังสือเสริมประสบการณ์

การบรรณาธิการหนังสือเสริมประสบการณ์

การบรรณาธิการหนังสือเสริมประสบการณ์ สามารถปฏิบัติได้ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของต้นฉบับ ว่ามีครบทุกหน้าทุกตอน ทั้งภาพ ตาราง แผนภูมิ ครบถ้วนชัดเจน

2. อ่านต้นฉบับ เพื่อพิจารณาสิ่งต่อไปนี้

2.1 เนื้อหาครบถ้วน ครอบคลุม เรียงลำดับก่อนหลังและเป็นหมวดหมู่ ไม่สับสน

2.2 สำนวนภาษาชัดเจน เข้าใจง่าย เหมาะกับวัย และระดับชั้นของผู้อ่าน

2.3 การนำเสนอเนื้อหาตรงไปตรงมา ตามหลักวิชา เนื้อหาทันสมัย คำอธิบายชัดเจน ตัวอย่างเข้าใจง่าย

2.4 ภาพประกอบ ตาราง แผนภูมิ ถูกต้อง ทันสมัย เหมาะสมกับเนื้อหา

2.5 มีอ้างอิงถูกต้อง และได้รับอนุญาตหากมีการคัดลอก

3. พิจารณารายละเอียดอื่น ๆ ได้แก่

3.1 การใช้ภาษา การใช้คำ สำนวน การใช้ตัวเลข ศัพท์ทางวิชาการให้ถูกต้องเหมาะสม

3.2 การใช้เครื่องหมายวรรคตอนและเครื่องหมายอื่น ๆ

4. พิจารณาส่วนประกอบของหนังสือ ได้แก่

4.1 ชื่อเรื่อง สะดุดตา สื่อความได้

4.2 คำนำ บอกจุดประสงค์ของหนังสือ ระดับของผู้อ่าน โครงสร้างหนังสือและประโยชน์ที่ผู้อ่านจะได้รับ พร้อมระบุวันเดือนปีกำกับ

4.3 สารบัญ บอกเรื่องและเลขหน้าถูกต้อง

4.4 การอ้างอิง มีบรรณานุกรมครบถ้วน

การจัดประกวดหนังสือเสริมประสบการณ์

การจัดประกวดหนังสือเสริมประสบการณ์ที่ครูจัดทำขึ้น มุ่งนำเสนอผลงานด้านการจัดทำหนังสือของครูเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เสริมสร้างความภาคภูมิใจร่วมกัน อันจะก่อให้เกิดความวิริยะ และกำลังใจในการพัฒนาผลงานด้านหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในกลุ่มครูที่รักการทำหนังสือ เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนสืบไป

แบบบันทึกผลการเรียนรู้

หน่วยที่ 5 การนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์

ชื่อ-สกุล ..... เลขที่ ..... กลุ่มที่ .....

คำชี้แจง กรุณาตอบคำถามต่อไปนี้ให้ชัดเจนที่สุด

ข้อ 1 ท่านสามารถนำเสนอผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ในลักษณะใดบ้าง และทำได้อย่างไร

ข้อ 2 จากการเรียนรู้หน่วยที่ 5 ท่านควรปรับปรุงตนเองอย่างไรบ้าง

ข้อ 3 วิทยากรมีจุดเด่นอะไรที่ควรชมเชย และมีจุดด้อยอะไรที่ควรปรับปรุง

ข้อ 4 ท่านสามารถเรียนรู้หน่วยนี้ได้ระดับใด (A B C D E) เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. "การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์" ใน **เอกสารเผยแพร่ความรู้พัฒนาหนังสืออันดับที่ 2.** กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาหนังสือกรมวิชาการ, 2531.

_____. **คู่มือการใช้ภาพประกอบการสอนวรรณกรรมสำหรับเด็ก ระดับประถมศึกษา.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2540.

_____. **คู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา : การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง,** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2540.

_____. **รายงานการวิจัยเรื่อง สภาพการผลิตและพัฒนาหนังสือสำหรับเด็ก** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2541.

_____. **หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)** กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2534.

กล่อมจิตต์ พลายเวช. **หนังสือสำหรับเด็ก.** กรุงเทพฯ : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

จินตนา ใบกาซูยี. **การจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก.** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2534.

ฉวีวรรณ คูหาภินันทน์. **บทสคริปต์การทำหนังสือสำหรับเด็ก.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2527.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. **นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนการสอน.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2537.

ชาตรี มณีโกศล. **การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการวิจัยปฏิบัติการสำหรับครูประถมศึกษา.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา

ถวัลย์ มาศจำรัส. **เทคนิคและตัวอย่างการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านและหนังสืออ่านเพิ่มเติม.** กรุงเทพฯ : มิติใหม่, 2538.

บันลือ พฤกษะวัน. **วรรณกรรมกับเด็ก.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ ! ไทยวัฒนาพานิช, 2533.

มานพ ถนอมศรี. **การเขียนและจัดทำสื่อหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน.** กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ, 2534.

วิชัย วงษ์ใหญ่. "กระบวนทัศน์ใหม่ในนวัตกรรมหลักสูตร" **วารสารศึกษาศาสตร์** 2(2) : 40-41, กันยายน 2539.

สมพร จารุนัฏ. **คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก.** กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2538.

สุนีย์ เหมะประสิทธิ์. "การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการสำหรับผู้บริหารและครู" **วารสารการวิจัยทางการศึกษา.** 21(3) : 74-79, เมษายน-มิถุนายน 2534.

หทัย ดันหยง. **การสร้างสรรค์วรรณกรรมและหนังสือสำหรับเด็ก.** กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.

อ้อยแดง หอมสุวรรณ. **การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและทัศนคติต่อวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ด้วยสื่อหนังสือเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมกับสื่อตามแผนการสอนปกติ.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา

อำนาจ จันทร์แป้น. **การพัฒนาหลักสูตร : ทฤษฎีสู่การปฏิบัติระดับโรงเรียน.** เชียงใหม่ : ส.ทรัพย์การพิมพ์, 2532.

ภาคผนวก ค

รายชื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร

- รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักในการจัดกลุ่มสนทนา
- รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
- รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการประเมินโครงร่างหลักสูตร
- รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการประเมินแบบสอบถามและแบบทดสอบ
- รายชื่อวิทยากร
- รายชื่อผู้เข้ารับการอบรม

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักในการจัดกลุ่มสนทนา

1. นางเกษร	โชติทอง	โรงเรียนชุมชนวัดเขาแก้ว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. นางอร่ามศรี	ลิ่มทอง	โรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. นางทัศนีย์	ศรีวรเดชไพศาล	โรงเรียนวัดหน้าเขา อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช
4. นางเสาวนีย์	ภูครินทรานนท์	โรงเรียนวัดวังม่วง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช
5. นางวาสนา	ลาภผล	โรงเรียนบ้านคลองดิน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
6. นางโสภิต	ทองสุขพราว	โรงเรียนบ้านกระทูนเหนือ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ก) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1. ผศ.เกริก ยุ้นพันธุ์	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2. นายวินัย รอดจ่าย	กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
3. นายมานพ ถนอมศรี	สำนักพิมพ์ต้นอ้อแกรมมี่
4. นายครรชิต มนูญผล	สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

ข) ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู

5. รศ.ดร.สมบูรณ์ ชิตพงษ์	สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
6. ผศ.ดร.สุนีย์ เหมะประสิทธิ์	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
7. ดร.ศรีสมร พุ่มสะอาด	กองวิจัยการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
8. ดร. วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์	สำนักงานนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการประเมินโครงร่างหลักสูตร

ก) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

1. ดร.สมพร จารุณัฐ	ผู้อำนวยการสถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
2. นายวินัย รอดจ่าย	ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
3. นายมานพ ถนอมศรี	สำนักพิมพ์ต้นอ้อแกรมมี่
4. ผศ.เกริก ยุ้นพันธ์	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ข) ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู

5. ดร.วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์	สำนักงานนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ
6. ผศ.จีระ ประวาลพฤกษ์	สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ
7. ดร.ไพฑูรย์ โพธิสาร	สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
8. ดร.ศรีสมร พุ่มสะอาด	กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการประเมินแบบสอบถามและแบบทดสอบ

1. รศ.ดร.สมบูรณ์	ชิตพงษ์	สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2. ดร.ดิลก	ดิลกานนท์	สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
3. ดร.ไพฑูรย์	โพธิสาร	สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
4. ผศ.ฐีระ	ประวาลพฤกษ์	สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐาน สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ
5. ดร.ศรีสมร	พุ่มสะอาด	กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
6. ดร.วันทยา	วงศ์ศิลปภิรมย์	สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ

รายชื่อวิทยากร

1. นายครรชิต	มนูญผล	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
2 นายจำรัส	เพชรทับ	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสิชล
3. นางฉวีวรรณ	สุวรรณวิหค	อาจารย์ 3 โรงเรียนบ้านบางพระ อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
4. นางอรวรรณ	เนียมทรง	อาจารย์ 3 โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
5. นางจิตรา	ขุนทรานนท์	อาจารย์ 3 โรงเรียนวัดสวนพล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
6. นางเกศริน	มนูญผล	อาจารย์สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 9 รายชื่อผู้เข้ารับการอบรมการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	โรงเรียน	อำเภอ	รหัสไปรษณีย์	เบอร์โทร	สถานที่ติดต่อสะดวก	เบอร์โทร
1	นางสุวนิตย์ ชูรักษ์	วัดกาโห่ใต้	ชะอวด	80180		780/1 ม.1 ต.ชะอวด อ.ชะอวด	381485
2	นางจำเนียร เลกากาญจน์	บ้านทวดเหนือ	เมือง	80000		40 ซ.ปิยะมิตร ต.ในเมือง อ.เมือง	322344
3	นางวรรณา ไชยภู	บ้านส้นยูง	ลานสกา	80280	377255	26 ม.6 ต.ท่างิ้ว อ.เมือง	377473
4	นางอัจฉรา จันทวี	บ้านชายทะเล	ปากพนัง	80140	518406	409 ถ.บางวัง อ.ปากพนัง	333198
5	นางทัศนัย ชูเชิด	บ้านอายเลา	จุฬาภรณ์			60/5 ถ.ยุทธศาสตร์ ต.ปากแพรก อ.ทุ่งสง	329208
6	นางประไพ ชนะมณี	บ้านคลองดิน	เมือง	80000		92/11 ซ.ท้ายแขวง ม.2 ต.โพธิ์เสด็จ	315285
7	นายนิโรจน์ ทิศทองแก้ว	บ้านทุ่งครั้ง	สิชล	80340		85 ม.5 ต ทุ่งปรัง อ.สิชล	01-3973406
8	นางวรรณดี พิทักษ์	บ้านขอนหาด	ชะอวด	80180		193 ม.1 ต.ขอนหาด อ.ชะอวด	
9	นางอาพร ปานมา	วัดดอนมะปราง	ชะอวด	80180		284/8 ม.3 ต.ท่าประจะ อ.ชะอวด	380149
10	นางวาสนา ลาภพล	บ้านคลองดิน	เมือง	80000		73/3 ซ.หัวหลาง ถ.ราชดำเนิน ต.ในเมือง	320403
11	นางสมพิศ ภูพวก	อนุบาลฉวาง	ฉวาง			165 ม.5 ต.กะเปียด อ.ฉวาง	
12	นางทัศนีย์ ศรีวรเดชไพศาล	วัดหน้าเขา	พิปูน	80270	499116	โรงเรียนวัดหน้าเขา	499116
13	นางกาญจนา กะฐินหอม	อนุบาลฉวาง	ฉวาง			87/3 ถ.ภักดีราษฎร์ อ.ฉวาง	481420
14	นางไมตรี จันทวี	วัดสุวรรณคีรี	นาบอน	80220		90/1 ถ.เสริมชาติ ต.ปากแพรก อ.ทุ่งสง	329215
15	นางสุวรรณา ทัศนโกวิท	บ้านเนิน	เมือง	80000		171/5 ซ.โพธิ์ยายรถตะวันออก ต.ในเมือง	323287
16	นางเพ็ญศรี รักษา	วัดพิบูลยารามมิตรภาพที่ 232	ปากพนัง	80140		184/2 ม.1 ต.บางพระ อ.ปากพนัง	333671
17	นางเฉลิมลักษณ์ ฉิมพลี	บ้านปากพญา	เมือง			152/98 ถ.ประตูขาว ต.ปากนคร	320061
18	นางประทีป จันทร์วุ่น	วัดปาระกำเหนือ	ปากพนัง	80140		19/1 ม.3 ต.ปากพนังฝั่งตะวันตก	
19	นางไพรัช ทองมา	บ้านชายทะเล	ปากพนัง	80140		580/2 ม.3 ต.ปากพนังฝั่งตะวันออก	333065
20	นางวิไล ตลึงจิตต์	ไทยรัฐวิทยา 74	ลานสกา	80230	374844	ร.ร.ไทยรัฐวิทยา 74(ชุมชนบ้านคีรีวง)	

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	โรงเรียน	อำเภอ	รหัสไปรษณีย์	เบอร์โทร	สถานที่ติดต่อสะดวก	เบอร์โทร
21	นางกาญจณา จิตสำรวย	หมู่บ้านป่าไม้	ทุ่งใหญ่	80240		135/2 หมู่บ้านพัฒนา ต.ปากแพรก	329053
22	นางกิตติภรณ์ แอบพล	วัดขนาบนาก	ปากพนัง	80140		215/12 ม.11 ต.ปากพนังฝั่งตะวันตก	4151813
23	นางสาวพรจุรีย์ พงษ์พิริยะเดชะ	ชุมชนวัดกะทูนเหนือ	พิปูน	80270		345 ม.8 ต.กะทูน อ.พิปูน	
24	นางพรทิพย์ ฉิมพลี	วัดบางใหญ่	เมือง			17/21 ซ.ศรีธรรมโศก 4 อ.เมือง	321149
25	นางสาววิจิตร ทองปาน	บ้านชะอวด	ชะอวด	80180		298 ม.3 ต.ท่าประจะ อ.ชะอวด	380363
26	นางไพบูลย์ อิ้ววังโส	วัดลำนาว	บางขัน	80360		93 ม.8 ต.บ้านลำนาว อ.บางขัน	371288
27	น.ส.สุนันทา กาญจนพนัง	วัดกาญจนาราม	ปากพนัง			179 ถ.พานิชสัมพันธ์ อ.ปากพนัง	517264
28	นางสุภาณี ชุมพงศ์	วัดขรัวช่วย	สิชล	80340		95/1 ม.5 ต.เสาเภา อ.สิชล	367234
29	นางสาวณิชกานต์ ดาวัลย์	บ้านเหนือคลอง	พิปูน	80270		238 ม.6 ต.กำแพงเซา อ.เมือง	377352
30	นางเปรมใจ ณรังษี	บ้านวังยวน	ทุ่งสง	80110		84/20 ถ.ยุทธศาสตร์ ต.ปากแพรก อ.ทุ่งสง	329621
31	นายนพดลย์ เพชระ	วัดเถลิงกิตติยาราม	ร่อนพิบูลย์	80350		98/2 หมู่6 ต.หินตก อ.ร่อนพิบูลย์	336131
32	น.ส.วรรณะ ศรีเปารยะ	ชุมชนบ้านปากเสียว	พิปูน	80270		ร.ร.ชุมชนบ้านปากเสียว ม.3 ต.ควนกลาง	01-2281982
33	นางสยมพร พันธุ์เล่ง	บ้านขอนหาด	ชะอวด	80180		92/29 ถ.พัฒนาซอย 5 ต.ตำนาน อ.เมือง จ.พัทลุง 93000	074-616422
34	นางสาวเอื้อมภรณ์ รักษ์ทิพย์	บ้านคลองเสาเหนือ	บางขัน	80360		56 ม.9 ต.ควนกรด อ.ทุ่งสง	01-6062853
35	นางสมปรารถนา มาลากาญจน์	วัดพระมหาธาตุ	เมือง	80000		99/1 ซ.มิ่งขวัญ ถ.พัฒนาการคูขวาง ต.ในเมือง อ.เมือง	344897

ภาคผนวก ง
เครื่องมือการวิจัย

- แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
- ประเด็นในการจัดกลุ่มสนทนา
- แบบประเมินโครงร่างหลักสูตร
- แบบประเมินคุณภาพหนังสือเสริมประสบการณ์ (สำหรับผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอน)
- แบบประเมินคุณภาพหนังสือเสริมประสบการณ์ (สำหรับนักเรียน)
- แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตร
- แบบประเมินตนเองด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
- แบบทดสอบ
- เฉลยคำตอบ
- คุณภาพของแบบทดสอบ

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู
ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ผู้ให้สัมภาษณ์ชื่อ (นาย นาง นางสาว) .....

อายุ ..... ปี วุฒิทางการศึกษาสูงสุด .....วิชาเอก.....

อาชีพ .....ตำแหน่ง .....สถานที่ทำงาน.....

.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็น

1. ประสบการณ์ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ หรือการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู
   - 1.1 มีประสบการณ์เพียงใด
   - 1.2 พอใจหรือไม่ อย่างไร
   - 1.3 มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร
   - 1.4 อยากเปลี่ยนแปลงอย่างไร
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของครู
   - 2.1 ด้านความรู้
   - 2.2 ด้านทักษะ
   - 2.3 ด้านเจตคติ
3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมครู ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
   - 3.1 รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมควรมีลักษณะอย่างไร
   - 3.2 เนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วยหัวข้อหลัก และหัวข้อย่อยอะไรบ้าง
   - 3.3 กิจกรรมการฝึกอบรม ควรดำเนินการอย่างไร
   - 3.4 ควรใช้สื่ออะไรประกอบการฝึกอบรม
   - 3.5 การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมควรประเมินอย่างไร

ฯลฯ

ประเด็นในการจัดทำกลุ่มสนทนา

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอายุ การศึกษา ประสบการณ์สอน
2. ข้อมูลที่เกี่ยวกับประสบการณ์ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ มีประสบการณ์มาเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร อยากเปลี่ยนแปลงอะไร อย่างไร
3. ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ควรมีความรู้ ทักษะ และเจตคติอะไรบ้าง อย่างไร
4. ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบอื่น ๆ ของหลักสูตรทั้งรูปแบบหลักสูตร เนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อประกอบ และการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมควรมีลักษณะอย่างไร

แบบประเมินโครงร่างหลักสูตร

ฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์
ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นระดับประถมศึกษา

แบบประเมินโครงร่างหลักสูตรฉบับนี้ใช้ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตรซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน คือตอนที่ 1 เป็นแบบประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร และตอนที่ 2 เป็นแบบประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบย่อยในโครงร่างหลักสูตร

ตอนที่ 1 แบบประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร

คำชี้แจง โปรดกา √ ลงในช่องระดับความเหมาะสมที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1) ปัญหาและความสำคัญของหลักสูตร					
1. มีความสมเหตุสมผล	.....	.....	.....	.....	.....
2. ตรงกับสภาพความจริงในสังคม	.....	.....	.....	.....	.....
3. มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาหลักสูตร	.....	.....	.....	.....	.....
2) หลักการของหลักสูตร					
4. ความเป็นไปได้	.....	.....	.....	.....	.....
5. การนำไปใช้จริง	.....	.....	.....	.....	.....
6. แนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน	.....	.....	.....	.....	.....
3) เป้าหมายของหลักสูตร					
7. มีความเป็นไปได้	.....	.....	.....	.....	.....
8. มีประโยชน์	.....	.....	.....	.....	.....
9. เหมาะกับผู้รับการอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
4) จุดประสงค์ของหลักสูตร					
10. มีความชัดเจน	.....	.....	.....	.....	.....
11. ครอบคลุม	.....	.....	.....	.....	.....
12. มีความเป็นไปได้	.....	.....	.....	.....	.....
13. เหมาะกับผู้รับการอบรม	.....	.....	.....	.....	.....

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
5) เนื้อหาของหลักสูตร					
14. ช่วยเสริมให้กิจกรรมการฝึกอบรมบรรลุเป้าหมาย	.....	.....	.....	.....	.....
14.1 หน่วยที่ 1 ความรู้ฯ	.....	.....	.....	.....	.....
14.2 หน่วยที่ 2 การวางแผนฯ	.....	.....	.....	.....	.....
14.3 หน่วยที่ 3 การจัดทำฯ	.....	.....	.....	.....	.....
14.4 หน่วยที่ 4 การพัฒนา	.....	.....	.....	.....	.....
14.5 หน่วยที่ 5 การนำเสนอฯ	.....	.....	.....	.....	.....
15. ครอบคลุมสาระที่ต้องใช้ปฏิบัติการ					
15.1 หน่วยที่ 1 ความรู้ฯ	.....	.....	.....	.....	.....
15.2 หน่วยที่ 2 การวางแผนฯ	.....	.....	.....	.....	.....
15.3 หน่วยที่ 3 การจัดทำฯ	.....	.....	.....	.....	.....
15.4 หน่วยที่ 4 การพัฒนา	.....	.....	.....	.....	.....
15.5 หน่วยที่ 5 การนำเสนอฯ	.....	.....	.....	.....	.....
16. กระชับ ได้สาระเท่าที่จำเป็น					
16.1 หน่วยที่ 1 ความรู้ฯ	.....	.....	.....	.....	.....
16.2 หน่วยที่ 2 การวางแผนฯ	.....	.....	.....	.....	.....
16.3 หน่วยที่ 3 การจัดทำฯ	.....	.....	.....	.....	.....
16.4 หน่วยที่ 4 การพัฒนา	.....	.....	.....	.....	.....
16.5 หน่วยที่ 5 การนำเสนอฯ	.....	.....	.....	.....	.....
6) กิจกรรมการฝึกอบรม					
17. มีความเป็นไปได้	.....	.....	.....	.....	.....
18. มีลำดับขั้นตอน	.....	.....	.....	.....	.....
19. นำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์	.....	.....	.....	.....	.....
20. เหมาะสมกับระยะเวลา	.....	.....	.....	.....	.....
7) สื่อประกอบการฝึกอบรม					
21. ช่วยเสริมให้กิจกรรมบรรลุจุดมุ่งหมาย	.....	.....	.....	.....	.....
22. เหมาะกับการนำไปใช้	.....	.....	.....	.....	.....

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
8) การประเมินผลหลักสูตร					
23. สามารถตรวจสอบการบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรได้	.....	.....	.....	.....	.....
24. ครอบคลุมสิ่งที่ต้องประเมิน	.....	.....	.....	.....	.....
25. มีความเป็นไปได้	.....	.....	.....	.....	.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. ปัญหาและความสำคัญ .....
.....
2. หลักการของหลักสูตร .....
.....
3. เป้าหมายของหลักสูตร .....
.....
4. จุดประสงค์ของหลักสูตร .....
.....
5. เนื้อหาของหลักสูตร .....
.....
6. กิจกรรมการฝึกอบรม .....
.....
7. สื่อประกอบการฝึกอบรม .....
.....
8. การประเมินผลหลักสูตร .....
.....

ตอนที่ 2 แบบประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบย่อยในโครงร่างหลักสูตร

คำชี้แจง โปรดกา √ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

รายการประเมิน	สอดคล้อง (1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่สอดคล้อง (-1)
1. ปัญหาและความสำคัญกับหลักการของหลักสูตร	.....	.....	.....
2. ปัญหาและความสำคัญกับเป้าหมายของหลักสูตร	.....	.....	.....
3. ปัญหาและความสำคัญกับจุดประสงค์ของหลักสูตร	.....	.....	.....
4. หลักการกับจุดประสงค์ของหลักสูตร	.....	.....	.....
5. หลักการกับกิจกรรมการฝึกอบรม	.....	.....	.....
6. หลักการกับการประเมินผลหลักสูตร	.....	.....	.....
7. เป้าหมายกับจุดประสงค์ของหลักสูตร	.....	.....	.....
8. จุดประสงค์กับเนื้อหาสาระของหลักสูตร	.....	.....	.....
9. จุดประสงค์กับกิจกรรมการฝึกอบรม	.....	.....	.....
10. จุดประสงค์กับการประเมินผลหลักสูตร	.....	.....	.....
11. เนื้อหากับกิจกรรมการฝึกอบรม	.....	.....	.....
12. เนื้อหากับสื่อประกอบหลักสูตร	.....	.....	.....
13. เนื้อหากับการประเมินผลหลักสูตร	.....	.....	.....
14. กิจกรรมการฝึกอบรมกับสื่อประกอบหลักสูตร	.....	.....	.....
15. กิจกรรมการฝึกอบรมกับการประเมินผลหลักสูตร	.....	.....	.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง

แบบประเมินคุณภาพหนังสือเสริมประสบการณ์
(สำหรับผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอน)

ชื่อหนังสือ .....

กลุ่มวิชา ..... ระดับชั้น .....

คำชี้แจง โปรดอ่านหนังสือเล่มนี้โดยละเอียด แล้วกา √ ลงในช่องระดับคุณภาพตามความคิดเห็นของท่าน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	2	1	0
1. ปกหนังสือสวยงามน่าสนใจ	.....	.....	.....
2. รูปเล่มและขนาดเหมาะสมกับผู้อ่าน	.....	.....	.....
3. ขนาดตัวอักษรเหมาะสมกับวัย	.....	.....	.....
4. เนื้อหาสอดคล้องกับท้องถิ่น	.....	.....	.....
5. ภาพประกอบสวยงามและสอดคล้องกับเนื้อหา	.....	.....	.....
6. ภาษามีความยากง่ายเหมาะสมกับผู้อ่าน	.....	.....	.....
7. การนำเสนอเนื้อหามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	.....	.....	.....
8. เนื้อเรื่องมีความเหมาะสมทันสมัย	.....	.....	.....
9. ให้แนวทางการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	.....	.....	.....
10. เนื้อเรื่องช่วยให้เข้าใจท้องถิ่น	.....	.....	.....
11. ช่วยเสริมความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น	.....	.....	.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ลงชื่อ ..... ผู้ประเมิน

ตำแหน่ง .....

แบบประเมินคุณภาพหนังสือเสริมประสบการณ์
(สำหรับนักเรียน)

ชื่อหนังสือ .....

กลุ่มวิชา ..... ระดับชั้น .....

คำชี้แจง โปรดอ่านหนังสือเล่มนี้โดยละเอียด แล้วกา √ ลงในช่องระดับคุณภาพตามความคิดเห็นของท่าน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	2	1	0
1. ปกหนังสือสวยงามน่าสนใจ	.....	.....	.....
2. ขนาดตัวอักษรเหมาะสมกับวัย	.....	.....	.....
3. ภาพประกอบสวยงามและสอดคล้องกับเนื้อหา	.....	.....	.....
4. ตัวอักษรสวยงาม ขนาดเหมาะสมน่าอ่าน	.....	.....	.....
5. ใช้ภาษาเหมาะสมกับวัยผู้อ่าน	.....	.....	.....
6. เนื้อเรื่องน่าสนใจ ชวนติดตาม	.....	.....	.....
7. เนื้อเรื่องช่วยให้เข้าใจท้องถิ่น	.....	.....	.....
8. ช่วยเสริมความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น	.....	.....	.....
9. ให้แนวทางการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	.....	.....	.....

ข้อเสนอแนะ (สัมภาษณ์เพิ่มเติม)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ ..... ผู้ประเมิน

โรงเรียน.....ชั้น.....

แบบประเมินความคิดเห็น
เกี่ยวกับการดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตร

คำชี้แจง โปรดกา √ ลงในช่องระดับความเหมาะสมที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1) **ด้านป้อน**					
1. การมีส่วนร่วมวางแผนฝึกอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
2. ความพร้อมของผู้เข้ารับการอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
3. ความพร้อมของวิทยากร	.....	.....	.....	.....	.....
4. วิทยากรมีความรอบรู้ชัดเจนในหัวข้อที่นำเสนอ	.....	.....	.....	.....	.....
5. ความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
5.1 ด้านจุดประสงค์	.....	.....	.....	.....	.....
5.2 ด้านเนื้อหา	.....	.....	.....	.....	.....
5.3 ด้านกิจกรรม	.....	.....	.....	.....	.....
5.4 ด้านสื่อและเอกสาร	.....	.....	.....	.....	.....
5.5 ด้านการวัดและประเมินผล	.....	.....	.....	.....	.....
6. ระยะเวลาในการฝึกอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
6.1 ภาคทฤษฎี	.....	.....	.....	.....	.....
6.2 ภาคปฏิบัติ	.....	.....	.....	.....	.....
7. ความเหมาะสมของสถานที่ฝึกอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
8. งบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรม	.....	.....	.....	.....	.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (ด้านป้อน)

.....

.....

.....

.....

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
2) **ด้านกระบวนการ**					
1. การอธิบายวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
2. การนำเสนอเนื้อหา	.....	.....	.....	.....	.....
3. การจัดกิจกรรมแต่ละขั้นตอน	.....	.....	.....	.....	.....
4. การใช้สื่อ อุปกรณ์เหมาะสม	.....	.....	.....	.....	.....
5. การประเมินและได้นำผลมาใช้	.....	.....	.....	.....	.....
6. การให้ข้อมูลย้อนกลับและการเสริมกำลังใจ	.....	.....	.....	.....	.....
7. การกระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่รู้	.....	.....	.....	.....	.....
8. ความชัดเจนในการคลี่คลายประเด็นปัญหา	.....	.....	.....	.....	.....
9. การอำนวยความสะดวกของผู้ดำเนินการจัดอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
10. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
11. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้ารับการอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
12. สัมพันธภาพที่ดีของผู้เข้ารับการอบรม	.....	.....	.....	.....	.....
13. การมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน	.....	.....	.....	.....	.....
14. การแบ่งงานและร่วมกันรับผิดชอบ	.....	.....	.....	.....	.....
15. ความร่วมมือช่วยเหลือกันในการพัฒนางาน	.....	.....	.....	.....	.....
16. ความช่วยเหลือของวิทยากรในการปฏิบัติงานกลุ่ม	.....	.....	.....	.....	.....
17. ความเป็นกันเองและเต็มใจช่วยเหลือจากวิทยากร	.....	.....	.....	.....	.....
18. ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลมาจัดทำหนังสือฯ	.....	.....	.....	.....	.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (ด้านกระบวนการ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
3) **ด้านผลผลิต**					
1. ได้รับความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการจัดทำหนังสือฯ	.....	.....	.....	.....	.....
2. ได้รับความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงกระบวนการทำงาน	.....	.....	.....	.....	.....
3. ได้องค์ความรู้ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นสำหรับจัดการเรียนการสอนชัดเจนขึ้น	.....	.....	.....	.....	.....
4. สามารถเขียนแผนการจัดทำหนังสือฯ	.....	.....	.....	.....	.....
5. สามารถจัดทำหนังสือฯ ได้เอง	.....	.....	.....	.....	.....
6. สามารถทดลองใช้และพัฒนาหนังสือฯ	.....	.....	.....	.....	.....
7. นำเสนอและเผยแพร่ผลการจัดทำหนังสือฯ	.....	.....	.....	.....	.....
8. การประเมินผลงาน (หนังสือ) และเกณฑ์การพิจารณา	.....	.....	.....	.....	.....
9. การให้คำแนะนำปรับปรุงผลงาน	.....	.....	.....	.....	.....
10. ความมั่นใจในคุณภาพของหนังสือฯที่จัดทำขึ้น	.....	.....	.....	.....	.....

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
3) **ด้านผลผลิต** (ต่อ)					
11. ความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมอบรมในโครงการนี้	.....	.....	.....	.....	.....
12. ความมุ่งมั่นที่จะทำหนังสือฯ ต่อไปจนเพียงพอสำหรับนักเรียนของท่าน	.....	.....	.....	.....	.....
13. การจัดทำหนังสือฯ มีความสำคัญต่ออาชีพครู	.....	.....	.....	.....	.....
14. การจัดทำหนังสือฯ ทำให้ครูได้เรียนรู้มากขึ้น	.....	.....	.....	.....	.....
15. การจัดทำหนังสือฯ ยุ่งยากและเพิ่มภาระงานในหน้าที่ครู	.....	.....	.....	.....	.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (ด้านผลผลิต)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง

แบบประเมินตนเอง

ด้านการจัดทำ และพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

เล่มที่ ..... ชื่อเรื่อง ....ชื่อชุด.....

ผู้เขียน ..... โรงเรียน .....

อำเภอ .....

1. ท่านมีความคิดเห็น/รู้สึกอย่างไรต่อผลงานการทำหนังสือเล่มนี้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ในการทำหนังสือเล่มนี้ ท่านมีจุดดีอะไรที่ควรนำไปปฏิบัติในการจัดทำหนังสือเล่มต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. การทำหนังสือเล่มนี้ ท่านมีข้อบกพร่องที่ต้องปรับปรุงอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เลขที่ข้อสอบ

แบบทดสอบวัดความรู้

เรื่อง การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

คำชี้แจง 1. โปรดแรเงาด้วยดินสอดำทับบนตัวอักษร ก ข ค หรือ ง ตรงกับคำตอบที่ถูกที่สุดของแต่ละข้อ ลงในกระดาษคำตอบที่แจกให้

2. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ 40 คะแนน ใช้เวลาสอบ 20 นาที

1. **ข้อใดเป็นชื่อหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นนครศรีธรรมราช**
   - ก. สัตว์ป่าหายาก
   - ข. นิทานดาวลูกไก่
   - ค. เกลอเขา เกลอเล
   - ง. เผาเทียนเล่นไฟ

2. **ข้อใดคือลักษณะสำคัญที่สุดของหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น**
   - ก. เป็นหนังสือที่ช่วยจรรโลงใจ
   - ข. สาระของหนังสือเป็นเรื่องราวในท้องถิ่น
   - ค. เป็นหนังสือที่เขียนโดยครูในท้องถิ่น
   - ง. เป็นแหล่งรวมสาระภูมิปัญญาในท้องถิ่น

3. **ข้อใดเป็นคุณค่าเด่นที่สุดของหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น**
   - ก. ช่วยเติมสาระความรู้
   - ข. ช่วยฟื้นฟูจิตใจของผู้อ่าน
   - ค. ก่อให้เกิดความรักผูกพันท้องถิ่น
   - ง. ให้ความสนุกสนานรื่นรมย์

4. **เรื่องที่จะทำเป็นหนังสือเสริมประสบการณ์ควรได้มาจากไหน**
   - ก. ครู
   - ข. นักเรียน
   - ค. ผู้รู้ในชุมชน
   - ง. หลากหลายแหล่ง

5. **การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับครูอย่างไร**
   - ก. ช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน
   - ข. ให้ครูได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง
   - ค. ได้มีแหล่งค้นคว้าสำหรับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน
   - ง. ใช้เป็นผลงานทางวิชาการ

6. **เพลงกล่อมเด็กเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นลักษณะใด**
   - ก. วรรณกรรม
   - ข. ความเชื่อ
   - ค. ค่านิยม
   - ง. อาชีพ

7. ข้อใดกล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ชัดเจนที่สุด

ก. ประสบการณ์ของชาวบ้านที่นำมาใช้แก้ปัญหาในท้องถิ่น

ข. เรื่องราวที่เกี่ยวกับคติ ความเชื่อ แนวคิด วัฒนธรรม และเทคโนโลยีชาวบ้าน

ค. ความรู้ทั้งเก่าและใหม่ที่ชาวบ้านนำมาใช้แก้ปัญหาในการดำรงชีวิต

ง. ความรู้และประสบการณ์ที่ชาวบ้านได้รับการถ่ายทอดและนำมาใช้แก้ปัญหาเป็นเวลายาวนาน

8. ทฤษฎีใดเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์น้อยที่สุด

ก. ทฤษฎีพหุปัญญา

ข. ทฤษฎีพัฒนาการทางความคิด

ค. ทฤษฎีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา

ง. ยังสรุปแน่นอนไม่ได้

9. หนังสือเสริมประสบการณ์จำเป็นอย่างยิ่งต่อผู้เรียนในแง่ใด

ก. ช่วยเสริมสร้างการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

ข. ช่วยส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

ค. ให้ความบันเทิงใจ

ง. ช่วยฟื้นฟูจิตใจ

10. ข้อใดเป็นข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ

ก. การบอกเล่าจากผู้รู้ในชุมชน

ข. การชมรายการโทรทัศน์

ค. การศึกษาเพลงพื้นบ้าน

ง. การอ่านศิลาจารึก

11. ถ้าต้องการข้อมูลภูมิปัญญาด้านการทำมาหากินของคนในท้องถิ่นควรเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีใดจึงจะเหมาะสมที่สุด

ก. การสังเกต

ข. การทดสอบ

ค. การสัมภาษณ์

ง. การใช้แบบสอบถาม

12. ข้อใดเป็นเครื่องมือที่จำเป็นอย่างยิ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ก. แผนที่

ข. แบบสัมภาษณ์

ค. บัตรประจำตัว

ง. กล้องถ่ายรูป

13 ทำไมครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น

ก. ทำตามนโยบายของกระทรวง

ข. ให้ผู้เรียนได้ประโยชน์สูงสุดจากการเรียนรู้

ค. เป็นไปตามนโยบายปฏิรูปการเรียนรู้

ง. เป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง

14. การออกแบบเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นควรคำนึงถึงข้อใดเป็นลำดับแรก

ก. ผู้รู้ในท้องถิ่น

ข. การบันทึกข้อมูล

ค. เนื้อเรื่องที่จะศึกษา

ง. การวิเคราะห์หลักสูตร

15. **การสอนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นควรออกแบบการสอนอย่างไร**
    ก. ให้อ่านจากหนังสือ
    ข. ฟังการบอกเล่าจากครู
    ค. สอบถามจากผู้รู้ในท้องถิ่น
    ง. ควรใช้การสอนหลากหลายรูปแบบ

16 **การออกแบบการสอนมีเป้าหมายเพื่อมุ่งสอนให้เกิดคุณลักษณะใด**
    ก. ตรงตามที่ผู้ออกแบบต้องการ
    ข. สอดคล้องกับผู้เรียน
    ค. สอดคล้องกับปัญหา
    ง. ตรงตามทฤษฎี

17. **ทักษะใดสำคัญที่สุดในการสืบค้นข้อมูลภูมิปัญญาและวัฒนธรรม**
    ก. การตีความ
    ข. การแปลความ
    ค. การขยายความ
    ง. การจับใจความ

18. **ครูไม่ต้องทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้หรือไม่**
    ก. ไม่ได้ เพราะจะทำให้ครูขาดผลงานการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
    ข. ไม่ได้เพราะยังมีความรู้ในท้องถิ่นอีกมากที่มีคุณค่าจำเป็นต่อการเรียนรู้
    ค. ได้ เพราะหนังสือไม่ใช่สิ่งที่ครูทุกคนทำได้
    ง. ได้ เพราะไม่มีใครบังคับ

19. **การเลือกผู้เรียนที่จะทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ควรคำนึงถึงสิ่งใดมากที่สุด**
    ก. ความสนใจใคร่รู้ของผู้เรียน
    ข. ความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้
    ค. ความขาดแคลนในองค์ความรู้
    ง. ความสามารถของผู้จัดทำหนังสือ

19. แผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์มีความสำคัญต่อผู้จัดทำหนังสืออย่างไร
    ก. นำไปสู่การค้นพบความรู้ใหม่
    ข. สามารถของบประมาณได้ง่าย
    ค. มองเห็นกระบวนการทำงานได้ทั้งหมด
    ง. ได้ทราบขอบเขตการดำเนินงานที่ชัดเจน

21. **การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ควรทำสิ่งใดเป็นลำดับแรก**
    ก. เขียนแผนการจัดทำหนังสือ
    ข. สำรวจแหล่งความรู้ ภูมิปัญญา
    ค. เตรียมงบประมาณและคนที่จะช่วยจัดทำ
    ง. ออกแบบกิจกรรมการนำหนังสือไปใช้

22. **การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ควรคำนึงถึงข้อใดมากที่สุด**
    ก. ครู
    ข. หลักสูตร
    ค. นักเรียน
    ง. ผู้ปกครอง

23. การวิเคราะห์ปัญหาเพื่อกำหนดเรื่องที่จะทำหนังสือเสริมประสบการณ์ควรพิจารณาสิ่งใดเป็นหลัก

ก. คำอธิบายของปัญหานั้น
ข. ความจริงที่รวบรวมมาได้
ค. ความจริงและคำอธิบายของปัญหา
ง. ความจริงที่รวบรวมได้และความจริงที่คาดหวัง

24. เกณฑ์การประเมินแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์มีประโยชน์ในการช่วยตรวจสอบเรื่องใดมากที่สุด

ก. เขียนแผนได้ครบทุกหัวข้อ
ข. ทุกเรื่องที่จะทำมีข้อมูลอยู่บ้างแล้ว
ค. ความสามารถที่จะดำเนินการได้สำเร็จ
ง. ปฏิทินที่ช่วยให้สามารถดำเนินการได้ตามกำหนด

25. **การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ มีความสำคัญอย่างไร**

ก. ช่วยให้จัดทำหนังสือได้เร็วขึ้น
ข. ทำให้ทราบขั้นตอนและค่าใช้จ่าย
ค. ใช้เป็นหลักฐานในการขออนุมัติโครงการ
ง. ใช้เป็นแนวทางดำเนินการให้เสร็จทันเวลา

26. **สิ่งใดควรจัดทำเป็นลำดับแรก**

ก. การจัดทำต้นฉบับเรื่อง
ข. การจัดทำต้นฉบับภาพ
ค. การจัดทำต้นฉบับหนังสือ
ง. การจัดทำโครงสร้างหนังสือ

27. **ส่วนใดสำคัญที่สุดในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์**

ก. ตัวละคร
ข. แก่นเรื่อง
ค. เค้าโครงเรื่อง
ง. ท่วงทำนองการเขียน

28. **ข้อใดถูกต้องตามหลักและวิธีการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์**

ก. จัดทำต้นฉบับภาพก่อนต้นฉบับเรื่อง
ข. จัดทำต้นฉบับเรื่องก่อนต้นฉบับภาพ
ค. จัดทำโครงสร้างหนังสือก่อนต้นฉบับเรื่อง
ง. จัดทำต้นฉบับเรื่องก่อนโครงสร้างหนังสือ

29. **ข้อใดกล่าวถึงการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ได้ถูกต้องที่สุด**

ก. การทำหนังสือฯ ควรยึดหลักง่ายและใช้เวลาสั้น
ข. หนังสือฯ ทุกเรื่องจะต้องใช้ภาพจริง
ค. การทำหนังสือฯ ขึ้นอยู่กับความสามารถของครูผู้เขียน
ง. หนังสือฯ ทุกเรื่องจะต้องใช้ภาพประกอบ

30. **ข้อใดเป็นจุดประสงค์หลักของการนำหนังสือเสริมประสบการณ์ไปทดลองใช้**

ก. เพื่อศึกษาว่าได้สุ่มตัวอย่างมาถูกต้อง
ข. เพื่อให้มั่นใจว่าหนังสือที่จัดทำขึ้นสามารถใช้ได้ตามต้องการ
ค. เพื่อกำหนดตัวบ่งชี้ที่ใช้เป็นเกณฑ์ให้เหมาะสม
ง. เพื่อลดข้อบกพร่องของหนังสือ

31. **การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ขั้นสุดท้ายควรเป็นข้อใด**
    ก. ปรับปรุงต้นฉบับหนังสือเสริมประสบการณ์ที่ทดลองใช้มาแล้ว
    ข. ให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายอ่านแล้วทดสอบความเข้าใจ
    ค. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ข้อเสนอแนะทั้งหมด
    ง. ให้เพื่อนครูอ่านแล้ววิพากษ์วิจารณ์
32. **ข้อใดจัดเรียงขั้นตอนการเขียนหนังสือบันเทิงคดีได้ตามลำดับ**
    ก. เสนอปัญหา แนะนำตัวละคร เปิดเรื่อง แก้ปัญหา คลี่คลายปัญหา
    ข. แนะนำตัวละคร เปิดเรื่อง เสนอปัญหา คลี่คลายปัญหา แก้ปัญหา
    ค. เปิดเรื่อง แนะนำตัวละคร เสนอปัญหา แก้ปัญหา คลี่คลายปัญหา
    ง. เสนอปัญหา เปิดเรื่อง แนะนำตัวละคร แก้ปัญหา คลี่คลายปัญหา
33. **ข้อใดเป็น "คุณค่า" ที่สำคัญยิ่งของการนำเสนอผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์**
    ก. ใช้เป็นผลงานทางวิชาการ
    ข. ได้เผยแพร่ให้ผู้สนใจทราบ
    ค. ป้องกันการทำซ้ำซ้อนในเรื่องเดียวกัน
    ง. ทำให้เกิดการขยายขอบเขตขององค์ความรู้
34. **การอ้างอิงในรายงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ให้ประโยชน์ในแง่ใด**
    ก. ผลงานมีความเป็นวิชาการมากขึ้น
    ข. สะดวกในการสืบค้นรายละเอียดสำหรับผู้สนใจ
    ค. ผลงานมีความเป็นวิชาการมากขึ้น
    ง. แสดงถึงความซื่อสัตย์ของผู้รายงาน
35. **ข้อใดเป็นส่วนสำคัญของรายงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์**
    ก. สารบัญตาราง
    ข. ภาพประกอบ
    ค. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
    ง. ความเป็นมาของปัญหาและวัตถุประสงค์ของการจัดทำ
36. **ข้อใดมีความสำคัญน้อยที่สุด ในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์**
    ก. เขียนแผนการจัดทำหนังสือฯ อย่างถี่ถ้วนรอบคอบก่อนจัดทำ
    ข. มีแหล่งข้อมูลที่จะกลับไปศึกษาค้นคว้าเมื่อมีปัญหาระหว่างจัดทำ
    ค. สามารถเขียนติดต่อกันไปจนจบเรื่องในคราวเดียวกัน
    ง. มีเวลานานพอในการเขียนและจัดทำต้นฉบับ
37. **การเขียนเอกสารรายงานจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ยึดหลักใดสำคัญที่สุด**
    ก. การใช้ภาษา
    ข. ความสัมพันธ์สอดคล้องกันของเนื้อหาสาระระหว่างตอน
    ค. กลุ่มผู้อ่าน
    ง. ความเป็นเอกภาพของเนื้อหาแต่ละตอน

38. ข้อใดเป็นแนวคิดหลักในการเขียนหนังสือสารคดี

ก. นำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับความคิดรวบยอดและจุดประสงค์

ข. ความคิดสำคัญ ความคิดรอง และรายละเอียดมีเอกภาพ และสัมพันธภาพ

ค. ภาพประกอบ และตัวอย่างเหมาะสมกลมกลืน

ง. เนื้อหาและเรื่องราวเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

39. ควรนำเสนอผลการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์อย่างไร ถ้าต้องการเผยแพร่ในวงกว้าง

ก. เอกสารรายงาน

ข. แฟ้มสะสมงาน

ค. การจัดนิทรรศการ

40. การเขียนข้อเสนอแนะในรายงานการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ควรเน้นอย่างไร

ก. ทางเลือกหลากหลายที่เป็นไปได้

ข. ให้มีการจัดทำต่อเนื่องในเรื่องที่น่าสนใจ

ค. ให้มีการนำหนังสือฯ ไปใช้ในลักษณะต่าง ๆ

ง. เสนอแนะภายใต้ข้อค้นพบจากการจัดทำหนังสือฯ ครั้งนี้

ตาราง 9 เฉลยคำตอบสำหรับแบบทดสอบวัดความรู้ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

ข้อที่	คำตอบถูก	ข้อที่	คำตอบถูก
1	ค	21	ข
2	ข	22	ค
3	ค	23	ง
4	ง	24	ค
5	ค	25	ง
6	ค	26	ง
7	ง	27	ค
8	ง	28	ค
9	ก	29	ค
10	ก	30	ข
11	ค	31	ก
12	ข	32	ค
13	ข	33	ง
14	ค	34	ข
15	ง	35	ง
16	ข	36	ค
17	ง	37	ข
18	ข	38	ง
19	ก	39	ก
20	ค	40	ง

ตาราง 10 คุณภาพของแบบทดสอบวัดความรู้ด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

ข้อที่	P	r	ข้อที่	p	r
1	.46	.36	21	.68	.21
2	.39	.21	22	.46	.21
3	.64	.43	23	.64	.28
4	.39	.21	24	.46	.36
5	.57	.28	25	.68	.21
6	.61	.21	26	.60	.21
7	.46	.50	27	.60	.36
8	.46	.21	28	.50	.28
9	.61	.21	29	.25	.35
10	.75	.36	30	.78	.21
11	.43	.86	31	.39	.21
12	.57	.28	32	.46	.21
13	.46	.36	33	.64	.28
14	.39	.21	34	.53	.21
15	.60	.36	35	.71	.28
16	.46	.21	36	.60	.49
17	.46	.21	37	.39	.21
18	.53	.21	38	.47	.21
19	.57	.28	39	.32	.21
20	.39	.21	40	.39	.21

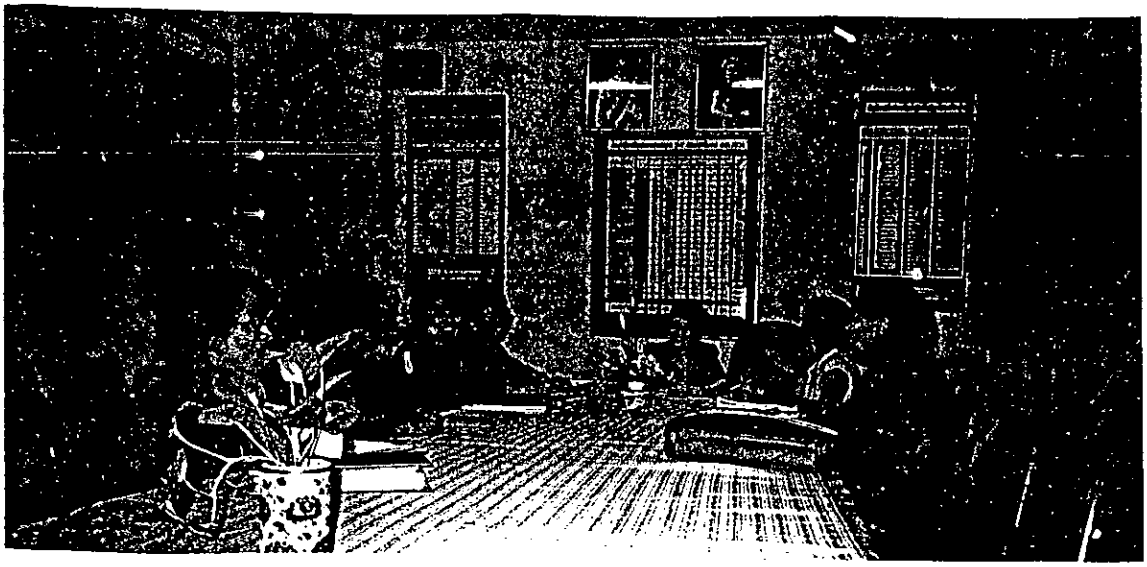
ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ (r_{tt} = .99)

ภาคผนวก จ

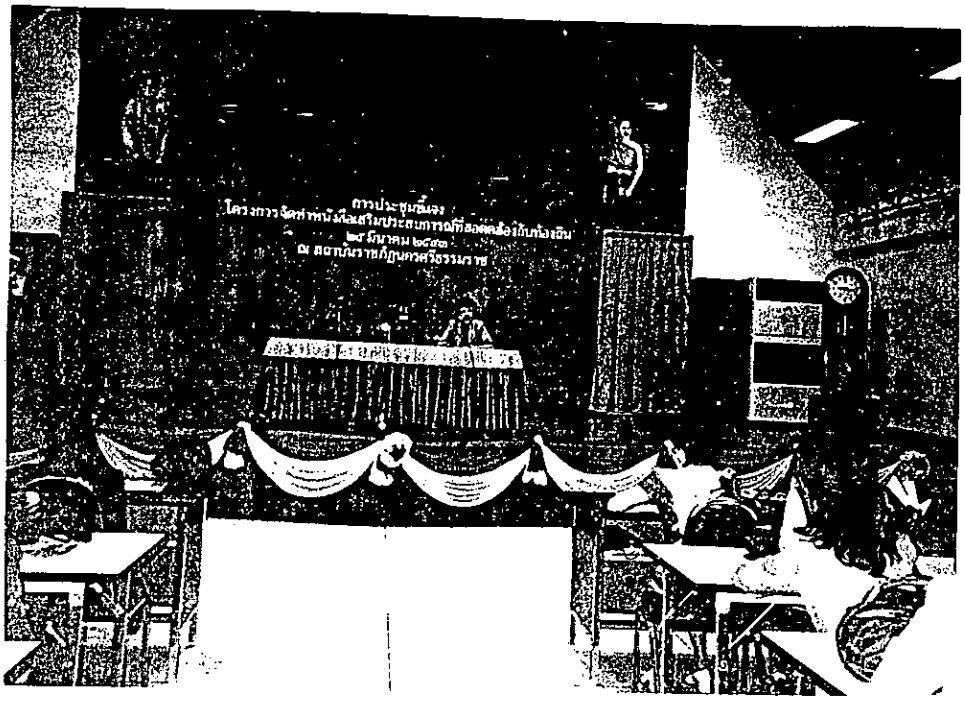
ภาพกิจกรรมการดำเนินการฝึกอบรม

- ภาพในระยะเตรียมการฝึกอบรม
- ภาพการฝึกอบรมในระยะที่ 1
- ภาพการฝึกอบรมในระยะที่ 2
- ภาพการฝึกอบรมในระยะที่ 3
- ภาพการฝึกอบรมในระยะที่ 4
- ภาพการฝึกอบรมในระยะสิ้นสุดโครงการ

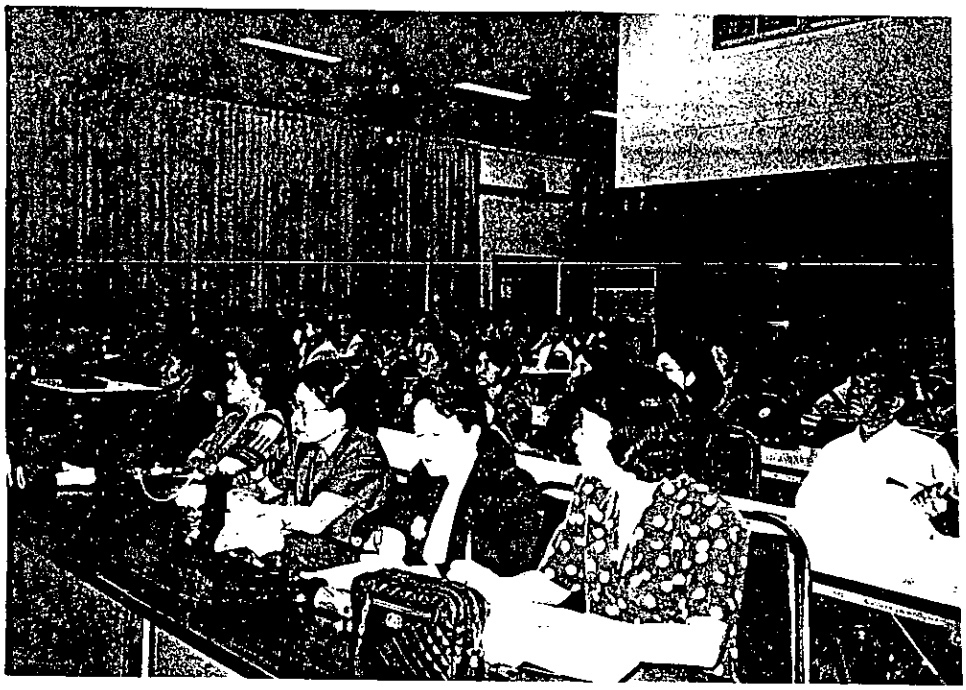

ภาพประกอบ 19 การจัดกลุ่มสนทนาเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับร่างหลักสูตร

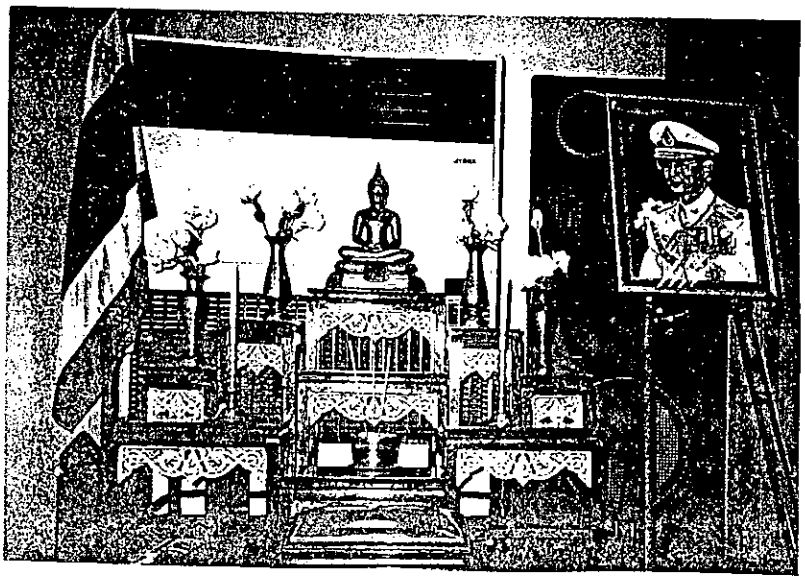

ภาพประกอบ 20 การประชุมชี้แจงโครงการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

ภาพประกอบ 21 ผู้เข้าร่วมฟังการประชุมชี้แจงโครงการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

ภาพการฝึกอบรมในระยะที่ 1

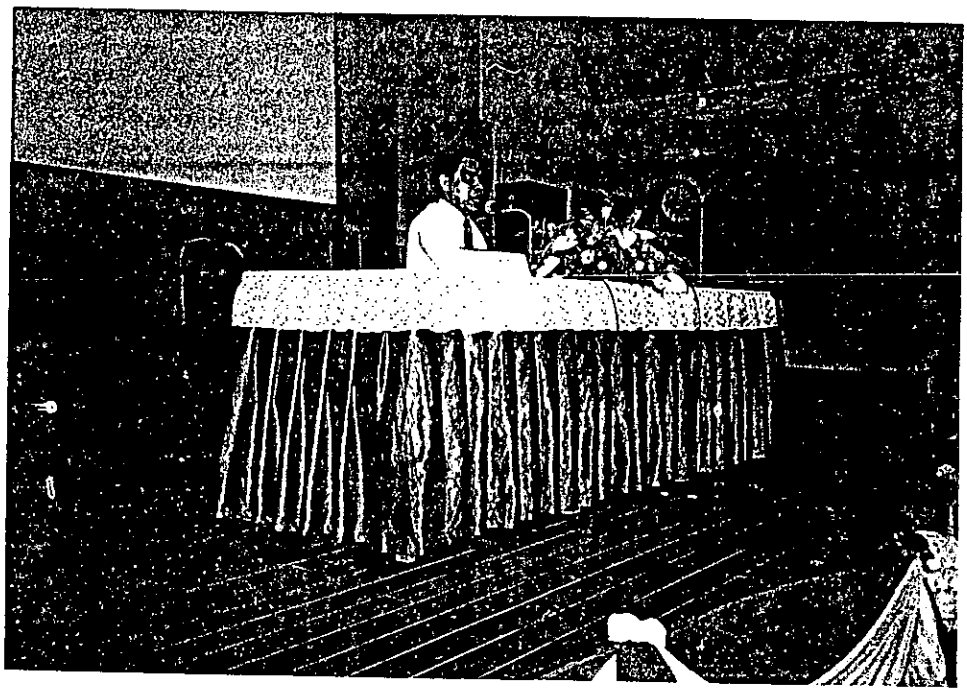
ภาพประกอบ 22 การจัดเตรียมสถานที่ในพิธีเปิดการอบรม

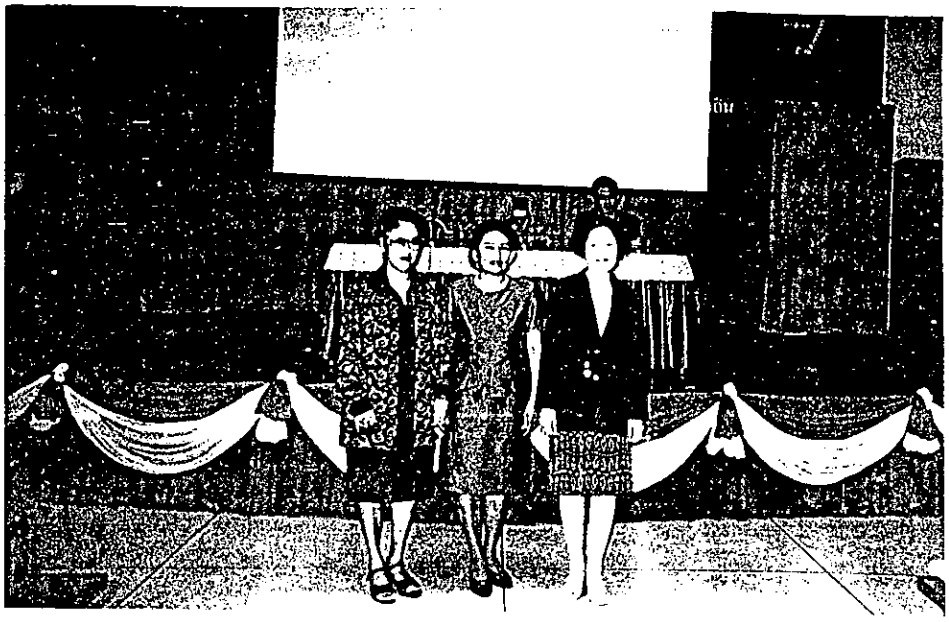
ภาพประกอบ 23 ประธานในพิธีกล่าวเปิดการอบรมโครงการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

ภาพประกอบ 24 ผู้จัดและดำเนินการฝึกอบรม

ภาพประกอบ 25 วิทยากรด้านการสืบค้นข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

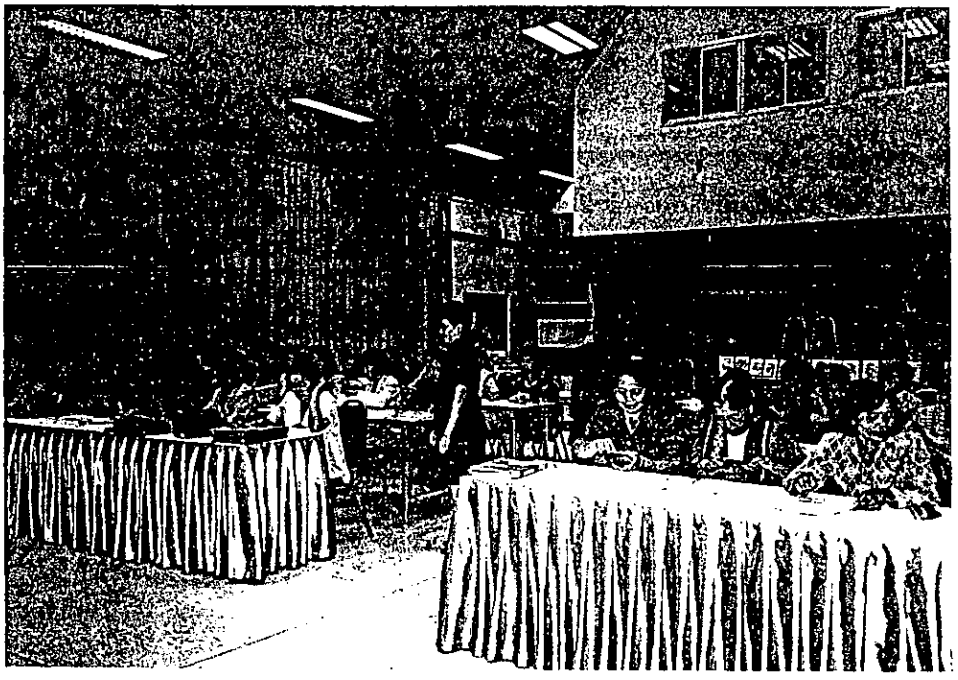
ภาพประกอบ 26 การแนะนำคณะวิทยากรประจำกลุ่มย่อย

ภาพประกอบ 27 วิทยากรด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

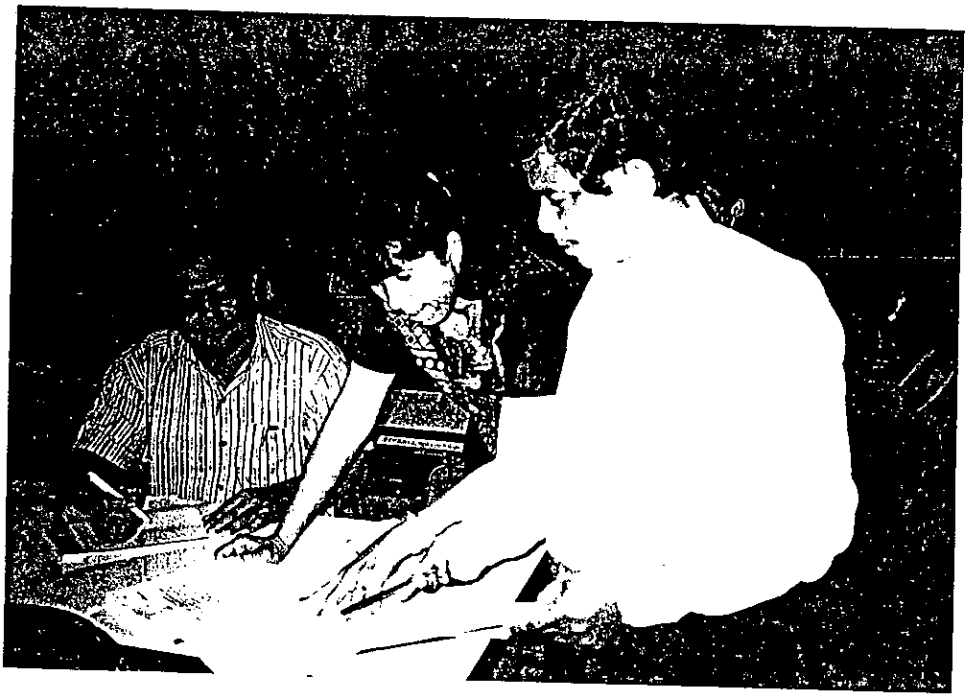
ภาพประกอบ 28 คณะทำงานในฝ่ายสนับสนุนและบริการ

ภาพประกอบ 29 การดำเนินการ สอบก่อนฝึกอบรม

ภาพประกอบ 30 ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้จากสื่อของจริง

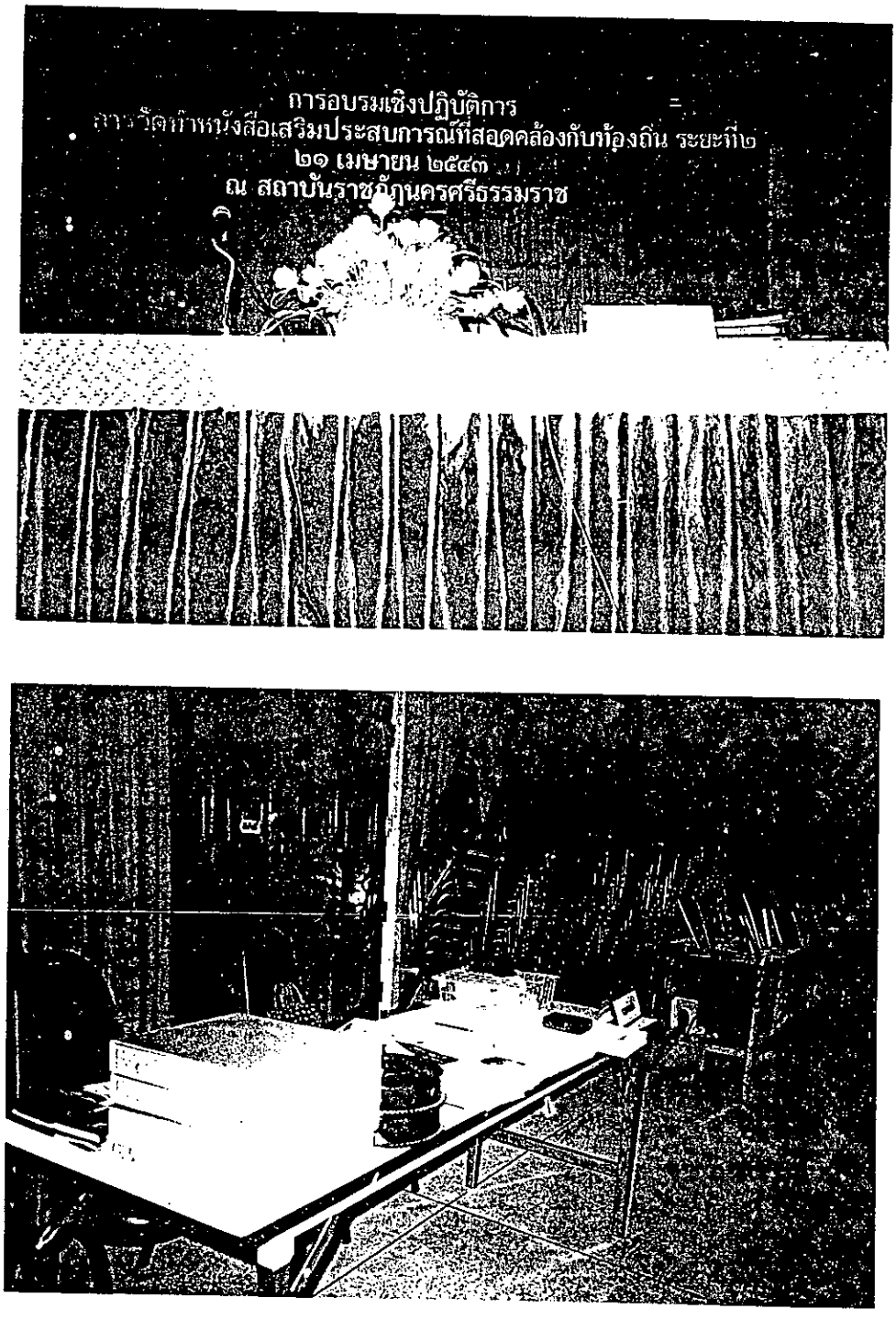
ภาพประกอบ 31 ผู้เข้ารับการอบรมถ่ายโอนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ภาพประกอบ 32 กิจกรรมกลุ่ม ปฏิบัติการฝึกวิเคราะห์หลักสูตร และฝึกเขียนแผนการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์

ภาพการฝึกอบรมในระยะที่ 2

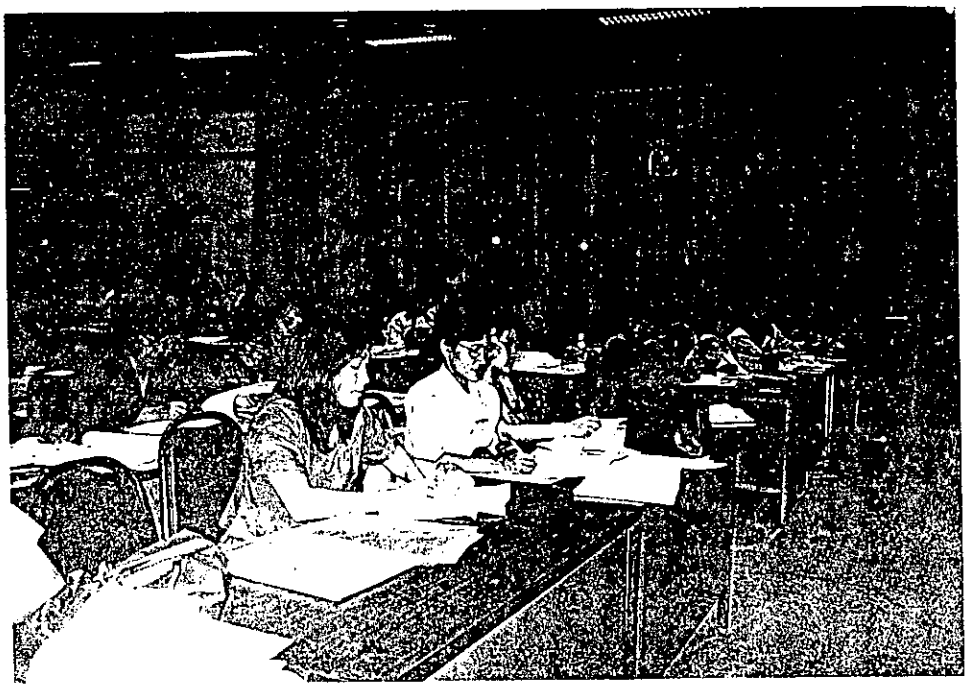

ภาพประกอบ 33 การเตรียมสถานที่ สื่อ อุปกรณ์ ประกอบการฝึกอบรม

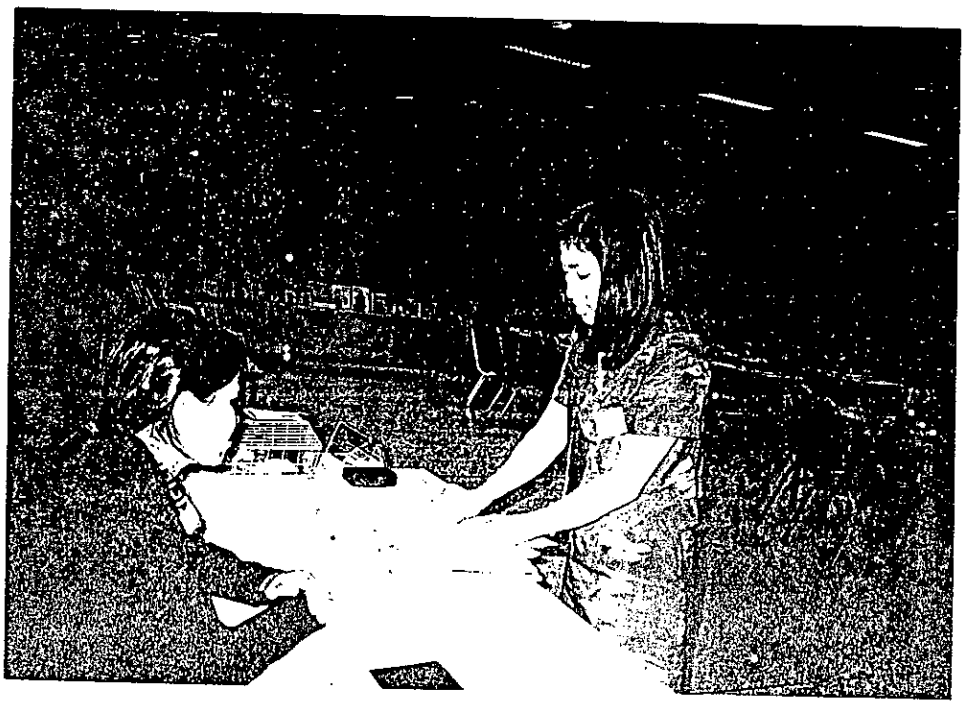

ภาพประกอบ 34 สื่อประกอบการอบรมประเภทหนังสือเสริมประสบการณ์

ภาพประกอบ 35 ผู้เข้ารับการอบรมในระหว่างฟังการบรรยายนำเข้าสู่เรื่อง หน่วยที่ 3

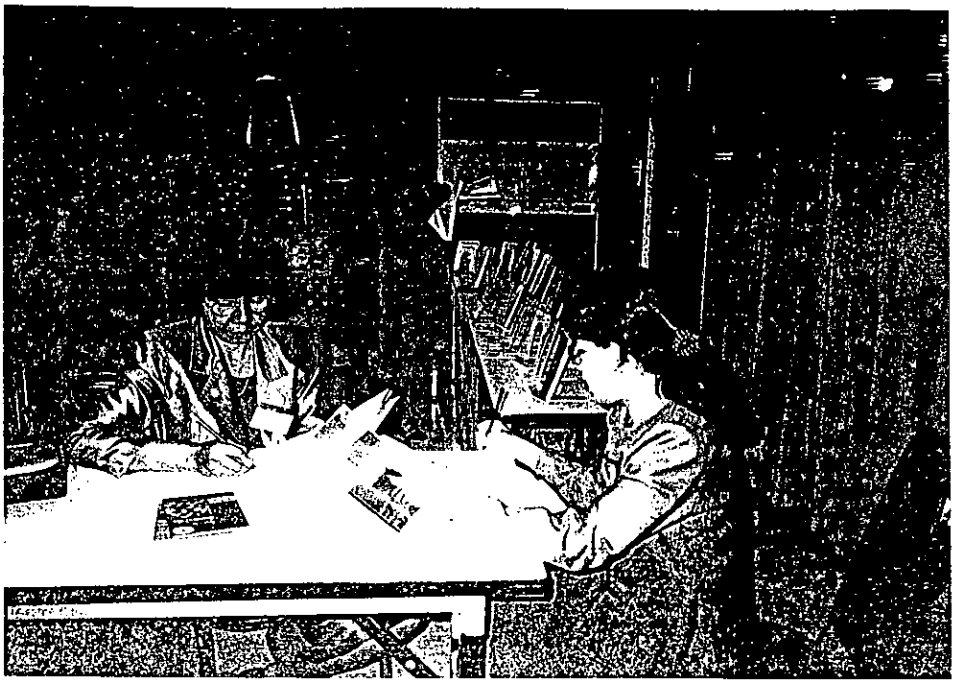
ภาพประกอบ 36 การส่งและรับคืนงานก่อนเข้ารับการอบรม

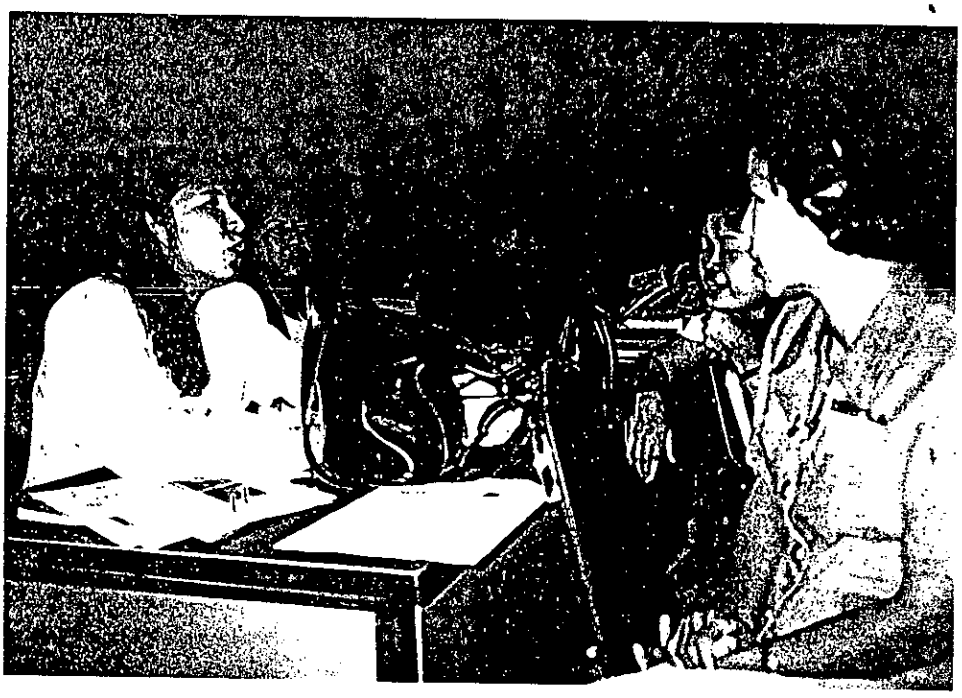
ภาพประกอบ 37 การเรียนรู้จากสื่อตัวอย่าง

ภาพประกอบ 38 การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ

ภาพประกอบ 39 การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ

ภาพประกอบ 40 การสะท้อนความคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม

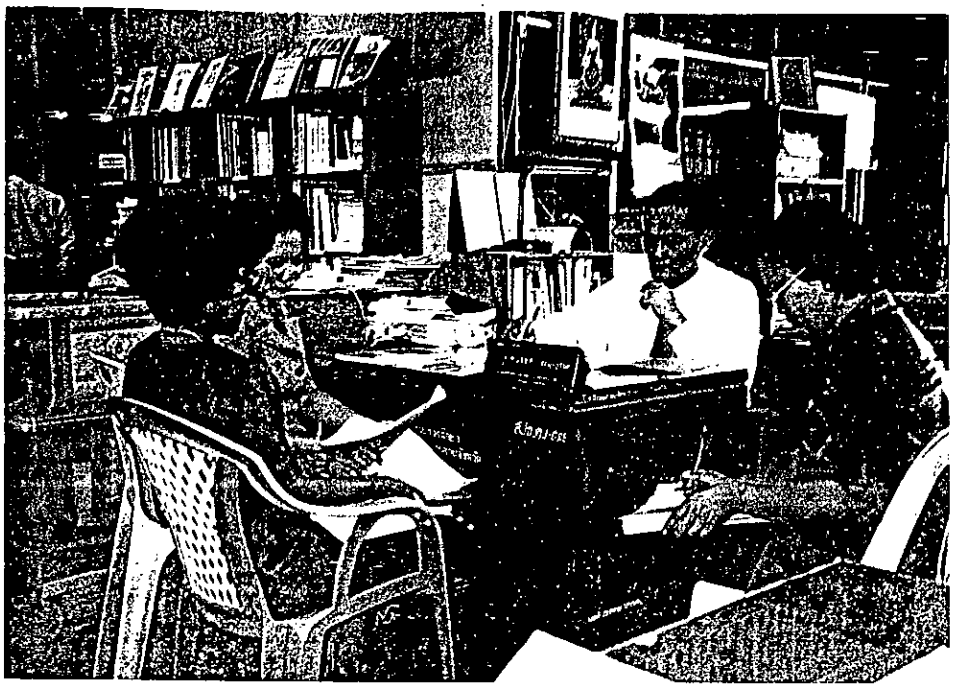

ภาพประกอบ 41 การเรียนรู้จากการซักถาม แบบกลุ่มไม่เป็นทางการ

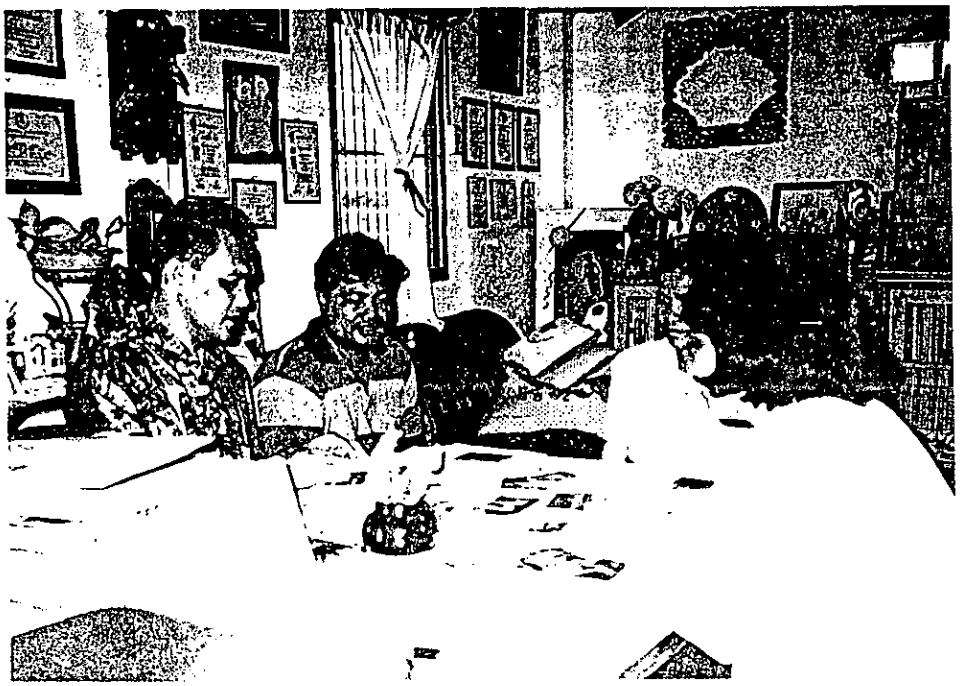
ภาพประกอบ 42 การเรียนรู้จากการซักถาม แบบกลุ่มไม่เป็นทางการ

ภาพประกอบ 43 การเรียนรู้จากการซักถาม แบบไม่เป็นทางการตามกลุ่มนัดหมาย ที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพประกอบ 44 การเรียนรู้จากการซักถาม แบบไม่เป็นทางการ ตามกลุ่มเป้าหมาย ที่บ้านผู้วิจัย

ภาพประกอบ 45 การเรียนรู้จากการซักถาม แบบไม่เป็นทางการตามกลุ่มนัดหมายที่บ้านผู้วิจัย

ภาพการฝึกอบรมในระยะที่ 3

ภาพประกอบ 46 วิทยากรบรรยายนำในการฝึกอบรมระยะที่ 3

ภาพประกอบ 47 การมอบรางวัลและให้กำลังใจสำหรับผู้ปฏิบัติงานดีเด่น

ภาพประกอบ 48 ผู้เข้ารับการอบรม กับชิ้นงานของตนเองที่เริ่มมีมากขึ้น และมีกำลังใจเข้มแข็ง ไม่ย่อท้อ

ภาพประกอบ 49 ผู้เข้ารับการอบรม คุ้นเคยสนิทสนม เป็นกันเองมากขึ้น มีการนำของฝากติดไม้ติดมือมารับประทานเป็นของว่างในระหว่างฝึกอบรม โดยไม่ลืมที่จะนำมาฝากวิทยากรด้วย

ภาพประกอบ 50 ผู้เข้ารับการอบรม พบปะซักถาม วิทยากรกลุ่มย่อย

ภาพประกอบ 51 ผู้เข้ารับการอบรมยังมีกำลังใจ และยิ้มสู้แม้ภาระงานในการฝึกอบรมในระยะนี้เริ่มหนักหน่วงขึ้นตามลำดับ

ภาพประกอบ 52 ผู้เข้ารับการอบรมมีความตั้งใจ และจริงจังในการปฏิบัติงาน การรวมกลุ่มมาซักถามวิทยากร จึงมีเกิดขึ้นทุกระยะของการอบรม

ภาพการฝึกอบรมในระยะที่ 4

ภาพประกอบ 53 ความคุ้นเคยและเป็นกันเองระหว่างผู้เข้ารับการอบรมด้วยกัน และผู้วิจัยเริ่มมีมากขึ้นได้ถ่ายภาพกลุ่มไว้เป็นที่ระลึกก่อนแยกย้ายกันกลับวันอบรมระยะที่ 4

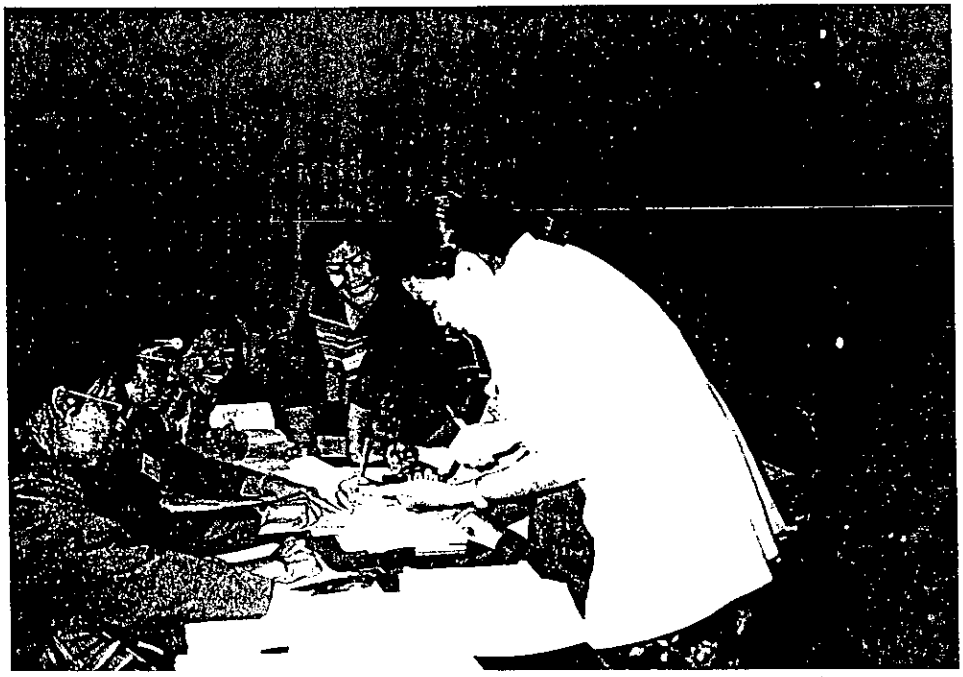
ภาพประกอบ 54 การให้คำแนะนำเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการอบรม

ภาพประกอบ 55 การให้คำแนะนำของวิทยากรและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของผู้เข้ารับการอบรม

ภาพประกอบ 56 บรรยากาศการร่วมกิจกรรมกลุ่มของผู้เข้ารับการอบรม

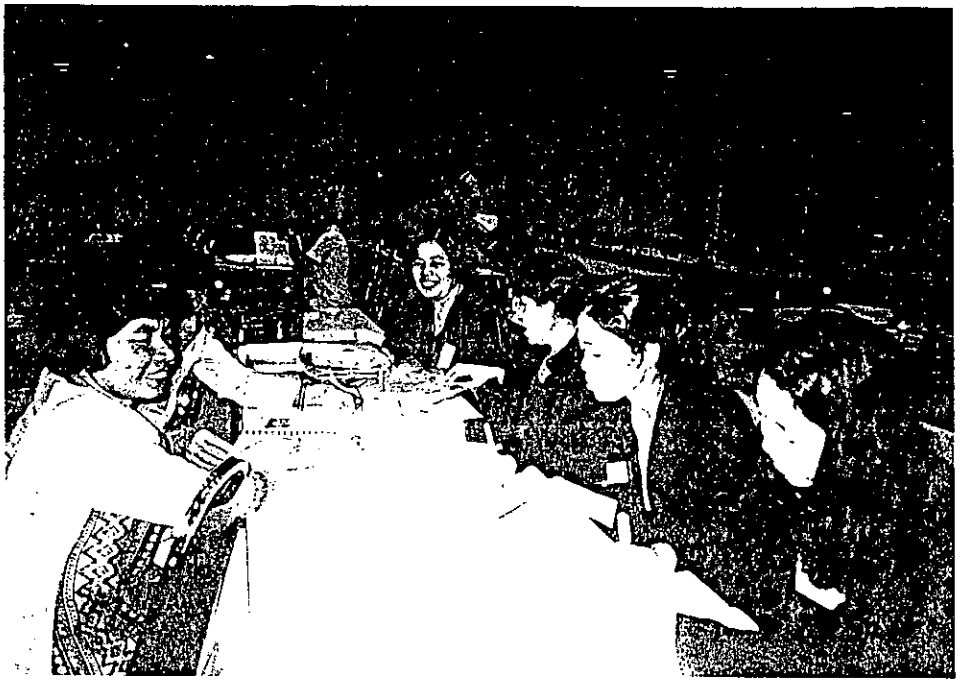

ภาพประกอบ 57 บรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม

ภาพประกอบ 58 บรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม

ภาพประกอบ 59 บรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม

ภาพประกอบ 60 การพักเปลี่ยนอิริยาบท และรับประทานอาหารว่างในมุมสบาย ๆ ของห้องประชุม

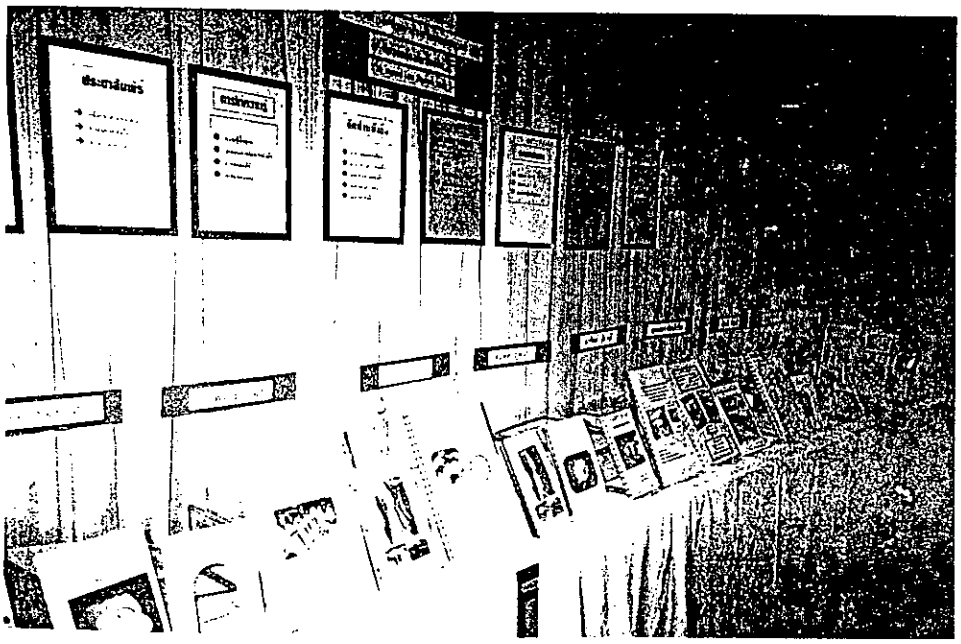
ภาพประกอบ 61 บรรยากาศการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการของกลุ่มตามนัดหมาย ที่บ้านของผู้วิจัย

ภาพประกอบ 62 บรรยากาศการเรียนรู้ แบบไม่เป็นทางการของกลุ่มตามนัดหมาย ที่บ้านของผู้วิจัย

ภาพการฝึกอบรมในระยะสิ้นสุดโครงการ

ภาพประกอบ 63 นิทรรศการผลงานที่เกิดจากการฝึกอบรมตามโครงการ

ภาพประกอบ 64 คณะทำงานเตรียมพร้อมในระหว่างการอบรมระยะสิ้นสุดโครงการ

ภาพประกอบ 65 แขกผู้มีเกียรติที่มาร่วมชื่นชมผลงานในการแสดงนิทรรศการ

ภาพประกอบ 66 ผู้เข้ารับการอบรม และแขกผู้มีเกียรติเยี่ยมชมผลงานในระยะสิ้นสุดโครงการ

ภาพประกอบ 67 การอภิปรายและเสวนาเปิดใจผู้เข้ารับการอบรมในวันสิ้นสุดการอบรม

ภาพประกอบ 68 ผู้เข้ารับการอบรม และวิทยากร ปลื้มและภาคภูมิใจในผลงานร่วมกัน

ภาพประกอบ 69 อธิการบดีเยี่ยมชมผลงานของผู้เข้ารับการอบรม

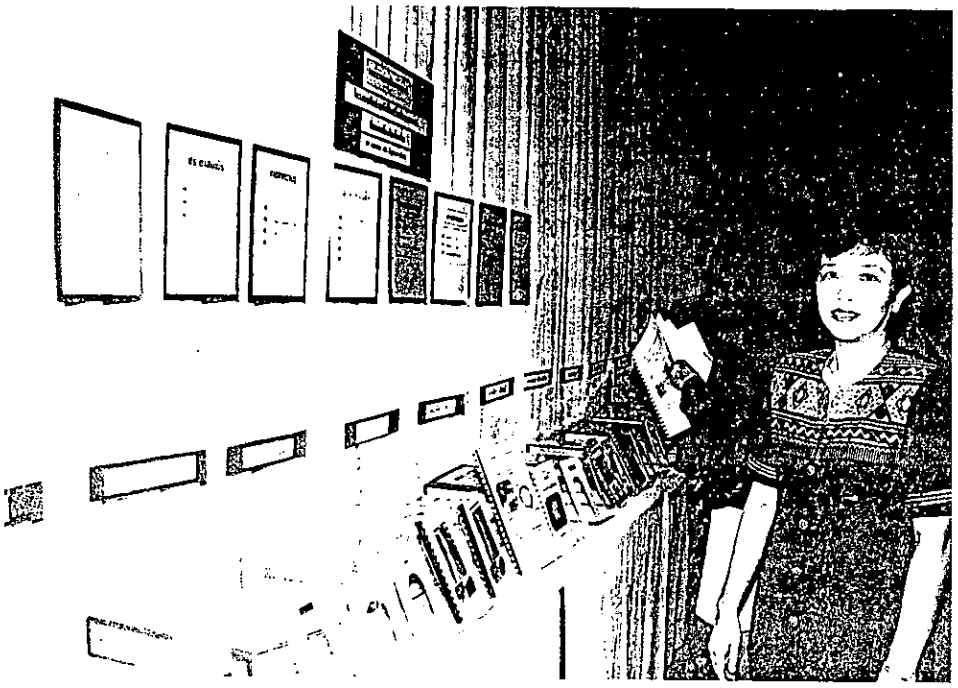
ภาพประกอบ 70 กรรมการที่ปรึกษาโครงการ และกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์เยี่ยมชมผลงานและพูดคุยกับผู้เข้ารับการอบรม

ภาพประกอบ 71 คณะทำงานจัดเตรียมวุฒิบัตร เพื่อมอบแก่ผู้เข้ารับการอบรมในพิธีปิด

ภาพประกอบ 72 อธิการบดีสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช มาเป็นเกียรติมอบวุฒิบัตรในพิธีปิดการอบรม

ภาพประกอบ 73 ผู้วิจัยกับนิทรรศการผลงานของผู้เข้ารับการอบรมตามโครงการ

ภาพประกอบ 74 ประธานในพิธีปิดถ่ายภาพร่วมกับวิทยากร แขกผู้มีเกียรติและผู้เข้ารับการอบรม

ภาคผนวก ฉ

ผลผลิตและภาพสะท้อนจากโครงการ

- ผลการสอบวัดความรู้ก่อนและหลังอบรม
- รายชื่อหนังสือเสริมประสบการณ์ที่ได้จากโครงการ
- การสะท้อนความรู้สึกต่อโครงการจากการเขียนบันทึก
- การสะท้อนความรู้สึกต่อโครงการจากการบันทึกเทปเสวนา
- ตัวอย่างผลงานการฝึกปฏิบัติในระหว่างการอบรม

ตาราง 11 ผลการสอบวัดความรู้ก่อนและหลังอบรมโครงการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ก่อน	หลัง
1	นางสุวนิตย์ ชูรักษ์	20	25
2	นางจำเนียร เลกากาญจน์	19	20
3	นางวรรณา ไชยภู	17	22
4	นางอัจฉรา จันทวี	20	24
5	นางทัศนัย ชูเชิด	19	20
6	นางประไพ ชนะมณี	20	22
7	นายนิโรจน์ ทิศทองแก้ว	20	25
8	นางวรรณดี พิทักษ์	16	20
9	นางอาพร ปานมา	24	27
10	นางวาสนา ลาภผล	20	23
11	นางสมพิศ ภูพวก	21	23
12	นางทัศนีย์ ศรีวรเดชไพศาล	21	23
13	นางกาญจนา กะฐินหอม	22	24
14	นางไมตรี จันทวี	24	27
15	นางสุวรรณา ทัศนโกวิท	22	26
16	นางเพ็ญศรี รักษา	20	21
17	นางเฉลิมลักษณ์ ฉิมพลี	20	24
18	นางประทีป จันทร์วุ่น	22	23
19	นางไพรัช ทองมาก	23	27
20	นางวิไล ตลึงจิตต์	26	27
21	นางกาญจนา จิตรสำรวย	23	23
22	นางกิตติภรณ์ แอบพล	22	18
23	นางสาวพรจุรีย์ พงษ์พิริยะเดชะ	22	23
24	นางพรทิพย์ ฉิมพลี	20	20
25	นางสาววิจิตร ทองปาน	20	20
26	นางไพบูลย์ อิ้ววังโส	21	26

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ก่อน	หลัง
27	นางสาวสุนันทา กาญจนพนัง	21	18
28	นางสุภาณี ชุมพงศ์	18	22
29	นางสาวณิชกานต์ ดาวัลย์	22	22
30	นางเปรมใจ ณ รังษี	23	25
31	นายนพดลย์ เพชระ	25	23
32	นางสาววรรณะ ศรีเปารยะ	20	23
33	นางสยมพร พันธุ์เล่ง	23	20
34	นางสาวเอื้อมพร รักษ์ทิพย์	23	23
35	นางสมปรารถนา มาลากาญจน์	17	28
$\bar{X}$/SD.		21.03/2.19	23.06/2.58

ตาราง 12 รายชื่อหนังสือเสริมประสบการณ์ที่ได้จากโครงการ

ชื่อหนังสือ	ชื่อผู้เขียน
1. Where is here?	นางสุวนิตย์ ชูรักษ์
2. ปั้นหม้อที่บ้านทวดเหนือ	นางจำเนียร เลกากาญจน์
3. ครูภัชร สำเภาพล ปูชนียบุคคลแห่งลานสกา	นางวรรณา ไชยภู
4. คือผู้ให้	นางวรรณา ไชยภู
5. ดีชำ : ขนมแทนเบี้ยแด่ผู้ที่ตายไปแล้ว	นางอัจฉรา จันทวี
6. คูน้ำในความฝัน	นางอัจฉรา จันทวี
7. ภูมิปัญญาไทย : พัดใบกะพ้อ	นางทัศนัย ชูเชิด
8. ดอกไม้ใบยาง : ศิลปะแห่งความงาม	นางทัศนัย ชูเชิด
9. กะพ้อ สารพัดประโยชน์	นางทัศนัย ชูเชิด
10. ฉันคือพืชน้ำจืด	นางประไพ ชนะมณี
11. กว่าจะมาเป็นเคย	นายนิโรจน์ ทิศทองแก้ว
12. มันกุ้งบ้านปลายทอน	นายนิโรจน์ ทิศทองแก้ว
13. หอยเสียบ เศรษฐกิจเพื่อชุมชน	นายนิโรจน์ ทิศทองแก้ว
14. ครูแสงผู้เสียสละอย่างสูงในการพัฒนาท้องถิ่น	นางวรรณดี พิทักษ์
15. เวียง แสงสวัสดิ์ ผู้ประสบความสำเร็จในโลกมือ	นางวรรณดี พิทักษ์
16. Amazing Cha-Uat	นางอาพร ปานมา
17. ชะอวดดินแดนหลากหลายอารยธรรม	นางอาพร ปานมา
18. ภาษาอังกฤษที่พบในชีวิตประจำวัน	นางอาพร ปานมา
19. ชัยชนะของใบน้อยหน่า ในชุดความรักของโต๊ะ	นางวาสนา ลาภผล
20. ลุงคองคนเผาถ่าน	นางสมพิศ ภูพวก
21. น้ำชูคนดีเหล็ก	นางสมพิศ ภูพวก
22. ขนมจีนป้ารี	นางสมพิศ ภูพวก
23. คนดีศรีพิปูน	นางทัศนีย์ ศรีวรเดชไพศาล
24. พืชก็เป็นยา	นางกาญจนา กะฐินหอม
25. ไม้กวาดดอกหญ้า : ภูมิปัญญาที่ไม่ควรมองข้าม	นางไมตรี จันทวี
26. ประเพณีปิดกรีด	นางไมตรี จันทวี
27. หนูอยากเป็นใคร	นางไมตรี จันทวี
28. พิษสัตว์แก้ไขได้ง่ายจัง	นางสุวรรณา ทัศนโกวิท
29. จาก : พืชสารพัดประโยชน์	นางเพ็ญศรี รักษา

ชื่อหนังสือ	ชื่อผู้เขียน
30. บ้านสวยด้วยสองมือ	นางเพ็ญศรี รักษา
31. ท่องเที่ยว...ที่เขื่อนปากพนัง	นางเพ็ญศรี รักษา
32. ป้านิตย์ : ผู้บุกเบิกไม้กระถางแห่งแรกของบางปู	นางเฉลิมลักษณ์ ฉิมพลี
33. ข้าวซ้อมมือเพื่อสุขภาพ	นางเฉลิมลักษณ์ ฉิมพลี
34. เป็ดกากี	นางเฉลิมลักษณ์ ฉิมพลี
35. พอง : ขนมแทนเรือแพแด่ผู้ที่ตายแล้ว	นางไพรัช ทองมา
36. รถวิเศษ	นางไพรัช ทองมา
37. เรือแสนสนุก	นางไพรัช ทองมา
38. คีรีวง : อ้อมอกแห่งขุนเขา	นางวิไล ตลึงจิตต์
39. ดอกไม้ใบยาง	นางกาญจนา จิตสำรวย
40. ตอไม้ตาสร้อย	นางกาญจนา จิตสำรวย
41. ขนมดูกไก่ : ขนมใช้แทนสร้อยคอแด่ผู้ล่วงลับ	นางประทีบ จันทร์วุ่น
42. ขนมลาแสนอร่อยของลุงผ่อง	นางกิตติภรณ์ แอบพล
43. พระนักพัฒนา พระครูการุณกิจโกศล	นางสาวพรจุรีย์ พงษ์พิริยะเดช
44. ใบไม้วิเศษของตาหนัด	นางสาวพรจุรีย์ พงษ์พิริยะเดช
45. หมอหวาด หมอสมุนไพร หมอชาวบ้าน	นางพรทิพย์ ฉิมพลี
46. ชักสาย ป่ายรีด	นางวิจิตร ทองปาน
47. จากทับ	นางวิจิตร ทองปาน
48. อาจารย์ป้วน พ่อตัวอย่างแห่งชาติ	นายไพบูลย์ อิ้ววังโส
49. ลุงรุ่ง กับรางวัลที่ไม่อยากรับ	นายไพบูลย์ อิ้ววังโส
50. ของดีที่บางขัน	นายไพบูลย์ อิ้ววังโส
51. ขนมกง : ขนมประจำเทศกาลเดือนสิบ	นางสุนันทา กาญจนพนัง
52. อย่าเย็บเสื้อในตัว	นางสุภาณี ชุมพงศ์
53. ตัดเล็บกลางคืน	นางสุภาณี ชุมพงศ์
54. ตากผ้ากลางคืน	นางสุภาณี ชุมพงศ์
55. ภูมิปัญญาไทย : พิชิตภัยขนหนอน	นางสาวณิชกานต์ ดาวัลย์
56. บัวขาวบ้านยายลาภ	นางเปรมใจ ณ รังสี
57. เหลียง ผักล้ำค่าบ้านย่าเหลียด	นายนพดลย์ เพชระ
58. อุดพิษ พืชมีพิษที่ไม่ควรมองข้าม	นายนพดลย์ เพชระ
59. ผักหนาม เสน่ห์ความอร่อยผักริมบึง	นายนพดลย์ เพชระ

ชื่อหนังสือ	ชื่อผู้เขียน
60. ลุงสมพรนักธุรกิจตัวอย่าง	นางสาววรรณะ ศรีเปารยะ
61. นิทานยายเปีย	นางสาววรรณะ ศรีเปารยะ
62. ป้าชดผู้ไม่ยอมแพ้	นางสยมพร พันธุ์เล่ง
63. พิชิตมะเร็งด้วยน้ำเต้าหู้	นางสยมพร พันธุ์เล่ง
64. การทำนา	นางสยมพร พันธุ์เล่ง
65. ไก่บ้าน	นางสยมพร พันธุ์เล่ง
66. ขนมบ้า... ที่แสนอร่อยของชาวใต้	นางสาวเอื้อมพร รักษ์ทิพย์
67. ข้าวหลามลุงคม	นางสมปราถนา มาลากาญจน์
68. ปลาแดงแดดเดียว	นางสมปราถนา มาลากาญจน์

การสะท้อนความรู้สึกต่อโครงการจากการเขียนบันทึก

ผู้เข้ารับการอบรมได้เขียนบันทึกสะท้อนความรู้สึกต่อการเข้าร่วมโครงการ ซึ่งสามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้

1) ภาพรวมของโครงการ

1. เป็นโครงการที่ทำให้ได้มีหนังสือที่ครูสามารถทำขึ้นใช้เอง เป็นหนังสือที่นักเรียนชอบ หนังสือที่ทำขึ้นเองนี้ได้ให้อะไรหลายอย่างกับเรา ทั้งในเรื่องของความอดทน การบริหารเวลาให้กับตัวเอง และสุดท้าย คือสามารถนำไปสู่การพัฒนานักเรียนได้อย่างแท้จริง

2. เป็นโครงการที่ดีมาก เพราะเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีการตรวจสอบความก้าวหน้าของงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้เข้ารับการอบรม เห็นความก้าวหน้าของตนเองอยู่ทุกระยะ เกิดความภาคภูมิใจในผลงาน

3. เป็นโครงการที่สร้างครูให้มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง ทำให้ครูตื่นตัว มองเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน

4. เป็นโครงการที่ดี ทำให้ครูได้พัฒนาตนเองด้านวิชาการ เกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียน และนักเรียนชอบที่จะเรียนรู้

5. โครงการนี้อบรมแล้วได้ผลงาน เป็นชิ้นเป็นอัน ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดกำลังใจ

6. เป็นโครงการที่จุดประกายความมุ่งมั่น กระตือรือร้นให้เกิดขึ้นกับการพัฒนางานในหน้าที่ครู ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ดี

7. เป็นโครงการที่ให้โอกาสครู จากผู้ที่ไม่มีความรู้ในการทำหนังสือเสริมประสบการณ์มาเลย ได้มาเขียนเป็น นับว่าได้พัฒนาตนเองขึ้นมามาก

8. เป็นโครงการที่มีประโยชน์มาก จากที่ไม่รู้เรื่องการทำหนังสือเลย จนมาสามารถทำหนังสือได้

9. เป็นโครงการที่ดีมาก ให้ความรู้ที่ผู้เข้ารับการอบรม สามารถทำได้ นำไปปฏิบัติได้ คิดว่าน่าจะให้ครูทุกคนได้เข้ารับการอบรม

10. โครงการนี้ช่วยให้ครูได้พัฒนาตนเอง นำความรู้ด้านการเขียนหนังสือไปถ่ายทอดให้แก่นักเรียน ทำให้นักเรียนสามารถจัดทำหนังสือเล่มเล็กได้

11. โครงการนี้ให้โอกาสสูงสุดในการพัฒนาตนเองของครู อยากให้จัดโครงการในลักษณะนี้อีก เพราะมีครูอีกจำนวนมากต้องการโอกาสเช่นนี้

12. โครงการนี้ดีมาก ขอชื่นชม ควรจัดอีก เป็นวิทยาทานสำหรับครูที่ต้องการเรียนรู้

13. โครงการนี้เป็นแบบอย่างของโครงการที่ดี พัฒนางานได้อย่างแท้จริง

14. เป็นโครงที่ทำให้ได้ความรู้จากการทำหนังสือซึ่งเหนื่อยมาก ต้องเสียสละเวลา มีเวลาจำกัด เร่งรีบในการทำ บางครั้งเกิดความเครียด ความล้า แต่ก็พยายามฝ่าฟัน แม้ผลงานยังไม่ดีเท่าที่ควร แต่ก็ภูมิใจ ได้มีเพื่อนมากขึ้น

15. เป็นโครงการที่มีคุณค่า เพราะครูได้เรียนรู้เพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

2) สิ่งที่ได้รับจากโครงการ

1. ได้ปฏิสัมพันธ์กับคณะวิทยากร และเพื่อนครูผู้เข้ารับการอบรม ด้วยความรัก ความห่วงใย จริงใจต่อกัน รู้สึกซาบซึ้งมาก

2. ได้มีเพื่อนและได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้รู้จักกลุ่มเพื่อนที่ดี ๆ รู้จักเพื่อนครูต่างอำเภอ ได้เพื่อนที่รู้ใจ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับเพื่อนผู้เข้ารับการอบรม

3. ได้เรียนรู้การวางตัวและการปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมเข้ารับการอบรม ได้เรียนรู้แนวทางการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4. ได้ประสบการณ์ในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ทำแฟ้มสะสมงานและเขียนรายงานผลการจัดทำหนังสือ

5. สามารถวิเคราะห์หลักสูตร เนื้อหา และจุดประสงค์ได้

6. ได้พบกับผู้ที่มีความรู้หลายท่าน ได้เรียนรู้แบบอย่างครอบครัวที่ดี ได้ความคิดหลากหลายเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

7. ได้รู้จักคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น และถ่ายทอดสู่ผู้เรียน

8. ได้แนวทางการพัฒนาตนเอง การพัฒนางานด้านอื่น ๆ การทำงานให้เป็นระบบ และการบริหารเวลา

9. ได้ศึกษาเรียนรู้จากหลายแหล่ง ทำให้เข้าใจสภาพปัญหามากขึ้น

10. ได้แนวทางการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ให้นักเรียนอ่าน

11. ได้หนังสือเสริมประสบการณ์ที่เป็นความภาคภูมิใจ

12. มีโอกาสได้แสดงผลงาน

13. ภาคภูมิใจในวิชาชีพครู

14. ได้รู้จักสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

3) ปัจจัยเสริม ความสำเร็จของโครงการ

1. ความตั้งใจ มุ่งมั่น เสียสละ และเพียรพยายามของผู้เข้ารับการอบรม

2. กำลังใจจากวิทยากร ทุกครั้งที่คิดจะล้มเลิกการมาอบรมก็จะคิดถึง อาจารย์คิดถึงความเสียสละทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังความคิด อาจารย์คือผู้ให้ที่สูงส่งเราเป็นแต่เพียงผู้รับ แต่กลับไม่สู้ เมื่อคิดถึงตรงนี้จึงทำให้สู้ต่อไป แล้วจะสู้ต่อไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะถึงจุดหมายที่วางไว้

3. ความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร เพื่อนครู นักเรียน รวมทั้งผู้ให้ข้อมูลในการทำหนังสือ

4. การบริหารเวลาของตนเองให้เป็นสัดส่วน

5. กำลังใจจากผู้เข้ารับการอบรมด้วยกัน การช่วยเหลือแนะนำอย่างจริงใจ ไม่อำพรางของผู้เข้าร่วมอบรม

6. กำลังใจจากตนเอง "ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น"

7. การสนับสนุนจากครอบครัว

8. ความเข้าใจ และการสนับสนุนจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน

4) ปัจจัยขวางความสำเร็จ

1. ภาระงานสอน งานประจำ และงานนอกเหนืองานสอนที่ต้องรับผิดชอบในโรงเรียน

2. การบริหารเวลาไม่ค่อยลงตัวทั้งหน้าที่การงานและครอบครัว

3. ปัญหาสุขภาพและการเจ็บป่วย

4. ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

5. ขาดความชำนาญในการเรียน การพิมพ์ การถ่ายภาพ

6. การประสานการลามาอบรมในเวลาราชการ ทำให้รู้สึกอึดอัด

7. ความไม่เข้าใจของผู้บริหาร และเพื่อนร่วมงาน

5) ด้านอื่น ๆ

1. การบริการ การสนับสนุนด้านต่าง ๆ ดีมาก ทั้งเอกสาร วัสดุอุปกรณ์ อาหารว่าง และสถานที่ในการอบรม

2. จัดอบรมได้ดีมาก สถานที่สะดวก

3. ผู้เข้ารับการอบรมไม่มากเกินไป ทำให้ดูแลได้อย่างทั่วถึง

4. วิทยากรเอาใจใส่ ติดตาม ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจใกล้ชิด และต่อเนื่องทุกขั้นตอน

5. วิทยากรให้ความรู้แก่ผู้เข้ารับการอบรม โดยไม่ปิดบังไว้เลย

6. วิทยากรตั้งใจ เสียสละทำเพื่อคณะครูที่อบรมได้ดีเยี่ยม

6) ข้อเสนอแนะ

1. ควรใช้เวลาอบรมในช่วงปิดภาคเรียน เพื่อจะได้ไม่กระทบต่อการปฏิบัติงานประจำ

2. ควรจัดอบรมภาคทฤษฎีและปฏิบัติสลับกันเช่นเดิม

การสะท้อนความรู้สึกต่อโครงการจากการบันทึกเทปเสวนา

เปิดใจผู้เข้ารับการอบรมในวันสิ้นสุดโครงการ
โครงการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น
30 มิถุนายน พ.ศ. 2543
ณ ห้องประชุมศูนย์วัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

พิธีกร : ขอเรียนเชิญสมาชิกกล่าวความในใจตามกลุ่มที่ร่วมกันทำงานได้เลยนะครับ กลุ่มแรก สี่คนนี้ไม่เหมือนกันเลย ตั้งแต่อยู่กับเรามาสิ่งที่ทำไว้กับโครงการนี้ ไม่เหมือนกันเลย แต่สุดท้ายมาเท่ากันที่จุดนัดพบ เด็กในห้องเราก็เช่นกัน เขาไม่เหมือนกัน แต่เราพยายามทำให้เหมือนกันด้วยไม้เรียวอันหนึ่ง รายการทรมานเด็กเกิดขึ้นได้เสมอขอให้พูดสิ่งที่อยู่ในใจออกมาได้เลย พูดโดยไม่เกรงใจ แต่คำพูดที่ออกมาให้เกรงใจก็แล้วกัน

อาจารย์นพดลย์ : วันนี้ขอพูดก่อนเพื่อนนะครับ เพราะผิดเพื่อน (ผู้ชายคนเดียวในกลุ่มนี้) เรียนท่านคณาจารย์จากสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ท่านศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช และเพื่อนผู้เข้ารับการอบรมที่เคารพทุกท่าน ผมเองมีความผูกพันกับพวกเราในโครงการนี้ กลุ่มเราเล่นเป็นงาน เราเล่นกันมากแต่ได้งาน

การทำหนังสือเสริมประสบการณ์ในโครงการนี้ ได้จุดประกายความกระตือรือร้นของครูได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้จากตั้งแต่วันแรกที่เราเริ่มเข้ารับการอบรมมาเลย เราไม่รู้จะเดินไปทางไหน เราเคยเห็นผลงานที่ไปเทคเขาทำกันได้ดี ๆ แต่เรายังไม่ได้มีจุดเริ่มต้นตรงนี้ หลายคนรำพึงว่า ฉันจะจบแต่วันแรกของการอบรมวันเดียวนั้นไม่ได้ ท่านวิทยากรก็ให้กำลังใจนะครับว่าวันต่อไปจะมีงานให้มากกว่านี้อีก กำลังใจของท่านนะฮะ มากกว่านี้อีก....ด้วยภาระบางอย่างด้วยความเข้าใจที่ทุกท่านเป็นครูผู้สอน ท่านอาจารย์ใหญ่บอกว่า ป. 5 ป. 6 ให้คุณสอนเวียนนะ มีครู 2 คน ท่านลองคิดดูก็แล้วกันว่าเวียนกันอย่างไร จากภาระตรงนี้ยอมรับว่าหนัก และกังวลมาก แต่ก็ด้วยความช่วยเหลือจากคณะวิทยากร จากอาจารย์เกศรินและบุคลากรที่ให้คำแนะนำ **คิดว่าผลงานตรงนี้พอจะโชว์ได้ ในสปอ.ร่อนพิบูลย์มีครูทั้งหมดเจ็ดร้อยกว่าคน ก็คิดว่าเราเป็นหนึ่งในนั้นที่มีผลงานพอจะโชว์เขาได้ ที่มีความรู้สึกนี้และมีผลงานในวันนี้ได้ ผมต้องขอขอบคุณสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ขอบคุณ สปจ.นครศรีธรรมราช ที่ให้โอกาสตรงนี้ ให้คำแนะนำจนมีผลงานสามารถโชว์เพื่อนได้** ขอบคุณมากครับ

อาจารย์ไมตรี : ตัวดิฉันเองเริ่มจากความสนใจมาร่วมงานตลาดนัดการเรียนรู้ครั้งที่ 1 ตั้งแต่นั้นก็รู้สึกว่าตัวเองยังไม่รู้อะไรอีกมากมาย จึงตั้งเป้าว่าจะขอมีแฟ้มผลงานเป็นของตนเองสักแฟ้ม คือชื่นชมในผลงานที่เขานำมาแสดงครั้งนั้นมาก ก็เลยได้เริ่มพัฒนาตนเองตั้งแต่นั้นมา

การเริ่มก็ล้มลุกคลุกคลานมาตลอด เพราะที่โรงเรียนมีครู 8 คน มีภาระงานสอนเต็ม 30 ชั่วโมง จึงแทบไม่มีเวลาว่างในโรงเรียนเลย **ก็หันกับมาจัดการเวลาของตัวเองใหม่ขอนอนแค่วันละ 5 ชั่วโมง** ที่เหลือขอทำงานพัฒนาการสอนของตนเอง **ใช้วิธีถามผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์มาก่อน** ทั้งนี้ต้องขอขอบคุณท่านอาจารย์ครรชิต อาจารย์เกศริน อย่างมาก **และอีกหลายท่านที่ไม่อาจนำมากล่าวที่นี้ได้ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ให้ความรู้ ให้คำแนะนำจนได้งานชิ้นนี้มา** ดิฉันภูมิใจมาก ๆ กับผลงานชิ้นนี้ และคิดว่าสามารถที่จะนำไปให้เพื่อนที่อำเภอที่โรงเรียนดูได้อย่างภาคภูมิใจ

อาจารย์สุวนิตย์ : โดยทั่วไปก็จะรู้สึกคล้ายอาจารย์นพดลและน้องไมตรี และ**ไม่ต้องพูดถึงว่าเราฝ่าฟันอุปสรรคมาเยอะ แต่สิ่งที่ภูมิใจคือ อุปสรรคนั้นทำให้เรากล้าแกร่งขึ้น** ด้านความรู้ที่ได้รับแน่นอนค่ะได้มากที่สุด **ดิฉันมีความภูมิใจมากในเรื่องของการทำหนังสือ เพราะเคยมีความตั้งใจไว้ว่าอยากจะทำผลงานเพื่อเด็กสักชิ้นดูซิว่าจะทำได้หรือไม่** พอเจอโครงการนี้เข้าก็ตัดสินใจทันที **ได้ทราบข่าวก็ขอเข้าร่วมโครงการทันที เนื่องจากโรงเรียนยังขาดสื่อด้านนี้** พอเข้ามาในโครงการระยะแรกก็คิดว่า เอ๊ะ...จะไปรอดมั้ยนี่ ตอนแรกก็รู้สึกว่าน่าจะไม่รอดแฮะ...เพราะภาระเยอะ แต่คิดว่า...ไม่ได้ เพื่อนเขามาได้เราก็ต้องมาได้ด้วย พอดีที่อำเภอชะอวดเรามีกลุ่มที่มาอบรมด้วยกัน เพื่อน ๆ กลุ่มนี้ได้เป็นกำลังใจให้มากนะคะ ในระหว่างร่วมโครงการ เคยท้อแท้หลายครั้ง โอ๊ย...ไม่ไหวแล้ว ๆ ฮึ ! เพื่อนเราไปได้ เราต้องไปสิ **เป็นความรู้สึกที่ว่าต้องพยายาม ต้องทำให้ได้ และคิดว่างานของเราต้องส่งผลสะท้อนถึงเด็กได้ดีแน่นอน มีความเชื่อมั่นเช่นนี้ก็เลยพยายาม** อาศัยว่าในครอบครัวเราก็พูดคุยกับลูก สิ่งที่แม่ทำนี้ส่งผลถึงลูกได้ด้วย ลูกก็เข้าใจการทำงานของแม่และเปิดโอกาสให้เราทำงาน สิ่งที่อยากจะบอกเพื่อน ๆ ทุกคนว่า พอเราเข้ามาอยู่ตรงนี้ **สิ่งที่ได้มากคือ ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน** งานชิ้นนี้จะไม่สำเร็จเลยถ้าไม่ได้ความร่วมมือจากเพื่อน ๆ ดิฉันทำเรื่องเกี่ยวกับนครศรีธรรมราช จะต้องหาภาพในทุกอำเภอ และคิดว่าไม่สามารถไปได้ในทุกแห่งทุกที่ในเวลากระชั้นชิดตรงนี้**จึงต้องขอความช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ จากหน่วยงานต่าง ๆ และได้รับความช่วยเหลือ ร่วมมืออย่างดี เพราะบอกเขาว่าเราจะทำเพื่อเด็ก เพื่อนักเรียนนะ ข้อมูลได้มามากมาย แต่ผลงานที่ออกมาไม่สามารถนำเสนอได้ทั้งหมดในที่นี้ เพราะจำกัดในเรื่องของจำนวนหน้าหนังสือ ให้เหมาะกับวัยของเด็ก** แต่ก็ถือว่าผลงานนี้เป็นความภาคภูมิใจมาก และจะพยายามปรับปรุงพัฒนาต่อไปให้ดียิ่งขึ้น สำหรับโครงการนี้ถ้าจะจัดทำต่อไปก็จะเป็นสิ่งที่ดีมาก เพื่อนครูเราหลายท่าน ยังมีความต้องการที่จะได้รับความรู้จากโครงการที่ดี ๆ อย่างนี้ เขาอยากจะมาหาความรู้แต่ขาดโอกาส และสิ่งที่จะจัดให้เขาอย่างโครงการนี้ไม่ค่อยมีต่อไปถ้าหากมีโครงการดี ๆ ลักษณะนี้อีกก็เชื่อว่าเพื่อนครูหลาย ๆ คนจะเข้าร่วมโครงการค่ะ

อาจารย์สยมพร : เรียนท่านอาจารย์จากสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ท่านศึกษา-นิเทศก์ และเพื่อน ๆ ทุกท่าน ดิฉันมาเข้าร่วมโครงการนี้ด้วยความทุลักทุเล ตัวเองสอนที่ชะอวดแต่บ้านอยู่จังหวัดพัทลุง อาจารย์นัดมาแต่ละครั้งต้องมารถเมล์ คือ **หลายทอดกว่าจะถึง มีความรู้สึกว่าลำบากในการเดินทางมาก แต่ก็ได้พยายามและได้มากับน้อง (เพื่อนครู) ที่โรงเรียน ลำพังตัวเองก็คิดว่าจะเลิก ไม่เอาแล้ว**

เวลาอาจารย์ให้งานแต่ละครั้ง ของเพื่อนเขามีการพิมพ์กับคอมพิวเตอร์ **สำหรับตัวเอง คอมพิวเตอร์ก็ทำไม่เป็น จึงต้องเขียนส่ง และเห็นว่าเพื่อน ๆ เขายังไม่ทิ้งเรา** ก็ต้องสู้ จนกระทั่งได้งานออกมา มาถึงตรงนี้รู้สึกภูมิใจที่อาจารย์ให้โอกาสเข้าร่วมโครงการนี้ตอนนั้นมาสมัครคนสุดท้าย คิดว่าอาจารย์จะไม่รับแล้ว แต่พอมาถึงตรงนี้ได้เข้าร่วมโครงการกับเพื่อน ๆ มา 3 เดือนเต็ม มีความรู้สึกว่าทุกท่านเป็นคนเก่ง ตัวเองมีความเข้าใจตอนแรกว่าต้องมาวาดรูป ทำหนังสือ แต่พอว่าถ่ายรูปก็ได้ เราเองก็มีกล้องถ่ายรูปแต่ไม่ชำนาญ ที่เห็นรูปในหนังสือที่ทำมานี่ต้องอาศัยน้อง (เพื่อนครู) ที่โรงเรียน รวมทั้งคนที่บ้านด้วย ตอนนี้ก็เริ่มถ่ายรูปเป็นแล้ว จากเบลอ ๆ เริ่มชัดดีขึ้น จากการทำหนังสือเล่มนี้มีความรู้สึกว่าภูมิใจ **พอเอาไปให้นักเรียนในห้องอ่าน เขาจะชอบ เขาบอกว่า คุณครูครับอยากให้คุณครูทำหนังสือเกี่ยวกับเรื่องในชุมชนต่ออีก** ตัวดิฉันเองได้ทำหนังสือเรื่อง ป้าชด ซึ่งเป็นคนทำอาชีพไร่นาสวนผสม ที่บ้านขอนหาด พอทำเสร็จได้เอาไปให้นักเรียนอ่าน--นักเรียนเขาไปพูดกับป้าชดว่า ป้าชดครับ เมื่อวานผมได้อ่านเรื่องราวของป้าชด ป้าชดบอกว่า จริงหรือ แล้วเขาก็เล่าเรื่องที่เรียนให้ป้าชดฟัง พอวันต่อมาดิฉันกับนักเรียนไปที่สวนของป้าชด ให้ป้าชดเป็นคนสอนแนะนำเกี่ยวกับการทำไร่นาสวนผสม **นักเรียนภูมิใจมาก ภูมิใจงานอาชีพในชุมชนของเขา เขาบอกว่าโตขึ้นเขาจะเป็นคนขยันเหมือนกับป้าชด จึงรู้สึกภูมิใจมากที่ทำหนังสือเล่มนี้ได้สำเร็จ** ด้วยคำแนะนำอย่างดียิ่งจากอาจารย์ ขอบคุณค่ะ

พิธีกร : ขอเชิญชุดต่อไปได้เลย มีอาจารย์ประไพ อาจารย์สุวรรณา อาจารย์วาสนา อาจารย์จำเนียร อาจารย์จำเนียรนี่ต้องเข้ารับการผ่าตัดระหว่างอบรม งานหยุดชะงักไป แต่ก็ทำสำเร็จและมาร่วมพิธีปิดด้วย ถ้าท่านสังเกตจะเห็นว่า ผู้เข้ารับการอบรมจะนั่งเป็นกลุ่ม ๆ มาตั้งแต่วันแรก ๆ เป็นกลุ่มคนรู้ใจ คนใกล้บ้าน โดยธรรมชาติ คณะนี้ก็จะนั่งฝั่งซ้ายของห้องประชุมเป็นหลัก จะมาจากกลุ่มโรงเรียนใกล้ ๆ กัน เชิญอาจารย์ประไพ ครับ

อาจารย์ประไพ : กราบเรียนท่านอาจารย์จากสถาบันราชภัฏ อาจารย์เกศริน และท่านศึกษานิเทศก์ คิดว่าจะไม่ต้องพูดแล้วนะคะ เหมือนน้องสยมพรแสดงความรู้สึก ดิฉันเข้าใจหมดเลย ป้านะมีความรู้สึกอย่างนี้มานานแล้ว นึกว่ามันจะหมดแล้ว มันยังไม่หมด คือ เมื่อสมัยที่เรียน กศบ. ก็เรียนมาด้วยความยากลำบากมาก นั่งรถไฟจากสถานีหารเทาไปหาดใหญ่ตั้งแต่เที่ยงคืน มีพื้นฐานทางภาษาไทย และทำหนังสือเด็กมาบ้างนิดหน่อย ตอนปี 36 สำนัก

พิมพ์ต้นอ้อมาจัดอบรมให้ ดิฉันมาร่วมโครงการนี้ด้วยความอยากรู้เรื่องวิจัยด้วย จึงได้พยายามเขียนรายงานออกมาจนเสร็จเมื่อคืน ยังไม่ได้นอน รายงานก็ยังเป็นลายมือเขียนอยู่เลย แต่ก็ภูมิใจที่มีผลงานมาแสดงเหมือนคนอื่น

อาจารย์จำเนียร : สวัสดีค่ะ ตอนแรกดิฉันได้เข้ารับการอบรมพร้อมกับเพื่อน ๆ หลังจากนั้นต้องเข้ารับการผ่าตัดเอาเหล็กที่ข้อเท้าออก ก็เริ่มหายจากที่นี่ไปตั้งแต่วันที่ 10 พฤษภาคม และเพิ่งได้มาเจอกับเพื่อน ๆ วันนี้ งานต่าง ๆ ก็ยังไม่สมบูรณ์นัก แต่ก็จะพยายามทำจนเสร็จ

อาจารย์สุวรรณา : ดิฉันเข้าร่วมโครงการนี้ด้วยเหตุที่ต้องทำงานวิชาการ และดูแลห้องสมุด ดิฉันประเมินตัวเองแล้วว่ายังไม่มีความรู้ความสามารถด้านการจัดทำหนังสือ ยังด้อยทางภาษาและการเขียน แต่ด้วยความอยากจะทำให้เป็นจึงสมัครเข้าร่วมโครงการนี้ และครั้งแรก ๆ ที่วิทยากรอธิบายก็เข้าใจดี การวางแผนก็เข้าใจ แต่พอมาถึงการจัดทำต้นฉบับ ดิฉันก็พยายามทำ ทำเสร็จพออ่านเองก็จะดูไม่ค่อยได้ เมื่อส่งอาจารย์ก็ไม่กล้าสบตา เพราะคิดว่า อ่านแล้วไม่ค่อยรู้เรื่อง ส่งไว้ที่บ้านก็ไม่กล้าไปเอาคืน ต้องขอร้องป้าไพให้ช่วยไปเอาคืนให้หน่อย....อาย.... ป้าไพบอกว่าอาจารย์ให้ไปรับคืนเอง เมื่อมาเอาเอง อาจารย์บอกว่า การเสนอเรื่องอยู่ในเกณฑ์ดี เพียงแต่ปรับชื่อเรื่องและภาพนิดหน่อย ก็รู้สึกมีกำลังใจขึ้นมากก็กลับไปทำต่อจนเสร็จ ทำงานได้สำเร็จครั้งนี้ก็เพราะได้กำลังใจอย่างดีจากอาจารย์ค่ะ

อาจารย์วาสนา : ความจริงดิฉันไม่มีความคิดที่จะเข้าร่วมโครงการนี้มาก่อน แต่บังเอิญเมื่อปี 41 ดิฉันป่วยด้วยโรคมะเร็ง แต่มารักษาหาย ตอนที่อยู่ในระหว่างรักษา ดิฉันต้องเดินทางไปโรงพยาบาลสงขลานครินทร์แทบทุกวัน ระหว่างเดินทางก็คิดว่าถ้าเราตาย แล้วเราจะได้ไปโรงเรียนมั้ย เราจะได้สอนเด็กมั้ย แล้วก็นึกทบทวนว่าเราได้ทำหน้าที่ของเราให้กับเด็กอย่างเต็มที่แล้วยัง **ก็ให้คำตอบกับตัวเองว่า ยังไม่เต็มร้อย เพียง 70, 80, 60, 50, บ้างในบางครั้ง** ก็คิดว่าถ้าหากเราหายจากโรคนี้ก็จะพยายามทุ่มเททุกอย่างให้กับนักเรียน โรงเรียน และให้กับสิ่งที่เรารักให้มากที่สุด เพราะถ้าเราตายไปแล้วเราจะไม่มีโอกาสทำสิ่งนี้... พอหายป่วยก็ได้ไปโรงเรียน ได้รับหนังสือเชิญสมัครเข้าร่วมโครงการนี้ . ก็ได้สมัครมา ก่อนสมัครได้เข้าไปคุยกับอาจารย์เรวดี ถามเขาว่าพี่น้องจะทำได้มั้ย เพราะสภาพเราในสายตาคนอื่นเขารู้ว่าป่วย พี่เขาบอกว่าถ้าใจน้องจะทำก็สามารถทำได้ นี้เป็นจุดประกายทำให้ได้เข้าร่วมโครงการนี้ มาด้วยกันกับป้าไพเพราะอยู่โรงเรียนเดียวกัน ชวนกันมา ในการทำงานตามโครงการนี้ **ทางบ้านจะช่วยกันทั้งการพิมพ์ การทำแฟ้ม สามีจะช่วย** เพราะเขาต้องการให้เรามีความสุขกับงาน **ได้กำลังใจจากอาจารย์ครรชิต และเพื่อน ๆ ร่วมโครงการอย่างดี ยังรัก โทรศัพท์คุยกัน มีอะไรเราจะแบ่งให้กันอยู่ตลอด ไม่มีการอิจฉา เบียดบัง หรือแอบเอาไว้ จะเปิดเผยแบ่งปันให้กันหมด นี่คือความรักความผูกพันของเพื่อนครูต่างโรงเรียน**และได้กำลังใจจากอาจารย์ครรชิตด้วยที่บอกว่าทำไปเถอะ ๆ มาฟังบรรยายแต่ละครั้งก็รู้สึกว่าเพิ่มกำลังใจกลับไป

ทุกครั้ง และได้มาทำหนังสือนี้ก็เพราะอาจารย์ครรชิตเหมือนกัน คือตัวดิฉันทำหนังสือไม่เป็นมาก่อน จบเอกคหกรรมศาสตร์ เป็นแต่เรื่องทำกับข้าว หนังสือที่เขียนส่งอาจารย์ตรวจ อาจารย์ไม่แก้เลยซักตัวเดียวค่ะทำใหม่หมด ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ครรชิตและอาจารย์เกศรินที่ดูแลตรงจุดนี้ให้ รวมทั้งกำลังใจจากเพื่อนครูทุกท่านด้วย ขอบคุณค่ะ

พิธีกร : ความในใจของพวกเรามีกันเยอะบางคนมาทั้งที่ร่างกายไม่เต็มร้อย พูดถึงชีวิตครูแล้วลำบากใช่มั้ยค่ะ ลำบากเยอะ ที่เขาจ้างอยู่ขณะนี้ผมคิดว่าเขาจ้างถูก แต่พวกเราทำงานเกินเงินเดือนซะอีก ส่วนใหญ่ก็อยู่ด้วยกำลังใจ อย่างที่อาจารย์บอกว่า แว้บขึ้นมาในใจ คือเห็นเด็กและคิดว่าชาตินี้จะทำอะไรซักอย่างเพื่อเด็ก ถ้าประเทศเรามีครูแบบนี้มาก ๆ เต็มห้องแบบนี้แหละครับ การศึกษาก็ไม่ต้องปฏิรูปกันมาก เอาละครับ อีกหลายคนที่มีความในใจจะพูด ขอเชิญ กลุ่มอาจารย์ไพบูลย์ครับ

อาจารย์ไพบูลย์ : ก็ขออนุญาตเล่าอะไรให้ฟังนะคะ ผู้เข้าอบรมที่เดินทางมาตั้งแต่ตีห้าหัวรุ่งนั้นคือดิฉันคนหนึ่งล่ะค่ะ **มาจากอำเภอบางขัน ซึ่งอยู่ไกลมาก ถนนหนทางก็ไม่สะดวก กว่าจะมาถึงอย่างที่เห็นอยู่นี่ต้องเปลี่ยนกันมา 2 ชุด 3 ชุด** คือรถประจำทางก็มีแต่เริ่มจะออกวิ่ง 6 โมงครึ่ง มาถึงทุ่งสงประมาณ 7.30 – 8.00 น. ก็จะมาอบรมไม่ทัน จึงต้องออกจากบ้านตั้งแต่ ตี 5 หัวรุ่ง ขับมอเตอร์ไซด์มา เปลี่ยนผ้าล้างมือล้างเท้าแล้วฝากมอเตอร์ไซด์ไว้ที่ร้านปากทาง แล้วจึงต่อรถมาอีกสองทอดสามทอด **ส่วนขากลับถ้าการอบรมเลิกสี่โมงเย็นนี่จะไปถึงทุ่งสง 17.30 – 18.00 น. กว่าจะถึงบ้านก็สองทุ่ม บางครั้งก็สองทุ่มครึ่ง ซึ่งก็ต้องใช้ความพยายามอย่างมาก** จุดสนใจที่มาร่วมโครงการนี้ คือ ได้แอบติดตามการพูดของอาจารย์ครรชิตมาหลายครั้งแล้ว ไปทั่ว แอบฟังเฉย ๆ แต่ไม่ได้ลงมือทำงานอะไรเลย ไม่เคยคิดจะเสนอตัวเองมาร่วมโครงการ ถ้าพูดถึงว่าโอกาสที่ได้ร่วมโครงการนี้ อาจารย์ครรชิตไม่ได้ให้โอกาสดิฉันนะคะ **อาจารย์เกศรินเป็นคนให้โอกาสคือ ถ้าอาจารย์เกศรินไม่คิดทำโครงการนี้ ดิฉันคงไม่มีโอกาสได้ทำตรงนี้ คนให้โอกาสเป็นอาจารย์เกศริน แต่คนที่ชี้แนะส่วนมากจะเป็นอาจารย์ครรชิต** พอเริ่มได้รับหนังสือจากราชภัฏก็มาเลย มาแล้วสมัครทันที ไม่เคยทำอะไรเป็นมาก่อน เริ่มจากศูนย์เลยก็ว่าได้ คือ จริง ๆ แล้วต้องการหาคนนำนะคะ ที่บางขันไม่มีใครเลย

ที่บางขันถ้าจะถ่ายเอกสารซักแผ่นจะต้องมาทุ่งสงค่ะ ขี่มอเตอร์ไซด์มา เสื้อกันฝนพร้อม ผ้าที่จะเปลี่ยนต้องเตรียมไว้เบ็ดเสร็จ

พออาจารย์มีหนังสือไปที่โรงเรียนก็ตัดสินใจสมัครเลย มาเลย ลำบากแค่ไหนก็มา บางขันนี้ติดจังหวัดกระบี่ ไปกระบี่จะใกล้กว่ามาทุ่งสงอีก เครื่องถ่ายเอกสารไม่มี คอมพิวเตอร์ โรงเรียนอื่นมีเราก็ไปขอใช้เขาลำบาก ถ้าจะใช้โดยไม่ลำบากใจ จ้างพิมพ์ก็ต้องมา

ทุ่งสงอีก **ต้องใช้ความพยายามอย่างมาก ลำบาก แต่ไม่เคยย่อท้อ ไม่เคยคิดว่าจะเลิก ไม่เลิก ต้องทำจนเสร็จ** ถึงแม้ว่าแอบ ๆ ส่งงาน ฝากเพื่อนมาบ้าง แอบส่งไว้บ้าง **วิธีแอบส่งงานแอบไปวางให้อาจารย์ตรวจนี้เอาไปใช้กับนักเรียนได้ผลนะคะ** คือเวลาเด็กไม่กล้าส่ง ก็จะคิดว่า เอ้อ! เหมือนเราเลย แต่ก็เป็นคนสู้นะคะ **ไม่เคยคิดถอย คิดว่ายังไงก็ต้องทำให้เสร็จ ขนาดวันนี้มาแล้วยังคิดว่า จะต้องมาดูแฟ้มและผลงานที่ดี ๆ แล้วกลับไปทำเพิ่มได้วุฒิบัตรแล้วก็ยังต้องทำอยู่ต่อไป** รู้สึกตัวเองว่าภูมิใจมากที่ได้มาตรงนี้ **คนอื่นไม่ชมก็ไม่เป็นไร แต่ขอชมตัวเองว่าเก่งและเก่งมาก ๆ นะคะ** ขอบคุณค่ะ

อาจารย์วิจิตร : ตัวดิฉันเองรู้สึกจะเป็นน้องใหม่สำหรับโครงการนี้ เป็นการมาครั้งแรกที่ได้มาร่วมโครงการนี้ เนื่องจากในปี 40 สปอ. ซะอวดเคยเชิญอาจารย์ครรชิตไปเป็นวิทยากรทำหนังสือสำหรับเด็ก ตอนนั้นดิฉันก็ได้เข้าอบรมด้วย **ใช้เวลาอบรมเพียง 2 วัน ก็ได้เพียงความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ พอกลับไปให้นักเรียนทำหรือไปทำหนังสือให้นักเรียนอ่านก็เกิดความไม่มั่นใจในผลงาน** พอสถาบันราชภัฏมีหนังสือไปก็ได้รีบสมัครมา และอีกประการหนึ่ง **เมื่อปีที่แล้วได้ตรวจผลงานอาจารย์ 3 ที่ขอผลงานด้วยการทำหนังสือ พอตรวจก็รู้ว่าตัวเองไม่มีความรู้ในการทำหนังสือ ไม่แน่ใจในคุณภาพหนังสือที่เขาทำมานั้น** พออ่านแล้วมีความรู้สึกว่าไม่น่าจะมีเนื้อหาออกมาในรูปอย่างนี้ เอ....ทำไมเขาทำมาอย่างนี้ หรือว่าการทำหนังสือเขาทำกันอย่างนี้ก็ไม่ทราบ พอมีโครงการนี้ก็รีบสมัครมาทันทีเลย แต่ปรากฏว่าพบกับวิกฤต คือ พอทำบันทึกเสนอขออนุญาตมาอบรม**ท่านผู้บริหารไม่อนุมัติ ด้วยเหตุผลว่าเราไม่ได้รับผิดชอบงานพัฒนาหลักสูตรอยู่** ตอนแรกก็นึกท้อใจ จะไม่มาแล้ว **แต่พอนึกอีกทีว่าถ้าเรามาผลประโยชน์ที่ได้ หนึ่งได้สำหรับเด็ก สองสำหรับตัวเรา และสามสำหรับเพื่อนครูด้วย ก็เลยตัดสินใจส่งใบสมัครดีกว่า** ถ้าวันที่อบรมตรงกับวันราชการ เพราะดูตารางอบรมแล้วส่วนใหญ่จะตรงกับวันหยุดช่วงปิดเทอม จะมีตรงกับวันโรงเรียนเปิดอยู่ 2 ครั้ง ก็คือครั้งที่แล้วกับวันนี้ ฉะนั้นสองครั้งนี้ก็เลยต้องลาราชการมานะคะ **เมื่อมาแล้วก็คิดว่าคุ้มค่า สองครั้งที่ลาไปนั้นคุ้มค่า ความรู้และผลงานที่ทำไปนั้น ตอนนี้สามารถที่จะนำไปเผยแพร่ให้กับเพื่อนครูที่โรงเรียนได้แล้ว** หลายคนได้เข้ามาดูผลงานเรา และต้องการที่จะนำไปเป็นตัวอย่าง และต้องการที่จะทำด้วย ในระหว่างที่เข้ารับการอบรมนั้น ดิฉันมีความประทับใจมาก ๆ เพื่อนและน้อง ๆ ที่เข้าร่วมอบรมทุกคน (ยกเว้นป้าไพที่เป็นพี่อยู่คนเดียว) มีความเหนียวแน่นอยู่กันเป็นกลุ่มเป็นก้อน มีอะไรก็ติดต่อประสานงานกันตลอด ในช่วงระหว่างการอบรมก็เหมือนกับที่หลายท่านเจอนะคะ งานมันหนัก งานมันมาก เนื่องจากงานที่โรงเรียนก็มีมากอยู่แล้ว **ฉะนั้นงานที่ให้ไปแต่ละครั้ง จะพยายามทำส่งให้ทันตามกำหนด คืนนั้นก็แทบจะไม่ได้หลับได้นอนกันเลย** แต่พอมาเจอน้อง ๆ พูดคุยกัน บอกว่า เมื่อคืนพี่ยังไม่ได้นอนเลยนะต้องทำงานมาส่ง น้องเขาบอกว่า **น้องก็เหมือนกันเมื่อคืนตื่นตีสามแล้วยังไม่ได้นอนอีกเลย งั้น**

แสดงว่าหลาย ๆ คนก็คงเป็นแบบเดียวกัน ทำให้คิดว่านักเรียนที่เราสอนก็คงเป็นเช่นนี้เหมือนกัน เวลาที่เราให้งานเขาไปทำ นักเรียนที่ไม่มีงานมาส่งเราก็คงจะเป็นเหมือนเรา รับงานไปวันแรก ๆ ก็บอกว่าเดี๋ยวค่อยทำ พรุ่งนี้ค่อยทำ พอวันรุ่งขึ้นจะส่งครูจึงทำ บ้างก็ทำไม่เสร็จ ทำไม่ทัน ประสบการณ์นี้ก็ได้เป็นตัวอย่างเอาไว้ อย่างไรก็ตามตลอดช่วงการอบรมสามเดือนนี้ ผลงานก็ได้เสร็จตามเป้าหมาย สิ่งที่จะบอกว่าทำไมเราต้องรีบทำงานให้เสร็จ เราเห็นว่าบางคนแม้ว่ามาเร่งทำงานเอาคืนสุดท้ายก่อนกำหนดส่ง แต่เราก็มีงานมาส่งอาจารย์ทุกคน เหตุผลว่าทำไมเราต้องทำงานชิ้นนี้ให้สำเร็จ ถ้าในเหตุผลของตัวเราเองแล้วคิดว่า 1) เมื่อเรามาถึงเข้าประตูปั๊บท่านอาจารย์จะมีตะกร้าเอาไว้สองใบสำหรับใส่งานส่ง และมารับงานเก่าคืน ความรู้สึกของเราเมื่อเข้าปั๊บถ้าไม่มีงานมาส่งก็ชักรู้สึกละอายแล้วนะคะ 2) พอถึงกำหนดเข้ารับการอบรมแต่ละครั้ง อาจารย์จะพูดกระตุ้นเตือนใจให้เร่งทำงานให้เสร็จ เป็นการจูงใจทางอ้อม ไม่ได้ตำหนิ สิ่งนี้ก็จะได้นำไปใช้กับนักเรียนได้นะคะ และ 3) พอทำงานเสร็จอาจารย์มักจะมีรางวัลให้ เราจะเห็นได้ว่า**อาจารย์ใช้รางวัลและคำชมเชยเป็นแรงจูงใจและกระตุ้นการทำงานของเราได้ดี ข้อสังเกตนี้เราจะนำไปใช้กับนักเรียนของเราได้ด้วย**

สิ่งนี้ถือเป็นจุดสำคัญ เป็นวิธีการของท่านอาจารย์ที่ทำ**ให้พวกเราทุกคนมีงานออกมาได้ส่งกันเป็นระยะ ๆ ตลอดการอบรม เห็นมั้ยค่ะว่า ภายในสามเดือนเรามีงานส่งกันทุกคน ตัวดิฉันเองยังภาคภูมิใจและคิดว่าท่านอาจารย์ทั้งสองคงจะภูมิใจในผลงานของเราเหมือนกัน** และจากผลงานครั้งนี้ เนื่องจากว่าตัวเองได้เป็นครูแกนนำของอำเภอด้วย เมื่อวันที่ 28 ครูแกนนำของกลุ่มในอำเภอได้นัดพบกัน ก็ได้นำผลงานนี้ไปให้เขาดู **ทุกคนชื่นชมกับผลงานชิ้นนี้มาก เพราะครูแกนนำในอำเภอเขายังไม่มีผลงานกันเลย** ยังไม่ออกมาเป็นชิ้นเป็นอัน พอมาเห็นผลงานของพวกเราเขาจะชื่นชมกันมาก **หลายคนก็ได้แนวคิดที่จะทำต่อไปได้ หลายคนก็อยากทำตาม**ก็คิดว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ให้ประโยชน์สำหรับเรามาก และหวังว่าต่อไปทางราชภัฏจะมีโครงการอื่นที่จะให้พวกเราได้มาร่วมกิจกรรมอีกนะคะ ขอบคุณค่ะ

อาจารย์เฉลิมลักษณ์ : ก่อนอื่นต้องของกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เกศริน และอาจารย์ครรชิตที่เปิดโอกาสให้มีโครงการนี้ขึ้นมา ดิฉันเองเคยเห็นเพื่อนที่โรงเรียนเขาทำหนังสือกัน ก็ชมเขาว่าเก่งที่ทำหนังสือเป็นเล่มขึ้นมาได้ และคิดว่าคงยากมากสำหรับตัวเรา แต่ก็ใฝ่ฝันอยากจะทำเองบ้าง จึงมาสมัครเข้าร่วมโครงการ โดยตลอดระยะเวลาของการอบรมก็ได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ และอาจารย์ด้วยดีมาตลอด ทั้งพี่วิจิตร และน้องสุวรรณาได้เป็นที่ปรึกษาอย่างดี

ดิฉันมาถึงวันนี้ได้ก็รู้สึกภูมิใจ และประทับใจมาก แม้จะมีความทุลักทุเลในการทำงานอยู่บ้าง ขอบคุณค่ะ

อาจารย์วรรณดี : ก่อนอื่นคงต้องขอเล่าความหลังนิดหนึ่งนะคะ เมื่อปี 39 เคยเข้ารับการอบรมทำแฟ้มผลงานกับอาจารย์ครรชิต **ประทับใจการพูดของอาจารย์มาก** อาจารย์พูดถึงครอบครัว การทำงาน การบริหารเวลา และรู้สึกว่าวันนั้นได้รับรางวัลหนังสือเล่มหนึ่งด้วย หลังจากนั้น ปี 40 สปอ. ชะอวดจัด**อบรมการทำหนังสือ 2 วัน ก็ได้เข้าอบรม แต่จนป่านนี้หนังสือยังไม่เสร็จเลยค่ะ อบรม 2 วันยังทำอะไรไม่ได้** บอกนักเรียนก็ไม่ได้ จากนั้นก็ได้แต่ฟังข่าว เพราะทำงานวิชาการของโรงเรียนจะรู้ข่าวการจัดอบรมอยู่ตลอด เคยทำแฟ้มผลงานของตัวเองมาบ้างแล้ว ด้วยคำแนะนำของอาจารย์ครรชิต วันนี้เป็นโอกาสดีที่ได้ขอบคุณอาจารย์ทั้งสอง **ดูผลงานในนี้แล้วของเราอาจจะอยู่แถวหลัง แต่ถ้าอยู่ในอำเภองานของเราจัดอยู่ในระดับแถวหน้า** หลังจากพัฒนาตัวเองมานี้ อยู่ที่อำเภอ**เขาจะมาเชิญเป็นวิทยากรระดับโรงเรียน ระดับกลุ่มโรงเรียน และระดับอำเภอ อยู่เสมอ ทั้ง ๆ ที่รู้ว่างานของเรายังไม่ดีนัก แต่เมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนแล้วจัดว่าเราอยู่แถวหน้า ก็รู้สึกภูมิใจในผลงานตรงนี้** แล้วผลพวงที่ตามมาก็ได้ ครูดีเด่นสองครั้ง ครูจรรยามรรยาทดีเด่น เวลาไปตรวจเขาจะทึ่ง เราอยู่ในนี้จะเห็นว่าธรรมดา แต่พอไปอยู่โดดเดี่ยว ของเราจะสวยที่สุดเลย **ผลพวงที่ตามมาเยอะแยะมากมาย โดยที่เราไม่รู้ตัว** อย่างครูจรรยามารยาทนี้เราไม่รู้ว่าจะส่งอะไร ผอ.เขาก็ดูติดตามเราตลอด ก็ได้มาโดยที่เราไม่ได้ตั้งใจ **ได้เผื่อแผ่ความรู้ และประสบการณ์ให้แก่เพื่อนครูอยู่เสมอ**

ส่วนในการทำงานเข้าใจว่าเพื่อนครูทุกท่านสอนสัปดาห์ละไม่ต่ำกว่า 20 ชั่วโมง ดิฉันเองตอนนี้สอน 24 ชั่วโมง รับงานวิชาการ งานห้องสมุด ที่มาตรงนี้ได้ก็คือคนที่ตั้งใจ และที่โรงเรียนก็จะเรียกใช้เรา เขาจะเรียกใช้คนที่ทำงาน ผู้บริหารแทบทุกโรงเขาจะใช้คนที่เขาใช้ได้ เพราะครูก็เป็นผู้ใหญ่กันแล้ว คนที่ไม่ทำอะไรยังไงเขาก็ไม่ทำ แต่ผู้บริหารรับงานมาแล้วยังไงก็ต้องรับผิดชอบให้เสร็จ ผอ.จึงต้องหาคนที่ทำได้ คนที่ทำงานจึงต้องทำอยู่ตลอด ถ้างานเข้ามาพร้อมกัน คืองานที่ ผอ.สั่งกับงานที่อาจารย์ครรชิตสั่ง **เราจะทำงานที่ ผอ.สั่งให้เสร็จก่อน** เพราะบางทีเพื่อนไม่เข้าใจค่ะ เพื่อนบอกว่าทำผลงานของตัวเอง บางคนบอกว่าจะทำอาจารย์ 3 ก็บอกว่า**เรายังเป็นแค่อาจารย์ 1 ยังไม่ได้คิดไปถึงอาจารย์ 3 เลย คิดเพียงเพื่อพัฒนาตัวเอง พัฒนานักเรียน เพื่อนเขาไม่เข้าใจ เราจึงต้องทำงานส่วนรวมของโรงเรียนก่อน งานนี้ต้องเอากลับไปทำที่บ้าน ที่โรงเรียนจะไม่มีสิทธิ์ได้ทำเลย** ที่อบรมครั้งนี้ก็ขาดไปสองครั้งโดยไม่ได้ร่ำลา พอดีพ่อไม่ค่อยสบาย แต่ก็คิดว่าอาจารย์เข้าใจเรา ก็เลยมีกำลังใจพอดีกลุ่มชะอวดเราเหนียวแน่นมาก มีอะไรก็แบ่งปันกันมาตลอด ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตรงนี้เราภูมิใจ กำลังใจดี คือจะเลียนแบบอาจารย์ครรชิต **เวลามาอบรมแล้วจะเอาไปใช้กับเด็กได้ด้วย เราได้ซึมซับเทคนิคการสอนไปโดยที่อาจารย์ไม่ได้ตั้งใจสอน แต่ว่าเรารู้ รู้ว่าอาจารย์ใช้เทคนิคการสอนในการใช้อบรมกับเรา** เราส่งงานช้าอาจารย์ไม่เคยว่าเรา

หลังจากอบรมเราจะเข้าใจเด็กมากเลย เช่น เด็กที่ไม่ส่งงาน อย่างเราส่งงานช้า เราจะไปเข้าใจเด็กที่โรงเรียน เออ....เค้าอาจจะมีเหตุผลอะไรที่ทำไม่เสร็จ เราเองตั้งใจจะทำให้เสร็จ เรารู้ว่ามีเหตุผลอะไรที่ทำไม่เสร็จ เรามีภาระอื่นที่จะต้องทำ เด็กก็คงเหมือนกับเรา เขาก็ต้องมีเหตุผลของเขา **ตรงนี้ทำให้เราสามารถวิเคราะห์เด็กรายบุคคลได้ ก็ยิ่งเข้าใจเด็กได้มากขึ้น** เข้าใจว่าเด็กแต่ละคนมีปัญหาไม่เหมือนกัน เหมือนกับเรา เราทำงานไม่เสร็จเพราะเรามีปัญหา เราจึงเข้าใจเด็กมากขึ้น รู้สึกตื้นตันใจ อาจารย์นะ.....ตรงนี้ต้องขอขอบคุณอย่างมากเลยทั้งอาจารย์ครรชิต อาจารย์เกศริน ขอบคุณมาก ๆ เลยนะที่มีวันนี้ ได้ทำสำเร็จ ขอบคุณค่ะ

พิธีกร : ขอบคุณมากครับ ขอบคุณที่มีวันนี้อยู่ และยังมีวันพรุ่งนี้อีก ยังไงเสียดวงดาวบนท้องฟ้ายังเป็นของเราซักดวง ถึงจะไม่ใหญ่เท่าเพื่อน ดวงเล็ก ๆ ก็เอา ขอให้เรามีที่แทรกอยู่บ้าง จึงขอให้คำสัญญากับอาจารย์ไว้ว่าเราจะเดินไปข้างหน้ากันอีก ตราบใดที่ยังมีคนที่ตั้งใจแบบอาจารย์ อ้า...เสียน้ำตากันไปหลายคนแล้ว อยู่ในอกมาสามเดือน ความจริงนะครับ ฝ่ายจัดควรมีทิชชูแจกด้วย ก่อนจะถึง 11.30 น. ก็ขออีกซักลุ่มนะครับ ขอกลุ่มอนุบาลฉวางอาจารย์สมพิศ อาจารย์กาญจนา ทั้งสองคนสามคนนี้ก็สุดยอดของความลำบากเหมือนกัน ผมฟังมานี่ยังไม่มีกลุ่มไหนที่บอกว่าหนูสบายกว่าใคร

อาจารย์สมพิศ : นับเป็นวันแรกที่มีโอกาสพูดในที่สาธารณชน รู้สึกดีใจมากที่ได้มาร่วมโครงการนี้ ก่อนสมัครมาอบรมก็คิดว่า เราสอนวิชาภาษาไทย อยากทำหนังสือให้เด็กได้เรียนและสอนเด็กให้ทำหนังสือเป็น ก่อนหน้านี้ก็ได้ศึกษามาตลอด ได้ทำไปบ้างแล้วแต่ก็ไม่มั่นใจ **ตอนแรกไม่คิดว่าการอบรมจะลึกซึ้งลงไปถึงการจัดทำแผนการสอน คิดว่าทำแค่รูปแบบหนังสือ เท่านั้นเอง แต่พอได้เข้ารับการอบรมก็รู้สึกพอใจ และประทับใจมาก มีความรู้สึกว่าตัวเองได้ความรู้มามากที่สุด และจะพยายามเรียนรู้ต่อไป** ถ้าในเรื่องของเวลานี้ก็จะเหมือนกับที่หลายท่านได้พูด ดิฉันจะใช้เวลาตอนกลางคืน ตั้งแต่ 2 ทุ่มจนถึงตี 3 แทบทุกคืน ตั้งแต่เริ่มงานชิ้นนี้มา น้ำหนักตัวก็ลดไปเยอะ ก็คิดว่าตัวเองยังต้องพยายาม ที่อบรมมานี้ทำให้ได้รู้ในสิ่งที่เรายังไม่รู้อีกมากทั้งในเรื่องการทำหนังสือ และเทคนิคการสอน ก็ขอขอบคุณอาจารย์ครรชิตและอาจารย์เกศรินที่ให้โอกาส และถ้ามีโครงการต่อไปก็จะขอติดตามอีก ขอบคุณสถาบันราชภัฏที่ให้ความสะดวก รวมทั้งฝ่ายบริการ และน้อง ๆ ที่มาช่วยบริการในทุกด้าน และที่ต้องขอขอบคุณมากที่สุด ก็คือเพื่อนผู้เข้ารับการอบรมทุกท่าน น่ารักมาก และประทับใจทุกคน ในแฟ้มของดิฉันจึงมีความคิดของเพื่อน ๆ รวมอยู่ด้วย ก็ขอขอบคุณมากค่ะ

อาจารย์กาญจนา จิตสำรวย : สำหรับดิฉันเมื่อได้รับหนังสือแจ้งการอบรมจากอาจารย์เกศริน ที่ได้แจ้งมาทางโรงเรียนตอนแรกก็ไม่แน่ใจว่าจะได้เข้าอบรมหรือเปล่า ได้เขียนใบสมัครพร้อมกับเพื่อน แต่ได้มาคนเดียว เขียนใบสมัครเสร็จแล้วก็ได้โทรติดต่ออาจารย์เกศรินเลยนะ

คะ ถามว่าได้เข้าร่วมอบรมมั้ย คืออยากเข้ารับการอบรมเรื่องนี้มาก มีความตั้งใจอยากทำหนังสือมาก ก็เลยตัดสินใจมาอบรม เรื่องการทำหนังสือนี้ก็มีความสนใจอยู่นานแล้ว และมีประสบการณ์อยู่บ้าง ตั้งแต่สมัยที่เรียนก็ถูกอาจารย์บังคับให้ทำสารคดีหน้าพระที่นั่ง ไม่ทราบว่าทำออกมาได้ยังไงเหมือนกัน ตอนนี้ก็จำไม่ได้แล้ว แต่เมื่อมาร่วมโครงการของอาจารย์เกศริน ก็รู้สึกว่าได้ความรู้และได้แนวทางมากมาย ได้ความคิดจากหลาย ๆ ท่าน ทั้งผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนที่นั่งอยู่ที่นี่ และคณะครูก็ให้ความร่วมมือ ตลอดจนผู้บริหารก็เห็นความสำคัญ อนุญาตตลอดไม่ว่าจะมาช่วงไหน ก็ขอขอบพระคุณท่านผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ครรชิต อาจารย์เกศริน และท่านศึกษานิเทศก์ท่านอื่น ๆ ที่ให้ความร่วมมือ ให้คำแนะนำมาโดยตลอด และจะลืมไม่ได้ก็คือเพื่อนในกลุ่มนี้นะคะที่ประทับใจมาก ช่วยทุกอย่างเลย โทรศัพท์คุยกันปรึกษาหารือกันได้ตลอด ก็ขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วยค่ะ

อาจารย์กาญจนา กะฐินหอม : มีอยู่จุดหนึ่งที่คิดว่าจะทำงานนี้ให้สำเร็จคือนึกถึงตัวเองว่า **เราเป็นถึงครูดีเด่นระดับจังหวัด แต่ยังไม่มีงานอะไรออกโชว์เพื่อนได้เลย ไปไหนทีไรก็ได้แต่ไปดูของเพื่อนทุกที อยากจะทำงานนี้ให้เพื่อนได้มาดูเราบ้าง** ก็เหมือนกับที่อาจารย์บางท่านขึ้นมาพูดตรงนี้บอกว่า **งานของเราอยู่ตรงนี้ เราเป็นอันดับสุดท้าย ไม่เด่น ไม่น่าสนใจ แต่เมื่อไปอยู่ที่อำเภอฉวางอย่างของดิฉัน และอาจารย์สมพิศ ก็เป็นหนึ่งของอำเภอ** อย่างน้อย ๆ เราก็มีงานที่จะอวดเขาได้ ไม่เสียแรงที่อุตส่าห์มาอบรมทั้งที **โครงการดี ๆ อย่างนี้ บอกได้ว่าอยากจะให้มีอีก** และต้องขอขอบคุณสถาบันราชภัฏ โดยอาจารย์เกศริน มนูญผล ที่ให้โอกาส **บอกจริง ๆ ว่า ถ้ามีอีกก็จะมาอีก** จะพยายามทุกครั้งที่จัด ยกเว้นจะมีนัดรักษาอาการป่วยเป็นออทิสติกของลูกคนเล็ก เค้ามีปัญหาด้านสมองจะต้องดูแลเขาเป็นพิเศษ แต่ที่สำคัญที่สุดในการทำงานนี้นะคะต้องขอขอบคุณสามีเป็นอย่างสูงเลย เค้าดูแลลูกทุกอย่างหมด ตั้งแต่เรื่องอาหารการกินทุกอย่าง คิดว่าทั้งสามเดือนนี้ถ้าพูดไปแล้วงานบ้านเหมือนจะไม่ได้ช่วยครอบครัวเลย ทุ่มเทงานทั้งหมดลงมาให้กับงานนี้ เพื่อที่จะได้เป็นความภาคภูมิใจ บอกจริง ๆ **ว่างานชิ้นนี้เป็นความภาคภูมิใจของครอบครัวเลยนะค่ะ ไม่ใช่แค่ดิฉันเอง** ลูกคนโตบอกว่า.....แม่...แม่ทำสวย นะแม่นะ.....ค่าผลการวิเคราะห์หาคุณภาพข้อสอบ แม่ยังวิเคราะห์ไม่ทันเลย ลูกอยู่ ม. 3 ช่วยแม่วิเคราะห์จนเสร็จ ถ้าทำคนเดียว ทำไม่ได้....ไม่เสร็จ.....ต้องมาทำที่โรงเรียน นักเรียนเยอะกว่า 30 คน ไม่มีเวลาได้ทำแน่นอน ตารางที่โรงเรียนจะไม่มีช่วงว่างเลย ครูต้องพร้อมตั้งแต่ 7 โมงครึ่ง ออกจากบ้านตั้งแต่เจ็ดโมง ลูกคนเล็กพ่อเค้าก็พาไปโรงเรียนด้วย เพื่อจะได้ไปเล่นไปเรียนกับเพื่อน แทนที่จะไว้ที่บ้านเฉย ๆ ก็ไปอยู่กับพ่อเค้า พ่อเค้าสอนเด็กห้องหนึ่งแค่ 8 คน แต่ดิฉันสอนห้องละ 30 – 40 คน แล้วก็สอนเวียน โรงเรียนใหญ่ ๆ พาลูกมาด้วยไม่ได้ เคยพาเค้าไปครั้งหนึ่ง หายหาไม่เจอ ตารางเวลาทำงานที่โรงเรียนตลอดทั้งวัน คิดว่าสุด ๆ นะก่อนที่จะมาส่งงานอาจารย์ตามกำหนด คืนนั้นก็สว่างเลย ได้เอางานมาส่งอาจารย์ที่บ้าน ก็ไม่เจออาจารย์ ขับรถเวียนไปฝากส่งงานไว้กับน้องที่มาบริการเครื่องดื่ม

แล้วโทรมาบอกอาจารย์ สุดท้ายก็ขอขอบพระคุณสถาบันราชภัฏ โดยอาจารย์เกศริน มนูญผล และอาจารย์ครรชิต มนูญผล ที่ให้โอกาสตรงนี้ และ**คิดว่าโครงการดี ๆ อย่างนี้ควรจะมีอีกค่ะ ขอบพระคุณค่ะ**

พิธีกร : เราได้คำหนึ่งจากท่านอาจารย์ คือ **งานที่เสร็จนี้เป็นความภาคภูมิใจของครอบครัว** นะครับ เดือดร้อนไปถึงทั้งพ่อ ทั้งลูกกันเลย แต่พอสุดท้ายก็สำเร็จได้อย่างน่าภาคภูมิใจ ทั้งนี้ด้วยความตั้งใจจริงของอาจารย์เอง ถ้าดูภาพรวมตอนนี้จะเห็นว่าผู้ที่ประสบความสำเร็จมากมายอย่างที่เราเคยเห็น ไม่ใช่ผู้ที่สามารถพิชิตโลกได้ทั้งหมด แต่**ผู้ที่ประสบความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่กว่านั้นก็คือ คนที่ล้มแล้วสามารถลุกขึ้นได้ทุกครั้งที่ล้มเท่านั้นเอง** อาจารย์ล้มมากี่ครั้งแล้ว อาจารย์ลุกขึ้นได้ทุกครั้ง จนครั้งสุดท้ายได้ส่งงานที่นี่ ตรงนี้ควรปรบมือให้กับตัวเองสักครั้งนะครับ... และเหนือคำชมอื่นใดในนี้ที่ผมประทับใจก็คือว่า **อย่าลืมให้กำลังใจตัวเองทุกครั้ง อย่าคอยให้ใครมาให้กำลังใจเรา** เพราะเค้าก็ไม่มีเวลาเหมือนกัน งั้นตัวเราเองต้องเข้มแข็งที่สุด ขออีก 4 คน เรียนเชิญครับ

อาจารย์อัจฉรา : ความจริงแล้วความรู้สึกที่มีต่อโครงการนี้ก็คล้ายกับหลายคนที่พูดมากว่าจะมาถึงวันนี้เราต้องประสบปัญหามากมายในการที่จะจัดทำหนังสือ จัดทำแฟ้มผลงาน จะขอพูดท้าวความสักนิดว่า ก่อนที่จะมาถึงการทำหนังสือตรงนี้ก็ได้ชื่นชมผลงานของคนอื่นมาก่อน เมื่อมีโครงการนี้ก็ยังไม่ได้สมัครในทันที วันแรกของการอบรมก็อยากจะมาดูลาดเลาดูก่อนว่า ตัวเองพอจะมีความสามารถในการจัดทำตรงนี้ได้หรือไม่ พอมาดูก็ตัดสินใจว่าจะเข้าร่วมอบรมด้วย ยังเป็นน้องใหม่ กล้า ๆ กลัว ๆ ยังไม่กล้าที่จะให้ใครรู้ว่าทำงานตรงนี้ เพราะการที่จะมาทำตรงนี้ เพื่อนก็เล็งว่าทำเพื่องานส่วนตัว ทำเพื่อเป็นอาจารย์ 3 แต่ด้วยใจจริงแล้วไม่ได้คิดจะเป็นอาจารย์ 3 เพียงแต่คิดว่าทำอย่างไรจึงจะพัฒนาตนเอง พัฒนาการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเด็ก การตัดสินใจเข้าอบรมโครงการนี้ก็ยังไม่มั่นใจว่าตัวเองจะทำได้มั้ย เพราะดูแล้ว**เป็นเรื่องของการใช้ภาษา ซึ่งดิฉันเองไม่ค่อยถนัด แต่ก็พยายาม** ในระหว่างที่ทำหลายครั้งก็รู้สึกเหน็ดเหนื่อย งานที่โรงเรียนก็ค่อนข้างเยอะ เนื่องจากว่าสอนระดับก่อนประถมศึกษาซึ่งจะต้องอยู่กับเด็กทั้งวัน รับผิดชอบงานสหกรณ์โรงเรียน แล้วยังสอนงานเลือก ป. 6 และสอนลูกเสืออีก **หลายครั้งที่ก่อนจะนอนบอกตัวเองว่าไม่ทำแล้ว หยุดแล้ว เหนื่อยแล้ว ไม่ทำอะไรอีกต่อไป แต่หลังตื่นเช้าวันใหม่ก็เห็นว่าเรายังพอมีแรง ยังทำต่อไปได้อีก** ก็เลยลุกขึ้นทำต่อ อีกหลายครั้งที่จะเป็นอยู่เช่นนี้ ในขณะที่ร่วมโครงการนี้ก็พบกับปัญหาหนัก ๆ อยู่สองเรื่อง เรื่องแรกก็คือพ่อได้เสียชีวิตไป ซึ่งภาระที่ตัวเองจะต้องสานต่อจากพ่อก็มีเยอะ เนื่องจากเป็นลูกคนเดียวที่อยู่กับพ่อ อีกเรื่องหนึ่งก็คือลูกต้องผ่าตัดเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล ก็ค่อนข้างเหนื่อยกับหลาย ๆ เรื่อง **เหนื่อยมากก็นอนหลับ ตื่นขึ้นมาก็มีแรงทำต่อไปได้อีก** ก็เลยได้งานมาจนถึงวันนี้ และที่อยากจะขอบพระคุณมากก็คือ ท่านอาจารย์ครรชิต อาจารย์เกศริน

เป็นที่ปรึกษาได้ดีมาก ๆ ให้กำลังใจอยู่ตลอดมา ตรงนั้นสิ ตรงนี้สิ ขนาดว่าแก้ทั้งเล่ม ภาษาที่ใช้มาไม่ได้เรื่องเลยทั้งเล่ม แต่อาจารย์ก็ยังอุตส่าห์เขียนบอกว่าทำได้ดีแล้ว แก้ไขอีกเล็กน้อย.....แต่แท้จริงแล้วทั้งเล่มนะค่ะ อาจารย์ก็ยังให้กำลังใจ ก็เลยแก้ไขมาตามที่อาจารย์บอกก็ได้หนังสือนี้มา และอีกคนหนึ่งที่ดิฉันลืมไม่ได้คือผู้บริหารโรงเรียน ท่าน ผอ.เจริญ คงทน ซึ่งท่านให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี มีหลายครั้งหลายคราวที่ต้องไปหาข้อมูลนอกสถานที่ นอกบริเวณโรงเรียน**ทำหนังสือขออนุญาตทุกครั้งท่านไม่เคยแสดงความไม่พอใจให้เป็นกังวล** ท่านบอกว่าได้ ไปได้ผมอนุญาต **ซึ่งตรงนี้ถ้าหากไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียนก็คงจะทำงานนี้ลำบาก**

อีกส่วนหนึ่งที่ช่วยให้งานของดิฉันประสบผลสำเร็จ คือ กำลังใจที่ดีจากผู้เข้าร่วมการอบรมทุกท่าน **มีหลายครั้งหลายคราวที่เราติดขัด ทำต่อไปไม่ได้ก็โทรศัพท์ถามปรึกษากัน ก็จะได้รับความช่วยเหลืออย่างดีจากเพื่อน ๆ มาตลอด** ก็ต้องขอขอบคุณทุกท่านที่เกื้อหนุนให้ดิฉันทำหนังสือจนประสบผลสำเร็จ ณ วันนี้ได้ ขอบพระคุณค่ะ

อาจารย์ประทีป : การเข้าอบรมในครั้งนี้ดิฉันไม่ได้ตั้งใจมาก่อน ได้รับหนังสือเชิญจากราชภัฏก็งง ๆ ว่าเขาจะทำอะไรกัน ไม่รู้ว่าเขียนหนังสืออะไร ขอเก็บค่าลงทะเบียน 1,000 บาท ก็เข้ารับการอบรมมาทุกครั้ง การเรียนรู้ตรงนี้ก็เป็นอุปสรรคสำหรับตัวเองมาก เพราะเริ่มจากศูนย์ การทำงานก็มีอุปสรรค จะเอางานนี้ไปทำที่โรงเรียนไม่ได้เลย สำหรับเด็กก่อนประถมนี่จะยุ่งอยู่ทั้งวัน เดี๋ยวคุณครูขา คุณครูครับ คุณครูไปไหนละค่ะ เราก็เป็นกังวลเขาจะติดเรามาก เราทำอะไรไม่ได้เลย พอตอนเที่ยงรับประทานอาหารเสร็จ ช่วงนี้เป็นหน้ากีฬาเด็กประถมก็จะเข้ามารบเร้าชวนเล่นและซ้อมกีฬา **งานที่อบรมเหล่านี้จึงต้องทำหลังโรงเรียนเลิก** การพิมพ์ก็มีปัญหาเพราะตัวเองพิมพ์คอมยังไม่ได้ จึงออกปากสามี กว่าจะได้เข้านอนก็เที่ยงคืนเกือบทุกคืน มาช่วงนี้ตั้งแต่วันจันทร์มานี่ตีสองจึงได้นอน ลูกเป็นห่วง คืนที่ 3 อาเจียนเลย เครียดมากจึงคิดว่าไม่เอาแล้ว เหนื่อยแล้ว เมื่อคืนแฟนได้ขับรถพาไปบ้านน้องอัจฉรา น้องเขาก็ให้กำลังใจ ไม่เป็นไรพี่ทำได้แค่ไหนก็ส่งเท่านั้น แล้วพี่จะเอาอะไรจากน้องบ้างล่ะ จากนั้นก็ไปหาน้องกิตติภรณ์ บอกน้องเขาว่าพี่อาจไม่ได้ส่งงาน ถ้ามาร่วมงานพิธีปิดก็ขอมาแสดงความยินดีให้เพื่อนเท่านั้น แต่พอกลับมาถึงบ้าน ก็ทบทวนความคิด อาจารย์ก็ใจดีส่งงานช้าไม่ว่ากัน เมื่อคืนก็ได้กลับมาทำต่อ ดีสี่ครึ่งลูกบอกว่า แม่...นอนได้แล้ว **ก็บอกลูกว่า แม่นอนไม่ได้ลูก ถ้าลูกรักแม่ก็ละลายยาลมมาตะ ลูกก็ไปทำมาให้** แล้วเอานาฬิกาไปแขวนไว้ในห้อง ลูกบอกว่าแม่ดูนาฬิกาพอตีห้าแม่นอนสักนิดนะ ลูกไปหลับต่อ ตกลงตีห้าครึ่งก็ได้นอนงีบหนึ่ง และได้มาวันนี้จนได้ นี่คือกำลังใจจากอาจารย์ จากเพื่อนร่วมงาน และจากนักเรียน ดูหนังสือของทีปแล้ว

จะไม่เหมือนคนอื่นเขา คือ**เด็กเขาชอบมาอ่าน ก็ปล่อยให้เด็กอ่าน เขาจะอ่านตามภาพ ไม่ได้อ่านตามที่ครูเขียนไว้ กะว่าจะมาปรับเปลี่ยน แต่ก็ยังเปลี่ยนไม่ทัน** จึงขอขอบคุณอาจารย์เกศริน อาจารย์ครรชิต และเพื่อนครู ตัวอย่างที่ดีที่ประทับใจมาก อีกท่านหนึ่งคือป้าไพ นอกจากนี้ก็มีพี่ฉวีวรรณ สุวรรณวิหก ประทับใจในบุคลิกภาพของพี่เค้าจะเอาไปเป็นแบบ และ**จะนำความรู้ที่ได้จากการอบรมครั้งนี้ไปทำต่อค่ะ**

อาจารย์ไพรัช : โดยปกติการอบรมที่ผ่านมาจะใช้งบประมาณของทางราชการแต่การอบรมครั้งนี้ต้องใช้งบส่วนตัว การตัดสินใจสมัครเข้ารับการอบรม จึงต้องคิดเพื่อตัดสินใจอยู่พอสมควรดอนนั้นคิดว่าการศึกษาก็จะเปลี่ยนแปลง ไปชมงานตลาดนัดการเรียนรู้ได้เห็นผลงานของน้อง ๆ พี่ ๆ ที่อายุมากกว่าเราเขามีความสามารถกันเยอะแยะ เราเองก็น่าจะมาถึงจุดนี้ได้บ้าง เราอาจจะไม่มีความสามารถสู้เขา **แต่การมาร่วมอบรมจะทำให้เราได้มีประสบการณ์ขึ้นมาบ้าง และได้รู้อะไรหลายสิ่งหลายอย่างเพื่อนำมาพัฒนาตัวเองและพัฒนานักเรียน การสมัครในตอนแรกก็ไม่ค่อยมั่นใจนัก เพราะตัวเองไม่เคยทำหนังสือมาก่อน วาดรูปก็ทำไม่ได้** หรือจะไม่สมัคร แต่มาคิดอีกทีถ้าไม่สมัครเราจะได้รู้อะไรเพิ่มขึ้นมั้ย ลองสมัครดูเพื่อจะได้รู้ว่าทำอย่างไรกันบ้างจึงได้สมัคร และมาตามที่นัดหมาย พอมาถึงก็เห็นครูมากันมากมาย **ไม่คิดว่าครูจะให้ความสนใจกันขนาดนี้ทั้งที่ต้องจ่ายงบส่วนตัว ครูเหล่านี้ล้วนมีความเสียสละเพราะโดยภาระหน้าที่ก็เสียสละมาตลอด นักเรียนขอสตังค์เราก็ให้ นักเรียนสตังค์หายเราก็ต้องให้อีก**

การได้เข้ามาร่วมโครงการนี้ รู้สึกประทับใจหลายสิ่งหลายอย่างจากอาจารย์และเพื่อนครูที่ให้กำลังใจและข้อเสนอแนะหลายอย่าง บางครั้งก็รู้สึกท้อใจ เพราะไปคิดว่าเราทำงานสู้เขาไม่ได้ อายุเขาน้อยกว่าเราแต่ทำไมเราทำไม่ได้ดีเท่าเขา คือ **เราเรียนคอมมาแต่ไม่มีเครื่องต้องไปจ้างเขาพิมพ์** การทำรายงานจึงไม่ค่อยสมบูรณ์นัก **แต่ก็คิดว่าจะพยายามปรับปรุงและแก้ไขให้ดีขึ้น หลังจากได้รับคำแนะนำจากอาจารย์เกศริน อาจารย์ครรชิต** และขอขอบคุณเพื่อนครูระดับก่อนประถมทุกท่านด้วยค่ะ เรามีอะไรจะร่วมปรึกษาหารือกันตลอด มาครั้งนี้ก็มา**รวมกลุ่มกันเองนอกรอบเพื่อจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน** ก็ขอขอบคุณทุก ๆ ท่านไว้ ณ โอกาสนี้ด้วยค่ะ

อาจารย์กิตติภรณ์ : ดิฉันเข้ามาในโครงการนี้ด้วยการให้คำแนะนำของพี่ปิ๊ด (กีรติ) เข้ามาด้วยความรู้ที่เป็นศูนย์เลยค่ะ ตอนสมัครก็คิดว่าแค่ทำหนังสือเล่มเดียวจบ แต่ความจริงแล้วไม่ใช่ เราได้มากกว่านั้น มันจะมีทั้งหนังสือ ทั้งแฟ้มและรายงาน ตอนแรกทำหนังสือจำได้ว่าส่งเป็นคนหลังสุด แล้วโดนให้ปรับแก้จากหน้าแรกไปหน้าสุดท้าย **เราใช้ภาษาและคำพูดยากไปสำหรับเด็กก่อนประถม** อาจารย์ก็ช่วยแนะช่วยปรับให้ **รูปที่จะนำมาทำภาพประกอบก็ต้อง**

ไปถ่ายเพิ่มเติม กว่าจะสมบูรณ์ก็ใช้ฟิล์มไปหลายม้วน การเก็บข้อมูล ทดลองใช้หนังสือ ก็ค่อนข้างมีปัญหา ได้ขออนุญาต ผอ. 2 วันเพื่อไปเก็บข้อมูลโรงเรียนที่อยู่รายรอบ ผอ.ให้ไปแค่วันเดียว ตระเวนไปได้ไม่กี่โรง แต่อาศัยว่ารู้จักครูก่อนประถมด้วยกันก็ตรงไปหาเขาที่บ้านแล้วขอสัมภาษณ์ ดิฉันจะมีปัญหามากคือ **เรื่องการพิมพ์ต้องออกปากเพื่อน** มีพี่ในกลุ่มก่อนประถมด้วยกันที่น่ารักมาก คือ พี่อัจฉราและพี่ไพรัช ถ้ามีปัญหาอะไรก็จะโทรศัพท์ไปปรึกษา แก้ปัญหากันมาตลอดจนได้งานเสร็จออกมา ยังอุ่น ๆ เลยคะ **ในระยะต่อไปก็คิดว่าคงจะตั้งใจพัฒนาตนเองต่อไปอีก เพราะมาถึงตรงนี้แล้ว ทำให้รู้สึกว่าเรามาล้ำเพื่อนไปมาก เราหยุดไม่ได้แล้ว เราจะได้ต่อยอดสิ่งที่ได้จากการอบรมครั้งนี้ เพื่อพัฒนาการสอนของตัวเราให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป** ขอบคุณค่ะ

พิธีกร : ขอบคุณกลุ่มก่อนประถมนะครับ เป็นกลุ่มหนึ่งที่เหนียวแน่น น่าชื่นชม เวลาจะให้ตรวจงานเขาจะไปกันทั้งกลุ่มไปที่ สปจ. นับเป็นรูปแบบการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกันเกิดเป็นเครือข่ายโดยธรรมชาติ ต่อไปขอเชิญชุด อาจารย์อาภรณ์ อาจารย์พรจุรีย์ อาจารย์เปรมใจ และอาจารย์วรรณะ

อาจารย์เปรมใจ : จากการได้มาเข้าอบรมครั้งนี้ตอนแรกที่ได้รับหนังสือเชิญ วันที่ดิฉันได้รับหนังสือเชิญเป็นวันสุดท้ายของการรับสมัคร จึงโทรมาหาอาจารย์เกศรินก็ได้รับคำตอบว่าสมัครมาได้เลย ก็ได้เข้าร่วมโครงการนี้ **จากประสบการณ์อบรมครั้งนี้ทำให้ดิฉันรู้ว่าการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ไม่ได้ง่ายอย่างที่เคยคิด เพราะจะต้องไปถ่ายรูป ไปเก็บข้อมูลท้องถิ่น ปกติจะเป็นคนไม่ชอบไปสัมพันธ์ชุมชนเท่าไรนัก ชอบจะอยู่กับเด็กเฉพาะในโรงเรียนมากกว่า** แต่เมื่อได้อบรมและมีกิจกรรมให้ต้องออกศึกษาชุมชน **ได้ออกไปสัมผัสชาวบ้าน ทำให้รู้ว่าชาวบ้านเขาดีมาก ๆ มีอัธยาศัย มีน้ำจิตน้ำใจดี**

การทำงานตรงนี้จะติดขัดเรื่องการทำภาพประกอบ หมดฟิล์มไปหลายม้วน เพื่อนให้ยืมกล้องกันหลายคน พยายามแล้วก็ไม่วายที่ผลการประเมินหนังสือรายการที่ด้อยที่สุดก็คือภาพประกอบ คิดว่าต่อไปจะพยายามพัฒนาตนเองในจุดนี้ให้ดีกว่าเดิม

สิ่งที่ได้รับจากการอบรมครั้งนี้ที่คิดว่ามีค่ากว่าหนังสือที่ทำและผลงานที่นำเสนอเป็นนิทรรศการครั้งนี้ก็คือการได้มาสัมผัสกับเพื่อนร่วมงาน ได้รู้ซึ้งถึงน้ำใจและการแบ่งปันกัน ทั้งจากชาวบ้านที่ให้ข้อมูลมาทำหนังสือ และจากเพื่อนที่เข้าอบรม โดยเฉพาะอาจารย์นพดลย์นี่ได้อาศัยโดยสารรถอาจารย์กลับบ้าน ทุกครั้งที่มาอบรมที่นี่ เพราะถ้าการอบรมเลิกเย็นก็จะไม่มีรถประจำทางกลับบ้าน ก็ได้อาศัยรถอาจารย์นพดลย์ไปได้ครึ่งทาง ก็ขอขอบคุณอาจารย์นพดลย์ไว้ ณ ที่นี้ด้วย และอีกท่านหนึ่งก็คืออาจารย์ประไพ **"เอาตะ มาตะ น้อง มาตะ"** ที่คอยเสริมกำลังใจ นอกจากนี้ครอบครัวก็ได้ช่วยสนับสนุนดิฉันมาตลอด สุดท้ายนี้ก็ขอ

ขอบพระคุณอาจารย์เกศริน และอาจารย์ครรชิตที่ทำให้อย่างน้อย ๆ ก็มีผลงานสองชิ้น ที่เป็นความภาคภูมิใจ มาวางแสดงไว้กับเพื่อนด้วยเหมือนกัน ขอบคุณค่ะ

อาจารย์พรจุรีย์ : ตอนมาร่วมโครงการนี้ก็คิดว่าตัวเองเป็นโต๊ะตัวหนึ่งที่มีฝุ่นจับเขรอะไปหมด จึงอยากเอาไม้ขนไก่มาปัดให้สะอาดสะอ้านบ้าง ก็ได้มาสมัครเข้าอบรม **มาโดยที่ไม่มีความรู้อะไรเลย** พอมาถึงอาจารย์ก็ให้กำลังใจมาตลอด แนะว่าควรทำอย่างนั้น อย่างนี้ แต่ถ้านอกเวลาอบรมจะไม่อยากรบกวนอาจารย์เลย คิดว่าอาจารย์ก็ต้องการพักผ่อนเหมือนกัน ช่วงที่เป็นเวลาพักอาจารย์ควรได้พัก ช่วงนี้เป็นเวลากลับบ้านอาจารย์ควรได้กลับ จึงไม่เคยรบกวนอาจารย์ ทำให้ดูแล้วเหมือนไม่สนใจงานที่ทำ แต่ความจริงแล้วสนใจดี อยากทำ อยากให้งานออกมาดี และพยายามช่วยตัวเองก่อน **อย่างการทำหนังสือนี้ก็อยากจะรู้ว่าทำกันอย่างไร พอทำเข้าจริงก็ต้องออกไปชุมชน ดิฉันเองเป็นคนไม่ค่อยพูด พอออกไปชุมชนก็จะเกิดความอึดอัด ต้องไปพบกันคนโน้นต้องไปขอความร่วมมือกับคนนี้** ทดลอง 1 : 1 บ้าง 1 : 10 บ้าง ก็อึดอัด **แต่ก็พยายามเพื่อให้งานนี้สำเร็จออกมาให้ได้** แต่ส่งงานช้า พอกระชั้นชิดก็เร่งมือกินไม่ได้นอนไม่หลับ จนที่บ้านแม่ร้องไห้แล้วค่ะสงสารลูก แต่ก็พยายามและได้โทรมาปรึกษาอาจารย์ อาจารย์บอกว่าได้แค่ไหนก็เอามาแค่นั้น นี่แหละค่ะคือกำลังใจที่ได้มาวันนี้อีก และคิดว่าต่อไปก็จะเร่งทำให้สำเร็จ ขอบคุณค่ะ

อาจารย์อาพร : โครงการนี้เป็นโครงการที่ดีมากนะคะขอชื่นชม และก็ควรจะจัดต่อไปอีก เพราะมีครูที่ต้องการเข้าอบรมอีกมาก เพื่อเป็นวิทยาทานนะคะอาจารย์ค่ะ สิ่งที่ได้รับจากโครงการมีมาก อย่างแรกนี่ได้เพื่อน ทีนี้เราบอกได้เลยเพื่อนเรามีทุกอำเภอ ได้มีเพื่อนครบทุกอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างที่สองได้ความรู้ ความสามารถตามที่กำหนดไว้ในโครงการ อย่างที่สามได้หนังสือ ได้แฟ้ม ได้รายงาน ที่พอจะอวดเพื่อนได้ อย่างที่สี่ได้ระบบการทำงาน ทุกคนมีเวลา 24 ชั่วโมงเท่ากัน ทำงานกันขยันขันแข็งเต็มที่ ถ้าโทรไปหาเพื่อน ๆ ตอนดีสองนี่รับรองว่าได้คุยครบกันหมดเลยค่ะ และสุดท้ายที่สำคัญที่สุด คือ ได้แบบอย่างครอบครัวของอาจารย์ครรชิต ครอบครัวน่ารักกันทุกคน พ่อ แม่ ลูก น่ารักมากค่ะ เราได้แบบอย่างครอบครัวของอาจารย์ครรชิตไปเป็นแบบอย่างด้วยนะคะ แล้วก็จะปฏิบัติตามให้ได้ซักน้อยนิดก็ยังดี นี่คือสิ่งที่ได้รับจากโครงการ

นอกจากนี้ดิฉันถือว่า การอบรมครั้งนี้ทำให้ตัวเองประสบความสำเร็จ **และดิฉันถือว่าเป็นการประสบความสำเร็จกันทั้งหมดด้วยนะคะ เพราะทุกคนได้ส่งงาน ที่ทำกันอย่างเต็มศักยภาพ** ดิฉันอ่านหนังสือครูสมพรคนสอนลิง ลูกศิษย์ครูสมพรที่รับมาสอนทุกตัวไม่มีการเลือกที่รักมักที่ชัง แล้วสอนได้หมด **ดิฉันจึงคิดว่าโครงการนี้บรรลุวัตถุประสงค์สูงสุดแล้ว ในการพัฒนาครูได้เต็มศักยภาพของเขาแต่ละคน**

เรื่องที่ดิฉันเขียน คือ ชะอวดดินแดนหลากหลายอารยธรรม อยากจะเขียนเรื่องนี้มานานแล้ว เพราะถ้าพูดถึงชะอวดคนทั่วไปมักจะนึกถึงโรคเท้าช้าง กับโจรผู้ร้าย มาถามเพื่อนบางคนในห้องนี้เขาก็ยังไม่รู้จักชะอวด ถ้าอ่านหนังสือนี้แล้วก็อยากเชิญชวนทุกคน อยากสื่อให้ทุกคนเที่ยวชะอวด อ่านหนังสือกันก่อนก็ได้นะค่ะ สำหรับเพื่อนในห้องนี้อ่านแล้วถ้าติดใจจะไปชะอวด ฟรีค่ะ ค่าอาหาร ค่าที่พัก ฟรี! ตามอัตภาพ พรรคพวกเราช่วยกันเป็นทีมค่ะ ชะอวดนี้มี สุวนิตย์ วิจิตร สยมพร วรรดี และอาพร 5 คนนี้เราติดต่อกันตลอดคะ สุวนิตย์เราไว้ประสานงานนะค่ะ พี่วิจิตรนี่วิชาการค่ะ คนอื่นก็ช่วย ๆ กัน ดิฉันเคยมีเพื่อนชาวต่างประเทศที่ไปเที่ยวชะอวด คือ อาจารย์ ลอลิต้า จากมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ สามีคือ อาร์เตอร์ ไปเที่ยวชะอวดแล้วชมว่าคนชะอวดนี่น่ารัก ดิฉันสอนภาษาอังกฤษ จึงทำหนังสือเป็น 2 เล่ม คือ เล่มภาษาไทย และเล่มภาษาอังกฤษ นักเรียนจะอ่านภาษาไทยก่อน เพื่อให้เข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษได้ดีขึ้น

อาจารย์วรรณะ : หลายปีก่อนดิฉันเคยกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองมาก่อน พอสักระยะก็ลงทุนทำสวนทุ่มเทให้กับงานสวน แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เมื่อปีที่แล้วจึงหันมาทุ่มเทกับงานสอน และการพัฒนาตนเอง จึงได้สมัครเข้าโครงการนี้ ก็ขอชมเชยว่าถึงแม้จะหนักใจมาจากบ้าน ท่านอาจารย์ทั้งสองได้ให้คำปรึกษาเป็นอย่างดี งานก็ออกมาเป็นที่น่าประทับใจ ถึงแม้ว่างานเราจะด้อยเมื่ออยู่ที่นี่ แต่เราไปเด่นในอำเภอของเรา ทำอย่างไรจะให้เพื่อนครูในอำเภอของเรามีความสนใจ ซักเสี้ยวหนึ่งของเพื่อนครูที่นั่งอยู่ที่นี่ ดิฉันเองขณะทำงานนี้ที่บ้าน มีเพื่อนครูข้างบ้านเขาบอกว่า พี่วรรณพี่ไปสุราษฎร์กับผมมั้ย จะพาไปโรงพยาบาลบ้า คือ **ครูทั่วไปเขามักจะเห็นว่า ครูคนไหนที่มุ่งมั่นทำงาน ไม่ค่อยให้เวลากับทางบ้าน เขาก็หาว่าเราเพี้ยน** ก็ถามตัวเองอยู่บ่อย ๆ เหมือนกันว่าเพี้ยนหรือไม่ แล้วทำงานนี้นะคะ คอมพิวเตอร์ยังใช้ไม่เป็น ถ้าเอาเครื่องพิมพ์ดีดมาพิมพ์แก๊ก ๆ อยู่ที่บ้านพ่อซึ่งแก่แล้วก็จะนอนไม่หลับก็เลยต้องไปอยู่ที่โรงเรียน ทำนอกเวลาราชการมาตลอด คนทางบ้านไม่ถามเลยว่าเราไปทำอะไรที่ไหน เมื่อคืนกลับเที่ยงคืน รถมอเตอร์ไซต์มาเสียกลางตลาด มีคนถามว่าเอ้ามาจากไหนล่ะครูจะเรียกคนให้มาช่วย ก็บอกว่าไม่ต้องจะเข็ญกลับบ้านอย่างนี้แหละ เลยบอกว่ารถติดต่ะ เดี๋ยวบัดสีคนนะ บังเอิญรถก็ติด ก็กลับมาถึงบ้าน คนที่บ้านใคร ๆ เขาก็ไม่ถามว่าไปทำอะไร ที่ไหน เพราะเขารู้สึก ว่า... บ้าแล้วงานก็ออกมา แต่ก็ไม่กังวลนะคะว่างานออกมาอย่างไร ขออย่างเดียวให้นักเรียนของเราได้ประโยชน์อย่างที่ตั้งใจ สุดท้ายก็ของขอบคุณท่านอาจารย์ทั้งสองที่ให้โอกาส และก็จะนำวิชาความรู้ที่ได้นี้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ขอบคุณค่ะ

พิธีกร : ขอบคุณมากนะครับ ผมเพิ่งรู้เหมือนกันว่าโต้โผในห้องนี้คือ ป้าไพ เที่ยวยุเที่ยวยอนคนอื่นเขา ตัวเองจะไม่ส่งแต่ยุให้เพื่อนส่ง ตัวเองเพิ่งมาส่งเอาเมื่อเช้า เจ้าของโครง

การต้องทำหนังสือขอบคุณป้าไพโดยเฉพาะแล้วละครับ ขอเชิญอีกกลุ่ม มี อาจารย์สมปรารถนา อาจารย์พรทิพย์ อาจารย์วรรณา และอาจารย์ณิชกานต์

อาจารย์สมปราถนา : ดิฉันเป็นคนสุดท้ายที่เข้ามาร่วมอบรมในครั้งนี้มาอบรมในวันแรกได้ครั้งหนึ่ง พอครั้งที่สองต้องไปดูแลคุณแม่ที่ป่วยต้องให้อาหารทางสายยาง เป็นต้องขาดการอบรมครั้งนั้นไป พอดีได้น้องพรทิพย์ซึ่งอยู่ใกล้กันได้ช่วยเหลือ จนไปไหนไปด้วยกัน บางคนมองว่าเป็นคู่แฝดไปแล้ว บางครั้งใจตรงกันใส่ชุดสีเหมือนกัน ผลงานของเราก็จะคล้ายคลึงกันแต่ไม่เหมือนกันและไม่ได้ลอกกัน ในที่สุดก็ทำงานออกมาได้สำเร็จ ถ้าถามว่าผลงานนี้เป็นอย่างไรในความรู้สึกก็คิดว่ายังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร คิดว่าจะต้องมีการพัฒนาอีก และขอขอบคุณท่านวิทยากร ท่านอาจารย์ครรชิต และอาจารย์เกศริน ที่ให้คำแนะนำด้วยดีตลอดมา ไม่ว่าเจอที่ไหนที่ก็เต็มใจ ก็ขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วยค่ะ

อาจารย์พรทิพย์ : เป็นครั้งแรกที่ได้ทำหนังสือ ทำแฟ้ม และเขียนรายงาน ดิฉันไม่เคยมีความรู้เรื่องนี้มาก่อน ก่อนนี้ก็ได้เคยเมียงมองแฟ้มของคนอื่น ก็นึกอยากทำเองบ้างเลยมาสมัครเข้าโครงการนี้ ขณะที่ทำงานนี้ดิฉันไม่มีฝีมือทางคอมพิวเตอร์ จะใช้วิธีจ้างมาตลอด แต่ก็ไม่เสียดายเงิน เพราะคิดว่าตัวเองทำอะไรไม่ได้ก็ต้องจ้าง อดหลับอดนอน ในชีวิตไม่เคยนอนดึกเลย เคยนอนอย่างมากี่ 4 ทุ่ม เปลี่ยนมานอนเอาตีหนึ่งตีสอง เป็นไข้สองครั้ง ลาโรงเรียน 1 ครั้งแต่ก็มีความภูมิใจมากที่ได้ทำงานนี้ เป็นงานชิ้นแรกของตัวเอง มีความภาคภูมิใจมาก ในการทำแฟ้มแต่ละครั้งมีอยู่หลายครั้งที่ให้อาจารย์ครรชิตตรวจก็ได้รับคำชม กลับไปก็จะยืนมองงานเสร็จทุกครั้งก็จะยืนมองผลงานอยู่คนเดียวทุกครั้ง มีความรู้สึกว่าตัวเองภาคภูมิใจกับหนังสือเล่มนี้ ไม่ใช่เป็นคนที่บ้าผลงานตัวเอง แต่เป็นความภูมิใจ เพราะตัวเองไม่เคยมีผลงานเช่นนี้เลย ไม่เคยทำหนังสือ ไม่เคยทำอะไรด้วยตัวเองเลย แต่เมื่อได้มีผลงานตัวเองเกิดขึ้นก็รู้สึกดีใจมาก ผลงานนี้เกิดขึ้นได้ก็เพราะอาจารย์ครรชิตและอาจารย์เกศริน ระหว่างนี้บ่อยครั้งที่ท้อใจ เหนื่อย เพราะไม่เคยปล้ำตัวขนาดนี้ แต่พอมาถึงเปิดประตูแว็บเห็นรอยยิ้มของอาจารย์เกศรินก่อนเพื่อนแล้วก็น้อง ๆ ที่คอยให้บริการอย่างดี ได้ยินคำพูดของอาจารย์ครรชิตที่มีความเป็นกันเอง ให้กำลังใจสม่ำเสมอก็มีแรงอีกครั้ง **พอกลับไปบ้านทำงานเหนื่อยก็ท้อแท้อีกแต่พอมาเจอกันอีกครั้งก็รู้สึกมีกำลังใจขึ้น ก็อยากจะสรุปว่า แรงบันดาลใจที่ทำให้ผลงานสำเร็จนอกจากความมุ่งมั่นของตัวเองแล้วก็เกิดจากวิทยากรทั้งสองท่านมีน้ำใจด้วยความจริงใจ** เคยสอนมาหลายจังหวัด เพราะย้ายติดตามบ่อย เจอศึกษานิเทศก์มาหลายจังหวัด แต่ประทับใจอาจารย์มาก ประทับใจอาจารย์เกศริน รอยยิ้ม สีหน้า แววตาที่มีความน่ารัก ก็ขอขอบคุณมากที่ช่วยให้ได้มีผลงานชิ้นนี้ขึ้นมา ขอบคุณค่ะ

อาจารย์วรรณา : ดิฉันเคยมีประสบการณ์การทำหนังสือมาก่อน จากการจัดประกวดของคุรุสภา อำเภอปากพนัง ชอบทำหนังสือประเภทบันเทิงคดี แต่ครั้งนี้มาทำประเภทสารคดี ได้ทำหนังสือนี้แล้วดิฉันภูมิใจอยู่อย่างหนึ่งว่าบุคคลที่เราเคยเห็นมาตั้งแต่เด็ก เรารู้ประวัติของท่านแต่เราไม่เคยหยิบยกท่านมาเลย จนกระทั่งถึงบัดนี้ ไม่ใช่แต่เฉพาะเราที่เห็นคุณค่าของท่าน ลูกศิษย์เราคุณพ่อคุณแม่ของนักเรียน เค้าก็รู้คุณค่าของครูบาอาจารย์ที่เคยสอนคุณพ่อคุณแม่ของเขามาก่อน มันย้อนกลับไปสู่ผู้ปกครอง แล้วก็ย้อนกลับมาสู่เราอีกครั้งหนึ่งนะคะ เด็กนักเรียนมายืมหนังสือเอาไปให้คุณพ่ออ่าน เอาไปให้คุณแม่อ่าน เพราะคุณพ่อคุณแม่เคยเป็นลูกศิษย์ของคุณครูคนนี้มาก่อน คนที่ดิฉันทำประวัติของท่านนะคะ ก็ภูมิใจว่า เออ....เราถึงจุดหนึ่งแล้วที่จะให้เด็ก และคิดว่าจะพัฒนาต่อไป จริง ๆ แล้ว ถ้าถามว่าเหนื่อยมั้ย.....เหนื่อย....ทุกคนในที่นี้เหนื่อย อย่างที่เพื่อนคนหนึ่งบอกว่าตีสองถ้าโทรจะเจอ ดิฉันคนหนึ่งละค่ะที่เจอแน่นอน ตีสอง ตีสามทุกคืน ทั้งนี้ต้องขอขอบคุณครอบครัว ทั้งสามีและลูก ๆ ที่ช่วยเหลือในทุกด้าน เป็นกำลังใจอย่างดียิ่ง เรามาอบรมที่นี่แต่ละครั้ง (หลายคนไม่กล้าพูดนะคะ แต่ดิฉันจะพูด เพราะพิธีกรเปิดโอกาสแล้วว่าให้พูดในสิ่งที่อยากจะพูด) เรามาส่งงานด้วยความไม่มั่นใจ เพราะหลายคนจะพูดว่าคอยดูนะอาจารย์จะเปลี่ยนอีก แต่ทุกคนก็สู้ฮึดทำ บุกบั่น เพื่อให้ได้ผลงานออกมาดีสุดท้ายก็สำเร็จอย่างที่เห็นวางแสดงอยู่ในห้องนี้เป็นผลงานจากความมุมานะ เป็นผลสำเร็จของพวกเราทุกคน รู้สึกเหมือนกับอาจารย์ใช้แส้แต่เป็นแส้น้ำใจ แส้ความรู้ ที่หวดเราให้เดินไปข้างหน้า เราจะหยุดนิ่งไม่ได้อีกเลย หยุดนิ่งเมื่อไหร่อาจารย์ก็จะหวดเรา ทั้งกำลังใจ และทุกสิ่งทุกอย่างที่อาจารย์ได้ให้กับเรา ดิฉันขอกราบขอบคุณทั้งอาจารย์ครรชิต อาจารย์เกศริน และสถาบันราชภัฏที่เปิดโอกาสให้ดิฉันได้ก้าวมาถึงตรงนี้ ขอบคุณค่ะ

อาจารย์ณิชกานต์ : วันนี้รู้สึกเหมือนได้เล่นเกมส์เศรษฐีเลยค่ะ สั่นไปหมดตั้งแต่ตอนแรกทีแรกคิดว่าอาจารย์จะมองไม่เห็น เลยแกล้งนั่งทำเขียนอะไรไปเผื่ออาจารย์ไม่เรียก เสร็จแล้วก็เรียกจนได้ สิ่งที่อยากพูดก็เหมือนกับพี่ ๆ หลายคนที่พูดไปแล้ว ดิฉันเป็นคนสุดท้ายจึงขอสรุปก็แล้วกัน ในการทำหนังสือนี้ก็ทำท่าว่าจะหยุดหลายครั้งแล้ว **แม่ก็บ่นว่าปิดเทอมทำไมไม่หยุด เหมือนปีที่แล้ว ปกติทุกปีเดือนห้าพี่ ๆ เขาจะมาเยี่ยมแม่ ดิฉันอยู่กับแม่ แม่บอกว่าให้อยู่ต้อนรับพี่เค้าหน่อย** พอดีงานอบรมนี้เริ่ม 8 เมษายน ก่อนนี้ทุกปีดิฉันได้อยู่ต้อนรับพี่เค้าอย่างดี **แต่ปีนี้หนูทำแต่งานนี้ เดือนห้าไม่ได้ทำอะไรเลยค่ะที่บ้าน** ขนมอะไรก็ไม่ได้ทำซื้อตลอด หลังจากนั้นก็คิดว่าจะไม่ได้ส่งค่ะ เพราะว่าแม่ไม่สบายต้องไปเฝ้าดูแลแม่ ก็คิดว่า เออ ! ...สงสัยจะไปไม่รอดแล้วล่ะงานชิ้นนี้...ก็โทรบอกพี่ที่อบรมด้วยกันว่า...พี่ครั้งต่อไปหนูไม่มาแล้วนะ พี่เขียว ป้าไพ ก็บอกว่า มา มา มา ก็มา พออีกครั้งถัดมาบอกกับพี่เค้าว่าพี่หนูไม่ไปแล้วนะ หนูยังทำไม่เสร็จ รอบนี้หนูไม่ไปแล้วนะ เสร็จแล้วพอถึงเวลาก็บุกทำกันมาได้โดยเฉพาะคืนก่อนกำหนดส่ง ทุกครั้งเลย จนถึงครั้งสุดท้าย อาจารย์บอกว่าให้ส่งก่อนวันที่ 25 ปรากฏว่าตั้งแต่วันที่ 22 ถึงวันที่ 25 ตอนเย็น หนูแทบไม่ได้ทำอะไรเลย อยู่บ้านพักครู ปกติ

จะกลับบ้านทุกอาทิตย์ ก็ไม่ได้กลับ แม่โทรมาถามข่าว บอกว่าหนูทำงานแม่ ช่วงนั้นแต่ละคืนได้พักราว 2 ชั่วโมง ทำหามรุ่งหามค่ำ จนสำเร็จสุดความสามารถ **ในการทำงานครั้งนี้จะได้ประสบการณ์ ด้านความอดทนมาก ๆ เลย** ก็ขอขอบคุณอาจารย์ทั้งสองไว้ ณ โอกาสนี้ด้วยนะคะขอบพระคุณค่ะ

พิธีกร คราวนี้อาจารย์ก็จะได้พักนอนหลับฝันดีไปอีกสักระยะนะครับ แล้วผมจะค่อยปลุกมาทำงานกันต่อ ในโอกาสนี้ อยากกราบเรียน ท่านอาจารย์ไพศาล ซึ่งนั่งอยู่กับเรามาตลอด ท่านเป็นที่ปรึกษาของโครงการนี้ อยากให้ท่านได้พบปะพูดคุยกับเพื่อนครูสักเล็กน้อยขอกราบเรียนเชิญครับ

ผศ.ดร.ไพศาล : สวัสดีครับ เพื่อนครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งป้าไพ ก่อนอื่นผมต้องขออภัยทั้งท่านอาจารย์เกศริน อาจารย์ครรชิต และพวกเราเป็นอย่างสูง ตั้งแต่เดือนเมษายนที่พวกท่านเริ่มมา ท่านอาจารย์เกศริน ได้มาคุยกับผมเป็นระยะ ๆ ผมได้ฟังทุกท่านแล้ว ผมอยากบอกทุกท่านว่าอาย ปิดเทอมนี้ทั้งเทอมผมเหมือนกับไม่ได้ทำอะไรเลย ถ้าเทียบกับอาจารย์ทุกท่าน ที่นั่งอยู่ในห้องนี้ ผมใช้เวลาไปกับการพักผ่อนและเที่ยว ประกอบกับการไปดูแลคุณแม่

ท่านอาจารย์เกศรินมาบอกผม ผมก็ได้ผลัดมาทุกครั้ง เมื่อเช้านี้ผมได้เข้ามาตอนเก้าโมงเศษ ความจริงผมติดสอนถึงเที่ยง แต่บังเอิญโชคดี ผมได้เปลี่ยนระบบการสอนเป็นทีม งานสอนของผม ขณะนี้ก็เลยมีอาจารย์อีกท่านช่วยดูแล

เมื่อได้มาฟัง ก็รู้ว่าแต่ละท่าน มาด้วยความมุ่งมั่น ท่านอาจารย์ครรชิตเองตอนนี้เหมือนกับไม่ว่าไปไหนก็มีแม่ยกตามไปด้วย อาจารย์เป็นคนที่มีผลงาน ผมได้อ่านงานของท่าน เป็นหนังสือเด็ก อาจารย์เกศรินได้เอามาให้ผม แล้วให้ไว้กับลูก ไม่ทราบว่าท่านอาจารย์ทราบมั้ย ลูกผมชอบมาก เมื่ออาจารย์มาคุยว่าจะทำโครงการนี้ ผมก็เห็นด้วย เพราะผมมองไปข้างหน้าด้วยภาระกิจของครูต้องปฏิรูปแน่นอน ผมได้พูดกับหลายท่านว่า ถ้าเป็นโรงงานผลิตเบียร์ สิ่งที่เราต้องการนั้นไม่ใช่โรงงานที่ใหญ่โต แต่สิ่งที่เราต้องการจริง ๆ นั้นคือเบียร์ที่รสชาดดี สถานศึกษานั้น เราไม่ได้ต้องการตึกรามที่ใหญ่โต ถ้าสิ่งนั้นไม่สามารถสร้างผลผลิตที่ดีได้ ผมเคยเปิดดูหนังสือที่ลูกเรียน (เมื่อกี้ยังคุยกับท่านอธิการ ตอนเดินชมผลงานครู) ผมตกใจว่าองค์การซีโต้ยังอยู่ในหนังสือสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้ง ๆที่ซีโต้ นั้นเลิกราไปแล้วเกือบ 20 ปี เลิกไปก่อนที่ผมไปเรียนปริญญาเอก แต่บัดนี้ก็ยังมีอยู่ในหนังสือเด็กเรารู้จักไปทั่วอเมริกาก็รู้ รู้หมด ยกเว้นบ้านของเรา ไม่รู้จัก

ผมเคยยกตัวอย่างให้หลายคนสังเกตถ้าเมื่อไรคนไทยกับคนฝรั่งนั่งรถไฟไปด้วยกัน จะพบว่าฝรั่งจะมีพฤติกรรม 2 อย่าง คือ หนึ่งพกหนังสือมาอ่าน และอีกอย่างจะชอบดูเวลาและจดบันทึก หรือจะสังเกตจากสมเด็จพระเทพฯ ท่านเสด็จที่ไหน ก็จะทำอยู่ 2 อย่าง คือ ถ่ายรูป จด และสุดท้ายเราจะได้อ่านหนังสือที่สมเด็จพระเทพฯทรงพระราชนิพนธ์ ถ้าถามว่าพระองค์ท่านมีเวลาวันละกี่ชั่วโมง อาจารย์มีเวลากี่ชั่วโมง ผมก็มีเวลาเท่ากับอาจารย์ ไม่มีใครมีเวลาทั้งวันมากหรือน้อยกว่า 24 ชั่วโมง ทุกคนมีเท่ากันหมดเราจะบริหารอย่างไรต่างหาก

ผมฟังมาตั้งแต่เช้า หลายคนบอกว่ามา หลายคนกลับไม่รู้ว่ามาทำอะไร จากการที่อาจารย์พูดเปิดใจมานี่ ผมจับประเด็นได้ 2 – 3 ประเด็น อาจารย์มาวันนี้กับวันแรกที่มา ผมว่าความรู้สึก ณ วันนี้กับวันแรกของการอบรมจะแตกต่างกัน ผมว่าอาจารย์มาได้ถึงวันนี้ก็ด้วยเหตุผลสองประการ ซึ่งผมฟังแล้วรู้สึกประทับใจ **ประการแรก คือ ความมุ่งมั่นในตัวอาจารย์เอง** ถ้าอาจารย์ไม่มุ่งมั่นผมว่าอาจารย์ถอยไปตั้งแต่ยกแรกแล้ว **ประการที่สอง คือ กัลยาณมิตร** นั่นคือ อาจารย์มีเพื่อนที่ดี มีวิทยากรที่ประเสริฐคอยเป็นที่ปรึกษา ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่อาจารย์ได้พูดมาเอง และถ้าเห็นด้วยกับผม ก็ขอให้อาจารย์ให้เกียรติกับท่านวิทยากรครับ (เสียงปรบมือ.....) ที่ผมว่าประเสริฐผมมองตรงนี้ครับ ตั้งแต่อาจารย์บอกว่าไม่รู้จะทำอะไร คำว่าแฟ้มสะสมงานคืออะไร ตรงนี้เป็นเพียงการจุดไฟเท่านั้นเอง แต่สิ่งที่วิทยากรได้ใส่เชื้อไปเรื่อย ๆ ก็คือกำลังใจ.... คนเราถ้าขาดกำลังใจเราก็ถดถอย ท้อแท้ ที่สุด.....กลับไปนอนดีกว่า อาจารย์นี่ได้เพื่อน ได้น้อง แถมพิเศษได้ป้าไปอีกคนหนึ่ง (.....เสียงหัวเราะ)

อาจารย์ครับนี่คือสิ่งที่เป็นเครือข่ายต่อไปได้อีกข้างหน้า การทำงานที่มีความมุ่งมั่น ความอดทน กำลังใจที่อาจารย์ได้ แต่เท่าที่ฟังมาผมว่าท่านอาจารย์เป็นคนที่มีความสามารถเป็นเยี่ยม เพราะขนาดคืนเดียวก็สามารถทำงานได้เสร็จ อาจารย์มีความมุ่งมั่น อดทน มีกำลังใจทั้งจากวิทยากร เพื่อนครู และครอบครัว หลายท่านมีอุปสรรคจากผู้บริหารที่ยังไม่เข้าใจ แต่ผมอยากเรียนให้กำลังใจอาจารย์ว่า อาจารย์ครับ ซักวันหนึ่งสิ่งเหล่านี้มันจะปรากฏ นอกจากปรากฏในนามของตัวอาจารย์เอง มันปรากฏในนามของโรงเรียน ปรากฏในนามของ สปอ. และ สปจ.เรา นั่นคืออาจารย์เป็นบุคคลที่ได้จุดประกาย และเกื้อหนุนให้วงการครูตามแนวทางการปฏิรูปประสบความสำเร็จอย่างมีศักดิ์ศรีในนามของจังหวัด

ผมอยากเชิญชวนให้อาจารย์ร่วมไปกับขบวนนี้เถอะครับ ถึงแม้ว่าจะได้นอนดีสองตีสาม ให้ลูกชงยาหอมแล้วนะครับ ผมว่าไม่ใช่แค่ความภูมิใจในตัวเองเป็นสำคัญ ความภูมิใจของครอบครัว ความภูมิใจของวงศ์ตระกูล ความภูมิใจของสถานศึกษาที่อาจารย์อยู่ ความภูมิใจของกลุ่มโรงเรียน สุดท้ายคือความภูมิใจของประชาคมจังหวัดนครศรีธรรมราช ถ้าหากคุณภาพครูเราดิด 1 ใน 10 ของประเทศ ผมว่าวงการครูในจังหวัดนครศรีธรรมราชจะมีศักดิ์ศรี และสิ่งที่อาจารย์ได้จะเพียงน้อยนิด เมื่อเทียบกับสิ่งที่ลูกศิษย์ที่รักของอาจารย์จะได้รับ วันใดก็ตามที่ลูกศิษย์ของเราเรียนด้วยความสุข วันใดก็ตามถ้าลูกศิษย์ของอาจารย์รักการอ่าน เขาอ่านโดยไม่

บังคับให้อ่าน เขาเห็นหนังสือที่อาจารย์ทำแล้วเขาอยากอ่าน เขาจะเกิดนิสัยรักการอ่าน มีความรู้ในสิ่งต่าง ๆ ตามมา

หนังสือดีไม่จำเป็นต้องพิมพ์จากสำนักพิมพ์โดยใช้กระดาษอย่างดี แล้วเอาไปตั้งไว้โดยที่ไม่มีใครหยิบ ถ้าหนังสือที่อาจารย์ทำไปเทียบกับหนังสือที่โรงพิมพ์ทำ **ด้านรูปลักษณ์ผมว่าเราสู้เขาไม่ได้หรอก แต่ที่อาจารย์เล่าว่าถ้าเอาหนังสือที่อาจารย์ทำไปอยู่รวมกับหนังสืออื่น ๆ เด็กไปถึงหยิบหนังสือของอาจารย์มาอ่านก่อน นี่คือสิ่งที่อาจารย์ควรจะภูมิใจ**

เกศริน มนูญผล ถอดเทป

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางเกศริน มนูญผล

เกิดวันที่ 16 เมษายน พ.ศ. 2502

สถานที่เกิด อำเภอละงู จังหวัดสตูล

สถานที่อยู่ปัจจุบัน 1/34 สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8

สถานที่ทำงานปัจจุบัน คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2515	ป.7	โรงเรียนเมือง จังหวัดสตูล
พ.ศ. 2518	ม.ศ.3	โรงเรียนสตูลวิทยา จังหวัดสตูล
พ.ศ. 2520	ป.กศ.	วิทยาลัยครูสงขลา (สถาบันราชภัฏสงขลาในปัจจุบัน)
พ.ศ. 2524	กศ.บ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา (คณิตศาสตร์)
พ.ศ. 2526	กศ.ม.	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (การวัดผลการศึกษา)
พ.ศ. 2543	กศ.ด.	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร)

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

บทคัดย่อ

ของ

เกศริน มนูญผล

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
มีนาคม 2544

หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้ครูนำประสบการณ์ในท้องถิ่นและประสบการณ์ในวิชาชีพ มาประกอบกับความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม เพื่อใช้ในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสร้างความรู้ด้วยตนเอง ได้ฝึกปฏิบัติจริง และเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน การพัฒนาหลักสูตรนี้ได้ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนาซึ่งมี 4 ขั้นตอนคือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เพื่อใช้วางแผนในการสร้างหลักสูตร โดยเฉพาะ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งได้ศึกษาจากเอกสาร สัมภาษณ์ และจัดกลุ่มสนทนาผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่าสมรรถภาพหลักของครูในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ได้แก่ ความตั้งใจมุ่งมั่นต่อการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ความเข้าใจหลักการ และแนวคิดในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ การเขียนแผนการจัดทำหนังสือ การเก็บข้อมูลสืบค้นภูมิปัญญามาจัดทำต้นฉบับหนังสือ การทดลองใช้และนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยเสริมในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ของครู ได้แก่ ความตั้งใจจริงของผู้เข้ารับการอบรม หลักสูตรฝึกอบรมที่เน้นการปฏิบัติ และปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม ความรู้และเทคนิคการถ่ายทอดของวิทยากร แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ การสนับสนุนของหน่วยงานต้นสังกัด การอำนวยความสะดวกในการจัดอบรม งบประมาณ บุคลากรสนับสนุน สถานที่และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการนิเทศและติดตามผลการฝึกอบรมอย่างใกล้ชิด เป็นกัลยาณมิตรและต่อเนื่อง ส่วนปัจจัยขัดขวาง ได้แก่ ความไม่พร้อมของผู้เข้ารับการอบรม ขาดการสนับสนุนให้กำลังใจจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการละเลยต่อปัจจัยเสริมดังกล่าว จากข้อมูลพื้นฐานเหล่านี้สามารถกำหนดเป็นหัวข้อสาระสำคัญของหลักสูตร ได้แก่ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ การวางแผนจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ การพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ การนำเสนอผลการจัดทำและพัฒนาหนังสือเสริมประสบการณ์ 2) การสร้างหลักสูตร ซึ่งได้จากการนำข้อมูลพื้นฐานมาเป็นแนวทางในการกำหนดองค์ประกอบของการร่างหลักสูตร นำโครงร่างหลักสูตรที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน พบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้องและเหมาะสม ข้อมูลจากข้อเสนอแนะได้นำมาพิจารณาปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น 3) การทดลองใช้หลักสูตร ได้นำหลักสูตรที่ปรับปรุงแล้วไปใช้ฝึกอบรมครูกลุ่มสนใจ จำนวน 35 คน ใช้ระยะเวลา 3 เดือน มีภาคทฤษฎีและปฏิบัติเป็นช่วง ๆ มีการทดสอบก่อนและหลังการอบรม ผลการทดลองพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมให้ความสนใจ มุ่งมั่น พยายามในการปฏิบัติการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ทุกขั้นตอน ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนสามารถจัดทำหนังสือเสริมประสบ-การณ์ได้สำเร็จเต็มศักยภาพด้วยความภาคภูมิใจ ได้หนังสือเสริมประสบการณ์ คนละ 1-4 เล่ม รวมทั้งสิ้น จำนวน 68 เล่ม และ 4) การประเมินหลักสูตรได้ดำเนินการประเมินหลักสูตรทั้งในแง่บริบท ตัวป้อน กระบวนการ และผลผลิต

ผลการประเมินพบว่า หลักสูตรนี้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนผลการสอบวัดความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมพบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังฝึกอบรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

A DEVELOPMENT OF TEACHER TRAINING CURRICULUM TO INCREASE THE CAPABILITY IN PRODUCING COMMUNITY SUPPLEMENTARY BOOKS

AN ABSTRACT

BY

KESARIN MANOONPHOL

Presented in partial fulfillment of the requirements for the

Doctor of Education degree in Curriculum Research and Development

at Srinakharinwirot University

March 2001

Currently all students in Thailand use the same books created by the Ministry of Education. There is a need for teachers to be able to create supplementary books which relate to their local communities. At this time teacher training curriculum does not include instruction in this ability. Utilizing an action research process, a teacher training curriculum designed to train teachers to create supplementary books which relate to their local communities was developed, implemented, and tested to determine its success.

Research was conducted through a review of relevant literature on teacher training curriculum design, in-depth interviews with successful supplementary book authors, and focus group discussions with local teachers. This research focused on three questions : 1) What are the capabiiities required by teachers to create successful supplementary books ; 2) What are the supporting factors that enhance teachers abilities to create supplementary books ; 3) What are the obstacles that prevent teachers from creating successful supplementary books.

From the results of the study, the teacher training curriculum was developed and used to train 35 teachers representing every district in Nakhon Si Thammarat for three months at Rajabhat institute Nakhon Si Thammarat. During training teachers were given a pretest of their abilities to create supplementary books. Then, they learned Supplementary book design theory, planning, development, writing process, and implement these books in the classroom. Teachers reported back on the success of their created books. After this training teachers were again tested on their abilities to create Supplementary books.

Upon evaluation it was discovered the efficiency of the teacher training curriculum in addition teachers knowledge of supplementary book creation was significantly increased.